

Jitka Dominika Krausová

Eskulapova hůl, lampa a kříž

Svatí a věřící lékaři a zdravotníci
(17.–21. století)

„Téměř stovka medailonů ukazuje krásné příklady významných odborníků i velkých dobrodinců lidstva v nejrůznějších situacích. Pravdivý obraz jejich příběhů nezakrývá ani jejich bloudění či chyby, s nimiž bojovali. Tím nám snad mohou být bližší. Čerpali ze samotného Boha, nesli plody odpovídající síle pramene, z něhož čerpali.“

Mons. Jan Graubner

ediční řada
A.M.I.M.S. M.

Eskulapova hůl, lampa a kříž

SVATÍ A VĚŘÍCÍ LÉKAŘI A ZDRAVOTNÍCI
(17.–21. STOLETÍ)

Jitka Dominika Krausová

A.M.I.M.S.

Autor: Jitka Dominika Krausová
Název: Eskulapova hůl, lampa a kříž
Podtitul: Svatí a věřící lékaři a zdravotníci (17.–21. století)
Vydal: A.M.I.M.S. z.s., Vranov nad Dyjí – Přímětice – Bítov
Ve spolupráci s: Matice cyrilometodějská s. r. o., Olomouc
Milujte se! z.s., Vranov nad Dyjí
Rok vydání: 2021
Ediční řada: A.M.I.M.S. M. (tj. knihy pro misijní použití)
Vydání: 1. vydání
Redakce textu: Markéta Protivánková
Sazba: Ondřej Prokop Vaněček
Tisk: Michal Jiříček, M+M, Borotice
Náklad: 15 000 výtisků
Foto na obálce: Freepik.com

S církevním schválením Biskupství brněnského č.j.: Ep/912/20 ze dne 18. 12. 2020

 Šířeno pod licencí Creative Commons CC BY 3.0 – celou publikaci nebo její části je tedy možné dále šířit, pokud uvedete autora a zdroj (úplný text licence najdete na <https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>).

Kompletní texty většiny publikací, které vydává A.M.I.M.S. (včetně misijních knih ediční řady A.M.I.M.S. M., tedy i této knihy, a to v rozšířené verzi), najdete na internetových stránkách FATYMu www.fatym.com a na www.amims.net. Zde je také možné knihy objednat i v papírové podobě (jen za příspěvek na tisk a poštovné).

ISBN 978-80-7266-464-1 (tištěná kniha)

ISBN 978-80-7266-465-8 (rozšířené elektronické vydání)

*Věnuji své tetě s. Klemencii Františce Krajčové, SMFO,
a její spolusestře Juventině, mým prvním učitelkám v medicíně,
a všem dalším učitelům a učitelkám, lékařům i sestřám,
byť „nevěřícím“, ale věřícím v Dobro.*

*Věřím, že jim všem zaznělo vstříc od Pána: Pojdte, milovaní,
neboť jsem byl nemocný a...*

Poděkování

Dík patří za osobní reference k prof. Vejdovskému opavským františkánkám (s. Odiloně, Jenověř, Augustině) a za reference k dr. Mališovi sestře Remigii, SCB. Za pomoc s překladem modlitby dr. Vanierové děkuji Mgr. Marii Stavinochové a za detektivní práci v ruštině kolem I. P. Pavlova a víry (pro kontroverze zde nezařazeného) pak ThLic. Mgr. Petře Otýpkové. A samozřejmě všem, kdo podpořili práci modlitbou.

Obsah

Předmluva (Mons. Jan Graubner)	14
Úvod	15
Kdo a jak se stane „úředně uznaným“ svatým?	19
LÉKAŘI	21
Doktor, kníže pán a ještě k tomu svatý!	
Bl. Ladislav BATTYÁNY-STRATTMANN, františkánský terciář	21
Život pro život aneb krásná láska	
SB Giancarlo BERTOLOTTI	25
Lékařské manželství aneb zralá láska se vždy otvírá druhým	
SB Francesco BONO a SB María Rosaria de Angelis BONO, fokolare ...	27
Nobelista s problémovým srdcem a zázrak	
Alexis CARREL, nositel Nobelovy ceny.	30
Nejsou nikoho, tedy jsou naši	
Bl. Giacomo, kněz, a ct. Vincenzina CUSMANO, ošetřovatelka, řeholníci	33
Bratři niťáři	
SB Camille FERON	35
Říci Ano životu... a Jemu	
Viktor Emil FRANKL, zakladatel logoterapie, Žid.	36
Milovat církev V...	
SB Raffaele GENTILE	40
Zachránce matek aneb věda a láska	
SB José Gálvez GINACHERO, salesiánský spolupracovník	42
Komu je více dáno...	
Juan José Barcía GOYANES	44
Křesťanem globálně aneb Kristus, má naděje	
Ct. Heinrich Joseph HAHN	46
Svatý doktor z Moskvy aneb prospěš si dělat dobré věci!	
SB Friedrich Joseph HAAS	48
Lékař s národním svátkem	
Bl. José Gregorio HERNANDEZ, františkánský terciář	52
Milost darovat chudým	
Ct. Pedro HERRERO Rubio	55
Věřte!	
SB Kazimierz Antoni HOLOGA	56
Prostě se odevzdat pacientovi	
Stanislaw KOWNACKI	59

Co jste učinili jednomu z bratří mých nejmenších...	
SB Jerome LEJEUNE	60
Arcibiskup oceněný Stalinem	
Arcibiskup LUKÁŠ – Valentin Felixovič Vojno-Jaseněckij	65
Jak být současně zednář, františkán a karmelitán	
Giuseppe MASSONE, františkánský terciář	68
Máme příležitosti dělat dobro	
Sv. Gianna Beretta MOLLA	70
Přítel matek a dětí aneb tyhle tu nechceme	
Ct. Etienne Pierre MORLANNE	75
Blahoslavení jsme my lékaři...	
Sv. Giuseppe MOSCATI	77
Příběh tří sluncí	
SB Takaši Pavel NAGAI	80
Sloužím	
Ct. Ludovico NECCHI, františkánský terciář	84
Aby všechny děti měly život	
Zilda Arns NEUMANN, laureátka Nobelovy ceny	87
Vše je ničím proti lásce aneb zvláštní dědictví	
Ct. Alessandro NOTTEGAR, komunita M. Regina della Pace	88
Věčná láska existuje	
SB Eduardo a SB Laura de ORTIZ, supranumeráři OD	90
Být celou bytostí chirurgem... a křesťanem	
Alfonso Federico PAGLIARICCIO	93
Životní program – růst před Boží tváří	
Sv. Riccardo PAMPURI OH	94
Blahoslavenství jsou průkazem totožnosti křesťana	
SB Salvatore García PINTOS	97
Wanda a její „bratr“ aneb z koncentráku k bell' amore	
Wanda POLTAWSKA	99
Zlaté ruce, zlaté srdce	
Giancarlo RASTELLI	103
Zamilovaný blázen, který uviděl	
SB Antonio RENDIČ Ivanovič (Ivo Serge)	105
Svěř svou cestu Pánu aneb hurikán Cicely	
Cicely SAUNDERSOVÁ, zakladatelka hospicového hnutí	107
Žít na nebi i na zemi	
Adrienne von SPEYR	109

Almužny důležitější než nákladné stavby a kostelní náčíní	
Bl. Niels STENSEN, anatom a biskup.	114
Syn dělníků bude i v nebi hodně pracovat	
Bl. Pere TARRÉS i Claret, kněz.	116
Psychiatr zpovídá aneb Vergine Madre!	
Joan Baptista TORELLO, OD.	117
K dubům v Mamre	
Ct. Vittorio TRANCANELLI.	119
Vymáčkaný jako citrón	
SB Ernesto Guillermo Cofino UBICO, supranumerář OD.	121
Ambasadorka umírajících, postižených a – jednoty	
Therese Marie Chérisy VANIER.	123
Pád do výšin aneb nejlepší způsob, jak být blízko lidem	
SB Vinicio Bonifacio dalla VECCHIA.	125
FARMACEUTI ANEB PŘÍPRAVA PILULEK UZDRAVUJÍCÍ LÁSKY ...	127
Lékárna chudých	
SB Manuel a SB Adela CASESNOVES.	127
„Doktor Zatti“ aneb nebeský nábor personálu	
Bl. Artemide ZATTI, SDB.	129
SESTRY, OŠETŘOVATELÉ A JINÍ	132
Já tě tu chci mít aneb panna a prostitutky	
SB Rozalia CELAK.	132
Průkopnice odborného ošetřovatelství i mniška, Židovka i Polka	
SB Magdalena Maria EPSTEIN, OP.	135
Svatý s invalidním vozíkem	
Bl. Eustach KUGLER, OH.	138
Jsem katolická sestra?	
Bl. Hanna Helena CHRZANOWSKA, benediktinská oblátka.	139
Anděl dobra v pekle	
SB Stanisława LESZCZYNSKA, porodní asistentka.	142
Spoluzakladatelka Montrealu	
Ct. Jeanne MANCE, první laická ošetřovatelka v Kanadě.	145
Modlit se, pracovat, snášet, trpět, milovat Boha a lidi	
Sv. Benedikt MENNI, OH.	147
Dáma s lampou aneb Boží poslání sloužit nemocným	
Florence NIGHTINGALE, zakladatelka moderního ošetřovatelství. ...	150
Nekonečně dobrý člověk	
Bl. José OLALLÓ Valdes, OH.	155

Tahle sestra by neměla vůbec k dětem! Aneb krása duše	
SB Janina WOYNAROWSKA, Sekulární Institut Krista Vykupitele člověka	157
MISIE – ČAROVNÉ SLOVO ANEB „TY SÁM JSI MISIE“	160
Bůh je láska a já jsem Jeho služebník pro trpící	
Bl. Giuseppe AMBROSOLI, MCCI, kněz, lékař	160
Dokta aneb matka malomocných	
SB Wanda BLENSKA, lékařka	163
Sestra Yes si nechce kupovat nebe	
S. Clementine BRANTSCHEN, řeholnice, zdravotní sestra	165
Jdi, prodej a rozdej chudým... nebo investuj pro chudé	
Ct. Marcello CANDIA, farmaceut	167
Usmívej se, úsměv ti neponičí tvář	
Sv. Matka Marianne COPE, řádová sestra, ošetřovatelka	169
Doktorka Kuráž a zástupce ctihodné Benedetty	
Lucille Teasdale a Piero CORTI, manželé lékaři	172
Dvojjí oblečení pro misionáře	
P. Diodato DESENZANI, UMMI, kněz, lékař	175
Flotila vzdává čest veteránovi	
Joseph DUTTON, ošetřovatel	176
Svatost je milost konat pobuřující věci ve jménu věčnosti	
SB Raoul a SB Madeleine FOLLEREAU, „tuláci lásky“, organizátoři ..	177
Tři rodiny doktorky Rity aneb srdce v sirotčinci	
Rita FOSSACECA, lékařka	180
Je to mé místo, můj úkol	
Graziella FUMAGALLI, lékařka	182
„Troška dobra“ za koncertu zbraní	
Ct. William GAGNON, OH, ošetřovatel	183
Zvláštní povaha?	
SB Luisa Guidotti MISTRALI, AFMM, lékařka	185
Tikkun olam aneb být spolu – Stvořitel	
Rick HODES, lékař, Žid	188
Žena, která potkala svou životní lásku	
Ruth PFAU, řádová sestra, lékařka	192
Doma a přece misionářka	
Adele PIGNATELLI, AFMM, lékařka	195
Anděl fundraiser aneb potřeba děkovat	
S. Lia SCHWARZMÜLLER, OSB, řádová sestra	197

Tanec v kongresovém sále aneb hle, ženy Afriky	
Elizabeth TARIRA, AFMM, lékařka	198
Zvěstují Evangelium svým životem aneb somálská Matka Tereza	
Annalena TONELLI, organizátorka a ošetřovatelka	200
Nebezpečný kalendář, fiktivní manželství a Makumala	
Johanna DAVIS-ZIEGLER, lékařka	203
ČEŠI A SLOVÁCI	205
Obyčejný obvodák?	
Hugo ENGELHART, Rytíř českého lékařského stavu	205
Pravda vítězí aneb dort pro bratra	
Br. Faustín Josef HARTL, OH, ošetřovatel.	208
Bůh i vlast si žádají od svých věrných obětí	
MUDr. Karel HRADECKÝ, štábní kapitán, lékař.	210
Bojovník proti smrti s požehnáním vidět krásu	
Josef KOUTECKÝ, zakladatel české dětské onkologie.	212
Vidět, posoudit, jednat	
MUDr. Silvester KRČMĚRY, sekulární institut Fatima	215
Dar je úkol aneb Křivohlavý je rovnokrký	
Jaro KŘIVOHLAVÝ, psycholog, evangelík – kazatel	218
Mučednictví je milost	
P. MUDr. Ladislav KUBÍČEK, kandidát svatosti, mučedník	220
Učený pán s mnoha tituly i skromný františkán	
František MALIŠ, kněz, OFS	224
Hodný pan doktor aneb „to je svatý člověk“	
Josef MAREK, Rytíř českého lékařského stavu	226
Nesnažil se být velký, protože věděl, že velký je Bůh	
Zdeněk MATĚJČEK, psycholog, evangelík.	229
Optimolog aneb je to výborné	
P. MUDr. Otto OPÁLKA, CM – lazarista	231
Pohnut soucitem, první anestezie u nás	
Josef František Celestýn OPITZ, OH	233
Nebát se, nekrást a nelhat	
P. Jan PALACKÝ, SJ, kněz, lékař	235
Ježíš také vytrval	
Veronika Terézia RACKOVÁ, řádová sestra SSpS, lékařka	238
Sestra Resoluta – naše krajanka	
Bl. Marie Restituta KAFKOVÁ, řádová sestra, mučednice	240

Každý musí rozvázat uzel utrpení a bolesti	
Bl. Zdenka Cecília Schelingová, řádová sestra, mučednice.	242
Bratr Celestínek – nepřítel Říše i třídní nepřítel	
Br. Václav Celestin ŠULC, OH, ošetřovatel	244
Titul křesťan	
Václav Vojtěch TOŠOVSKÝ, Rytíř českého lékařského stavu	246
Markrabě moravský aneb Pane, ať vidím	
Prof. Václav VEJDOVSKÝ	248
PODNĚTY A OTÁZKY K ZAMYŠLENÍ, ROZJÍMÁNÍ A ZPYTOVÁNÍ. . .	252
A. Zdraví a nemoc – pro všechny	252
Zdraví	252
Péče o tělo, o zdraví tělesné a psychické.	253
Nemoc.	256
Duchovní život při nemoci	258
Umírání, smrt	258
Psychické nemoci a závislosti – zvláštní kapitola	259
Závislosti viz lit.(76)	261
B. Pro lékaře, sestry a zdravotníky	262
Povolání	262
Učitelé.	263
Vzdělávání, studium	263
Péče o nemocné	264
Vztah ke smrti a umírání	265
Vztah k tělu, sexualitě, manželství	266
Moje rodina	266
Vztahy se spolupracovníky	267
Duchovní život	267
Péče o sebe	268
Občan: zvýrazněné povinnosti	268
Modlitba lékaře za lékaře	269
Abecední seznam	270
Zařazení do dodatku v e-verzi (on-line zdarma na www.fatym.com):. . .	272
Skupiny	273
Podle kanonizace a církevního zařazení	273
Podle oborů	274
Použitá literatura	275
Zkratky	275

Knihy.....	275
Časopisy a noviny (výběr)	277
Televizní pořady	279
O autorce.....	280
Tuto knihu pro vás připravil A.M.I.M.S.	281 (v e-verzi 325)

DODATEK ANEB CO SE NEVEŠLO POD OBÁLKU TIŠTĚNÉ KNIHY

LÉKAŘI:	281
Malá bázlivka?!	
Elizabeth BLACKWELL, první americká lékařka	281
Lékař, mnich ve světě, pravoslavný patriarcha – a v pověsti svatosti	
Anthony BLOOM (Andrej Borisovič Blum)	285
Dílo pravé křesťanské lásky ve své nejtěžší formě	
Jean Henri DUNANT, zakladatel Červeného kříže, nositel Nobelovy ceny míru, evangelický křesťan	288
Mnich, vědec a zakladatel	
P. Agostino Edoardo GEMELLI, OFM.	292
Cure, care a víra	
Robert Alfred LAMBOURNE, anglikán	295
Je třeba pracovat	
Louis PASTEUR	298
Hrdina z polského Kocourkova	
Frantisek Pawel RASZEJA	302
Dobrodružství života aneb co dokáže samouk	
Paul TOURNIER, evangelík	304
Láska vydrží aneb slečna tlumočnice	
Hiltgunt Margret ZASSENHAUS, laureátka Nobelovy ceny	307
MISIE	309
Dcera pana rady jde léčit negry	
Johanna Maria Katharina DECKER.	309
Cesty tvrdohlavého Skota aneb Můj Králi, tobě se zcela zasvěcuji	
David LIVINGSTONE, lékař, kazatel	311
OBĚTI LÁSKY při epidemii eboly – lékaři, sestry a ošetřovatelé	314
Jediná pravda a štěstí je sloužit Ježíši	
Albert SCHWEITZER, lékař, luteránský duchovní, nositel Nobelovy ceny míru	316
ČEŠI	319
Aby člověk miloval, musí poznat	
P. MUDr. Mikuláš Ota BUZICKÝ, OP, kněz	319
Čas v biologii – a čas před narozením	
Zdeněk HEJL	320

Předmluva

Současná kultura se často soustřeďuje na senzace. V přebohaté nabídce chce především obstát v konkurenci a strhnout zájem. Umělecká či vědecká kvalita nehraje vždycky hlavní roli. Tak jsme často obklopeni množstvím informací, které však neznamenají, že jsou pravdivé, a osudy životů či příklady lidí, které nejsou hodné následování. Proto vítám knihu pozitivních příkladů konkrétních lidí, které taky nejde ve všem následovat, ale mnozí mohou inspirovat a povzbudit.

Čerstvá zkušenost s covidem-19 nám ukázala mnoho současných hrdinů z oblasti zdravotnictví. I když mě pandemie mrzí, jsem rád, že sdělovací prostředky ukazují zdravotnictví jinak, než jen jako oblast, v níž chybí peníze. Téměř stovka medailonů zdravotnických osobností ukazuje krásné příklady významných odborníků i velkých dobrodinců lidstva v nejrůznějších situacích. U všech to byla náboženská víra, která je vedle ke službě lásky, k altruismu, ale i k vědeckému bádání. Pravdivý obraz jejich příběhů nezakrývá ani jejich bloudění či chyby, s nimiž bojovali. Tím nám snad mohou být bližší a přivést k augustinovskému rozhodnutí: Mohli jiní, mohly jiné, pročpak ne ty, Augustine? Někteří z nich zanechali hluboké stopy v dějinách, protože strhli jiné ke spolupráci. I naděje dnešního světa závisí na mnoha rozhodnutích lidí, byť neznámých, kteří však začnou u sebe a strhnou k dobru aspoň některé. Ti, kteří nestavěli na sobě, ale vedli hluboký duchovní život a čerpali ze samotného Boha, nesli plody odpovídající síle pramene, z něhož čerpali.

Děkuji autorce této povzbudivé knihy, ale taky všem, kteří budou psát svým životem další obdivuhodné příběhy a získají spolupracovníky v šíření dobra.

Mons. Jan Graubner, arcibiskup olomoucký

Úvod

Milé čtenářky a milí čtenáři,

Eskulapova hůl, lampa a kříž, to jsou lékaři, sestry (lampa je celosvětově na odznak sester) a víra. Hrdiny této knihy jsou tedy svatí (a kandidáti svatosti) lékaři, farmaceuti, sestry a zdravotníci z moderní doby, hlavně z 19. a 20. století (s přesahem i do 21. století), občas i z 18. a 17. století. Ale ne dřívější. (A to v r. 1666 napočítali 36 svatých lékařů, z toho 4 ženy.) Navíc jsou zde i jiní významní věřící lékaři, částečně i ekumenicky. Máte-li rádi literaturu a seriály z lékařského prostředí, zde jsou skuteční hrdinové. *ExempIa trahunt* (příklady táhnou), platí i v naší tzv. pohrdinské době. Stále je potřeba vzorů, hrdinů víry a povolání pro mladé i ty už unavené. Také některým zde portrétovaným pomohly k povolání vzory z knih či ze života. V knize je kromě portrétů kapitola s podněty a otázkami k rozjímání, jednak pro všechny nad zdravím, nemocí, léčením, jednak zvlášť speciálně pro lékaře a sestry vzhledem k jejich povolání. Tuto kapitolu lze použít i samostatně bez přečtení předchozích portrétů. Protože se do knihy technicky vše nevešlo, budou některé portréty zařazené jen v e-verzi knihy na stránkách FATYMu (dostupná zdarma v PDF formátu na www.fatym.com).

Dovolte mi osobní vyznání: Tato kniha je jakýmsi mým „odloženecem“. V srdci byla dlouho, ale pastorační potřeba vedla k tomu, že jsem se věnovala svatým manželům⁽¹⁾⁽²⁾ (číslo v indexu odkazuje dále na seznam literatury). „Odloženec“ byl stále můj osobní úkol pro pastorační i projev vděčnosti za dar povolání. Jsem lékařka, psychiatrická. O to se mi psalo lépe, ale na druhou stranu i hůře pro osobní zaujetí. Snad právě po „korona době“ přišel čas na tuto knihu i jako projev díky všem s tzv. „bílou infekcí“. Nakazila jsem se jí ve 13 letech o prázdninách u tety. S. Klemencie byla opavská františkánka a tehdy vrchní sestra v Ústavu pro chronicky nemocné v Teplicích nad Metují. Pohybovala jsem se mezi kuchyňkou, síťovými lůžky, ležáky a hlavně chronicky psychicky nemocnými, kteří sem byli přesunuti z psychiatrické léčebny. Drhla jsem bažanty a mísy (teta říkala „tady začíná medicína“) i nemocné, dělala v tom věku (!) sestřičku, brala krev (už je to promlčené...) a držela umírajícího za ruku, i byla sama na oddělení s náhle zemřelým, když energická tetička řídila opravu kostela a mě nechala samotnou. A infikovala jsem se „bílou infekcí“, ba víc, zamilovala jsem se! Byla to první láska

a vydržela (zatím) celý život. Zamilovala jsem se do psychiatrie a psychicky nemocných, těch nejchudších a nejzranitelnějších z chudých. Má budoucnost knihovnice nebo profesorky češtiny a historie se změnila na zájmy mimo povolání. Byla bych i uklízečka na psychiatrii, kdyby to jinak nešlo. V 1. ročníku na fakultě jsem se už přihlásila na psychiatrickou kliniku a trávila na ní podstatnou část studia. Nikdy jsem nelitovala své volby a nebyla s ní nespokojená. Nikdy, ani když to bylo těžké; nikdy, ani když se mi třásly nohy poté, co mě honil pacient s loveckým tesákem v ruce. Bolelo, když si mne Pán povolal jinam do služby v církvi, ale odezdala jsem; ovšem na rozdíl od chirurga mohu vlastně mít psychiatrii částečně stále. Učila jsem se od dobrých lékařů a sester. „*Morální výchova medika a mladého lékaře musí být už od počátku vedena příkladem, který je mravně pozitivní (i když vychovávají i příklady negativní).*“ (Koutecký) Všichni jsou v mém srdci a modlitbách, ale praktikující věřící byly jen sestry na počátku.

Každý stav, skupina v církvi, má svou vlastní spiritualitu, službu a cestu, byť konečný cíl je stejný – spása, posvěcení, směřování ke svatosti, to je k dokonalosti lásky k Bohu i k lidem, proměna člověka v originální obraz Boha – Lásky podle Jeho podoby, to je podle Krista. Můžeme říci, že lékaři a zdravotníci tvoří zvláštní skupinu, od pradávna povolání. Zkratka STEAPS vyjadřuje, co je potřeba v povolání lékaře. S – *scientia*, tedy věda, znalosti, T – *techné*, tedy technické dovednosti, zručnosti i komunikační dovednosti, E – *experientia*, tedy zkušenost, A – *ars*, tedy umění, neboť stále je medicína umění, a bez nadání, daru, třeba k určitému oboru, to nejde, P – *persona*, tedy osobnost, lékař i sestra léčí i svou osobností, a poslední důležité S – *Spiritus*, tedy Duch svatý, Dárce života a tedy spolupráce s milostí. Hrdinové knihy ilustrují dobré STEAPS.

Co to znamená být věřícím lékařem? „*Bezesperu to znamená být především dobrým lékařem. Lékařem, který přijal své povolání jako službu pro druhé (...).*“ (biskup Cikrle) Věřící lékař a sestra slouží a nejde o nějakou ledajakou službu. Slouží trpícím a může se identifikovat s milosrdným Samaritánem (Lk 10, 25–37), ale také v nemocných slouží přímo Kristu (Mt 25, 31–46: „*Byl jsem nemocný a (...) Cokoliv jste učinili jednomu z těchto mých nepatrných bratří, MNĚ jste učinili.*“) Žádné JAKO byste, ale tvrdá realita. Stejně jako neplatí „toto je JAKO moje Tělo“, neplatí ani „JAKO byste to mně učinili“. Sv. kněz a ošetřovatel Kamil de Lellis adoroval Krista v nemocném kleče u lůžka po jeho ošetření stejně jako před

svatostánkem, až po extázi. A nemocní byli často žebráci bezdomovci. A ještě jinak k lékaři: Mt 9,12; Lk 4,23: „*Ježíš se zde jakoby identifikuje s posláním lékaře. Je tak možno prožívat kolegiálnitu i s Božím Synem.*“ (biskup Hrdlička)

Věřící lékař a sestra by měli být strážci křesťanského pojetí utrpení, nemoci a smrti. Nemohou se ztotožnit s pojetím světa, že utrpení a nemoc nemá žádný smysl, že smrtí vše končí, že práce lékaře má smysl jen v záchraně z nemoci a v jakémkoliv (!) prodloužení života na jedné straně a přitom zbavení života na druhé straně (ITP, eutanazie). Utrpení, bolest, nemoc je nutno léčit, mírnit (viz Opitz), ale nemoc je také cesta, proměňující člověka. Ne-moc nám bere naši moc z rukou do málo-moci až bez-moci, a tak se učíme chudobě a umění odevzdanosti; pouštíme, na čem lpíme. Lépe řečeno, je to možnost, nemocný může zvolit i jinak. Kristus dal utrpení nový smysl: utrpení nás může připodobnit Kristu a spojit s jeho vykupitelským utrpením; tak se nemocný stává milostí malým „spoluvykupitelem“, účastní se na díle Ježíše (Kol 1,24). Zejména těžce a chronicky nemocní tvoří jakoby zvláštní stav v církvi, mají službu oběti pro církev a svět, jsou zázemím pro bojující církev jako kontemplativní kláštery, jen v klauzuru nemoci a bolesti. Pozor – to neznamená zbožné řeči k nemocným, jako „jak jsi šťastný, že trpíš“. Nemocní jsou jakoby pasování svátostí pomazání nemocných. Lékař a sestra jsou asistenty na této cestě. Lékař „*při setkání s nemocným vstupuje do tajemství Boží lásky k tomuto konkrétnímu člověku*“ (biskup Cikrle).

V dnešní době je lékař vystaven mnoha novým i staronovým morálním otázkám. Navíc je konfrontován s pojetím zdraví (ev. štěstí) jako nejvyšší hodnoty a zdraví a zdravotnictví jako nevědomého náhradního náboženství. I mnozí věřící omluví vše, když „je to pro zdraví“ – i magii, hřích (který „pro zdraví“ nemůže být přece hříchem). Navíc stojí věřící lékař proti medicinalizaci a psychiatrizaci, která dělá z věcí přirozených, jako z truchlení, ale i ze slabostí, hříchů a neřestí, nemoci a někdy dokonce ctnosti (závislosti bývají na začátku neřesti a pak teprve nemoci; lenost a nezodpovědnost se zamění za prokrastinaci apod., pýcha za asertivitu, „*seberealizace je náhradní slůvko za sobectví*“ (Frankl)). Nu a za nemoc se přece „nemůže“ a „neobrací se“ z ní. O to víc je třeba modlitby, vzorů a přímluvců. S milostí Boží a s modlitbou může mít lékař otevřené oči, bdělý rozum, pokornou (pravdivou) mysl, soucitné srdce, angažované ruce a pravou seberealizaci v Boží vůli a v lásce. Svátí v této knize je měli,

---

v modlitbě se vnořili do Boha a vynořili se mezi chudými – nemocnými a naopak vnořili se mezi nemocné a setkali se s Kristem v nich (parafráze M. Zulehnera). Cestu tímto směrem přeji lékařům, sestřám, zdravotníkům a všem pečujícím o nemocné – a ještě „Nebojte se! On si nás zamiloval“ bláznivě tak, až ho láska přibila na kříž a žádný psycholog mu to nerozmluvil.

Bože, Stvořiteli života, smiluj se nad námi. Duchu svatý, Dárce života, osvět zdravotníky. Ježíši Kriste, Lékaři světa, smiluj se nad námi.

Maria, uzdravení nemocných, oroduj za nás! Všichni svatí lékaři a zdravotníci, přimlouvejte se za nás!

Prosím v modlitbě za čtenáře, aby jim kniha pomohla k plnosti života a povolání a přeji „*Le chajim!*“ Na život – v plnosti, věčný, začínající již zde.

MUDr. Jitka Dominika Krausová, OV

Kdo a jak se stane „úředně uznaným“ svatým?

Jsou oblaka neznámých svatých – a jsou oficiální obyvatelé nebe. Jak vlastně je církev vybírá? Původně šlo jen o mučedníky. Slovo martyr (mučedník) znamená ve skutečnosti svědek. Mučedníci, tzn. svědci až k prolítí krve, byli ctěni od počátku. Později byli ctěni i ti, kdo vydali svědectví Kristu svým životem, tedy vyznavači. Dlouho stačila úcta Božího lidu a přenesení ostatků do kostela se rovnalo blahorečení, vše bylo v pravomoci biskupa. Později církev upravila předpisy, za svatého mohl vyhlásit jen papež a byly stanoveny náležitosti kanonizačního procesu. Tyto normy se opakovaně měnily, je to v pravomoci papeže.

V zásadě jsou dnes 3 kategorie svatých, přičemž třetí kategorii přidá až papež František r. 2017. 1) Mučedníci, 2) vyznavači a 3) ti, kdo následovali Krista až k oběti, ale nebyli mučedníky. Mučedník je usmrcen z nenávisti k víře nebo k velké hodnotě s ní úzce spojené, jako je čistota, manželská věrnost, příslušnost ke katolické církvi apod., a umírá ve víře a lásce. K uznání svatosti není třeba zázraku ani potvrzení heroických ctností. Vyznavači rostli k dokonalosti v ctnostech, především ve víře, lásce a naději, ale i dalších. V jejich procesech se proto krouží kolem celého života. Svatý má mít ctnosti ve zvlášť vysokém stupni, heroické (hrdinské) ctnosti. Ve třetí kategorii se věřící obětoval pro víru a lásku ke Kristu a k bližním, i když nešlo o mučednictví a i když třeba nedospěl v celku k heroickým ctnostem. Typická může být oběť svého života (založená na víře a lásce) pro nenarozené dítě, pro nemocné, pronásledované, pro spravedlnost. A co je víc v následování Krista – i podle podobenství o posledním soudu?!

Celý proces *kanonizace* (*svatořečení*) je rozdělen sice do dvou fází, tj. místní diecézní (dále DP) a římské, a má více různých „podfází“, ale je to přesto jeden souvislý proces od prvního návrhu až po slavnostní svatořečení. Kandidáty svatosti nazýváme od určité fáze diecézního procesu *služebník Boží* (dále SB), a jakmile je vydán v římské fázi dekret o heroických ctnostech, je kandidát *ctihodný* (dále ct). U vyznavačů se pak čeká na zázrak, dnes stačí už jen jeden, ovšem musí projít také důkladným přezkoumáním. Pak teprve následuje *beatifikace* (*blahorečení*), což je předstupeň *svatořečení*, teoreticky ještě odvolatelný (nikdy se nestalo v praxi). *Blahoslavený* (dále bl.) je ctěn v určité diecézi, zemi či řádu. Po uznání

---

dalšího zázraku následuje svatořečení. *Svatý* (dále *sv.*) je už neodvolatelný, úcta je závazná pro celou církev. Liturgická úcta (tj. mše sv., breviář) je různá – od tzv. nezávazné památky (může a nemusí být slavena) přes závaznou památku, svátek až po slavnost. Jeden světec má třeba ve své rodné diecézi svátek, jinde jen památku.

Ale i svatí mohou mít ještě další „kariéru“. Mohou se stát oficiálními patrony pro některou skupinu (podle stavu, povolání, nemoci atd.) či patrony národa. Mohou mít titul apoštola – věrozvěsta. Zvláštní význam jejich učení uznává církev titulem *Doctor ecclesiae* (*Učitel církve*) (učitelky jsou zatím jen 3). *Svatý* může být náš křestní, biřmovací či řádový patron nebo je mu zasvěcen náš kostel nebo je to můj osobní přítel, osobně zvolený přímluvce. Snad někteří čtenáři najdou takové osobní přátele v nebi i pro svou profesi a obor v této knize (či vzhledem k nemoci). Podrobnosti procesu viz kapitolu P. Hödla⁽¹⁾ a nejpodrobněji i historicky⁽⁷⁾ nebo článek P. Orlity *Jak dnes probíhá „zapsání do kalendáře“* v časopise *Milujte se!* č. 24, str. 52–55 (on-line zdarma v archivu všech vydaných čísel na www.milujte.se).

LÉKAŘI

Svou povahou ať je krásný a dobrý – a jako takový potom pro všechny zároveň důstojný i lidský. (Hippokrates v kapitole *O lékaři*)

S očima chrpy / denně otevíráš / dveře své ordinace (...) / Lístečky chrpy / ti z očí ukrájí, / své bolesti do nich odkládají, / aby i pro ně příští jitra / byla jasnější. (báseň *Zaslíbený lidství*, J. Dusílková Hudcovicová, lékařka, básnířka)

Je jedině hrdinství: poznat lidi a přece je milovat. (A. P. Čechov, spisovatel a lékař) Je to odraz hrdinství Kříže.

Doktor, knížepán a ještě k tomu svatý!

Bl. Ladislav BATTYÁNY-STRATTMANN, františkánský terciář

28. 10. 1870 – 22. 1. 1931 Rakousko, Maďarsko

Bl. Laszló (Ladislav) pocházel z maďarské šlechty Batthyány, sahající dle legendy až k pobočníku bájného Arpáda, praotce Maďarů. Rodina Battyhány-Strattmann vznikla splnutím dvou rodů a později byla povýšena z hrabat na knížata. Nejznámější z rodu je asi hrabě Lajos Batthyány, který byl v roce 1848 ministerským předsedou v Uhrách a po porážce revoluce byl odsouzen k trestu smrti. Pořezal se na hrdle dýkou, propašovanou manželkou, tak nemohl být oběšen a musel být popraven „čestnou smrtí“, tj. zastřelením. V rodě byly i později zajímavé postavy, horká krev i velkodušnost, např. hrabě anarchista, který rozdál nádeníkům svůj majetek. Otázka je vždy, k čemu se tyto vlastnosti využijí. Erbovní heslo *Fidelitate et fortitudine* (Věrností a silou) změnil bl. Ladislav na *Fidelitate et caritate* (Věrností a láskou). V době jeho narození rodina vlastnila v jižní části dnešní rakouské spolkové země Burgenland rozsáhlé pozemky a několik sídel. Hlavou rodu byl tehdy jeho strýc Ödon-Edmund.

Ladislav se narodil 28. 10. 1870 v Dunakiliti v tehdejším okrese Wieselburg jako šesté dítě z deseti a druhý syn. Jeho otec byl poslanec uherského sněmu a župan (funkce jako u nás krajský hejtman). Dětství bylo poznamenáno rodinnou tragédií, protože otec (1836–1897) opustil matku, roz-

vedl se s ní, přestoupil k protestantismu a dokonce se znovu oženil r. 1879 se 44letou ženou, starší než manželka. To matce možná ještě více podlomilo její zdraví. Ve svých 12 letech tak byl Ladislav svědkem matčiny bolestivé agonie a smrti v jejích 38 letech. Ladislav studoval na několika gymnáziích. Nebyl příliš dobrý žák a školy měnil pro potíže s chováním a rvačky. Snad se na tom podepsaly i rodinné problémy. V mládí byl spíše založen liberálně a vůči církvi a víře lhostejný. První roky univerzitních studií ve Vídni prolajdal a prohýřil. Po smrti staršího bratra měl jedinou převzít velký rodový majetek, měl proto studovat zemědělství nebo práva, ale místo toho studoval trochu to a trochu ono, až nakonec zakotvil na medicíně. Deset let studií ve Vídni ukončil 30letý kníže r. 1900 promocí na doktora medicíny. Byl tehdy, jak později napsal, „nešťastný“. Víme, že měl za studií nemanželskou dceru a že ji a matku zajistil. U vyšších kruhů bylo tehdy obvyklé, že nemanželské dítě s osobou z „nižších kruhů“ bylo zajištěno tak, aby se matka mohla dobře provdat, dát dítěti úplnou rodinu a dítěti se přes prostředníka zajistily studie a věno.

V r. 1898 se Ladislav oženil s hraběnkou Marií Terezií Coreth zu Coredó a Starkenberg, jejíž rod pocházel z jižních Tyrol a vlastnil privilegium na výrobu likérů (vyrábějí se dodnes). Její matka byla ruská šlechtična. Terezie, zvaná Misl, byla inteligentní, vzdělaná dáma a hluboce věřící katolička. Manželství s ní Ladislava proměnilo. V r. 1902 se usídlili v Kittsee (maďarsky Kopcsény, slovensky Kopčiany), dnes příhraniční obci Rakouska blízko Bratislavy (část původní obce je přímo součástí Bratislavy–Petržalky). Žili tu Maďaři, Slováci, Rakušané a hodně Chorvatů a Židů – jakýsi vzorek mnohonárodnostní rakouské říše. Zde Ladislav založil první ordinaci pro chudé nemocné nejprve v jedné místnosti na zámku v Kittsee, pak dal postavit soukromou nemocnici a později i mateřskou školu. Když se stal roku 1915 hlavou rodu a sedmým knížetem, zdědil mimo jiné sídlo rodu v Körmundu v tehdejších Uhrách (nyní v Maďarsku asi 5 km od hranic s Rakouskem). Přesídlil tam a jedno křídlo zámku opět přeměnil v nemocnici. Nemocnice v Kittsee ale zůstala zachována. Do Kittsee jezdili nemocní z Uher, Rakouska i Chorvatska. Kníže sám mluvil maďarsky, německy, dobře i slovensky a chorvatsky. Nemocných byl tak velký nápor, že dokonce dráhy zřídily zvláštní tzv. „nemocniční“ spoj z Bratislavy a z Pandorfu do Kittsee. Na dr. Battányho denně čekalo asi 80–100 nemocných. Léčil, operoval i pomáhal finančně.

Když se nával pacientů stal nevládnutelným, zanechal chirurgie a specializoval se na oční lékařství, které tak fyzicky nevyčerpávalo, ale bylo velmi potřebné. Za svůj život provedl okolo 20 tisíc operací, z toho polovinu očních, a to i na svou dobu odvážné a komplikované zákroky. Byl uznáván v lékařských kruzích a člen maďarské akademie věd. Zvláště se věnoval léčbě šedého zákalu. Viděl nemocného vždy jako celého člověka, jeho tělesnou nemoc, situaci sociální, ale i morální a duchovní. Zakládal nadační fondy na léčbu chudých nemocných. Říkával: „*Operuji já, ale léčí Bůh,*“ a každou operaci vždy začínal modlitbou. Sestra, asistující mu při operacích, řekla: „*Bůh byl takříkajíc jeho dechem.*“ Pacient při propuštění dostával obrázek Božího Srdce s textem: „*Vezmi si tento obrázek jako tichou vzpomínku na nemocnici v Kittsee (...) Přístup proto co nejdříve ke svátostem a nezapomínej ani na své trpící bratry a sestry, protože jen dobré skutky tě učiní šťastným.*“

Jeho manželství bylo harmonické, plné vzájemné úcty a lásky. Měli 13 dětí (někdy se dočteme 12 nebo 11), dvě zemřely velmi malé, 6 synů a 5 dcer se dožilo dospělosti. Prvorozený syn ale zemřel ve 21 letech. Děti přicházely jedno za druhým mezi lety 1900 až 1918, předposlední byla dvojčata. Terezie se přitom stala manželovou asistentkou v medicíně, získala velké vědomosti a byla schopna pracovat samostatně. Proto se setkáme někdy s omylem, že měla lékařský diplom (je otázkou, zda měla vůbec diplom ošetřovatelský). Manželé vše řešili spolu jako partneři v rodině i v práci. Neměli žádné stavovské předsudky, ale zacházeli zdvořile a lidsky – křesťansky se všemi lidmi, i s cikány a žebráky. Navzájem se pobízeli k štědrosti. Jejich srdce ale patřilo především jejich dětem a nemocným. Dokládá to i výrok Ladislava: „*Moje děti a moji nemocní jsou můj celý poklad.*“ Jejich dcera Lilly to potvrdila: „*Vždy si našel pro nás čas. I když byl velice unaven, přece si s námi každý den chvíli hrál (...) my děti jsme ani nevěděly, jak jsme bohaté. Vždy jsme měly vše potřebné, ale plýtvání penězi a přepych byly u nás zakázané.*“ Manželé se považovali jen za správce rodového majetku a využívali jej, jak mohli, pro službu Bohu v chudých. Víc jak 2/3 příjmů vynaložili na nemocné, chudé a pro školy a farnosti, k nimž měl Ladislav patronátní právo.

Ladislav navštěvoval velmi často Nejsvětější svátost v jejich domácí kapli a mimo vroucí úctu k Božskému Srdci Ježíše také až dětsky miloval P. Marii. K její počtě se denně modlil malé mariánské hodinky, které se tehdy modlily třeba řádové sestry v kongregacích místo breviáře. Ctil také

sv. Josefa a prosil jej o přímluvu ve všech hospodářských a rodinných záležitostech a v dobách nouze za 1. světové války ho jmenoval svým ministrem financí. Celá rodina se scházela denně ke společné modlitbě růžence a k domácím pobožnostem. Manželé se stále nábožensky dále vzdělávali četbou a rozhovory s kněžími. Snad v jednom z nich zaznělo od knížete: „*Na světě není nic většího a krásnějšího než odraz Boží lásky v duši.*“ Velký vliv měl na manžele františkán, který byl zpovědníkem rodiny. Manželé se stali františkánskými terciáři a r. 1916 složili společně se synem terciářskou profesí v Bratislavě ve františkánském kostele. Plánovanou návštěvu Assisi Ladislav však pro práci odkládal a pak pro nemoc už neuskutečnil.

V 59 letech se objevily u Ladislava prvé příznaky rakoviny močového měchýře, přesto se ještě dále věnoval nemocným. Ve Vídni se pak podrobil operaci a pak zde 14 měsíců ležel v sanatoriu. V nemoci byl velmi trpělivý a dokonce někdy nebral utišující léky na bolesti, protože chtěl následovat Ježíše Krista v jeho utrpení. Heroismus světce, který ale není určen jen tak k následování bez rozmyslu a poslušnosti. Modlil se: „*Drahý a milý Ježíši, dej mi tu milost, abych tě velmi, velmi miloval. Bože můj, nyní začínám chápat tvou velkou lásku, kterou mi projevuješ. Ano, dobrý Ježíši, doufám v Tebe.*“ Do deníku si napsal: „*Cítím se na této zemi jako ptáček uvězněný v nádherné kleci. Váhavě létám sem a tam v úzkém okruhu své duše. Až se však jednou otevřou dvířka klece, nezadržitelně zamířím cestou k výšinám.*“ Vyzařoval obdivuhodný duševní pokoj na všechny návštěvníky. Jezuita, který ho zpovídal před smrtí, prohlásil: „*Vyslechl jsem zpověď světce.*“ Zemřel 22. ledna 1931 pokojně v kruhu své rodiny. Byl uložen do rodové hrobky v kostele v Güssingu.

Ve své závěti Ladislav napsal: „*Jako jeden z hlavních úkolů svého života jsem si stanovil cíl sloužit trpícím jako lékař a tak touto cestou uskutečňovat, co se líbí Bohu (...). Tato práce byla zdrojem nesčetných milostí a duchovní radosti, která zavládla v mé duši a duších všech členů mé rodiny. Z tohoto důvodu děkuji – jako stále ve svém životě – také na tomto místě svému Stvořiteli z nejhlubšího srdce, že mi dal lékařské povolání. Když chcete být šťastným, číňte šťastnými druhé.*“

Z svatého byl považován už za svého života. Jeho památka a úcta byla a je živá zejména v místech spjatých s jeho životem a prací. V Maďarsku od r. 1999 uděluje ministerstvo zdravotnictví plaketu Batthyányho-Strattmanna za péči ve zdravotnictví. Jan Pavel II. jej blahorečil ve Vídni 23. 3. 2003. Po blahorečení byly jeho ostatky přemístěny z rodinné hrobky

nahoru do kostela. V Rakousku se modlí nyní i za jeho svatořečení. Po smrti manžela pokračovala Terezie dál v práci v jejich společném duchu. Po nástupu komunistů utekla rodina do Rakouska, kde pomáhala maďarským uprchlíkům. Rod o asi 200 členech z různých zemí se schází jednou ročně v Güssingu u jeho hrobu. Hlavou rodu je už pravnuke bl. Ladislava.

Rechnitzký masakr a rodina bl. Ladislava: Oč jde? Snacha bl. Ladislava Margareta, z rodiny Thyssen (Krupp), podporující Hitlera, se na zámku Rechnitz blízko hranice s Maďarskem měla 24. 3. 1945 účastnit aktivně nočního masakru 180 Židů nuceně nasazených na budování obranného valu a už neschopných práce. Margareta utekla do Švýcarska a pomohla skrýt se mimo Evropu i hlavním dvěma původcům masakru. V posledních letech se vše znovu otevřelo a E. Jelinek napsala o masakru hru *Anděl zkázy*, kterou hrálo i Slovenské národní divadlo. Proto o tom píše. Margareta je pohřbena v Güssingu stejně jako bl. Ladislav. Světlo a stín... Snad v každém rodě jsou dobří, někdy i svatí, průměrní i zlí.

Život pro život aneb krásná láska

SB Giancarlo BERTOLOTTI

21. 2. 1940 – 5. 11. 2005 Itálie

Giancarlo se narodil v r. 1940 v Sant'Angelo Lodigiano v severní Itálii asi 30 km od Milána. Měl ještě dva bratry. V 9 letech mu zemřel otec. Snad i to podmínilo jeho citlivost k utrpení druhých. Vystudoval úspěšně střední školu, ale váhal, kam dál. Byl rozpolcen vnitřně mezi touhu být knězem a touhu zůstat ve světě a pomáhat ostatním v něm. Přes společnost sv. Vincence získal kontakt s trpícími, a to rozhodlo. Zapsal se na medicínu do Pavie a nechal volný prostor další volbě. Dle svědectví měl velkou schopnost nechat se vést Bohem, aniž by věděl, jak daleko má jít. Prostě důvěřoval a nechal se vést.

Na univerzitě se mu stala druhou rodinou FUCI (organizace katolických vysokoškoláků). Studoval výborně a mimo medicínu studoval ještě sám, a to po celý život, teologii, filosofii, spiritualitu, církevní dokumenty a nejraději z původních pramenů. Uměl výborně latinsky a z paměti citoval odstavce ze sv. Augustina a jiných. V jeho bohaté knihovně byla také, viditelně velmi často používaná, Suma sv. Tomáše. Nebyl ale zalezlý kni-

homol. Byl výborný alpinista, od kamarádů měl proto přezdívku „dolo-
mitská veverka“, každé léto chodil s partou po horách až do konce
života. Miloval krásu přírody, uměl se jí nadchnout a spojovat ji ihned
se Stvořitelem, citoval přitom z bible. Byl vytrvalý, téměř neúnavný cho-
dec a vždy spolehlivý parták. Rád žertoval, zapomínal sám na sebe a byl
velmi pozorný k druhým. Měli ho proto rádi i lidé s jinými názory. Jed-
nou dostal kamarád z party na horách pásový opar. Giancarlo ho odvezl
jeho autem až do Pavie několik hodin jízdy a ihned se vlakem vrátil.

Postupně dospěl k pochopení, že je povolán sloužit životu už od jeho
počátku. Po ukončení studia se proto specializoval na gynekologii
a porodnictví. Pro věřícího křesťana to není a nebylo lehké povolání. Roz-
hodně si zvolil vědomě službu, ne kariéru a ne pohodlný konzumní život.
Od r. 1967 pracoval na poliklinice San Matteo v Pavii. Samozřejmě pou-
žíval výjimku svědomí podle zákona a neúčastnil se ITP. Tím byl velmi
nepříjemný propotratově zaměřeným kolegům i nadřízeným a neměl to
v kolektivu vůbec lehké. Říkali mu ironicky San Luigi. Dr. Bertolotti ale
zůstával racionální, kontrolující se a zároveň přátelský a ochotný pomoci
a zastoupit. Krom toho kolegové postupně zjistili jeho výjimečnou zruč-
nost a dovednost ve zvláště obtížných případech, takže ho pak odborně
uznávali, a proto i tolerovali. Nadřízený profesor mu svěřil i svou těhot-
nou dceru s problémy. Sám Dr. Bertolotti připisoval své léčebné úspěchy
přímluvě svých pacientů, s nimiž byl až do jejich smrti.

Giancarlo nezůstal u odmítnutí ITP. Sloužil životu opravdu od počát-
ku, od jeho vzniku a ještě před ním. Inspiroval se studiem a rozjímáním
církevních dokumentů, především *Humanae vitae* a *Mulieris dignita-
tem*, později i *Evangelium vitae* a celou teologií těla Jana Pavla II. Sou-
zněl s ní. Manželská láska, v níž vzniká nový člověk, byla pro něj stejně
jako pro papeže *bell' amore* (krásná láska). Od r. 1973 se věnoval studiu
přirozených metod regulace početí (PPR). Podílel se na založení centra
pro rodinu a spolupracoval s Centry pomoci životu v Pavii i s azylovým
domem pro matky v tísní. Byl poradcem, lékařem, průvodcem. Vždy byl
k ženám velmi taktní, citlivý, pomáhal jim zjistit skutečné důvody, proč
nechtějí dítě. Nejčastěji to byly důvody finanční, ekonomické či bydlení,
a tak pomáhal i penězi. Měl extrémně strýzlivý, strohý životní styl hraničící
s chudobou, ovšem svobodně zvolenou chudobou pro velký cíl. Pomáhal
ženám nebo oběma rodičům přijmout dítě a často pak doprovázel osobně
rodičky a fotil pro ně jejich dítě. Na jeho pohrbu svědčila třeba černá žena

imigrantka s malým dítětem, která chtěla ITP, protože měla už 3 děti doma ve vlasti a v Itálii jen velmi špatně placenou nejistou práci. Toužila po dítěti a zároveň se bála. Dr. Bertolotti s ní mluvil s úctou a porozuměním, nejnem jí ukázal zázrak v ní, ale slíbil pomoc a slib dodržel. Dostala stabilní práci a sledoval ji dál přátelsky jako starší bratr i duchovní otec zároveň. Jindy pomohl těhotné studentce ošetrovatelské školy dokončit studium i s dítětem. Takových zachráněných dětí byly stovky. Ještě po smrti chodily na jeho adresu děkonné dopisy s fotkami novorozeňat.

Miloval děti a bral je něžně a s nadšením do náručí, ať z rodiny, od přátel, pacientů. Sám neměl rodinu. Dobrovolně se jí zřekl ve prospěch služby Bohu a lidem, pro zachování života se vzdal možnosti on sám dát život. Žil v čistotě, heroicky v prostředí dětí a matek. Jeho silou byla modlitba, rozjímání. Opakovaně odcházel duchovně čerpat už od mládí do Taizé a do klášterů, zvláště do Bose do ekumenické komunity P. Enza Bianchiho.

Zemřel 5. 11. 2005 při autonehodě, když se vracel z návštěvy pacientky doma. Prakticky hned ho považovali za svatého. Vyšly o něm dvě knihy. V r. 2013 byl otevřen DP.

Elizabeth BLACKWELL (1821–1910)

První americká lékařka, gynekoložka, průkopnice studia. Kvakerka. Portrét je v e-verzi (zdarma na www.fatym.com).

Anthony BLOOM (1914–2003)

Ruský lékař, chirurg, pravoslavný metropolita Velké Británie, duchovní spisovatel. Je v pověsti svatosti. Portrét viz e-verze (zdarma na www.fatym.com).

Lékařské manželství aneb zralá láska se vždy otevírá druhým

SB Francesco BONO a SB María Rosaria de Angelis BONO, fokolare

Francesco 25. 10. 1948 – 24. 4. 1996, María 7. 10. 1955 – 15. 12. 2000 Itálie

Oba manželé se narodili a žili celý život na jihu Itálie, oba byli v mládí duchovně formováni v Katolické akci (dále KA), tj. velmi zjednodušeně

v základním italském hnutí laiků. V té době se také oba rozhodli pro službu druhým, a to konkrétně pro medicínu, a oba chtěli žít své povolání jako křesťanské poslání. Jak důležité je duchovní doprovázení mladých a jejich příprava pro křesťanská laická povolání! Franco se stal lékařem, specialistou v anesteziologii, resuscitaci a také kardiologii. Od r. 1975 pracoval v městské nemocnici v Locri. Locri se nachází v Kalábrii na samé podrážce italské boty a jeho nemocnice je nejvýznamnější v celém regionu. Zde se seznámil s o 7 let mladší Marií, tehdy ještě studentkou medicíny. María byla rodačka přímo z Locri. Mladí poznali, že jejich životní touhy se doplňují, a zamilovali se.

Svatba 7. 10. 1978 byla spojena s poutí, byli oddáni až v Assisi v kryptě svatého, jehož jméno Francesco nesl. Během mše oba snoubenci prosili sv. Františka o přímluvu za jejich manželskou jednotu a vyjádřili své rozhodnutí stát se společně svatými. Všichni přítomní cítili, že to nejsou žádná formální slova. Po dokončení studií medicíny María porodila první dvě děti a pak po odstupu následovaly ještě další tři. Celkem 5 dětí: 4 synové a dcera. Poslední syn se narodil až po smrti svého otce.

Franco byl velmi oblíbený lékař. Resuscitoval, přiváděl znovu k životu, ale také často doprovázel nemocné na jejich konečném úseku životní cesty. Byl příkladem stále služby, spojoval odbornost s lidskostí, citlivostí vůči nemocným i jejich příbuzným a povzbuzoval svou vlastní hlubokou vírou i slovem. Jeho vztahy s kolegy a s celým personálem byly lidsky srdečné. Během let stále více a více vyžíval. Sílu k službě bral z modlitby, četby Písma a ze svátostí. Současně byli manželé zapojeni do církevního života: Franco do KA a María byla členkou hnutí fokolare. Franco byl 9 let diecézním prezidentem KA, zatímco María sloužila jako zodpovědná hnutí fokolare v Locri. Různost svých charismat a úkolů chápali jako vzájemné obohacování se, protože se rozhodli dát první místo ve svém životě ne sobě samým, ale Bohu. Jak řekl o nich později jeden redaktor: „*Zralá láska se vždy otevírá druhým.*“ Oba společně dlouhé roky vedli diecézní kurzy přípravy k manželství, doprovázeli snoubence na jejich cestě, setkávali se s jinými manžely, byli k dispozici druhým a vždy s úsměvem, s neokázalou pokorou a bez toho, že by zanedbávali svou rodinu. Franco nezaujímal konfliktní postoje, ale den po dni trpělivě budoval; znovu a znovu navazoval vztahy, snažil se pochopit a sjednotit. Vždy chtěl opravdu dobro. Měl proto velký respekt i v těžkých a choulostivých situacích a většinou i u svých názorových oponentů.

Právě proto přijal výzvu z církve k obnově politické kultury. Na začátku r. 1993 byl zvolen do městské rady Locri. Působil zde jen 6 měsíců. Jako radní byl vystaven v podstatě šikaně. Silně korupční prostředí jižní Itálie s klientelskými sítěmi nebylo ještě zralé na takovou změnu, ale dal aspoň příklad politiky jako služby. O jeho duchovní zralosti svědčí, že nezahořkl. Nadále se snažil v malém přispívat ke změně kalabrijské reality, která je dlouhodobou záležitostí.

V r. 1995 byli manželé delegáty na národním církevním sněmu v Palermu. Po návratu z něho Franco vytvořil pro diecézi směrnice pro budoucí pastorační úkoly, které jsou stále aktuální. Neměl už ale čas přispět k jejich realizaci, protože 6. 4. 1996 na Bílou sobotu se stal obětí nehody při bobování. Vrhł se zachránit svého synka, což se mu podařilo, ale sám byl sražen a po 18 dnech v kómatu zemřel 24. dubna ve svých 48 letech. Maria, popáté těhotná, svou bolest přijala s vírou v Boží lásku, ale prožívala velmi silně ztrátu otce pro děti. Věnovala se dál jim a medicíně. Své poslání lékaře vyjádřila slovy: *„Ve svém povolání se snažím žít evangelium. Vidět Ježíše v malém, nemocném, osamělém, v člověku na okraji – sociálně vyloučeném za mými dveřmi – a chci se dát komukoliv čistě a prostě ve svém lékařském umění a toto moje ‚dát se‘ se mi navrácí mnohonásobně ve vděčnosti, radosti, pochopení.“* Její práci ukončil nádor pankreatu, na který zemřela ve svých 45 letech, pouhých 39 dní po jeho objevení. Během svého umírání oslovila všechny kolem sebe svým obnoveným „Ano“ k Boží vůli. Zakladatelce fokolare Chiaře Lubichové napsala: *„Měla bych zanechat závěť, a tak chci říci: milovat Ježíše Opuštěného, ne slovy, ale vždy víc, vždy lépe a konkrétně.“* Starala se o to, jak připravit děti na nové bolestné odloučení; opětovně jim tedy slibovala, že ona a tatínek jim budou z nebe ještě více nablízku a stále prosila: *„Neztraťte víru!“*

Po její smrti 15. 12. 2000 o ní napsala Chiara Lubichová celému fokolare mimo jiné, že *„byla mistrovským dílem lidským a Božím“*. Po manželích je pojmenováno diecézní poradenské centrum pro rodiny a škola formace laiků. Roku 2013 byl zahájen DP.

Nobelista s problémovým srdcem a zázrak

Alexis CARREL, nositel Nobelovy ceny

28. 6. 1873 – 5. 11. 1944 Francie, USA

Alexis se narodil v Sainte Foy u Lyonu v rodině bohatého obchodníka. Jeho otec zemřel, když měl Alex teprve 5 let, a vychovávala ho sama matka, zbožná žena. Vystudoval jezuitské gymnázium v Lyonu a pak zde i medicínu. V mládí ztratil víru, kterou ani církevní škola nezaručí (i Castro studoval u jezuitů...). Volnomyšlenkářství a antiklerikalismus bylo v těch letech převažující atmosférou mezi francouzskou inteligencí. „*Rozum! Ne víra!*“ To byla hesla. Alexis měl vynikající inteligenci. Už během studia začal vyučovat anatomii a ve 23 letech publikoval první odborný článek. V r. 1900 promoval a hned začal vyučovat anatomii a experimentální fyziologii a zaměřil se na cévní chirurgii. Vyvinul novou techniku cévního stehu pro anastomózu cév, kterou publikoval v r. 1902. Měl před sebou slibnou kariéru.

Ale pak ho v r. 1903 požádal jeho kolega, aby ho zastoupil jako lékař na pouti nemocných do Lurd. Dr. Carrel mu vyhověl. Nevěřil v Boha ani v zázraky, a tak jel spíše uvidět, co dělá sugesce. Sugesce a hysterie byla v 19. století oblíbené vysvětlení mnoha jevů, Carrel jistě znal slavného pařížského Charcota a jeho studie ohledně hysterie. Zaujala ho 21letá nemocná s tbc pobřišnice v posledním stadiu. Její stav byl tak těžký, že ji nechtěl ani pustit do vlaku a až na prosby její ošetřovatelky uznal, že by bylo necitlivé nesplnit dívce její asi poslední přání. Nevěděl, že Marie Baillyová jela na pouť i jako oběť za obrácení svého nevěřícího bratrance novináře. Carrel myslel, že zemře během pouti. Po příjezdu do Lurd byla umírající, nemohla podstoupit koupel, jen ji pokropili vodou a pro bolesti dostala morfium. Dr. Carrel ji stále sledoval a pečlivě zaznamenával stav. A to i před lurdskou jeskyní při eucharistickém procesí. A ačkoliv ve vlaku prohlašoval, že kdyby se uzdravila, to by byl opravdový zázrak a „*to bych i uvěřil a stal se mnichem*“, nyní dojat spontánně tiše prosil o její uzdravení. Cit ho přemohl. Stal se opravdu zázrak – při požehnání eucharistií byla Marie uzdravena, během krátké doby zmizely všechny příznaky, i ty zcela objektivní, a potvrdili to při vyšetření v hotelu ještě dva lékaři, které Carrel zavolal ke konzultaci. Byla to prostě pravda, ne sugesce. Marie byla a zůstala zdravá. Dr. Carrel byl rozerván, bojoval sám se sebou a uznal

pravdu. Modlil se: „*Vznešená Panno... ujmi se tohoto obtížného hříšníka s problémovým srdcem... a intelektuální pýchou, který sní o tom v tebe věřit a milovat tě a být mužem, který vyzaruje Božího ducha...*“ Vyřešeno, vrátil se k víře svého dětství, ovšem jako dospělý muž.

Vydrží ale víra i po návratu z Lurd a na univerzitě? Sepsal zprávu o uzdravení a vydal o něm také článek v tisku. To způsobilo poprask. Na univerzitě se stal nežádoucí a jeho věda byla zpochybňována. Později napsal: „*Tvrdé podmínky života jsou nezbytné pro to, aby se urodilo to nejlepší v lidské osobnosti.*“ A tak v r. 1904 odešel do USA, kde tyto předsudky proti víře nebyly. Nejprve pracoval v Chicagu a vyvinul ve spolupráci s Ch. Guthriem nový cévní steh, pak od r. 1906 působil v Rockefellerově institutu v New Yorku, kde dostal dobré finanční zázemí pro svůj výzkum. Zabýval se dále cévní chirurgií, v r. 1910 vyzkoušel první bypass. Zkoumal možnosti transplantace na zvířatech, hlavně psech, možnosti umělého srdce, mimotělního oběhu. Také prováděl pokusy s uchováním živého srdce kuřete v roztoku, takže to byl začátek zachování orgánů pro transplantace. V r. 1912 dostal 39letý lékař Nobelovu cenu za fyziologii a lékařství za objev cévních stehů a experimentální transplantace. Za finanční odměnu si v r. 1922 koupil malý ostrov v Bretani. A dále pokračovala práce. Ale nejen ona. V r. 1913 poznal na jedné ze svých opakovaných cest do Lurd 35letou dobrovolnici. Anne Marie byla vdova a měla jednoho syna. Vzali se, vychoval syna, ale vlastní dítě neměl.

Za první světové války se vrátil hned do vlasti, stal se vojenským lékařem a vedl malou nemocnici v Compiègne, kde mu manželka pomáhala jako zdravotní sestra. Vymyslel spolu s anglickým chemikem H. D. Dakinem nový způsob léčby ran, který výrazně snížil úmrtnost raněných a rozšířil se jako metoda Carrel-Dakin. Spočívala ve speciálním ošetření ran antiseptickým roztokem. Získal mnoho ocenění a řádů a hlavně – zachránil mnoho životů. Po válce se vrátil do Rockefellerova Institutu, pokračoval ve výzkumu a zároveň určitou dobu vedl výcvik vojenských chirurgů. Ve svých výzkumech položil experimentální základy pro transplantologii a kardiochirurgii. Po technické stránce mu pomáhal Charles Lindbergh, slavný americký letec. Carrelova víra pomohla Lindberghovi v jeho stavech zoufalství po smrti synka při únosu, který otrásl Amerikou. V r. 1938 vydal dr. Carrel knihu *Kultura orgánů*. V r. 1935 vydal knihu *Man, the Unknown* (Člověk bytost neznámá), která vyvolala velké diskuse a byla vzápětí přeložena do více jazyků, i do češtiny. Tvrdí tu mimo jiné,

že některé stavy, jako závist či strach, mohou vyvolat nemoce, organické změny a že nemoce mohou vznikat i narušením duševní a morální rovnováhy. Tedy v podstatě psychosomatika i stará moudrost Písma (Př 14,30; Př 17,22; Ž 31,11 atd.). Uznával význam modlitby při léčení. Ovšem také uznával existenci telepatie a v knize se projevil jako stoupenec eugeniky v určitých jejích aspektech.

V červenci 1938 se vrátil do Francie, během druhé světové války vynalezl techniku zachování krve pro transfuze a navrhnul mobilní vojenskou nemocnici, kterou pak využila Velká Británie v severní Africe. Založil Nadaci pro studium lidských problémů a v r. 1942 v Meudon ve vichysťické oblasti Francie její centrum s podporou maršála Petaina. Snad proto vstoupil dokonce i do kolaborantské strany. Po osvobození jihu Francie hrozilo centru rozpuštění, ale američtí spojenci to nedovolili. Sám Carrel zemřel stejně 5. 11. 1944 v krátce osvobozené Paříži na zápal plic. Byl pohřben v malé kapli na svém ostrově.

Byla po něm pojmenována lékařská fakulta v Lyonu, a jak bývá zvykem, i některé ulice, a dokonce i kráter na Měsíci. Ale všechna sláva je jak tráva... Od devadesátých let se začal považovat za stoupence nacismu (pro některé názory, přátelství s Lindberghem, přízeň Petaina atd.) a v důsledku toho byla odstraněna pojmenování po něm. *„Tak to chodí na tom světě, každou chvíli jinak, dneska ctí tě za svatého, zejtra budeš sviňák.“* (K. H. Borovský) Jen ten kráter na Měsíci zůstal. A od r. 2002 se uděluje Lindbergh–Carrelova cena za přínos v biotechnologii uchování orgánů, bez ohledu na historické spory.

Carrel byl opravdově věřící katolík. Zřejmě vnitřně bojoval po celý život, to problémové srdce a intelektuální pýcha, jak to nazval v modlitbě v Lurdech, nezmizelo zázrakem. Duchovně ho moudře doprovázel opat cisterciáků a neměl to asi jednoduché. Dr. Carrel by nejraději vědecky popsal objektivní vztahy mezi duchovním a hmotným světem. Nakonec dostal milost plného obrácení. V nemoci před smrtí přijal svátosti „s prostotou dítěte“ (dle zpovědníka). O svém hledání napsal: *„Pane, řiď můj život, neboť jsem ponořen do temnot. Bože můj, jak lituji, že jsem ze života ničemu neporozuměl a chtěl jsem pochopit věci, které se člověk marně snaží pochopit. Život netkví v pochopení, ale v lásce, pomoci druhým, v modlitbě, v práci.“* Jeho poslední vydané dílo je *Modlitba*⁽²⁵⁾.

Citáty: *„Zvyk pravidelné modlitby vtiskuje trvalou pečeť naší činnosti a našemu chování. Člověk začíná vidět sebe samého a omyly, v nichž vězí.“*

Začíná se stydět za svoji sebelásku, prázdnotu své zatvrzelosti, bezcílnost svých chtíčů, malichernost svých úsilí a nepokojů. Modlitba v něm rozvíjí smysl pro morální zodpovědnost a pokoru ducha. Tak začíná pouť člověka k Prameni milosti. – Přicházíme k Němu s touhou a láskou, prodíraje se přes mraky rozumu. Až potom je možno zakusit Boží lásku. – Člověk potřebuje Boha, jako potřebuje vodu a kyslík.^{“(25)}

Nejsou nikoho, tedy jsou naši.

Bl. Giacomo, kněz, a ct. Vincenzina CUSMANO, ošetřovatelka, řeholnice

Giacomo 15. 3. 1834 – 14. 3. 1888, Vincenzina 6. 1. 1826 – 2. 2. 1894 Sicílie

Bl. Giacomo se narodil na Sicílii v Palermu v rodině pozemkové buržoazie jako čtvrtý z 5 dětí. Na Sicílii prožil celý život. Sicílie tehdy spolu s jižní Itálií patřila do Království obojí Sicílie. Byla velmi chudá a zaostalá, s velkým analfabetismem a pověřivostí. Vládl padrone – majitel půdy. Mezi lidem a pány byla propast. Sám generální prokurátor království (žádný marxista) popsal v úřední zprávě Sicílii jako zemi bez silnic, obchodu a průmyslu, s nadvládou urozených, s korupcí na úřadech, s hlavním městem, kde byl luxus a mravní zkaženost a zároveň 40 tisíc proletářů, jejichž obživa závisela na náhodě a rozmaru mocných.

Maminka jim zemřela na cholera, když měl 3 roky. Nejstarší sestra Vincenzina v necelých 12 letech tak přebrala její povinnosti. Vychovávala sestru a 3 bratry, byla pro ty nejmenší maminkou. Vedla je všechny k modlitbě a k svátostem. Sama milovala modlitbu, v domě zřídila z jedné místnosti kapličku pro modlitbu a rozjímání. Toužila být karmelitkou, ale to jí rodina nedovolila. Vedla sourozence k praktickému křesťanskému životu a k lásce k chudým. Nikdo zbytečně neklepal na jejich dveře. V Giacomovi zůstalo vryto, jak jej posílala s krajícem chleba za klepajícím žebrákem a jak dbala na laskavé chování k chudým. Není divu, že už během dětství projevoval velikou citlivost vůči utrpení druhých. Se sestrou zůstal úzce spojen duchovně i prakticky po celý život. Jeho dílo bylo i její dílo. Po studiu v jezuitské koleji absolvoval lékařství a chirurgii, které ukončil ve 21 letech. Pracoval pak jako lékař v Palermu a už tehdy mladého lékaře nazývali „doktor chudých“. A těch na Sicílii bylo!

Hlas Boží ale Giacomina volal stále naléhavěji dál, takže vystudoval teologii a 22. 12. 1860 byl vysvěcen na kněze. Věnoval se pak chudým jako lékař i jako kněz a Vincenzina pomáhala. Giacomo sestře často svěřoval své chudé nemocné, ošetřovala je, někdy spala i na zemi vedle jejich lůžka. Oba rozdávali, co mohli. V r. 1867 založil Giacomo charitativní sdružení *Boccone del Povero* (Krajíc pro chudé). Název vznikl z rodinné tradice jeho přítele, kde všichni u stolu odkládali na společný ták část svého jídla pro chudé, kterým chybí často i krajíc chleba. Cílem sdružení bylo šířit evangelium prostředky charitativní lásky. Evangelizovat chudé a nemocné bez chleba a ošetření může být i pohoršením. Sdružení bylo určeno pro kněze i laiky a mělo podporu arcibiskupa Palerma.

23. 5. 1868 Giacomo oblékl první sestry kongregace Služebnice chudých, mezi nimi i Vincenzinu, která byla pak dlouholetou představenou. Do kongregace vstoupily postupně i další příbuzné – tři neteře a dvě praneře; jeho nejmilejší neteř Carolina se po smrti tety stala druhou představenou. Až v r. 1884, 15 let po vzniku sester, vznikli Služebníci chudých, k nimž vstoupil i nejmladší bratr Giacomina Giuseppe. Giacomo měl tedy opravdu oporu své rodiny přímo v řádové rodině. V r. 1887 vyslal první společenství do misí. Zakládal nemocnice, ošetrovatelské domovy, sirotčinec. Říkali mu jak otec, tak služebník chudých a byl milován napříč sociálními vrstvami, bez ohledu na politické strany a ideologie, nejvíc ovšem chudými nemocnými. Napsal: „*Otevřeme doširoka náruč pro všechny, kdo trpí, zvláště pro ty, kteří jsou zcela opuštěni. Ti, kdo nejsou nikoho, jsou tedy naši.*“ To je odkaz sourozenců jejich sestrám a bratrům.

Giacomo zemřel v nedožitých 54 letech a hned se šířila pověst o jeho svatosti. V r. 1983 byl blahořečen. Probíhá zkoumání druhého zázraku. Vincenzina zemřela v r. 1894 v 68 letech a v r. 2017 byla prohlášena ctihodnou. Dnes existuje celá cusmaniánská rodina ve více zemích světa, nebo se jim také říká, hlavně na Sicílii, bocconisti. Mnoho lidí přece stále potřebuje kousek jídla (*boccone*) a kousek lásky.

Bratři nitěři

SB Camille FERON

23. 7. 1831 – 30. 3. 1908 Francie

Postava Camilla není oddělitelná od jeho „bratra“, celoživotního přítele Phila Vrau. Byli od sebe o rok a půl, vyrostli v Lille na severu Francie, stejně jako jejich rodiče byli dobří přátelé, studovali společně, snili o budoucnu. Camille vystudoval úspěšně medicínu v Paříži a r. 1858 se vrátil do Lille. Přátelství s Philem vydrželo odloučení během studií a i díky němu se Phil vrátil ke katolické víře po zakolísání v mládí. Phil měl dvě sestry. Všichni se dobře znali a tak trochu pluli na stejné vlně. V r. 1861 se Camille oženil s Marií, sestrou Phila. Manželství bylo šťastné, ale bolest se jim nevyhýbala. Měli 5 dětí, z toho 3 zemřely maličké a dcera zemřela v 18 letech. Zůstal jen syn Paul.

Camille sice miloval svou práci lékaře, ale když ho v r. 1866 požádala rodina, aby zanechal medicíny a pomáhal Philovi ve vedení rodinné firmy, přijal to. Otec Phila byl již starý a nemocný. Rodina vlastnila továrnu na nitě, měla zavedenou značku, výnosné obchody. V podniku pracovalo přes tisíc lidí. Jejich cílem bylo pokračovat v podnikání, ale podle zásad katolické sociální nauky a vzniklý zisk převádět na dobrá díla. Tento úkol splnili. Jak? V továrně se snažili o spravedlivou mzdu, omezení noční práce žen, zlepšení podmínek dělníků, stavěli pro ně byty. Pečovali o duchovní formaci dělníků prostřednictvím různých spolků. A v r. 1876 uvedli do továrny Sestry prozřetelnosti, které byly ošetřovatelkami, pečovatelkami i vedly k modlitbě. Phil se snažil propagovat zásady sociálního učení církve na veřejnosti. Od r. 1872 se angažoval ve vedení vincenciánské konference v Lille, která měla pro množství příchozích dělníků plné ruce práce. Navíc průmyslové Lille bylo hodně sekularizované. Je tedy třeba ještě více modlitby! Tak v r. 1870 začalo dílo nočních adorací a v r. 1881 zorganizoval Phil v Lille první mezinárodní eucharistický kongres. Na všem se samozřejmě podílel i Camille a péči o firmu vytvářel zázemí. Phil byl řečník, propagátor; od r. 1888 cestoval po Francii a šířil sociální nauku církve a zakládal sdružení Sv. Rodiny.

Jejich společným velkým dílem je založení Katolické univerzity v Lille v r. 1875. Především fakulta lékařská a farmacie by bez Camilla nevznikla. Mobilizovali katolíky a církevní autority, vyhráli soud o lékař-

skou fakultu, takže mohla vyučovat chirurgii, porodnictví a medicínu. Jen 2 učitelé byli z Lille, jinak je získávali z Paříže a odjinud. Camille dohlížel na budování klinik a dvou nemocnic, pro které získal možnost výuky mediků a zároveň bezplatného léčení chudých. Po smrti dcery vybudoval ještě nemocnici pro děti. Biskup se vyjádřil, že Katolická univerzita visela často doslova na niti a tou nití byl Camille (a s ním jeho přítel Phil). Založili také Katolický institut umění a řemesel a vyšší průmyslovou školu, stavěli kostely, vedli Sdružení křesťanských patronů, sponzorovali mladé nadané lidi. V Lille byli prostě všude. Říkali jim bratři, bratři niťari.

Bratři niťari při tom všem museli vést podnik, finanční zázemí pro jejich dobročinnost. Jenže komu ho předat? Phil byl svobodný a Paul, syn Camilla, na to nebyl. Rodina respektovala jeho povolání katolického novináře. Ukazuje to na velkou vnitřní svobodu a nelpění na rodinném majetku. Paul pomáhal založit regionální edici katolického tisku – slavného La Croix, vydávaného v Paříži řeholníky. Když v r. 1900 hrozila La Croix konfiskace pro jeho vedení řeholní kongregací (při jednom z mnoha vyhánění řeholí), Paul ho formálně převzal v Paříži. Zato jeho manželka Germaine měla talent k podnikání a nakonec vedla firmu, děti ale neměli.

Dílo bratří je prakticky neuvěřitelné. Byli podnikatelé, ale Camille prohlásil: „*Pro mne mají peníze jen tu cenu, že mohou být darovány.*“ Zemřel v r. 1908, Phil o rok dříve. Informační proces obou začal r. 1912, ale v r. 1950 biskup prohlásil tuto kauzu za odloženou. To se stává. V posledních letech se o ně ale opět zvýšil zájem, zejména o Phila a jeho proces se znovu otevřel.

Říci Ano životu... a Jemu

Viktor Emil FRANKL, zakladatel logoterapie, Žid

26. 3. 1905 – 2. 9. 1997 Rakousko

Viktor Frankl se narodil na začátku 20. století ve Vídni, kam přišli jeho rodiče z Pohořelic u Brna. Otec byl státním úředníkem. Viktor měl ještě sestru a bratra. Byli věřící židé, k jeho předkům patřil i slavný rabi. Viktor studoval gymnázium a už ve 13 letech se rozhodl pro medicínu i pro psychiatrii. V 15 letech objevil pak pro sebe psychologii. Jako mnozí jiní

byl uchvácen psychoanalýzou, dopisoval si s Freudem, svůj první článek publikoval v psychoanalytickém časopise už v 19 letech, ale pak ho znechutila dogmaticnost Freudova hnutí. Přešel k Adlerovi, odpadlému žáku Freuda, ale také za nějakou dobu zjistil, že ani této teorii nemůže zcela věřit. Po studiích se specializoval na neurologii a psychiatrii. Pracoval na psychiatrické klinice a také budoval síť poraden, zvláště potřebných v dobách hospodářské krize. Tam se rodila jeho vlastní škola, v naslouchání lidem, kteří ztratili práci a smysl života. Pracoval také v poradnách pro mládež, kde zápasili zase se sebevraždami po vysvědčeních. V r. 1937 poprvé nazval svou rodící se novou psychoterapii *logoterapie* (terapie smyslem). Tehdy také přešel do soukromé praxe. Frankl se zabýval nejen vysloveně odbornými věcmi, ale také filosofií. Angažoval se i v demokratickém socialistickém hnutí.

A pak přišel *Anschluss*, tj. německý zábor Rakouska, a nacistické rasové zákony. Nejprve ještě mohl pracovat soukromě jen pro Židy, pak pracoval od r. 1940 v Rotschildově nemocnici ve Vídni, jediné pro Židy, jako vedoucí psychiatrického oddělení. Falšoval diagnózy na přechodné psychické poruchy, a tak zachraňoval pacienty před eutanazií. V prosinci 1941 se oženil s Tilly Grosser, bylo to jedno z posledních povolených manželství mezi Židy. V r. 1942 byli on a jeho rodina odvezeni do Terezína. Ve skutečnosti měl Frankl možnost odjet, dostal vízum do USA, ale zanechal by v Rakousku rodiče, a to jako u mnoha jiných rozhodlo. Měl na rozhodnutí jen týden. Otec tehdy donesl kousek mramoru z desek desatera ze zbořeniště synagógy, na němž poznal, že je z přikázání Cti otce svého... Viktor to vzal jako Boží pokyn. Celá rodina mimo Frankla zahynula, rodiče, bratr, manželka; zachránila se jen sestra, která emigrovala do Austrálie ještě před zábozem Rakouska. Frankl přežil Terezín, později Osvětim a dva další tábory blízko Dachau. Ten příběh je znám. Krom lidí ztratil rukopis své knihy, ale získal krutým způsobem poznatky o lidské psychice a ověřil si, že smysl funguje. Přežil díky víře, pomoci druhým, tím, že jim dodával naději, učil je nalézt smysl, pro co žít, a také používal různé psychologické techniky, jako imaginativní rozhovor s Tilly, a v duchu si sestavoval přednášky o prožitém či pracoval na svém díle. Tak se nestal „musulmanem“ – vězněm, který ztratí smysl života a brzy v důsledku toho i život sám. Po návratu z války se vrátil k práci a ještě v r. 1945 vydal na podkladě svých krutých zážitků knihu *A přesto říci životu Ano*. Spontánně mi

přítom vyvstane jedno z mnoha požehnání Baruch ata Adonaj... „*Buď požehnan Hospodin, král světa, který proměňuje i zlo v dobro.*“ Osobní krutá cesta Frankla posloužila tvorbou logoterapie nesčíslným. A bez této kruté cesty by nebyla tím, čím je. Od r. 1946 vedl neurologickou kliniku až do r. 1971. V r. 1947 se znovu oženil s Eleonore Katharine Schmidovou, mladší o 21 let, Vídeňáčkou a katoličkou. Žili spolu harmonicky až do smrti, byla mu věrnou průvodkyní a střežila nadále jeho poselství jako čestná prezidentka jeho nadace. Jediná dcera Gabrielle, nar. 1947, se stala dětskou psycholožkou a spolu se svým manželem, prof. dr. Veselym, pokračují oba v odkazu Frankla v nadaci, kde se zapojil i vnuk.

Dr. Frankl pracoval na logoterapii, publikoval řadu článků a vydával knihy – celkem 39 knih, které byly přeloženy do mnoha jazyků. Přednášel, vyučoval, školil svou metodu. Založil rakouskou společnost pro psychoterapii. Byl hostujícím profesorem už v r. 1961 na Harvardu, obdržel spoustu čestných doktorátů, v r. 1994 i u nás na UK. V r. 1970 založili v USA v Berkeley logoterapeutický institut s jeho jménem, působící dodnes. V r. 1994 byl řečníkem na světovém kongresu psychiatrů v Hamburku (na památku je založen blízko Hamburku Dům V. Frankla – otevřený domov pro lidi s psychickými poruchami.) atd. Měl spoustu žáků, vždyť založil další velkou školu psychoterapie, a zažil i to, že se od něj oddělil jeho žák Längle, který založil vlastní školu existenciální terapie. Výcvik v logoterapii i existenciální terapii probíhá i u nás a vyšla u nás řada jeho knih. Když poprvé přednášel po revoluci u nás, přítomní kolegové vyprávěli o Franklovi s nadšením až posvátným. Někteří měli možnost být i jeho dočasnými žáky ve Vídni, jako prof. Smékal. Poslední přednášku měl v 91 letech. V r. 1997 mohl oslavit 50 let manželství a být na svatbě vnučky. 2.9. zemřel na selhání srdce.

V tom výčtu snadno zapadne, že profesorem neurologie a psychiatrie ve Vídni se ale stal až v r. 1995. Je to tak. Neměl s logoterapií ve Vídni ustláno na růžích. Zejména první roky byly velmi krušné, zažil velký odpor a situace se nezměnila, ani když v r. 1959 vyšla anglicky jeho kniha *Man's Search for Meaning* (Člověk hledá smysl) v USA s úvodem slavného psychologa G. Allporta. Frankl byl vším unaven a rozhodoval se pro obtížnou emigraci z Rakouska do Austrálie za sestrou. Měl už papíry k vyplnění, ale právě tehdy dostal zvláštní povzbuzení. Do Vídně přijela na návštěvu bývalá krajananka, Židovka, která stačila před válkou emigro-

vat s rodinou do USA. Zнала se se slavným rabínem, M. Schneersohnem, vůdcem lubavičských chasidů (zvláštní náboženské hnutí), a ten ji požádal, aby našla ve Vídni Frankla a vyřídila mu pozdrav a poselství. Ona ho neznala a on nebyl chasid. Udělala to. Rabi mu vzkázal: „*Měl bys být pevný a pokračovat v práci, až do kompletního vyřešení. Bez ohledu na to, oč jde, nemáš to vzdát. Jestliže zůstaneš pevný a vytrváš, jistě zvítězíš.*“ Vzkaz mu dodal opět sílu. Příhodu potvrdil jak poslíček, tak sám Frankl v r. 1995 vídeňskému rabínu. Byl to vzkaz jistě od Boha.

Frankl byl člověk s širokými zájmy, hudebně nadaný (v dospívání mu navrhovali kariéru kantora v synagóze), horolezec, a to až do svých 80 let! Dokonce tři těžké výstupy v rakouských Alpách nesou jeho jméno. V 60 letech získal licenci pilota. Byl až do stáří velmi vitální, což vidíváme často u tzv. *survivors* (přeživších holocaust). Zachoval si jasný rozum a duchaplnost. Celý život byl brilantní řečník, sokratovský polemik; přítel, který provokuje, aby dovedl k dobru.

Frankl, věřící žid, znal dobře Písmo, ale i křesťanství. Miloval filosofii M. Schelera a spisy sv. Tomáše Akvinského. Manželka i dcera byly katolíčky. Doma slavili Vánoce i chanuku, sám chodil do synagógy i doprovázel manželku někdy do kostela. Byl věrný víře svých předků, ale své žalmy často recitoval latinsky z římského breviáře. Jeho hodnoty a učení velmi korespondovaly s antropologií Jana Pavla II. (dále též JP II.). Vystupoval aktivně proti eutanazii. Řekl: „*Když se lidé oddělí od Boha, do jejich života vstoupí prázdnota.*“ Svě pacienty nevedl ale přímo k víře. Byl moudrý průvodce až k branám víry v Boha, v Toho, kterého nazýval „*Ten Nejosobnější*“. Bránu si už musel otevřít každý sám, to je na osobní svobodné volbě. Pro nás logicky je to preevangelizace. Mezi jeho přáteli a studenty byli křesťané, katolíci i kněží, třeba salesián E. Fizzotti, profesor pedagogiky v Římě. Přátelil se s vídeňským biskupem. Jeho blízkým přítelem byl kněz z Opus Dei (dále OD), psychiatr Torrelló. Přátelil se také přímo se zakladatelem OD sv. Escrivou a vždy při setkání mezi nimi zavládla zvláštní radost. Oba žili plně v přítomnosti s Bohem. Escrivá řekl v r. 1975 ve Venezuele jednomu židovskému posluchači: „*Miluji Židy velkou láskou, protože miluji Ježíše a On je Žid. Neřekl jsem, On byl, ale On je, protože Ježíš Kristus žije a On je Žid jako ty. A druhou láskou mého života je také Židovka, P. Maria, Matka Ježíše Krista a také naše matka. A sv. Josef, její nejčudnější manžel, je také Žid. Tři osoby, které nejvíc miluji, jsou Židé. Tak se i na vás dívám se zvláštní emocí.*“ Tak se díval asi i na Frankla. Když

byl Frankl na osobní audienci s manželkou u Pavla VI., na závěr si nechal požehnat, ale papež ho pak požádal: „*Modlete se za mne.*“ Při posledním loučení s dr. Torrelló dva měsíce před smrtí, ho objal a zašeptal do ucha: „*Modli se za mne.*“

Vzhledem k jeho učení, přátelům a rodině se objevovaly pochopitelně znovu a znovu zprávy o jeho konverzi. Vždyť jeho teze jsou v souladu s křesťanstvím, ukazují podle některých na tzv. *anima naturaliter Christiana*, tj. duši přirozeně křesťanskou. Ale nikdy nekonvertoval, zůstal věrný víře předků. Konverze je čistě milost, kterou Bůh dává, komu a kdy chce. Nemění to nic na tom, že Frankl byl velký člověk, velký lékař a – Boží muž.

P. Agostino Edoardo GEMELLI, OFM (1878–1959)

Italský lékař, kněz, františkán, psychiatr a psycholog, spoluzakladatel Katolické univerzity v Miláně. Viz e-verze (zdarma na www.fatym.com).

Milovat církve V...

SB Raffaele GENTILE

28. 11. 1921 – 18. 12. 2004 Itálie

Narodil se v Udine blízko hranic se Slovinskem. Jeho otec byl železničář a brzy se přestěhovali přes celou Itálii na jih do Catanzaru, hlavního města Kalábrie. Kalábrijský poloostrov tvoří špičku italské boty na mapě, je to chudý kraj zemědělců a rybářů. V Catanzaru žil strýček farář a teta – jeho hospodyně; strýček ho duchovně velmi ovlivnil. Raffaele byl inteligentní, zbožný, spíše vážný. Snad i proto, že jeden z jeho 2 bratří zemřel na leukémii. Po maturitě studoval medicínu v Bologni, Bari a Palermu, kde r. 1945 laureoval (italská obdoba naší promoce).

Začal ihned pracovat v městské nemocnici v Catanzaru. Pracoval zde až do r. 1960, nejprve na pohotovosti a pak jako kožní lékař. Zapojil se do péče o veřejné zdraví a do organizace dobrovolnictví. Přebíral mnoho funkcí jako ředitel zdravotní pojišťovny pro rolníky, prezident provinčního výboru ČK. Byl soudním znalcem v Národním ústavu sociální prevence, ředitelem kurzů pro dobrovolné ošetřovatelky ČK a charity,

vyučoval hygienu a sociální lékařství. Hlavně ale od r. 1945 po dobu 40 let byl zdravotním ředitelem instituce *In Caritate Christi*, dnes proměněné na Nadace Bethania. Zde se věnoval nemocným, zejména starým a hendikepovaným, zajišťoval jim kvalifikovanou a láskyplnou asistenci, speciální vyšetření a rehabilitaci. Svou činností byl znám i na národní úrovni. Všichni vzpomínají na jeho velkou disponibilitu a jeho citlivé láskyplné srdce.

Raffaele byl především muž hluboké víry, s láskou k Eucharistii, P. Marii, Slovu Božímu a živým smyslem pro církev. Jeho osobní duchovní cestou byla modlitba ke „*Kristu Služebníku Otce i člověka*“ a něžná mariánská zbožnost, P. Marii uctíval zvláště jako Neposkvrněnou. Spolupracoval vždy s pastýři a pro biskupa byl pravá ruka v sociální oblasti. Byl formován KA a II. vatikánským koncilem, proto se snadno spojoval s vizemi svého biskupa. Vytvořil program pro KA, program, kde měla místo „*Modlitba, činnost a oběť*“. Napsal: „*Tato slova reprezentují i dnes v době atomových zbraní prostředky k vítězství vojska víry.*“ V církvi zastával také mnoho funkcí či spíše v jeho případě to byly opravdu služby. 20 let byl prezident KA, roky prezident Asociace katolických lékařů. Byl jedním z nejzaměstnanějších členů pastorační diecézní rady, přesto byl vždy přítomný na všech setkáních, nikdy tam nechyběla jeho promyšlená, vyrovnaná, ale i odvážná slova. Zúčastnil se také diecézního synodu v letech 1993–1995. Chtěl, aby církev byla krásná a vyzařovala krásu svého Ženicha. Napsal: „*Miluji církev vášnivou láskou, ne abstraktní církev, ale tuto církev začleněnou do dějin a vtělenou v prostoru: Církev, která je v Catanzaru.*“ Láska k člověku ho dovedla i do politiky – byl opakovaně radní, spoluzakladatel křesťanské demokracie v Catanzaru a redaktor jejích novin.

Oženil se 15. 10. 1960 se Susy Liotta a měli dvě dcery. V rodině se snažil žít ve stylu blahoslavenství – pokorně, s mírností, laskavostí a disponibilitou a jít ve stopách Mariiných. Zemřel 18. 12. 2004 na svátek Neposkvrněné v přítomnosti rodiny, pokojně při vyzvání Pána. DP proběhl v letech 2014–2015.

Zachránce matek aneb věda a láska

SB José Gálvez GINACHERO, salesiánský spolupracovník

29. 9. 1866 – 29. 4. 1952 Španělsko

José byl celý život spojen s Malagou, velkým přístavním městem na jihu Španělska v Andalusii. Byl výborný student a jako dítě toužil po kněžství, ale jeho matka si přála, aby se stal lékařem. José ji miloval a měla na něj velký vliv po celý život. Poslechl ji a studoval medicínu v Granadě na královské stipendium za vynikající výsledky. V r. 1888 ve 22 letech studia ukončil, odešel do Madridu, kde získal doktorát ve 24 letech a také svou první specializaci v ORL. Nicméně to nebyl obor, kterému se věnoval. Jednou mluvil s matkou o tom, kde asi bude nejvíc užitečný svým bližním, a ona připomenula množství umírajících rodiček. Smrt číhala v 19. století běžně při porodu s komplikacemi, krvácením a hlavně tzv. horečkou omladnic, tj. infekcí. Tím matka nasměrovala syna na gynekologii a porodnictví. V r. 1890 a v r. 1892 si rozšiřoval znalosti v Berlíně a v Paříži. Naučil se tu nové techniky a donesl domů metody sterilizace a asepse. Antiseptika při operacích (prvně zavedená Listerem) se prosazovala pozvolna až v poslední čtvrtině 19. století. Antiseptika při porodu zavedená Semmelweisem ve Vídni se, přes okamžitý veliký pokles úmrtnosti rodiček z 18 % na 1 %, prosazovala také nesnadno.

Po návratu do Malagy se pustil s vervou do práce lékaře. V 27 letech začal pracovat v hlavní nemocnici provincie a pracoval zde 58 let! 58 let práce lékaře, oddané a se srdečnou péčí. Nespočet nocí ve službě. Před každou operací se modlil a značil nemocnou křížem. Plně si zasloužil přezdívku „zachránce matek“. Byl jeden z prvních, kdo uskutečnil císařský řez na mrtvé rodičce v r. 1898 a zachránil dítě. Holčička byla pokřtěna biskupem a José jí byl za kmotra. Lidé ji nazývali „dítě vědy“. Mimo nemocnici sloužil i v soukromém sanatoriu pro majetné a v zařízení pro chudé ženy. V r. 1923 byl jmenován ředitelem nemocnice a uskutečnil mnoho zlepšení. Při práci také poznal svou manželku Marii a i svatba byla v nemocniční kapli (1904). Manželka mu vždy vytvářela dobré zázemí. Měli spolu 3 děti, 2 dcery a syna, který se stal také gynekologem.

José se vyznačoval železnou vůlí, přesností, měl povahu, jak říkali, spíše německou než španělskou, ale byl pokorný a bez touhy po marné slávě. Mluvil málo, byl důsledný ve všem, ale také byl srdečný, přívětivý

a uměl i vtipkovat. Jeho den měl pevný řád od 5 h do pozdního večera. Mimo práci v nemocnici a sanatoriu tu měla své místo mše sv., růženec v době siesty, návštěva Pána v kostele a večerní adorace. Od r. 1915 byl členem Noční adorace, ale jeho rozpis určoval Ten Jiný (rodí se často v noci), byl tedy čestným členem. Ke konci života měl stejně na svém kontě 125 nočních vigilií před Eucharistií. Jednou poznamenal: „*Nemiluje Boha dostatečně ten, kdo se nenamáhá. Pak říká nadarmo amen.*“

Josef miloval své pacientky a miloval chudé. To se často spojovalo. Svůj plat nemocničního lékaře dával představené sester, pracujících v nemocnici, aby ho použily pro nejchudší nemocné, a nikdy nedovolil, aby nemocné chyběl nějaký lék jen proto, že byl drahý. Pak znovu otevíral peněženku. V nemocnici pracovaly od poloviny století sestry vincentky, jejichž se stal velkým přítelem. Léčil i malomocné a mluvil s nimi velmi laskavě. Chodil za nimi do jejich osady a nosil jim dárky. Malomocní ho nazývali nikoliv Don José, ale San José. Kde na to bral? Sám vydělával velmi dobře jako úspěšný soukromý lékař a porodník. Nechodili za ním jen chudí, ale i lidé z nejbohatších vrstev a z královského dvora. Královna Marie Cristina ho obdivovala. S její pomocí se proměnil zastaralý útulek pro těhotné ženy na moderní Dům mateřství. Ať peníze bohatých slouží! Mnozí svatí, úspěšní ve světě, fungovali jako jacísi přerozdělovači peněz od bohatých k chudým.

Stejně jako jeho matka byl salesiánským spolupracovníkem a od r. 1899 se účastnil všeho, co se týkalo salesiánů v Malaze, finančně i odborně. Pro salesiány byl požehnáním, jak říkali. Na začátku 20. století spolu s Joséem vytvořili noční útulky pro bezprizorní děti, kde děti dostaly najíst a vyspaly se. Najíst znamenalo většinou bílou kávu a chléb. Později se změnilo toto dílo ve Školy Ave María na pozemcích, které zdědila Josého manželka. Po válce se dílo proměnilo na nadaci pečující o opuštěné proletářské děti. Péči nadace prošly tisíce dětí. José byl také dobrodinec Azylu andělů – starobince. Skoro každou neděli tam chodíval a brával s sebou i vnučky, aby se učily sloužit starým chudým lidem třeba obsluhovat při jídle – praktická výchova k lásce.

José myslel široce, v souvislostech. Andalusie je velmi úrodný kraj, a přesto byli zemědělci chudí a vystaveni vykořisťování. Bída a velké sociální rozdíly ničily lidi a jejich vztah k církvi a k Bohu. Podle průzkumu v některých místech chodilo jen 1 % mužů do kostela. Chudí venkované byly snadno manipulovatelní, jak se ukázalo později v občanské

válce. Práce pro rolníky a zlepšení jejich postavení byla tedy velmi nutná. José se v ní angažoval spolu s dalšími, zakládali kampeličky (spořitelny), kooperativy (jakási družstva), útulky pro děti zemědělců během sklizně, večerní kurzy pro analfabety atd., ale i zemědělské katolické odbory, což se nelíbilo velkým pozemkovým vlastníkům, také katolíkům. Nicméně církevní hierarchie je v této činnosti podporovala. V r. 1923 za diktaury de Rivery byl dr. Ginachero jmenován starostou Malagy. Byl jím jen 2 a půl roku a svému milovanému městu obětoval čas, peníze i zdraví. Přebíral město s dluhy a s minimem hotovosti v pokladně. Zaplatil dluhy převážně ze svého a snažil se o pozvednutí města. Založil tbc sanatorium, rozšířil městskou policii, dal vypracovat projekt rozšíření přístavu.

V době občanské války měl José už přes 60 let. Manželka zemřela r. 1934. Dvakrát byl dokonce zatčen. Nejprve byl r. 1932 obviněn nespravedlivě z konspirace vůči vládě. Tehdy mu pomohli jeho malomocní. Dva z nich přišli na vedení města žádat jeho propuštění, jinak že si pro něho přijdou všichni malomocní. To by vytvořilo paniku ve městě, tak raději starého pána propustili. V r. 1936 ho zatkla hlídka, když šel z tajné noční adorace. Byl vyslýchán jako „buržoa, který žil na úkor chudých“ a ptali se ho, zda někdy vůbec pracoval. Odpověděl: *„Víc než vy všichni, kteří jste se jistě narodili v nočních hodinách do mých rukou, a pak ve dne jsem léčil v nemocnici nemoci vašich matek. Vy jste měli pevnou dobu zaměstnání, já ne...“* a dělnický tribunál jej osvobodil. Nejhorší pro něho bylo, když jeho těhotná dcera Josefina byla uvězněna jako rukojmí. V posledních letech svého života neměl prakticky nic, své velké jmění rozdál během života. Říkával s úsměvem: *„Jak jsem získal, tak jsem ztratil.“* Ke konci trpěl rakovinou. Návštěvy ho ale vždy nacházely s růžencem v ruce a s dobrou náladou. Zemřel 29. dubna 1952. V r. 1993 byly jeho ostatky přeneseny do krypty svatyně Naší Paní Vítězné, kde odpočívá spolu s manželkou. DP byl zahájen r. 2006.

Komu je více dáno...

Juan José Barcía GOYANES

26. 12. 1901 – 13. 7. 2003 Španělsko

Juan José se narodil v slavném Santiagu de Compostela ve Španělsku, či spíše v Galicii, kraji se samostatným jazykem a národností. Uznána je

ale až po pádu Franka, který chtěl jeden národ, jednoho vůdce. V Galícii přesto probíhalo národní probuzení, třeba s tajnou výukou řeči a historie. Juan José byl Galicijec a jistě se ho to dotýkalo. Byl pátá generace lékařů, dnes má rod už 7 generací lékařů. To je šlechtická poslušnost služby lidem. Bylo jasné, že bude lékař. A byl – anatom, neurolog, psychiatr a neurochirurg, univerzitní profesor, děkan a rektor univerzity plus spisovatel. V mládí byl se svým otcem, vojenským lékařem, v severní Africe a odtud pocházel jeho celoživotní zájem o arabskou kulturu. Byl polyglot, hovořil nejen galicijsky a španělsky, ale dalšími 12 evropskými jazyky včetně ruštiny a polštiny plus znal klasickou řečtinu, latinu, hebrejštinu, perštinu a sanskrť! Ve všech těchto jazycích četl a ve většině publikoval. Mimoto byl i sportovec a dobrý řečník. Prostě se sudičkám roztrhl nad jeho kolébkou pytel s dary.

Svou lékařskou dráhu započal po boku dědečka už v 16 letech praktickým studiem, ve 21 letech sotva plnoletý dokončil univerzitní studia a v r. 1925 získal doktorský titul. V necelých 25 letech se stal profesorem anatomie v Salamance a r. 1929 odešel do Valencie na stejnou katedru. Valencie, dnes milionové hlavní město autonomní valencijské oblasti, je historické a zároveň moderní velké město v severním Španělsku u Biskajského zálivu. Zůstal tu a stal se upřímným valencijským patriotem. S prostými pacienty mluvil valencijsky, svérázným nářečím. Stal se také primářem neurologického oddělení v univerzitní nemocnici a vyučoval neurologii až do r. 1966. V r. 1930 proměnil toto oddělení na oddělení neurologie a neuropsychiatrie. 22. 11. 1931 uskutečnil jako první ve Španělsku neurochirurgickou operaci. Po přerušení občanskou válkou, která ho zastihla mimo Valencii přednášet psychosomatiku, pokračoval ve své činnosti. Studoval zvláště krevní oběh v mozku a nádory. Jeho jméno nese počáteční příznak dětských mozkových nádorů ve IV. mozkové komoře. Stal se přednostou Neurologického institutu a členem španělské výzkumné rady. Založil dva odborné časopisy a spoluzaložil Neurochirurgickou společnost španělsko-portugalskou, byl čestný člen mnoha odborných společností doma i v zahraničí, publikoval mnoho článků a ovlivnil generace mladých lékařů. V letech 1946–1964 jako děkan LF provedl rozhodující modernizující změny. Pod jeho vedením byla postavena nová nemocnice, fakulta a knihovna. V letech 1965 až 1971 byl rektorem univerzity, byly to roky jejího velkého rozvoje. Organizoval nespočet kongresů a vědeckých setkání, nejen lékařských. Byl mezi nimi

i První kongres o historii Valencie, což byl odvážný čin v době Frankova režimu.

Juan se oženil a měl 4 děti, z nichž jeden syn pokračoval v jeho dráze. Rodina mu byla zázemím, ale přiznám se, moc o ní nevíme. Sloužil i přímo v církvi. Po desetiletí stál v čele diecézní charity a také KA ve Valencii. Působil v Asociaci katolických propagandistů, založené jezuiti. Úzce spolupracoval a přátelil se s M. H. Salvadorem. Salvador byl soudce, zabývající se pracovním právem, dlouholetý děkan právnické fakulty, otec 8 dětí. V současnosti jsou snahy zahájit jeho DP. Svůj k svěmu... Jejich hluboký vztah k Bohu zřejmě byl pozadím všech jejich aktivit. Ale podrobnosti o duchovním životě zase nevíme.

Juan se dožil necelých 102 let, přežil i svého syna lékaře. I ve vysokém věku byl intelektuálně čilý. Říkával: „*Když se odpočívá, stárne se mnohem rychleji.*“ Zemřel 13. 7. 2003. Žádost o zahájení procesu podala Katolická univerzita ve Valencii.

Křesťanem globálně aneb Kristus, má naděje

Ct. Heinrich Joseph HAHN

29. 8. 1800 – 11. 3. 1882 Německo

Heinrich se narodil na přelomu století v Cáchách (Aachen) a s tímto městem byl spojen po celý život s výjimkou studií. Město Karla Velikého, 65 km od Kolína nad Rýnem, bylo významným poutním místem a místem korunovacích císařů ve středověku, včetně našeho Karla IV. a Václava IV. Později se stalo i lázněmi. To vše Heinricha snad ovlivnilo k širším obzorům, i když od r. 1815 patřily Cáchy stejně jako severní Porýní k Prusku. Pocházel z měšťanské rodiny.

Studoval v Bonnu a v Bruselu a pak 4 roky medicínu v Gentu. Po studiích byl rok vojenským chirurgem a po složení státních pruských zkoušek v r. 1824 si otevřel lékařskou praxi všeobecnou i lázeňskou v Cáchách. Byl velmi svědomitý a dobrý lékař, bral nemocné ze všech sociálních vrstev, měl i prominentní lázeňské hosty, jako budoucí císařovnu Augustu. Přednost ale dával těm nejchudším, které léčil bezplatně. V podstatě právě jejich bída ho vedla k veřejné i politické angažovanosti. Prodělal sám víc těžkých nemocí, přesto velmi obětavě a neúnavně sloužil při

epidemii cholery. Lékařskou praxi vykonával celých 60 let. Zabýval se přitom i vědou, vydal studii o tbc meningitidě a byl členem vědeckých spolků. V r. 1833 znovuobnovil Josefínský institut, určený pro nevyléčitelně nemocné, který přetvořil v centrum vynikající péče.

Od r. 1834 organizoval Heinrich rozšíření spolku Xaverius Verein v Německu. Ten byl založen r. 1822 ve Frankfurtu k podpoře katolických misí přímo P. Jaricot, francouzskou zakladatelkou misijních děl. V r. 1834 předložil dr. Hahn kolínskému arcibiskupovi žádost o církevní uznání spolku se 100 podpisy, arcibiskup ale nevyhověl se slovy: „*Bylo by lepší naše almužny a peníze dávat pro naše zařízení.*“ Heinrich byl sice velmi poslušný hierarchii, ale přesto stál trpělivě proti arcibiskupovi, nenechal se odradit, vysvětloval a pracoval dál. V r. 1837 dosáhl pro spolek církevní uznání a r. 1842 státní uznání, což nebylo v tehdejší politické době vůbec jednoduché. Spolek se pak rychle rozšířil do všech německých biskupství; z něho vzniklo v r. 1872 mezinárodní katolické misijní dílo *Missio* – papežské misijní dílo v Německu. Heinrich byl porodní bába spolku, ale nikdy nebyl prezidentem, nešlo mu o slávu. V silně sekularizující době podporoval i více církevních spolků a usídlení řádů ve městě. Působil také v politice, od r. 1846 až do období krátce před smrtí byl městský radní a v letech 1859–1861 poslanec pruského parlamentu, kde se angažoval především v sociálních otázkách. Jeho koníčkem bylo psaní. Napsal *Dějiny katolických misí* a *Křesťanská láska v katolické církvi* a další knihy z historie církve.

V r. 1829 se oženil s Marií Barborou a vytvořili harmonické šťastné manželství. Měli 10 dětí, 9 dcer a jediného syna. 4 děti včetně syna zemřely jako malé. Výchova byla přísná a láskyplná zároveň. Chtěli, aby se dcery učily cizí jazyky a uměly se chovat společensky, proto je poslali na 2 roky do internátu. Otec se denně účastnil brzy ráno mše sv., dřív než začal pracovat. Celá rodina se společně modlila denně růženec a často novény k sv. Josefovi a sv. Františkovi Xaverskému. Heinrich ctil zvlášť Srdce Páně, byl členem bratrstva k jeho cti, pak P. Marii, sv. Josefa a světců spojené s misiemi. Měl také rád sv. Františka Saleského, jeho moudrou spiritualitu pro laika, kterou se řídil. Často a rád žehnal svým dětem a v dopisech rodině i přátelům prosil o modlitbu.

Ke konci života, zemřel v 81 letech, trpěl jaterním onemocněním. Byl v nemoci trpělivý a odevzdaný, i když právě při jaterním onemocnění bývají mrzuté nálady a úzkosti. I dnes nás oslovuje jeho globální chá-

pání křesťanství, nikoliv maloměšťácké, omezené sociálně nebo národnostně. Jeho životní motto bylo: *Kristus, má naděje*. V pověsti svatosti byl už za svého života. Proces byl zahájen v r. 2000 a od r. 2015 je ctihodným.

Svatý doktor z Moskvy aneb prospěš si dělat dobré věci!

SB Friedrich Joseph HAAS

10. 8. 1780 – 16. 8. 1853 Německo, Rusko

Friedrich se narodil v r. 1780 v malebném historickém městě Münster-eifel, dnes Bad Münster-eifel asi 30 km od Bonnu. Jeho rodný dům dokonce dosud stojí. Byla to katolická oblast. Jeho otec byl lékárník a strýc lékař, a tak měl ke svému povolání od dětství blízko. Friedrich po gymnáziu odešel studovat do Jeny, Kolína a Göttingenu napřed filosofii, germanistiku a pak hlavně medicínu. Promoval v Göttingenu r. 1805. Stal se ve Vídni odborným očním lékařem a byl v tom velmi úspěšný.

Jedna z jeho pacientek byla ruská kněžna Repninová, která ho v r. 1806 pozvala jako osobního lékaře do Moskvy a rozšířila zde jeho pověst. V Rusku pracovalo hodně Němců jako lékaři, inženýři i úředníci státní správy, ale většinou to byli protestanté anebo přestoupili na pravoslaví. I carové si vybírali manželky z německých panovnických protestantských rodů. Katolíky byli spíše Poláci a s Poláky mělo carské Rusko problémy. Dr. Haas se stal rychle známým. Už za rok ho carevna jmenovala vedoucím lékařem pavlovské nemocnice, rok na to mu byla propůjčena hodnost Rytíře řádu sv. Vladimíra. V letech 1809–1810 se věnoval výzkumu minerálních pramenů na Kavkaze a za to dostal hodnost carského dvorního rady. Minerální voda Alexandrovka, kterou prozkoumal, je dosud oblíbená. V době napoleonských válek působil jako chirurg v ruské armádě. Doputoval s armádou až do Paříže a zažil toho mnoho. Rád diskutoval s důstojníky nejen o medicíně, ale i o Bohu. Na konci války odešel domů pochovat otce a opět se vrátil do Ruska, které se stalo už natrvalo jeho domovem. Přišla za ním i jeho sestra.

Byl dobrým a oblíbeným lékařem, známým soukromým lékařem horní vrstvy. Až geniální ve svých diagnózách i v léčbě a vždy si uvědomoval, že člověk je nejen tělo, ale i duše, a že má i srdce. Nehledal peníze ani slávu.

Byl skromný a neochvějně čestný, nikdy nelhal, neklamal, nevychloubal se, nemluvil schválně nejasně. Přátelil se s mnoha lidmi různého postavení i s generálním guvernérem. Jeho kariéra mohla být ještě větší, kdyby přestoupil na pravoslaví. Ale to nepřicházelo v úvahu. V Moskvě byl jen jeden katolický kostel, tam se často modlil, prosil za nemocné a za sebe, aby byl dobrým lékařem a dobrým člověkem podle Boží vůle. Stal se primářem moskevské vojenské nemocnice, a to byla bída. Nebylo tam topení, matrace byly shnilé, ve všem nedostatek a nepořádek. Dr. Haas se snažil o zlepšení, psal na všechny strany, domlouval důstojníkům, kterým byl osud vojáků většinou lhostejný, ev. někteří své posty používali k obohacování – rozkrádání. Vyvolal tak odpor, nenávisť, jako každý, kdo čeří stojaté špinavé vody. Nakonec vznikla i udání, že není duševně v pořádku. Proč by se jinak tak choval? A ještě zároveň dobrovolně zdarma pracoval ve starobincích pro chudé. Nakonec se v r. 1826 musel vzdát této práce a vrátil se k soukromé praxi. Armádní šiml a byrokracie pro tentokrát zvítězily. A to rok předtím byl jmenován městským fyzikem Moskvy (nejvyšší lékařská funkce ve městě).

Rozhodujícím okamžikem v jeho životě byl rok 1828, kdy byl jmenován členem Moskevské vězeňské komise a také vedoucím lékařem vězeňské nemocnice. Přijal jen pod podmínkou, že bude moci chodit i do věznic. Vnímal to ne jako funkci a práci, ale jako poslání sloužit vězňům, ulehčit těžký osud trestanců a přispět k jejich spáse. V těch letech přes moskevskou nemocnici pro vězně procházeli odsouzení z 27 gubernií, asi 6–8 tisíc trestanců ročně. Dnes stojí na místě věznice Lomonosovova univerzita. Každý týden odtud vyrážela nová skupina trestanců do vyhnanství směr Sibiř. Putovali pěšky tisíce kilometrů, jak to známe z ruské klasické literatury. Přitom bylo vždy 5–8 lidí, často i muži a ženy dohromady, spojeno řetězem připojeným k železnému prutu. Okovy rozedíraly končetiny. Slabí a nemocní byli nejvíce ohrožení. Po cestě do místa určení jich mnoho umřelo na útrapy, vyčerpání, infekce z ran, způsobených okovy apod. Dr. Haas byl v péči o ně neúnavný. Objednal za vlastní peníze pohodlnější lehčí pouta vystlaná kůží, která se začala nazývat „Haasovy okovy – haasovky“. Dr. Haas viděl ve zločincích stále děti Boží, byť zbloudilé, „zlomeného Krista“ (podobně jako ve folkloru vidí Chiara Lubichová a její následovníci „Ježíše opuštěného“ v lidech). Mluvil s vězni, dodával jim naději, modlil se s nimi i v pravoslavném kostele, četl z bible a rozdával ji těm, kdo uměli číst. Každému, kdo uměl

číst, daroval jim sepsanou *Abecedu křesťanského chování*. Sháněl peníze a zajišťoval vše potřebné, co mohl. Stavěl třeba domy pro osvobozené vězně. Byl neúnavný (pro druhé dotěrný) ve svých přimluvách, návrzích komisi i přímo moskevskému generálnímu guvernérovi. Za všechny roky vynechal zasedání rady jen 1 x z 253 zasedání, a to pro vážnou nemoc. Na komisi i jinde pak přenášel a sděloval poznatky z věznic a nemocnic. Dosáhl i osobní audience u cara s úmyslem vylíčit mu skutečnou situaci. Tak byl odstraněn prut, k němuž byli vyhnanci připoutáni, a byly povoleny jeho lehčí okovy. Zajistil vězňům právo na odvolání, to dosud neměli, také omezeně na vzdělání a práci. Nikdy si na nic nehrál, nechoval se jako hrdina či svatý, jak si lidé svaté představovali, „*prostě se tak rozhodl...*“.

Podobně archimandrita Spiridon se věnoval všem vězňům, a to i katolíkům, dokonce i nekřesťanům. Haas říkával, že když se navzájem více poznáme, nedá se než milovat jedni druhé. Tehdejší metropolita Filaret, později uznáný pravoslavnou církví za svatého, jednou řekl na vězeňské radě, že když je někdo odsouzen, je to právem. A na to dr. Haas oponoval: „*Vy jste zapomněl na Krista!*“ Nastalo velké ticho. Odpor mocnému metropolitovi? Co se asi stane? Filaret si zakryl obličej dlaněmi a po chvíli odpověděl: „*Nezapomněl jsem, ale Kristus mne opustil,*“ (tj. opustil ho ve chvíli, když tak myslel). Pro mnohé byl Haas nepřítel, či směšný, nazývali ho „Boží hlupák“ pro jeho instinktivní dobrotu. Nebyl to jen rozumný princip, ale ctnost. Ředitel policie jej dokonce chtěl odvolat pro rozmazlování zločinců. Dr. Haas říkal, že vězeňské autority nechápou Boží milosrdenství, ale že ráj je plný kajcníků. Zasáhla tehdy epidemie cholery, kdy bylo za měsíc až 5 tisíc nových případů, vedlo to k lidovým nepokojům a pověrám, že lékaři a funkcionáři rozšiřují cholera. Haasovi lid důvěřoval, tak ho v úzkých požádali, aby promluvil a utišil lid. 25 let bojoval o humanizaci vězeňského systému.

Jednou v ruské zimě jel ve vlčím kožiše k nemocnému a byl přepaden. Chtěli mu vzít i kožich, ale prosil je, aby mu jej vzali až před dveřmi nemocného, jinak by se k němu nedostal. Tak ho poznali a s úctou mu nic nevzali. Další zážitek nasměroval jeho cestu ještě kousek dál. Uviděl na ulici umírat chudou ženu a odvezl ji do nemocnice. Pak šel ke gubernátorovi, kde si klekl, plakal a nechtěl vstát, dokud mu nepovolí nemocnici pro chudé a zatím brát chudé do vězeňské nemocnice. Co měl gubernátor s „Božím hlupákem“ dělat? Tak vznikla v r. 1844 chudinská tzv. Haa-

sova nemocnice. Peníze od vlády na nemocnici většinou nestačily, tak ji dotoval ze svého. Postupně prodal svou textilní továrnu, pak i kočár, koně i dům, prostě vše. Bydlel pak v nemocnici. Jeho sestra Wilhelmína, která mu hospodařila, si stěžovala v dopisech, že Fritze vůbec nezajímají peníze. (Mohly si notovat se sestrou sv. Moscatiho, ženy v okolí takovýchto svatých to neměly lehké...). Velmi brzy vstával, pomáhal ošetřovatelům chystat léky. Léčil často zadarmo, pokud nešlo o vyšší vrstvu, a jen řekl, aby nechali, kolik mohou a chtějí dát, v hrnku. Prakticky každý týden až skoro do konce života byl ve věznicí. O pravoslavných Velikonocích chodil po nemocných a každého políbil. V pravoslaví bývalo zvykem na svátky navštěvovat vězně s dárky. Na svůj svátek dostával vždy moc koláčů apod. a vše pak nechal vězňům. Po večerech četl, modlil se, navštěvoval jiné profesory a diskutoval o medicíně.

Zemřel 16. 8. 1853 v Moskvě, byl vyčerpán prací i bojem s byrokracií, zcela zchudlý (měl stále větší potřebu zbavit se všeho) a měl utahané srdce nejen prací, ale i veškerou bídou, krutostí a lhostejností. Pohřeb musela zaplatit policie, nezůstaly peníze, jen nějaké knihy, dopisy. Rakev doprovázely davy, 20 tisíc lidí. I kozáci a velitel policie sesedli a šli pěšky na hřbitov. Je pochován na katolickém hřbitově, na Vvědenském hřbitově. Na náhrobním kameni stojí jeho motto: „*Pospěšte si dělat dobro.*“

Dr. Haas měl pozitivní obraz člověka. Převzal ho hlavně od sv. Františka Saleského, jehož díla miloval a rozjímal opakovaně hlavně *Pojednání o Boží lásce*. Dopisoval si s filosofem Schellingem a dochoval se dopis, v němž mu naléhavě doporučuje četbu Saleského, kterého nazval „*mým nejmilejším učitelem a vychovatelem*“. Vlastnil relikvii tohoto světce, kterou odkázal katolickému kostelu v Irkutsku. Jistě i na podkladě Saleského vznikl jeho názor, který ho posiloval ve službě trestancům: „*Člověk je od přirozenosti dobrý, protože ho Bůh tak stvořil. Proto i člověk, který se uchýlil ze správné cesty, má být brán jako nešťastný, nemocný člověk a léčen humanitou.*“ Jeho hesla byla: „*Nestyď se, že můžeš pomoci jen trochu, i to stačí! Odpouštěj, vyžaduj si smíření! Pospěš si dělat dobré věci!*“

Bylo o něm vydáno několik knih. V Německu existuje Společnost Fr. J. Haase, která se snaží přispět ke vztahům mezi Německem a východní Evropou, hlavně mezi mládeží. Podporuje praxi v Německu z Ruska a poskytuje humanitní pomoc. Společnost převzala Haasovo heslo: „*Pospěšte dělat dobro!*“ V Moskvě se dosud na něj pamatuje jako na svatého doktora z Moskvy a lidé prosí o pomoc u jeho hrobu. Je svět-

cem pro lidi bez rozdílu vyznání. V r. 1999 kardinál Meisner zahájil DP poutí do Moskvy. DP byl uzavřen v r. 2018.

Bude-li svatořečen, mohl by být patronem nejen vězeňských lékařů, ale i bojovníků s byrokracií. Pro mne je jím osobně už nyní. Vzpomeňte si, kolegové, v práci nad papíry a počítačem na něho.

Lékař s národním svátkem

Bl. José Gregorio HERNANDEZ, františkánský terciář

26. 10. 1864 – 29. 6. 1919 Venezuela

José byl nejstarší z 6 dětí obchodníka se smíšeným zbožím v městečku Isnotú na západě Venezuely, což je klidné místo, skryté mezi vrcholky venezuelských And. Měl předky španělské a kolumbijské, a ze strany matky i z Kanárských ostrovů. Jeho otec byl také lidový léčitel, znalec bylinek, lidé z okolí chodili k němu místo k lékaři. José zdědil náklonnost k léčení tedy po něm. Ještě ve 13 letech chtěl studovat práva, ale otec nesouhlasil. Odešel proto do hlavního města Caracasu, aby dosáhl maturity. V Caracasu bydlel na koleji, a ačkoliv byl tak mladý, sprátil se s ředitelem koleje a jeho manželkou. Svědčí to o jeho výjimečnosti. Po maturitě studoval na univerzitě v Caracasu a opět výborně; 28. 6. 1888 získal titul doktora medicíny s pochvalou a vládní stipendium na postgraduální studia v Evropě. Tam nezaháležel. V Paříži v Pasteurově institutu studoval bakteriologii, patologii, histologii a experimentální fyziologii; pak se ještě přemístil do Berlína a pokračoval ve studiu zde.

Po návratu domů r. 1891 se stal vyučujícím na univerzitě, docentem na katedře normální a patologické histologie a experimentální fyziologie a bakteriologie – oba obory vlastně ve své vlasti teprve založil a katedra bakteriologie byla vůbec první v celé Latinské Americe. V návaznosti na svá postgraduální studia v Evropě zabezpečil laboratoře také vším potřebným vybavením, které sám dovezl z Francie. Jako první tak zavedl ve Venezuele mikroskop do lékařství. V r. 1906 publikoval první učebnici bakteriologie *Elementos de Bacteriologia*. Nazývali ho venezuelským Pasteurem. 14. 9. 1909 byl jmenován profesorem na katedře patologické a praktické anatomie, připojené k jím vybudované laboratoři. Přednášel s pozorováním, konal experimenty, vedl praktika pitevni a laboratorní,

tedy zavedl tehdy nové moderní způsoby výuky. Věnoval se mikrobiální kultivaci. Byl zastáncem celulórní teorie Virchowa, jak se s ní seznámil v Berlíně. Měl velké znalosti z fyziky, chemie i matematiky – což byl vynikající základ pro jeho obory. Jeho výuka byla 2x přerušena na delší dobu. A to v letech 1908–1909, když se chtěl stát řeholníkem, a pak od 1. 10. 1912 za vlády diktátora generála Gomeze, který zavřel univerzitu pro její odpor vůči režimu. Výuku mohl obnovit až v lednu 1916 při otevření Veřejné lékařské školy, která začala fungovat při Anatomickém institutu. Od 30. 1. 1918 až do své smrti přednášel opět na univerzitě. Byl schopen přijímat nové metody a hypotézy (např. objevy v hematologii). Byl oblíbený učitel a jeho žáci měli velký význam při rozvoji venezuelské medicíny. Byl také zakladatel Národní lékařské akademie. Jeho odborné práce byly ceněny pro přísnou anatomicko-klinickou metodu dle francouzské školy (např. zpracované kazuistiky). Nebyl jen vědec. Zároveň pracoval v nemocnici jako vedoucí lékař a byl výborný diagnostik. V profesních povinnostech ho vždy charakterizovala přísnost a pečlivost a vůči nemocným citlivost a obětavost.

Dr. Hernandez byl velmi vzdělaný, s širokým rozhledem a kultivovaný, hovořil mimo rodné španělštiny francouzsky, německy, anglicky, italsky a portugalsky a ovládal latinu, nejen tu medicínskou, ale i klasickou. Byl hudebně nadaný, zajímal se o filosofii, napsal o ní knížku *Elementy filosofie* (1912) a měl velké znalosti z teologie. Byl hluboce věřící. V Caracasu patřil do farnosti P. Maria de la Candelaria, patronky Kanárských ostrovů, založené pro přistěhovalce z Kanárských ostrovů. Nebyl ale se svým životem spokojen. Zdánlivě mu už chyběla jen rodina, ale on toužil patřit plně Bohu. V r. 1907 po rozhovoru s caracaským arcibiskupem a ukončení semestru odjel do Itálie a byl 16. 7. 1908 s doporučením arcibiskupa přijat ke kartuziánům ve Farnetě. Byly to pro něj šťastné měsíce, ale Boží plány byly jiné. Za 9 měsíců jej převor poslal pro nemoc domů. V dubnu 1909 mohl vstoupit do diecézního semináře, ale on tíhl spíše k mnišskému životu než k diecézní pastoraci. Proto se po 3 letech rozhodl znovu začít v Římě a odjel tam i se svou sestrou Isolinou. V Římě navštěvoval kurzy teologie a připravoval se na vstup do kláštera. Ale znovu přišlo plicní onemocnění a musel se vrátit. Tentokrát už definitivně.

Bůh mu nachystal jiný život – heroické každodenní oběti. Vstoupil pak mezi františkánské terciáře při klášteře kapucínů. Zde ještě vzrostla jeho citlivost a láska k potřebným a chudým; rozpoznával v trpících trpícího Krista

a sloužil Mu ze všech sil, nehladě na okolnosti, čas, nepříznivé počasí, noční dobu apod. Lidé si ho velmi vážili pro jeho upřímnost, laskavost a obětavost. Snažil se žít plně evangelium jako syn sv. Františka. Žil proto prostě, chudě a plat lékaře a honoráře od bohatých používal na nákup léků pro chudé, které léčil zdarma. Nenashromáždil si tak žádný majetek. Zvláště posledních 10 let jeho krátkého života svědčilo o rostoucí svatosti. V letech 1918–1919 řádila v Caracasu epidemie španělské chřipky, která zabila po celém světě miliony lidí. Dr. Hernandez chodil neúnavně po nemocných, v nejchudších čtvrtích s nedostatkem hygieny, dům od domu a pod Boží ochranou se nenakazil, což považovali v té době za zázrak.

Jeho život byl náhle ukončen 29. 6. 1919 na ulici v předměstí Caracasu pod autem. Toho nedělního rána spěchal po mši k nemocné, běžel na zastávku tramvaje, nezpozoroval přijíždějící auto a vběhl pod něj. Aut tehdy jezdilo i v metropoli jen málo. Tisíce lidí se účastnili pohřbu, lidé nesli jeho rakev na ramenou nejprve do katedrály a pak přes město na hřbitov a volali: „*Náš doktor odešel, náš svatý je pryč.*“

Obrazek doktora chudých se ve Venezuele objevuje všude možné a v mnoha domácnostech je soška muže v modrém obleku s kloboukem, v posledních letech i nově v bílém lékařském plášti s fonendoskopem. Po celé Venezuele stojí jeho pomníky. Mnoho dětí dostává po něm jméno. Je vzýván o pomoc při nemoci a neštěstí a lidé věří, že „jejich doktor“ je nikdy neopouští. Jeho ostatky byly přeneseny v r. 1975 po požáru na hřbitově do kostela la Candelaria. Úcta k němu je v Latinské Americe, na Kanárských ostrovech a ve Španělsku. Jeho rodné město bylo prohlášeno za „duchovní místo Venezuely“, do současné krize to bylo poutní místo se vším všudy pro tisíce poutníků. V r. 2008 na jeho počest z podnětu prezidenta Cháveze vznikla nadace pro péči o zdraví chudých Venezuelanů, postižených závažnými nemocemi jako rakovinou. Co je s ní asi dnes?! V r. 2011 byl den narození svatého doktora (26. 10.) prohlášen dokonce za národní svátek. Kterému lékaři se dostalo takové cti? Prezident Chávez využíval jeho obliby u lidu a zřejmě v něj i opravdu doufal, když sám onemocněl rakovinou. Dokonce prohlásil, že ho Hernandez uzdravil. Ale nedopadlo to dobře. Je zajímavá paralela s kultem dr. Morena, kostarického ortopeda a politika, kterého v r. 1938 zavraždil nespokojený pacient. Lidé užívají vodu a léky, které byly přes noc postaveny na papíru s modlitbou k němu. A na spiritistické seanci se média zeptají přímo dr. Morena o radu k léčbě. Jak tenká je hranice mezi vírou a pověrou, mezi svatým a „svatým“.

V r. 1949 venezuelská církev oficiálně zahájila proces svatořečení a v r. 1986 ho papež prohlásil za ctihodného, loni byl uznán zázrak na jeho přímluvu a bude tedy brzy blahořečen. Otázka je jen kdy a vzhledem k situaci i kde?

Milost darovat chudým

Ct. Pedro HERRERO Rubio

29. 4. 1904 – 5. 11. 1978 Španělsko

Pedro se narodil v Alicante, velkém přístavním městě ve Valencii. Byl jedním z vynikajících prospěchem a získal r. 1927 titul doktora. Studia si doplnil pobyty v Paříži a Bruselu, kde studoval pediatrii, toxikologii a gynekologii. Podílel se aktivně doma ve Španělsku na proměně dětského lékařství v moderní obor. V profesním ohledu byl velmi úspěšný. 33 let pracoval jako ředitel centra Matka a dítě, zřízeného pro pracující těhotné ženy a jejich děti v době, kdy nebylo sociální pojištění. Byl také lékařem Červeného kříže pro děti. Současně měl soukromou praxi a byl městským zdravotním inspektorem. Byl velmi vážen svými kolegy po odborné i lidské stránce, takže byl víc jak 30 let prezidentem kolegia lékařů v Alicante. Publikoval odborné články hlavně z oblasti dětského lékařství, věnoval se i závažné parazitární nemoci kala-azar u dětí. Lékařská rada Španělska jej jmenovala svým členem. Kolegové svědčili, že byl „velký lékař a přítel všech“.

S manželkou Patrocinii neměli děti, a tak se tím víc milovali navzájem. Okolí ho hodnotilo jako pozorného a mimořádně milujícího muže. V blízkosti své smrti vyznal manželce: „*Ty jsi byla mou životní láskou.*“

Děti byl ale obklopen stále díky své práci i další službě. Především jeho malým nemocným platila jeho láska, pečoval o jejich zdraví, a když chyběly peníze, zaplatil ze svého. Těšil rodiče svých pacientů už svou přítomností, slovy a také tím otevřením peněženky, když bylo potřeba. A že bylo potřeba v těch letech často! Dával také svůj čas. Neodjel třeba na dovolenou, aby zachránil předčasně narozená dvojčata. Při vážném onemocnění se staral i o duchovní zdraví a o to, aby děti byly pokřtěny zavčas. Mnozí rodiče křtili děti z vděčnosti k němu. Nedělejme si iluze. Na začátku 30. let v jednom městském obvodu v Madridu nebylo 25 % dětí

pokřtěno. Jak tomu bylo asi v Alicante, velkém městě? Za občanské války pak pokřtil sám mnoho dětí, jestliže byly v nebezpečí smrti. Mnoho lidí přiváděl svým životem k víře. ON sám byl kázáním.

Spolupracoval úzce s P. Fontovou, jezuitou. P. Fontova se v tvrdých podmínkách po skončení války, které se táhly několik desítek let, začal od r. 1957 zabývat chudými dětmi, hlavně bez domova, na které se pohlíželo v lepším případě jako na přítěž a darebáky. Jeho heslo bylo: „*Děti nejsou nebezpečné, děti jsou v nebezpečí.*“ Snažili se zajistit dětem jídlo, výchovu, pak po vzoru abbé Pierra založil s chlapci „hadráře Nazaretské“ (místo Emauz použil Nazaret). Postupně vzniklo Město chlapců, internát a ještě malé domečky vždy pro 8 dětí, školka, škola, učební obory. Dr. Herrero pomáhal jak penězi, tak jako lékař. P. Fontova zemřel rok před ním. Dr. Herrero pracoval i pro nadaci starající se o chudé a opuštěné nemocné. Podle svědectví prezidentky charity nikdy neodmítl darovat na charitu a říkával: „*Nejen dávám rád, ale je to pro mne velká milost, že mne prosíte o dar pro chudé.*“ Když jednou jeho manželka hovořila o jejich dobré ekonomické situaci, řekl: „*Mé peníze jsou pro chudé.*“ Také říkával, že chudým je třeba dát tu nejlepší péči. To byl nadpřirozený pohled. Působil dlouho také jako prezident diecézní KA.

Žil evangelium každý den. Vstával brzy ráno, zahajoval modlitbou a pak se věnoval nejnaléhavějším případům. Denně se účastnil mše sv. spolu s manželkou. Každý den po odchodu z práce před večerí šel do kaple sester kapucinek, kde byla výstava Nejsv. Svátosti a tam se modlil. Často byl pohroužen do modlitby takovým způsobem, který připomínal okolí sv. Terezii Velikou. Byl také stálým nočním adorátorem.

Zemřel 5. 11. 1978. Už během pohřbu mluvil arcibiskup o možném blahorečení. Město mu zřídilo pomník. DP byl zahájen r. 1997. V r. 2017 byl prohlášen ctihodným.

Věřte!

SB Kazimierz Antoni HOLOGA

18. 1. 1913 – 12. 9. 1958 Polsko

Kazimierz (Kazi) se narodil v Poznani, vlastně tehdy v r. 1913 to bylo Posen a patřilo Prusku. Když šel do školy, byla to už zase Poznaň, jako

po staletí, a patřila od r. 1919 Polsku. Jeho otec vlastnil drogerii. Kazi byl nejmladší z 6 dětí. Děti byly vychovávány křesťansky a vlastenecky. Celá rodina byla muzikální a doma se stále zpívaly duchovní, národní a vlastenecké písně. Po celý život je znal všechny z dětství z paměti. Živá víra mu také zůstala po celý život. Po válce otec onemocněl na srdce a nemohl už provozovat drogerii. Rodina se tak dostala do krize, několik let hledala lepší živobytí na venkově, až r. 1935 se opět vrátila do Poznaně. Kazi zde začal studovat lékařství. Jeho starší sourozenci byli už samostatní, jedna sestra se stala alžbětkou. Bratři, obchodník a právník, mu pomohli finančně se studiem a Marián se postaral o rodiče. Rodina držela při sobě.

Válka přerušila jeho už skoro dokončené studium. Narukoval ke zdravotníkům a po brzkém konci se musel jako polský důstojník skrývat, Němci totiž cíleně hledali a likvidovali důstojníky. Na Nový rok 1940 odešel do Varšavy a ukryl se mezi pivovarskými dělníky. Za nějakou dobu navázal kontakty a dokončil tajně v podzemí studia a získal diplom. Poláci takto organizovali v podzemí studia po dobu války pro dobu po válce. V r. 1941 byl zatčen při pouliční razii a strávil 4 měsíce ve vězení gestapa. Den před transportem do Osvětimi se mu podařilo zázračně utéci. Dostal se do Krakova a pracoval jako asistent v laboratoři vyrábějící očkovací látky. Nakazil se tu laboratorním tyfem, sice se uzdravil, ale následky těžké práce v pivovaru, výslechů gestapa a tyfu už navždy poznamenaly jeho zdraví. Přestěhoval se do Lublinu, kde získal legitimaci lékaře a mohl dokonce pracovat v nemocnici, která byla pod německým vedením. Už zde se projevil jako nadaný chirurg. Byl také v kontaktu s podzemím a pomáhal jako lékař.

V r. 1944 se oženil v Lublinu s Marií Racholskou, studentkou 3. ročníku farmacie v Poznani, nyní laborantkou v lublinské nemocnici. V r. 1944 po dobytí Lublinu polskou armádou byl zmobilizován. V r. 1946 po demobilizaci se vrátil do Poznaně a pracoval v nemocnici u alžbětinek. Získal chirurgickou specializaci a dokonce i vyšší atestaci II. stupně vzhledem ke své praxi, to už ale byl v Novém Tomyslu, kam odešel r. 1952.

Nový Tomysl bylo malé městečko v poznaňském vojvodství, netypické tím, že před válkou tu bylo 70 % německého obyvatelstva. Po odchodu Němců sem přišli uprchlíci z východních částí Polska, zabraných Sovětským svazem. Byli většinou velmi chudí, stejně jako tento kraj. V jediné staré nemocnici byl po válce jen 1 lékař, 4 řádové sestry a 6 ošetřovatelek. Kazimír se tu stal ředitelem nemocnice a zůstal jím do konce života.

Práce tady se stala smyslem jeho života. Byl vynikající diagnostik a operatér. I když ho intuice ohledně diagnózy skoro nikdy nezklamala, radil se s druhými, někdy i s ošetřovatelkami. Nebyl ješitný (a to je vzácné u muže). Byl velmi obětavým lékařem s velkým srdcem, s otcovským přístupem k nemocným. Ke všem se choval stejně bez ohledu na majetek a postavení. Rozčílil se ale, když se někdo dožadoval v plné nemocnici lepšího lůžka a privilegií. Bolestí nemocnice dlouho bylo málo dobrého personálu. Tak nemohl ani odjet za těžce nemocnou matkou, protože neměl komu svěřit pacienty, a jindy v r. 1955 zrušil naplánovanou dovolenou pro těžce zraněného pacienta, kterému dal i sám krev. Pacient byl funkcionář milice, ale pro dr. Hologu to byl nemocný, potřebující péči, a mezi těmi nerozlišoval. V ambulanci léčil zdarma chudé i mládež. Často ještě pomáhal finančně. Ochotně vyučoval mladé lékaře, když přišli, a celý personál. Snažil se opravit nemocnici a vypracoval plány na novou, což už nestihl uskutečnit pro nemoc.

Zdrojem jeho síly byla živá víra a hluboký duchovní život. V každé situaci opakoval jako heslo druhým: „*Věřte!*“ Byl příkladem v účasti na mši sv., před vážnější operací se modlil v kapli a při přípravě na operaci si vždy šeptal „*Pod ochranu tvou*“. Často rozjímal a rád mluvil o věcech víry. Svět bez Boha považoval za nesmyslný, zvláště bolest a utrpení. Nepůsobil ale bigotně. Nikdy neprovedl ITP. Když ji jedna matka mnoha dětí požadovala, slíbil jí, že bude financovat výchovu tohoto dítěte. Jiné ženě v podobné situaci navrhl adopci dítěte, která se neuskutečnila. Ani pověst zázračného lékaře jej nezkazila, zůstal skromným.

Miloval život a těšil se z něho. Měl rád turistiku a zvláště cyklistiku, 2x jel na kole až do Gdaňsku se svým spolupracovníkem. Rád se bavil s přáteli. Miloval svou ženu a velmi miloval svého jediného syna, nerad je opouštěl ve 45 letech. Onemocněl rakovinou střev, byl odoperován v Poznani, ale stav byl neléčitelný. Trpěl ještě 8 měsíců. Své manželce a sestře, když naříkaly, řekl: „*Tolik nemocných jsem vyléčil, a sobě nemohu pomoci. Kdybych neměl víru, tak bych si zoufal.*“ Ale on víru měl. Během nemoci namaloval dvě skici tváře umírajícího Krista a řádové sestře řekl: „*Copak teď mohu přemýšlet o něčem jiném?*“

Na pohřeb přišlo 6 tisíc lidí, byla to manifestace dobrodinců. V Novém Tomysli má pamětní desku a pojmenovali po něm ulici. DP začal v r. 2016.

Prostě se odevzdat pacientovi

Stanislaw KOWNACKI

17. 12. 1915 – 22. 12. 1995

Stanislaw se narodil na Moravě ve Šternberku, ovšem proč se narodil zde a o jeho dětství a mládí nic nevím. Mohla by to být zajímavá detektivní práce pro někoho. Lékařský diplom získal r. 1945 v Polsku. Pracoval v nemocnicích v Krakově a zároveň dále studoval, takže získal titul doktora medicínských věd. V letech 1957–1989 pracoval v nemocnici v Nowe Huti, dnes součásti Krakova, původně postavené v letech 1949–1951 jako nové město – něco jako náš Havířov. Dr. Kownacki byl specialista na infekční nemoci a primář oddělení. Zároveň působil i jako konzultant pro ostatní nemocnice v oblasti. Když do nich jezdil, vyjížděl vždy co nejdříve ráno, aby se mohl vrátit ještě na své oddělení. Byl uznávaný odborník, zároveň lidský, jemný lékař. I mimo vizity přicházel za nemocnými, posadil se, promluvil, pohladil po ruce. Chodíval i k pacientům, kde už „to nemělo cenu“, kde nebyl možný běžný kontakt, protože byli v bezvědomí. Seděl u nich, dotýkal se ruky a tiše se modlil.

Spolupracoval se spolkem Zespol, což byli dobrovolníci z církve, kteří docházeli na oddělení a také pečovali o už propuštěné pacienty. Vznikli na základě myšlenek krakovské Skupiny pro domácí ošetrovatelství z r. 1957 ošetrovatelky bl. Hanny Chrzanowské. Zespol se stal pak spolkem dobrovolníků pro hospic, když se v 70. letech seznámil s hospicovým hnutím na Západě.

Stanislaw se oženil s Annou Komorowskou. Přizženil se tak do slavné rodiny lékařů. Otec Anny byl městský lékař oblasti Zwierzyniec, v Krakově známý jako „Jánošík v bílém“ (vysoké honoráře bohatým a zadarmo léčil chudé), staral se i o opuštěné děti a jeho dvoukolová bryčka, v níž jezdil za nemocnými stále s cigárem v ústech, byla legendární. Anna měla 13 let, když otec v r. 1936 zemřel. Za války se účastnila i se sourozenci tajné výuky lékařství. Stala se dětskou lékařkou a pracovala jako školní lékařka. (Také jeden její bratr byl lékař). Se Stanislawem měli 5 dětí, z nichž dva zvolili lékařskou dráhu – pediatrička a anesteziolog. V současnosti je v rodu Komorowských už dokonce 4. generace lékařů. *Dědicství zavazuje* – tak se jmenoval jeden článek v novinách o nich.

Anna se Stanislawem si dobře rozuměli, oba hluboce věřící, s profesí jako poslání. Jistě by podepsal citát manželky o povolání lékaře: „*Ta práce uchvátí celého člověka. Ale aby byl někdo dobrým lékařem, musí být dobrým člověkem, a to přísloví je pravdivé. Je třeba se odevzdat prostě svému pacientovi, každému nemocnému.*“ Zemřel v 80 letech. Proběhla přípravná část k DP. Stanislaw je jeden z dvou desítek současných kandidátů krakovské diecéze.

Robert Alfred LAMBOURNE (1917–1972)

Anglický praktický lékař, pak psychoterapeut, teolog, spoluzakladatel pastorální medicíny. Anglikán. Portrét je v e-verzi (zdarma na www.fatym.com).

Co jste učinili jednomu z bratří mých nejmenších...

SB Jerome LEJEUNE

13. 6. 1926 – 3. 4. 1994 Francie

Jerome pocházel ze zámožné měšťanské rodiny z Montrouge, které dnes částečně splynulo s Paříží. Dědeček tu založil likérku. V druhé světové válce rodina přišla o jmění. Jerome byl prostřední ze 3 synů. Rodiče jim předali živou víru v duchu liturgické obnovy. Jerome zpíval v gregoriánské scholce, měl všestranné zájmy, zajímal se o divadlo, astronomii, matematiku, hudbu. Ve 13 letech objevil pro sebe Pascala a Balzaca. Jeho vzorem se stal hrdina Balzakova románu *Venkovský lékař* a o povolání bylo rozhodnuto.

Studoval v Paříži a původně chtěl být chirurgem. Jenže neudělal opakovaně zkoušku pro chirurgickou specializaci. Neštěstí? Štěstí? Bůh ví. Tak se stal místo chirurgem výzkumníkem u prof. Turpina, zkoumajícího „mongolismus“, vrozené mentální postižení zvané také Downův syndrom, v Národním centru pro vědecký výzkum. Promoval v r. 1951. Už za studií poznal v univerzitní knihovně mladou Dánku studující francouzštinu. Byla to láska jako blesk z nebe. Mladí museli překonat víc překážek. Obě rodiny se totiž shodly jen v jednom: nepřejí si jejich

sňatek. Birthe Bringsted byla luteránka, ale pod vlivem Jeroma konvertovala ke katolictví před svatbou, a to upřímně. Svatba byla 1. 5. 1952 v Dánsku. Nesouhlas rodiny se projevil i tím, že Jerome měl na svatbě jen jednoho bratra, jinak nikoho. Bolelo to, ale láska je víc. Manželství bylo pevné až do jeho smrti – 42 let. Birthe mu tvořila celoživotní zázemí a také se s ním občas přela. Například když ho zradil přítel, a on chtěl dál zůstat jeho přítelem, nebo když chápal, že mu lidé nadávají. Po celý život z každého pobytu v zahraničí psal manželce denně dopis. Měli spolu 5 dětí.

V r. 1957 byl jmenován vědeckým expertem pro biologické působení radioaktivního záření při OSN. V této funkci hodně cestoval po světě. V r. 1959 objevil příčinu Downova syndromu – trisomii 21. chromosomu (místo 2 chromozomů jsou 3). 26. 1. 1959 zveřejnila Francouzská akademie věd jeho objev. Byl to světový objev! Následovaly i další objevy chromozomálních anomálií jako příčin několika vrozených poruch a dostal více ocenění. V r. 1964 byla pro něho zřízena katedra základní genetiky v Paříži, a tak se v 38 letech stal nejmladším profesorem lékařství ve Francii. Věnoval mnoho času cestám po vědeckých konferencích, jak s genetikou, tak jako expert OSN.

V jeho životopise *Život je požehnání* dcera Clara popsala svého otce jako „zcela bez závislosti na majetku“. Svůj objev udělal s mikroskopem z r. 1921, opraveným aluminiovou folií. Byl primářem v pařížské nemocnici pro děti, kde se věnoval právě postiženým dětem. Jako šéf oddělení mohl mít jako většina kolegů vlastní placenou soukromou praxi. Ale vždy to odmítl. Byl přesvědčen, že je ve službě pacientům a že státní mzda mu umožňuje žít, aniž by se musel honit za dalšími penězi. Jiný specialista z dětské nemocnice řekl Cläre: „*Mám velký respekt vůči tvému otci. Ale mezi mnou a jím byl ten rozdíl, že já jsem přijížděl do nemocnice s ferrari a on na kole.*“ Své obleky nosil tak dlouho, až byly úplně obnošené. Nebyl v žádném případě ale roztržitý profesor, který se stará jen o svou vědu. Byl silně a trvale zakotven ve své víře a v rodině. Rodina bydlela ve starém domě a stůl v jídelně byl středobodem rodiny. Na vrcholu své kariéry chodil denně domů na oběd, aby jedl s dětmi, a večer chodil domů o půl osmé. O víkendech pak byl dětem k dispozici, i když ve své pracovně studoval nebo psal. Když se na něho děti obrátily, neříkal: „*Nemám čas, rušíš,*“ ale opravoval kolo či panenku a odpovídal na otázky jako: „*Tati, bojoval jsi také ve stoleté válce? ... Proč prší? ... Proč se narodí člověk?*“

Vždycky dostaly odpověď a věděly, že jsou pro otce důležité, stejně tak později vnoučata.

Díky jeho věhlasu i laskavému jednání a skutečnému zájmu o děti k němu rodiny postižených putovaly zdaleka. Zval ke kontrolám i sourozence, a tak je snadněji naučil chápat, proč jejich bratříček nebo sestřička jsou „jiní“. Profesor měl velký respekt k hodnotě svých pacientů, což pomáhalo uklidnit rodiče, kteří někdy kvůli pocitu hanby už neviděli své děti, ale jen jejich nemoc. Pro rodiče svých pacientů měl stejnou úctu a byl jim k dispozici na telefonu i po večerech a o svátcích. Ošetřoval tisíce malých pacientů, ujišťoval jejich rodiny, že jejich dítě i přes své postižení může žít láskyplný život. Netrpěl předsudky jako společnost a často i lékaři. Nedělal žádná rozhodnutí za rodiče, poukazoval na jejich zodpovědnost rodičů a poskytl jim vše, aby se mohli svobodně rozhodnout ohledně svých dětí. Své malé pacienty nazýval „vydědění“, protože jejich genetické dědictví nebylo dokonalé a oni tak byli „neoblíbenými členy naší civilizace a na zevní vzhled zaměřené společnosti“. Od smrti svého milovaného otce na rakovinu plic také sám dobře věděl, jak těžké je přihlížet utrpení blízkého člověka, a zároveň poznával v každém pacientovi Krista.

Jeho duchovní život poznamenal silně zážitek z lékařského kongresu v Izraeli v r. 1967. Při výletech, pořádaných pro vědce, veřejně projevil svou víru bez ohledu na posměch. Zažil pak v malé kapli hluboký Boží dotek, poznání Otce a nevyslovitelný oheň, v němž shořely ohledy na svět. A tuto mimořádnou posilu opravdu potřeboval. S bolestí viděl, jak je jeho objev zneužíván k tomu, aby postižení byli zabíjeni už před narozením, což měla být „léčba“. V r. 1969 vystoupil v USA na genetickém kongresu sponzorovaném OSN s obranou nenarozených a proti legalizaci ITP u postižených. Pevně stál na tom: „*Embryo je člověk*.“ Odpověď byla mrazivé mlčení nebo posměch elity jeho oboru nad fanatikem. Svě ženě pak napsal: „*Dnes jsem prohrál svou Nobelovku*.“ S velkou pravděpodobností by ji dostal, kdyby nebyl tak kontroverzní.

V r. 1972 vyvolal ve Francii návrh zákona o beztrestnosti ITP národní spor. Ve známé talkshow v televizi hovořil jeden účastník o možnosti ITP u postižených nenarozených. Při tehdejší úrovni diagnostiky byla trisomie 21 jediná, kterou šlo takto diagnostikovat. Druhý den měl u dr. Lejeuna kontrolu 10letý chlapec s poměrně dobrým intelektem. Plakal. Jeho matka vysvětlila, že se díval včera na televizi. Chlapec ho obejmul a řekl:

„Oni nás chtějí zabít. Musíte nás bránit! Jsme slabí a nevíme jak.“ Od toho dne se stal obhájcem a obráncem nenarozených. Z iniciativy paní Lejeune vznikla proti zákonu petice s podpisy 18 tisíc lékařů (což byla většina lékařů ve Francii), k tomu se připojily zdravotní sestry, právníci, 11 tisíc starostů, úředníci. Projekt byl pro tentokrát zastaven. Ale po roce a po změně vlády parlament zákon přesto v tichosti odsouhlasil. Mnohem později r. 1990 si vyžádal osobní konzultaci prof. Lejeuna belgický král Baudouin, katolík, před podepsáním zákona o ITP. Zákon nepodepsal, raději odstoupil. (Byl parlamentem znovu povolán na trůn za necelé dva dny, ale mezitím byl zákon odhlasován).

Boj kolem obrany života byl tvrdý. Když se vyslovil proti ITP, zasypali ho demonstranti během přednášky rajčaty. Stal se terčem pro nekontrolovatelný vztek samozvaných apoštolů tolerance. Byl šikanován různými způsoby, v práci měl nápisy na stole „fašista“ a „smrt Lejeunovi“. V r. 1971 byl dokonce jako odpůrce „léčebných potratů“ napaden na konferenci železnou tyčí a bylo mnoho zraněných. Spolu s Jeanem Vanierem a dalšími uspořádali proto pouť mentálně postižených do Lurd, proti níž se zvedl mediální povyk: Chce ukazovat monstra na veřejnosti. Přesto se pouti účastnilo 12 tisíc poutníků. Propíchali mu pneumatiky osobního auta a jeho děti chodily do školy podél zdi počmáraných nápisy „Smrt prof. Lejeunovi a jeho malým zrůdám“. Přes toto nepřátelství se necítil v roli mučedníka. Řekl: „*Nebojuji s lidmi, ale s mylnými názory.*“ Odmítal také dát svým názorům na ochranu života politické zabarvení. Také veřejné instituce se stavěly proti němu. Musel opakovaně procházet finančními kontrolami, ačkoliv nikdy nebyly objeveny nějaké nepořádky. Když jeho dcera Clara získala místo na ministerstvu v konkurzu, bylo její jmenování odvoláno na základě příslušnosti k němu. Roky mu nebyl zvýšen plat. V r. 1982 univerzita zastavila zcela podporu jeho výzkumu a vzala mu jeho laboratoř.

Během svých posledních 15 let profesního života mohl provádět řadu výzkumných projektů jen díky různým darům ze Severní Ameriky, Anglie a Nového Zélandu a z podpory Institutu Claude Bernarda. Jeho dcera o tom napsala: „*Nikoho nezajímalo, že člověk, který na svém oddělení dále vzdělával budoucí generace francouzských genetiků, byl nucen žebrať v zahraničí, aby mohl pokračovat ve svých výzkumech.*“ Říkával v takových situacích se smíchem: „*Nebojuji za sebe, proto si nic nedělám z takových útoků.*“ Co se ho ale hluboce dotýkalo, bylo zneužití metod, jako bylo

vyšetření plodové vody a analýzy chromosomů proto, aby bylo nena-
rozené dítě utraceno, což znamenalo prakticky, že většina z nich byla
zabita umělým potratem. V předmluvě k sebraným spisům svého man-
žela (výběru ze spisů) napsala jeho manželka k tomu: „*Věřím, že největší
neštěstí, které se může stát odborníkovi, je v tom, že musí přihlížet, jak jeho
objevy se odchýlily z původní cesty a daly se do služby smrti.*“ Během svého
celého života procestoval ve službě obrany postižených mnoho zemí, aby
přednášel na mnoha vědeckých akcích a byl znalec při soudních jedná-
ních. V r. 1974 se stal členem Papežské akademie věd, což byla pocta,
která ho naplnila „*hlubokým štěstím a hrdostí*“. V r. 1981 byl členem
papežské delegace, která předala a vysvětlila sovětskému vůdci Brežně-
vovi poselství o atomové válce. V r. 1982 byl zvolen do francouzské Aka-
demie morálních a politických věd a následující rok do Národní lékařské
akademie.

V r. 1993 se Jan Pavel II. rozhodl založit novou Papežskou akademii
pro život a Lejeune měl být jejím prezidentem. Seznámili se osobně ještě
v Krakově na odborné akci a stali se přáteli, papež mu důvěřoval. Jenže
on se cítil velmi vyčerpán a na podzim mu byl zjištěn rozsáhlý nádor
plic. Stejný jako měl jeho otec. Výhled života – tak do jara. Přesto papež
trval na tom, aby se stal prvním prezidentem a Jerome souhlasil: „*Zemřu
ve službě dobré věci.*“ Přes obtíže nemoci a chemoterapie se snažil udě-
lat, co bylo třeba, a vypracoval stanovy akademie. Během postní doby
r. 1994 ho jmenoval papež prezidentem nově vzniklé Papežské akademie
pro život. Na dotaz, co odkazuje svým malým nemocným, řekl: „*Dal jsem
jim svůj život. A můj život je vše, co mám.*“ Svým vlastním dětem odká-
zal „... *to nejdůležitější: Jsme v rukou Božích. Mnohokrát jsem to zažil*“.
Zemřel 3. 4. na Velikonoční neděli r. 1994. O den později v *Le Monde*
vyšla petice 3 000 lékařů za uznání lidských embryí „*částí našeho druhu,
která nesmí být podrobena žádným manipulacím*“.

Po jeho smrti Jan Pavel II. v poselství pařížskému arcibiskupovi
vyzdvihl jeho zvláštní charisma obránce života: „*Byl připraven být zna-
mením odporu (...), pro kterého se obrana života stala apoštolátem.*“
Byl pochován na předměstí Paříže. V r. 1997 na Světovém dni mládeže
v Paříži se papež šel pomodlit k hrobu „bratra Jeroma“.

Prof. Lejeune spoluzakládal asociaci „*Laissez-les vivre*“, jednu z prv-
ních pro-life organizací, a také byl prezidentem organizace pomáhající
těhotným v obtížných situacích. V jeho stopách jde dnes víc organizací

a nadací. Jeden z jeho synů je jáhen. „Pro-life“ je i celá rodina, v r. 2013 měl Jerome 28 vnuků a 11 pravnuků.

DP byl zahájen r. 2007 a v r. 2015 předán do Říma. Je nutno dodat, že proces poškodila polemika o prvenství v objevu trisomie, kterou vyvolala r. 2009 dr. M. Gautier (95 let). Byla uvedena jako spoluautorka objevu ve vědeckém článku, ale dr. Lejeune na prvním místě. Probíhají kontroverze, a dokud se nenalezne pravda a shoda, proces bude jistě ležet „u ledu“.

Stále ale platí varující slova prof. Lejeuna: *„Geneticky podmíněné nemoci zapříčiňují velké náklady. Kdybychom mohli tato individua včas eliminovat, byly by úspory obrovské! Přirozeně je cena těchto nemocí vysoká – totiž v utrpení postižených a v břemeni pro společnost, a to pomůžeme o utrpení rodičů! Tato cena má ale protihodnotu, a sice se jedná přesně o tom, zda společnost je připravena platit za to, aby zůstala plně lidskou.“*

Arcibiskup oceněný Stalinem

Arcibiskup LUKÁŠ – Valentin Felixovič Vojno-Jaseněckij

27. 4. 1877 – 11. 6. 1961 Rusko

Valentin se narodil v Kerči na Krymu jako třetí z 5 dětí v rodině lékárníka. Dva bratři se stali právníky, jedna psychicky nemocná sestra zemřela v 25 letech. Rodina byla nábožensky smíšená, otec katolík, matka pravoslavná a podle ruských zákonů tedy i všechny děti byly pravoslavné. Otec byl velice zbožný a Valentin sám tvrdil, že podědil nábožensky spíše po otci. Vystudoval gymnázium v Kyjevě. Měl velké výtvarné nadání, uvažoval o malířství, ale rozhodl se pro povolání lékaře, protože chtěl být užitečný trpícím. Na studiu medicíny se jeho *„schopnost velmi jemného kreslení a láska k tvarům změnily v lásku k anatomii“*.

Vystudoval v r. 1903 s červeným diplomem, přesto se chtěl stát zemským lékařem, tedy lékařem chudých na venkově. Nejprve ale musel do rusko-japonské války a sloužit jako vojenský chirurg. V té době se oženil s milosrdnou sestrou Annou Vasilijevnou, která měla přezdívku „svatá sestřička“. Anna tím porušila soukromý slib panenství (jen soukromý, nebyla řeholnice, ale civilní sestra) a v manželství ji to velmi trápilo. Po návratu z války se stal zemským lékařem ve Fatěži. Zde se

narodily i první dvě děti. Později pracoval v různých obcích a zároveň v Moskvě na klinice, kde v r. 1916 obhájil dizertaci o regionální anestezii a dostal za ni cenu Varšavské univerzity. Jako zemský lékař měl hodně práce v neděli a často se nedostal do kostela, ale nakonec si to zařídil s vypětím sil. V r. 1917 vyhrál konkurz do Taškentu. Manželka totiž onemocněla tuberkulózou a v Taškentu bylo pro ni lepší podnebí. Byl primářem v nemocnici a přednášel na univerzitě, ovšem ve velmi těžké době. Chaos, bída, hlad. Jedenkrát mu i hrozila poprava povstalcí. Manželka zemřela v říjnu 1919 v 38 letech a nechala mu 4 děti. Když se po dvě noci modlil u její rakve, dostal při slovech žalmu „*Neplodnou usazuje v domě jako šťastnou matku synů*“ vnučnutí požádat instrumentářku Sofii Sergejevnu, bezdětnou vdovu, aby se ujala jeho dětí. Stalo se tak. Neoženil se, byla matkou jeho dětí, hospodyní, ale ne manželkou.

Jako vdovec se účastnil aktivně života církve. Jedenkrát mu biskup nečekaně řekl: „*Doktore, vy se musíte stát knězem.*“ Přijal to jako Boží volání a odpověděl: „*Budu, jestliže si to přeje Bůh.*“ Během dvou týdnů byl vysvěcen na jáhna a kněze a přidělen ke katedrále s povinností kázat. Zároveň dále pracoval jako chirurg a vedl katedru topografické anatomie. I když se v noci často střílelo, vždy byl ochoten okamžitě přijít do nemocnice. V bouřlivých časech nastal i rozkol v církvi. V r. 1923 přijal postřížiny, stal se řeholním knězem a poté byl vysvěcen na biskupa v květnu 1923. Za dva týdny poté byl poprvé zatčen. A tak začalo celkem 11 let pobytu ve vězeních a vyhnanství, v 6 obdobích. Přesto mu osvícený velitel umožnil ve vězení dokončit vědeckou práci *Kapitoly z hnísavé chirurgie*. Legendární je jeho odpověď soudu, zda viděl při operacích Boha: „*Boha jsem neviděl, ale mnohokrát jsem operoval mozek a neviděl jsem rozum a svědomí taky ne.*“ I ve vyhnanství pracoval jako lékař, chirurg byl stále potřeba a zároveň sloužil, jak mohl, jako kněz a biskup. A v době mezi vězňením tím spíše. V r. 1937 byl při vězňení i mučen.

Přesto se stal během války hlavním chirurgem Krasnojarské evakuační nemocnice. Za války komunisté hráli na vlasteneckou notu a povolili i víc církvi. V r. 1942 se stal arcibiskupem. Je úsměvné, že těsně po válce dostal církevní vyznamenání i od Stalina – ocenění za odbornou práci (*Pozdní resekce infikovaných střelných poranění kloubů*). Arcibiskup oceněný Stalinem... V r. 1946 přešel na Krym a snažil se dát do pořádku místní církev materiálně a hlavně morálně a co do pravé víry. V dopise duchovním napsal: „*Je mezi vámi mnoho kněží, kteří jsou podobní oprav-*

dovým lékařům? Víte vůbec, kolik úsilí a pozornosti věnují těžce nemocným pacientům dobří a zkušení lékaři...? Ale posláním lékaře je vyléčit jen tělesné nemoci, avšak naše poslání je nesrovnatelně důležitější. Vždyť Bůh nás pověřil závažnou věcí: léčením lidských duší, vysvobozením z věčných muk!“

Zároveň operoval v Simferopolské vojenské nemocnici a léčil bezplatně nemocné doma. Celý život se zabýval hlavně traumatologií a septicými komplikacemi, ale viděl vždy celého člověka: „*Když přistupujeme k operaci, musíme mít na mysli nejenom břišní dutinu, ale je zapotřebí vidět celého nemocného člověka, který je tak často, bohužel, nazýván lékaři „případ“: Člověk tu stojí ve své smrtelné úzkosti a strachu, srdce neklidné nejen v přímém, ale i v přeneseném slova smyslu. Proto nejen dodržte velmi důležitý úkon posilnit srdce (...), ale postarejte se i o to, abyste ho ušetřili těžkého psychického traumatu: pohledu na operační stůl (...) – usměte ho mimo operační sál.“* Tak se učily generace lékařů z jeho opakovaně vydávané knihy o hnisavé chirurgii. Na sále pracoval klidně, mluvil s personálem tiše, přímo, konkrétně, takže nevyvolával nervozitu. Na sále byla vždy ikona s hořícím světlem, před operací se modlil a na těle pacienta vyznačil jodem kříž. Měl zázračný dar diagnózy a prognózy. Vděčným pacientům říkal: „*To Bůh vás uzdravil mýma rukama. Modlete se k němu.*“ Mnozí nemocní věřili, že se uzdraví i jen dotekem jeho bohoslužebného roucha, říkali o něm, že je spravedlivý a divotvůrce.

V posledních letech pomalu ztrácel zrak a v r. 1955 oslepl úplně na následky zanedbaného glaukomu. Synovi doznal: „*Chirurgie je neslučitelná se službou arcipastýře, protože jak jedno, tak i to druhé potřebuje celého člověka, veškerou energii, veškerý čas.*“ A vzhledem ke slepotě: „*Přijal jsem to jako Boží vůli zůstat slepým až do smrti a přijal jsem to s klidem, s vděčností Bohu. Svou slepotu snáším klidně a s naprostou oddaností Boží vůli.*“ A po roce slepoty v dopise synovi: „*Slepotu je samozřejmě nesmírně těžká, ale v mém případě, kdy jsem obklopen milujícími lidmi, je to neporovnatelně lehčí než u nešťastných osamělých slepců, jimž nikdo nepomáhá. Pro mou činnost arcibiskupa slepota není až tak velkou překážkou a jsem názoru, že budu pracovat do skonání.*“ Mohl sloužit bohoslužby, znal texty nazpaměť a kázat také mohl. Mimo odborné práce se zabýval i teologií. Napsal dvě pojednání, na jednom – *Duch, duše a tělo*, vlastně souhrnné duchovní antropologii, pracoval 20 let. Druhé bylo *Věda a náboženství*.

Zemřel doma na den, kdy se slaví památka všech svatých na Rusi. Byl

pohřben v Simferopolu za účasti davů. Záhy začali lidé putovat k jeho hrobu, modlili se o uzdravení, brali si hlínu z hrobu. Jeho ostatky pak byly přeneseny do chrámu a v r. 1995 byl kanonizován Ukrajinskou pravoslavnou církví, v r. 2000 jej ruská církev zařadila mezi vyznavače, jeho památka je 11. 6. Je velmi oblíbený v Rusku, ale i v Řecku, utíkají se k němu nemocní i s prosbou o pravou víru.

Z citátů: *„Musím před vámi vydat svědectví o tom, že když jsem kráčet po velmi těžké cestě, když jsem nesl těžký kříž Kristův (...), jsem cítil naprosto reálně, naprosto citelně, že se mnou kráčí sám Pán Ježíš Kristus a pomáhá mi nést mé břímě a můj kříž.“* Z kázání: *„Kristův kříž je neoddělitelný od Kristovy milosti...!“* A o pravé víře: *„Chraňme ji jako velký poklad svého srdce a neohlížejme se stranou (...) Dřívější křesťané považovali za nešťastného toho, kdo znal všechny tajné nauky, ale neznal Boha, a blaženého toho, kdo znal Boha, i když by neznal víc.“*

Jak být současně zednář, františkán a karmelitán

Giuseppe MASSONE, františkánský terciář

11. 9. 1910 – 18. 11. 1998 Itálie

Giuseppe se narodil v Ligurii v městečku Varese, 30 km od Janova, v jednom z těch kouzelných míst, kde se snoubí moře, hory a historie. Celý život miloval Varese a byl přesvědčen, že je povolán Bohem právě na toto místo. Ačkoliv byl z katolické rodiny, byl už od narození svobodný zednář... to totiž znamená příjmení Massone. Rodina byla hluboce katolická, ale v mládí na studiích se začal víře vzdalovat a na studiích medicíny se prohlásil za nevěřícího. To neměnilo nic na tom, že chtěl pomáhat lidem a měl vysoké pojetí lékařské etiky. V roce po ukončení studií doprovodil svou starší sestru Paolu, vážně nemocnou, na pouť do Lurd a tam byl mladý nevěřící doktor svědkem uzdravení. V Itálii o tom vyšla tehdy i kniha. Giuseppe to nemohl popřít, dostal se nejprve do vnitřního zmatku, pak uznal pravdu a nastala hluboká konverze, nejen návrat k víře, ale proměna celého života.

Pracoval v nemocnici jako pediatr a neonatolog a pak jako rodinný lékař ve Varese. Svou profesi lékaře bral jako misi a dával jí všechno.

V bližním trpícím viděl trpícího Krista jakoby vtištěného, tak jako je na turínském plátně. Turínské plátno mnohokrát studoval, rozjímal před ním a o něm. Turínské plátno tak inspirovalo meditace o sedmi slovech Páně na kříži, meditace křížové cesty a spis *Lékařskoprávní expertiza Turínského plátna*. Spisy jsou nyní v Muzeu Turínského plátna. Po druhé světové válce se snažil působit i v politice, pomáhat při rekonstrukci a být mírotvůrcem v napjatých obtížných situacích. V l. 1951–1954 byl provinční poslanec. Měl vysokou prestiž, protože se vědělo, že vždy chtěl pro všechny jen dobro bez ohledu na rozdílnost názorů. Po ukončení mandátu se rozhodl už nepůsobit v politice a věnovat se plně svému poslání lékaře. Až v posledních letech života se opět snažil o koordinaci katolíků, působících různě v politice pro záchranu společných křesťanských principů.

Byl ostatně velmi činný. V r. 1950 založil místní pobočku dobrovolných dárců krve a vymýšlel pro ně zlepšení. Založil nebo spolupůsobil při založení katolické asociace dobrovolníků, zajišťujících transport nemocných do Lurd a jejich doprovod, asociace dobrovolníků pro onkologicky nemocné, místní vincenciánské konference pro péči o chudé atd. Od r. 1950 pomáhal bl. Luigi Monzovi (blahořečen v r. 2006), který byl tehdy farářem v Lecce a založil sekulární institut Piccoli Apostoli della Carita (Malí apoštolové Lásky). V r. 1953 ve Varese byla otevřena pobočka institutu La Nostra Famiglia (Naše rodina) pro reedukaci dětí s neurologickými poruchami, zejména spastiků, v níž Piccoli Apostoli pracovali. Giuseppe jim pomáhal a vedl skupinu přátel La Nostra Famiglia, která podporovala i rodiče. Byl také dlouholetým konzultantem v centru pro ženy. Vystupoval jako důsledný obránce života od počátku. Zpracoval studie o zodpovědném otcovství a mateřství a formační kurzy pro mladé manžele. Byl vyhledávaným poradcem. Podporoval také dílo sester Dobrého Pastýře, které se věnovaly prostitutkám a sexuálně zneužitým ženám. Podle svědectví sester uměl „pomoci těmto dívkám a znovu odkrýt hluboký smysl jejich existence (...), svou spiritualitu spojil s angažovaností, kterou věnoval službě bližním, především těm, kteří nejvíc potřebovali milovat a kteří nebyli milováni správně, věnoval se jim bez předsudků a mystifikací“. Byl vynikající diagnostik, ale také diskrétní a moudrý rádce. Lékař těla i duše, jak na něho s úctou ještě dnes vzpomínají jeho krajané. Vždy měl pro všechny slovo naděje. Jeho kolegové si ho také velmi vážili, a tak byl více let ve vedení a dokonce prezidentem Asso-

ciace katolických lékařů savonského regionu, ačkoliv byl „jen“ praktik. Srdce Giuseppeho se dotkla také bída malé osady Faje, bída materiální i duchovní. Věnoval jí mnoho času a podařilo se mu tam opravit zničený kostel a obnovit život ve farnosti.

Zůstal svobodný. Krom služby se věnoval modlitbě, studiu. Jeho milovanými světci, jimiž se opakovaně zabýval, byli bl. Jacopo da Varagine a Kateřina ze Sieny, patronka Varezze. Jacopo, autor *Zlaté legendy* o svatých, velmi oblíbené ve středověku, pocházel z Varezze, Giuseppe zde založil Centrum studií bl. Jacopa. Díky sv. Kateřině ze Sieny, patronce Varezze, zase navázal úzké vztahy s dominikány v Sieně a ve Varezze vznikla pobočka Asociace Caterinati, založené v r. 1970 v Sieně, dnes mezinárodní. Byl jejím horlivým členem, a tak vlastně patřil i do dominikánské rodiny. Stykal se s mnoha řády a pomáhal jim. Byl zodpovědný lékař za letní kolonii, zřizovanou kapucíny. V r. 1954 ho P. Ballestrero duchovně přičlenil k bosým karmelitánům. Ovšem v r. 1960 složil terciářské sliby a stal se františkánským terciářem u kapucínů. Zůstal svým slibům věrný do smrti. Františkánský terciář, přidružený karmelitán, člen dominikánské asociace. Že to není možné? Buď jedno, nebo druhé? Nedávno byl blahorečen Giorgio la Pira, dominikánský i františkánský terciář. Takové dvojí občanství, hlavně že je občan nebe.

Když mu kněží přinášeli v posledním údobí života Eucharistii, pozorovali jeho horlivost a hluboké ponoření, s nímž přijímal. Při posledním přijímání opakoval slova sv. Pavla: „*Toužím být s Kristem.*“ 18. 11. 1998 se s Ním setkal. Byl pohřben za veliké účasti lidu a kněží. Po nějaké době byly jeho ostatky přeneseny do hřbitovní kaple kapucínů. Lidé stále vzpomínají na jeho ušlechtilost či svatost, věřící i nevěřící. Byly vydány o něm dvě knihy. Probíhají přípravné práce před DP, a tak možná bude „zednář“ svatým.

Máme příležitosti dělat dobro

Sv. Gianna Beretta MOLLA

4. 10. 1922 – 28. 4. 1962 Itálie

Gianna se narodila v Magentě v severní Itálii v provincii Milán. Oba její rodiče pocházeli z Lombardie z velkých katolických rodin. Bůh jim

daroval 13 dětí, 3 zemřely na španělskou chřipku, Gianna byla desátá v pořadí. Tatínek pracoval v továrně a postupně se vypracoval na vedoucího. Byli františkánskými terciáři a žili opravdu prostě a chudě. V rodině se často opakovalo italské přísloví: Každé dítě se narodí s bochníkem chleba pod paží. Gianna chodila do školy k sestřám a pak na lyceum. Byla často nemocná a po třetím ročníku musela dělat opravné zkoušky. Během 4. ročníku jí zemřela starší sestra po dlouhé nemoci. V r. 1937 odešel otec do důchodu a přestěhovali se do Janova.

Bylo jí tehdy 15 let a hledala směr pro svůj život. Denně chodila se sestrou ráno před školou na mši sv., odpoledne se stavila v kostele k návštěvě Eucharistického Pána, modlila se růženec a ráno aspoň krátce rozjímala. Při školních exerciciích v tom roce se rozhodla. Uzavírá je modlitbou: „Ježíši, slibuji, že se Ti podřídím ve všem, co dovolíš, aby se mi stalo. Jenom mi pomoz poznat Tvou vůli.“ Víme-li, co přijde, až z toho trochu mrazí. Pro slabé zdraví zůstala rok doma pomáhat matce. V r. 1941 utekla rodina před bombardováním Janova do Bergama, ale Gianna s mladší sestrou se vrátily do Janova do školy. V r. 1942 zemřela náhle jejich matka a za 4 měsíce poté i otec. Gianna měla tehdy 20 let a dokončovala střední školu. Nastaly i jiné změny v rodině: jeden bratr se rozhodl stát knězem, i když studoval na inženýra, druhý bratr Enrico, který byl lékařem, vstoupil ke kapucínům s úmyslem stát se knězem a jít na misie, musel ale narukovat, další bratr byl zavřen do koncentračního tábora a sama Gianna začala studovat medicínu v Miláně. Gianna bydlela ve starém domě v Magentě. Byla velmi činná v Katolické akci, založila modlitební večerádko, kde se dívky zavazovaly stát se apoštolkami. Opakovala: „*Jsme apoštolkami, a jestliže nechceme konat naši práci zbytečně, ale efektivně, je jen jedna metoda, která nezklame: modlitba.*“ A „*nejzákladnější podmínka pro každou plodnou aktivitu je stálost v modlitbě. Apoštol začíná práci klečením.*“

Studia medicíny začala v Miláně a po válce pokračovala v Pavii. V r. 1949 dokončila studium, s vyznamenáním. Za dva roky získala specializaci v dětském lékařství. Spolu se svým bratrem Fernandem, také lékařem, si otevřeli praxi na předměstí Magenta, ve vesnici Messero. Rodina byla vůbec políbená medicínou. Bratr Enrico, řeholně Alberto, sloužil jako kněz i lékař v Brazílii, mladší sestra Virginia se stala lékařkou a řeholnicí a sloužila v Indii v leprosáriu, bratr Fernando byl lékař, jedna sestra se stala farmaceutkou. Pět zdravotníků. Další bratr byl kněz. Gianna uvažovala o misích, zejména o Brazílii, o níž věděla tolik z bratrových dopisů.

Navíc tam další bratr pomáhal vystavět nemocnici. Učila se už portugalsky a chtěla získat kvalifikaci gynekologa. Ale její zdraví nebylo vhodné pro tvrdé klimatické podmínky v misiích. A tak sen o misiích padl.

Mezitím celou dobu Gianna sloužila jako lékařka, ve farnosti v KA a ve Společnosti sv. Vincence chudým. Byla činná také ve společnostech lékařů a v Asociaci katolických lékařů. Gianna měla vysoké mínění o povolání lékaře. Poznáme to z těchto citátů: *„Každé povolání je povolání k mateřství – materiálnímu, duchovnímu, mravnímu, protože Bůh do nás vložil instinkt života.“* – *„Všichni na světě nějakým způsobem sloužíme lidem. My (lékaři) pracujeme přímo na člověku. Předmětem naší vědy a práce je člověk, který stojí před námi, vypráví nám o sobě a říká ‚pomoz mi‘ a očekává od nás plnost života...“* *„Kéž by Ježíše bylo vidět uprostřed nás, kéž by našel mnoho lékařů, kteří se pro Něho obětují. Když jste skončili své povolání – když jste je vykonali – pojdte a radujte se ze života v Bohu, protože jsem byl nemocný a uzdravili jste mne.“* Anebo: *„Máme příležitost dělat dobro, které kněží nemohou udělat. Máme možnosti, které kněz nemá: naše poslání nekončí, jestliže medicína již neslouží. Je zde duše, kterou je třeba přivést k Bohu, a naše slovo má autoritu. Každý lékař má nemocného svěřit knězi. Jak důležití jsou katoličtí lékaři! Velké tajemství člověka: on je tělo, ale má také nadpřirozenou duši. Ježíš nám říká: Kdo navštěvuje nemocného, pomáhá mně. Je to jako kněžské poslání – tak jako kněz se může dotýkat Ježíše, my lékaři se dotýkáme Ježíše v těle našich nemocných: chudých, mladých, starých, dětí.“* Napsala ale i: *„Kříž a utrpení jsou tou nejjistější, nejkratší a nejzáslužnější cestou do nebe.“*

Ve své praxi se rozhodla držet těchto bodů: *„1. Udělej to tak dobře, jak je to možné. Zůstaň na úrovni vědy a nezeň se za penězi, jak je to dnes v módě. 2. Buďme čestní. Jako lékaři neskrývejme víru. 3. Buď k pacientům láskyplná, myslí na to, že oni jsou naši bratři a sestry, jedné citlivě. 4. Jelikož se na nás lidé obracejí s důvěrou, musíme dbát na to, abychom jejich důvěry nezneužili. Dávej si pozor na rychle vyřčená slova.“* K tomu přistupovalo její rozhodnutí: *„Pevně jsem se rozhodla dělat vše z lásky k Ježíši. Veškerou svou činnost, všechny své bolesti dám Jemu.“*

Často nebrala nic od chudých nebo jim i koupila lék či dala peníze. Vždyť *„jestliže dávám péči pacientovi, který nemá co jíst, jak dobrá je tato medicína“*? Byla ochotná jít kdykoliv za nemocným. V r. 1955 se provdala, ale stále pokračovala v práci lékařky, i když z hlediska financí nemusela. Stala se ještě ředitelkou jeslí na klinice v Magentě a pomáhala i v mateřské

škole. Často měla dlouhé rozhovory s ženami o výchově, o hodnotách – i o ITP. Už na škole si uvědomila, že patří k šťastnější vrstvě, vzdělaná, z milující opravdu věřící rodiny, zajištěná, a rozhodla se, že nikdy nebude soudit ty, které potká. Nesoudila ani ty, které se rozhodly pro ITP. Snažila se jim pomoci, přivést k víře, k naději, jemně pak ke smíření s Bohem. Její laskavost, trpělivost a to, že opravdu nesoudila ani zevně ani vnitřně, jí otvíralo srdce žen.

Naproti ordinaci měla dům rodina Molla. Syn Pietro byl inženýr, náměstek ve velké společnosti. Pietro se s ní setkal párkrát v běžných situacích a pak při primici společného přítele. Začali se vídat častěji, až Pietro v únoru 1955 požádal Giannu o ruku. Gianna odpověděla dopisem a jejich korespondence pokračovala po celou dobu známosti a zasnoubení, kdy byli z různých důvodů, třeba obchodní cesta Pietra, od sebe. Z korespondence: „*Pane, buď vůle Tvá. Milujme kříž a mysleme na to, že jej neneseme sami, ale že Kristus nám pomáhá a že v něm dokážeme všechno, protože On nám k tomu dává sílu.*“ – „*Mám velkou důvěru v Pána a jsem si jista, že mi pomůže, abych byla dobrou manželkou, která si tě zaslouží... Kéž bych mohla být pro Tebe statečnou ženou z Písma. Cítím se tak bezpečná vedle Tebe!*“ – „*Nejdražší Petře, Ty víš, že je to moje touha vidět tě, jak jsi šťastný; pověz mi, jaká bych měla být a co bych měla dělat, abych Tě takovým učinila.*“ – „*Miluji Tě, Petře, a jsi mi stále přítomný, počínaje ránem, kdy při mši svaté při obětování obětuji svoji i tvoji práci, tvé radosti, tvá utrpení, a pak je tomu tak i po celý den až do večera.*“ – „*Milý Petře, chtěla bych tě opravdu učinit šťastným a být Ti ženou, jakou si přeješ – dobrou, chápající a připravenou i k obětem, které život vyžaduje. Chtěla bych s tebou vytvořit opravdovou křesťanskou rodinu.*“ – „*S Boží pomocí a požehnáním uděláme vše, aby se naše nová rodina stala malým večerádlem, kde bude Ježíš Pánem všech našich citů, přání a skutků. Budeme spolupracovat s Bohem na jeho stvořitelském díle; tak Mu dáme děti, které jej budou milovat a které Mu budou sloužit,*“ napsala v dopise několik dní před svatbou. K výročí svatby napsala: „*Petře, chtěla bych ti říci všechno, co k tobě cítím! Ale nejsem toho schopna. Doplň si to sám!*“

A byla svatba. 24. 9. 1955 v Magentě, oddával je její bratr Giuseppe. Po svatební cestě se usadili ve vile. Oba byli velmi zaměstnaní. Pietro měl i časté obchodní cesty. I po narození syna Pierluigiho se Gianna vrátila do práce a pak se narodila na podzim r. 1957 dcerka Maria Zita. Dvě děti, i když měla zaměstnanou chůvu, už daly zabrat. V době, kdy

byla potřetí těhotná, byl Pietro delší dobu v USA – napsala mu přes tři desítky dopisů. Snad i vlivem stresu měla Gianna komplikace, které se ale vyřešily, a později se narodila Laura v pořádku. Každé své dítě zasvětila Gianna po porodu P. Marii, Matce dobré rady. Pokoušela se zreorganizovat si život. Jak vše stihnout? Pietro jí nabízel, aby přestala pracovat, ale Gianna nechtěla, vnímala to jako své povolání. Slíbila ale, že při čtvrtém dítěti nechá práce lékařky „i když to bude pro mě obtížné“. Toužila po ještě aspoň jednom dítěti. V r. 1961 se radovala ze společné cesty s manželem do Skandinávie, kam Pietro jezdil často obchodně. A byla znovu krátce těhotná.

A pak jako blesk z nebe přišla diagnóza nádoru dělohy. Svolila k operaci odstranění nádoru, ale bez ohrožení dítěte. Jako lékařka dobře věděla o všech nebezpečích, rozhodla se plně vědomě pro to dát dítěti šanci. „Člověk nemůže milovat bez utrpení a utrpení nemůže snášet bez lásky.“ „Když se bude jednat o to, zda se rozhodnout mezi mnou a dítětem, vůbec neváhejte. Žádám, abyste se rozhodli pro dítě. Zachraňte je!“ prohlásila lékařům v nemocnici a ujistila manžela: „Petře, prosím tě, jestliže se budete muset rozhodovat mezi mnou a dítětem, rozhodněte se pro dítě. Ne pro mne, prosím tě o to!“ Před porodem pak: „Jdu do nemocnice, ale nevím, zda se opět vrátím domů. Porod bude těžký, možná, že se nám podaří zachránit jen jednoho z nás obou, ale já chci, aby moje dítě žilo! Modlete se za mne hodně, mám strach. Modlete se, abych splnila vůli Boží.“ Doufala v pomoc Boží, ale nebyla naivní. Řádové sestře, která se ji pokoušela tzv. zbožně utěšovat, zpřímá řekla: „Sestro, vy vůbec nemůžete vědět, co to znamená být matkou!“ Své vlastní sestře pár dní před již jistou smrtí vzdechla: „Kdybys věděla, jak to bolí, když máš zemřít a musíš tu zanechat docela malé děti.“ Jak to bolí! Ale stále také: „Pro toto dítě jsem prozřetelností já... o ty druhé se mohou postarat mnozí... o toto pouze já.“

Na Velký pátek 20. 4. 1962 odjela do nemocnice. 21. 4. se narodila císařským řezem krásná holčička Gianna Emmanuela. Gianna si ji mohla pochovat. A pak začala Kalvárie. Zánět pobřišnice, žádná léčba nepomohla. Blízcí byli kolem ní. Gianna nechtěla sedativa, chtěla si zachovat jasnou mysl. Přijala svátosti. Upadla do kómatu a opět se probírala. Tehdy Pietrovi řekla: „Petře, teď už jsem uzdravena, víš? Byla jsem už tam na druhé straně, a kdybys věděl, co jsem tam viděla... ale protože jsme bývali příliš šťastni, měli jsme se příliš dobře spolu i s našimi dětmi, plní zdraví, milosti a všeho nebeského požehnání, poslali mne ještě sem na zem, abych

ještě něco vytrpěla, protože není spravedlivé předstoupit před Pána bez mnohého utrpení.“ Její poslední slova byla: „Ježíši, miluji tě. Ježíši, miluji Tě.“ Když upadla podruhé do kómatu, převezli ji domů a zemřela tam vedle manžela, zatímco děti spaly ve vedlejším pokoji. Neměla ještě 40 let.

Byla pohřbena v kapli v Messero a velmi brzy se k ní začali obracet zejména ženy s prosbou o přímluvu. V r. 1972 započal DP, když k němu dal manžel souhlas – šlo o to, že se dostane rodina do hledáčku médií. 24. 4. 1994 byla blahořečena a dne 16. 5. 2004 svatořečena. Obě zázračná uzdravení se týkala maminek. Jedné v nemocnici v Brazílii, kterou vystavěl její bratr, hrozila smrt po porodu, druhá donosila v pořádku dítě bez plodové vody. Svatořečení se účastnil i 92letý Pietro na invalidním vozíku a rodina. (Jedna dcerka zemřela v 6 letech.) Sama Gianna Emmanuela se stala lékařkou chirurgkou.

Gianna byla moderní elegantní žena, která se ráda smála, řídila svého fiatka, lyžovala, milovala hory, měla ráda květiny a hudbu. V době nemoci si nechala manželem přivést z Paříže módní časopisy: „*Když mě tu Pán Bůh zachová, chci se řádně oblékat.*“ Byla svatá a plně lidská. Manžel o ní napsal: „*Gianna byla znamenitá žena. (...) Nebyla mystický typ, který by myslel pouze na království nebeské a žil na zemi s přesvědčením, že to je jenom slzavé údolí. Naopak byla to žena, která si dovedla užívat malých i velkých radostí, jichž nám Bůh dopřává na tomto světě. Gianna nebyla blahořečena pouze proto, že zemřela a obětovala život, aby zachránila své dítě. Milovala Boha a sloužila každému z jeho stvoření i v maličkostech.*“

V češtině jsou o ní materiály na internetu, články ve Světle i brožury.

Přítel matek a dětí aneb tyhle tu nechceme

Ct. Etienne Pierre MORLANNE

22. 5. 1772 – 7. 1. 1862 Francie

Etienne se narodil r. 1772 v Métách v severovýchodní Francii. Méty byly staré biskupské město a zároveň jedna z nejdůležitějších francouzských pevností, posádkové město. Církev, vojáci a vinice, to vytvářelo zdejší kolorit. Otec Etienne byl lékařem u královské kavalérie. Etienne měl jen jednu sestru. Matka, s níž měl Etienne po celý život úzký vztah, byla velmi zbožná a přála si, aby se syn stal knězem. V 16 letech nastoupil do die-

cézního semináře. Ale vypukla revoluce a v r. 1791 je seminář uzavřen, biskup uteče do emigrace a 19letý Etienne se vrací k matce, otec už mezitím zemřel. Vzhledem k otci ho ale přijal ředitel vojenské nemocnice jako studujícího pomocného chirurga. Záhy se ukázalo, že se Etienne potatil, ba že má na tento obor velké nadání. Už za rok je jmenován chirurgem. Je velmi pracovitý a stále se učí. V r. 1795 dostane na starost vojáky Národní gardy a je asistentem v armádě.

Během jedné mise do Lucemburska, tehdy připojeného k Francii, objeví své vlastní povolání – poslání. Je přivolán na pomoc k porodu mladé vesnické ženy s komplikacemi. Nemá s tím zkušenosti, ale modlí se a dělá, co může, a vše dopadne dobře pro matku i dítě. Začne se zajímat o porodnictví, po odchodu z místa asistenta armády v r. 1798 se věnuje jak studiu sám v tomto oboru, tak výuce porodních bab. Když je pak v r. 1799 jeho funkce ve vojenské nemocnici zrušena z úsporných důvodů, ocitne se na volné noze. Je zručný, pečlivý, laskavý k ženám, což není v té době tak obvyklé, a tak i velmi oblíbený.

Po příchodu Napoleona k moci se konečně otevře seminář a Etienne se ve 30 letech musí znovu rozhodovat o svém povolání. Uvažuje, radí se, modlí se. Rozhodne rada nového biskupa – má pokračovat ve své práci a věnovat se pomoci potřebným. Tak pokračuje. Je třeba ale cílené pomoci, nejen jednotlivce. Spolu s přítelem lékařem, synem ředitele vojenské nemocnice, a také s hraběnkou de Vaublanc, manželkou prefekta, založí v r. 1804 sdružení mladých dívek, které mají být porodními asistentkami a ošetřovatelkami – Soeurs de la Charité Maternelle. Pro jejich finanční podporu je založena společnost dam, kde se sdružují bohaté dámy města. Je to podobný systém, jako byl od počátku u sester sv. Vincence. Sdružení získá postupně státní i církevní uznání. V r. 1884 se Soeurs de la Charité Maternelle stanou řeholní kongregací, která existuje dodnes a působí v Evropě i v Africe. Etienne sestry vyučuje a poskytuje jim vše.

Nejprve začne s péčí o chudé matky v útulku pro žebráky, v tehdejší instituci pro chudé, žebráky, lidi na okraji společnosti. Ale v tomto prostředí a v morálně rozbité Francii nedokáže zabránit tomu, že zde dochází mezi nemocnými k promiskuitě, a to i s těhotnými ženami. Může to zcela zničit jeho pověst a celé dílo. V této situaci pomohlo město a mohl se tedy v r. 1808 usadit se svým zdravotnickým zařízením v bývalém klášteře trinitářů. V r. 1820 vytvářejí dům pro tuto péči v bývalém klášteře sester vizitantek. Jenže nastane problém. Poctivé měšťanky jsou uraženy tím, že

v jejich blízkosti je zařízení pro prostitutky a pro svobodné matky („*No jen si to představte, madam, takové my... tu nechceme.*“) My poctivé, spořádané, křesťanky? Svět se nemění. Jaký odpor budí i dnes třeba zařízení pro psychicky nemocné či uprchlíky apod. Dr. Morlanne musí ustoupit, zakáže s těžkým srdcem přístup prostitutkám. Kompromis, ale za krátkou dobu otevře útulek jinde, víc odlehlý, přebuduje ruinu v dům.

Dr. Morlanne byl uznávaný odborník. Vydal brožuru o vakcinaci a pojednání o případech z porodnictví. Účastnil se odborné diskuse ohledně císařského řezu. Byl nazýván „přítel matek a dětí“. Staral se o očkování chudých dětí proti neštovicím. Věnoval pro péči svůj majetek i zděděný po matce – malý statek a vinice. Byl obětavý, nebojácný a zároveň pokojný i v epidemiích, např. při velké epidemii cholery v r. 1832. Sám žil velmi skromně, asketicky, říkali, že „jako mnich“. Žádný luxus, prosté jídlo prakticky vegetariánské. Jeho pokoj byl jako cela. Celý život zachovával zvyky ze semináře, nakolik mohl. Denně brzy ráno se účastnil mše sv., horlivě se modlil, denně recitoval breviář. Miloval Eucharistii. I když jako lékař prováděl pitvy a operace, neztratil hlubokou úctu k lidskému tělu živému či ostatkům. Nesnášel ale různé symboly lebek a zkřížených hnátů na hřbitovech či na závěsech v kostelích. Pohoršovalo ho to jako urážka Boha. O účtě k tělu psal i články do tisku. V chování byl vždy skromný, laskavý a zdvořilý. Ale neústupný ve svém poslání. Musel se kontaktovat se státní správou a bohatými, ale nikdy nebyl servilní. O politice nemluvil. Ví se jen, že nebyl příznivcem Napoleona.

Vždy měl dobré zdraví a dožil se velmi vysokého věku téměř 90 let. Zemřel 7. 1. 1862. Jeho pohřeb byl slavnostní a s davy vděčného lidu. V r. 1890 mu byla v Métách postavena socha. V r. 1946 byly jeho ostatky přeneseny ze hřbitova do kaple sester. DP byl zahájen v r. 1988, v r. 2019 byl prohlášen ctihodným. Zkoumá se zázrak na jeho přímluvu.

Blahoslavení jsme my lékaři...

Sv. Giuseppe MOSCATI

25. 7. 1880 – 12. 4. 1927 Itálie

Giuseppe pocházel ze starého rodu v jižní Itálii, sahajícího až do 12. století. Jeho otec se rozhodoval o duchovním povolání, ale na radu kněze

přijal povolání dobrého laika. Byl soudce, oženil se a měli 9 dětí, z toho 3 zemřely v dětství. Starší bratr zemřel ve 24 letech po úrazu, předtím dlouho ležel doma, při jeho smrti měl Giuseppe 14 let. Smrt byla všude kolem. Dva strýcové zahynuli při zemětřesení, otec zemřel na krvácení do mozku v prosinci roku, kdy Giuseppe maturoval a začal studovat medicínu ve svých 17 letech. Výborný student ne zvolil právo jako oba jeho bratři. Medicína zvítězila pro soucit – v dětství viděl v Neapoli z okna na nemocnici pro nevyлéčitelně nemocné – soucit i touha pomoci, rozhodnutí ale bylo zároveň i pro apoštolát mezi nemocnými i lékaři. Chápal lékařství jako alternativu ke kněžskému povolání, tak se svěřil kamarádům. Byl vynikající student, měl všechny nejlepší známky a závěrečná diplomová práce vyšla tiskem. Laureoval v r. 1903.

Giuseppe pracoval v nemocnici Santa Maria del Popolo pro nevyлéčitelně nemocné v Neapoli, což byla největší a nejstarší nemocnice, a odpovídne měl vlastní ordinaci, jak bylo zvykem. Byl známý pro své mistrovské diagnózy. Byl vědec, experimentoval s inzulinem u diabetu. Zabýval se biochemií. V r. 1911 mu vláda svěřila při epidemii cholery nalezení a likvidaci zdroje infekce. V témže roce získal docenturu z fyziologické chemie a od r. 1916 přednášel chemii na lékařské fakultě. V r. 1919 vyhrál konkurz na šéfa oddělení nevyлéčitelně nemocných a od r. 1922 byl docentem na všeobecné lékařské klinice. Vydal mnoho vědeckých prací časopisecky. Uměl dobře německy, anglicky a francouzsky.

Chudé léčil zdarma, v ordinaci měl pokladničku pro misie, na které přispíval, a často honorář pacienta hodil tam. Chodil pěšky do okrajových chudých čtvrtí a mnohdy nechal peníze pod polštářem pacienta. Končival práci kolem 23. hodiny. Spal krátce asi 5 hodin. Doma žil velmi skromně, chudě, domníval se, že jeho sestra hospodaří moc luxusně. Přátelil se s jiným svatým – bl. Bartolomějem Longem a v jeho sirotčinci v Pompejích léčil zásadně zdarma. Byl ochoten zaskočit i za personál, žádnou práci neměl za ponižující, přiznal i svůj, ostatně vzácný, omyl v diagnóze. Když se v r. 1906 probudil Vesuv, podílel se na záchraně malé nemocnice v Torre del Greco – odnášel sám nemocné z nebezpečí. Mezi nemocnými měl přezdívku „Anděl útěchy“.

Byl mužem modlitby, rozjímání; sjednocení s Bohem u něho bylo zřejmé. Denně se účastnil mše sv. a adorace, růženec nosil stále s sebou. Dle svého bratra ani nezměřil puls či teplotu, aniž by svěřil nemocného Pánu. Při návštěvě nemocných se modlil: „*Pane, dej své světlo lékařům.*“ Vždy

apoštoloval: *„Jak netrpět, když vidím, kolik duší je vzdálených od Boha. Chtěl bych je všechny přivést k nohám Ježíšovým, aby se všichni obrátili.“* Před pitvou se vždy přezehnal a říkával studentům: *„A co jsme my? A jak my zemřeme?“* Nemocným doporučoval smíření s Bohem. Např. slavnému tenoristovi Carussovi: *„Navštívil jste všechny lékaře, ale zapomněl jste na toho nejmocnějšího, Ježíše Krista.“* V apoštolátu mu pomáhali studenti, přátelé i rodina. Radil mnoha lidem, psal dopisy pozůstalým či příbuzným nemocných. Doporučoval i „lčení Eucharistií“ – věřil, že dobré přijetí Pána vzbudí v člověku sílu pro uzdravení nebo pro přijetí Boží vůle. *„Kdo přijímá denně sv. přijímání, má ohromnou sílu a dokáže překonat utrpení života a pokušení.“* Zůstal svobodným, složil soukromý slib čistoty, *„aby mohl svobodněji a lépe sloužit svým bližním, zvláště nemocným“.* V mládí jej přitahovala jedna žena, snil o ní ideálně, ale neprojevil se. Měl i někdy dar kardiognose, předpovědi budoucnosti a snad i bilokace.

Byl stoupencem pokroku ve vědě, ale neovlivněn moderními filozofiemi proti víře. *„Nezanebávejte denně zaznamenávat přehled o prohloubení vaší vědy, i když uplynulo hodně času od vašich studií. Pokrok spočívá na stálém kontrolování toho, co jsme vykonali. Pouze jedna věda je neměnná, nepodléhá kontrole, to je zjevení od Boha, věda pocházející shůry.“* Nestranný, odmítal jakoukoliv protekci z jakékoliv strany. Povahově byl vznětlivý, někdy se i ostře projevil, ale pak se ovládl a omluvil. Např. se obořil na sestru církevního hodnostáře, která ho zbytečně odvolala od vážně nemocných. Když ho pomlouvali, že je exaltovaný, pobožník, doktor kněží atd., anebo když o něm někdo mluvil hrubě, sprostě a jeho bratr mu to chtěl žalovat, říkal: *„Dej pokoj, jsme přece křesťané.“* Nebo *„nech toho, zasloužím si horší slova“.* Nebo *„ponechme to Bohu“.* Měl velkou radost ze svých studentů a z jejich pokroků. *„Nezapomeňte, že když budete lékařem, vezmete na sebe odpovědnost za vznešené povolání,“* připomínal při blahopřání k ukončení studia. Dělal mu ale nechtěně bolest svým utrpením, zejména tehdy častou tuberkulózou.

I když mu byla rok před smrtí zjištěna rakovina, pracoval dále. Zemřel pokojně ve své ordinaci, jakoby v přestávce práce. Od počátku tu byla pověst svatosti, po 3 letech byly ostatky přemístěny do kostela. DP začal v r. 1931. Blahořečen byl v r. 1975 a svatořečen v r. 1987. Na vyobrazeních je v bílém lékařském plášti. V Itálii vznikly o něm filmy.⁽⁸¹⁾ Obsáhle je o něm v češtině.⁽⁷⁾

Z citátů: „Blahoslavení jsme my lékaři, i když často nedovedeme zabránit nemoci, jestliže pamatujeme, že mimo tělo, které léčíme, máme před sebou nesmrtelnou lidskou duši.“ – „Ne věda, ale láska přetváří svět v jednotlivých epochách lidských dějin. Jen nemnozí vešli do dějin pro svou hlubokou vědu, ale všichni by se mohli stát nezapomenutelnými jako symbol věčnosti života, jestliže by se plně odevzdali konání dobra.“ – „Život je jen chvílka, zůstává jen věčná láska, důvod každého dobrého skutku, protože život je láska a život je Bůh.“ – „Ježíši, tvoje láska mne podpírá.“ – „Odchodem do nebe se skončí všechny naše problémy.“ – „Když milujeme, necítíme obtíže života.“ – „Prvním lékařem je Bůh. On je Pánem života i všech darů (...), z jeho bohatství pochází zdravá duše i tělo a jiné dary.“ – „Nemocní jsou obrazem Ježíše Krista (...) činnost sester a ošetřovatelek v nemocnici spočívá ve spolupráci s nekonečnou láskou, která pomáhá, odpouští, posvětčuje.“ – „Lékař stojí v prvním řádku. Často se setkává s lidmi, kteří navzdory svým chybám se vrací k víře svých otců. Pod tlakem utrpení touží po útěše. Šťastný je ten lékař, který vytuší tajemství těchto duší a dokáže je znovu zapálit.“

Příběh tří sluncí

SB Takaši Pavel NAGAI

3. 2. 1908 – 1. 5. 1951 Japonsko

Takaši se narodil v Japonsku blízko Hirošimy. Byl z pěti dětí venkovského lékaře, matka pocházela ze samurajské rodiny. Rodina byla šintoistická a otec se řídil konfuciánskou morálkou. Šintoismus je původní japonské náboženství. V Japonsku ale většina Japonců vyznává obě náboženství a upřednostňují někdy buddhistické, jindy šintoistické rituály podle životní situace. Mnohé buddhistické postavy jsou spojeny s „kami“, s nespočetnými posvátnými silami, které utváří šintoismus. Nejsou to ale bohové, tak jak si pohanské bohy představujeme v Evropě. Císařský rod uznává svůj původ od sluneční bohyně Amaterasu, asi nejvyšší kami. I na vlajce má Japonsko slunce a název země znamená „země vycházejícího slunce“. To je první slunce našeho příběhu. Takaši se narodil už v nové éře Japonska. Japonsko se záměrně izolovalo od světa v první polovině 17. století a otevřelo se až r. 1854. Od r. 1867 nastala éra Mei-

dži, v níž Japonsko horečně dohánělo pokrok. Otec Takašiho jako mnoho jiných byl nadšený myšlenkou pokroku. Sám Takaši se v mládí stal materialistou.

Od r. 1928 studoval medicínu v Nagasaki a plně se ponořil do vědy. Průlom do jeho názorů učinil po druhém ročníku pohled jeho umírající matky, která po mozkové mrtvici už nemohla mluvit. *„Její pohled mi řekl, že lidský duch žije po smrti dál.“* Začal hledat smysl života. Světlem mu byly Myšlenky Blaise Pascala. Jaký to byl vědec, matematik, filosof! Co je to jen za víru, v níž mohl věřit i Pascal? Křesťanství přišlo do Japonska v polovině 16. století a jeho vstupní branou bylo právě Nagasaki. Mohlo se rozvíjet volně 50 let, pak se Japonsko uzavřelo světu a nastalo kruté pronásledování křesťanů s množstvím mučedníků. Křesťanství bylo znovu povoleno až r. 1873! Přesto skoro 300 let přežili křesťané v úplném utajení bez kněží a svátostí mimo křest a manželství. Co je mohlo udržet? V čem je to tajemství Pascala a skrytých křesťanů, ptal se Takaši. Ubytoval se proto záměrně u katolické rodiny, aby poznal víru v životě. Pan Moriyama, jeho domácí, obchodoval s dobytkem, jediná dcera Midori byla učitelka. Rodina patřila k původním křesťanům, byla prostá s hlubokou vírou. V r. 1932 Takaši prodělal meningitidu a v důsledku toho ohluchl na jedno ucho. Tím mu byla uzavřena běžná medicínská praxe. Přeorientoval se proto na nový nadějný obor radiologii a vrhl se do něho s vervou. O Vánocích toho roku byl poprvé jako host na půlnoční mši sv. v katedrále a udělalo to na něho hluboký dojem. Za dva dny v noci rozeznal u Midori akutní zánět slepého střeva, donesl ji osobně ve vánici do nemocnice k operaci, a tak byla zachráněna. Celá rodina se pak ještě horlivěji než dříve modlila o milost víry pro Takašiho. Když byl o rok později povolán jako medik s armádou do Mandžuska, darovala mu Midori krom jiného i katechismus. Byla to ale ještě obtížná cesta k víře. I dnes je v Japonsku těžký poslední krok od sympatie ke křesťanství, dost rozšířené, k tomu stát se křesťanem; brání hluboká spjatost s rodinou a předky. Takaši se vrátil z války vnitřně rozvrácený. Dál pracoval a studoval křesťanství. Nakonec mu pomohl opět Pascal s jeho: *„Vždy je dost světla pro ty, kdo chtějí vidět, a dost tmy pro ty, kdo nechťejí.“*

Takaši, po křtu Pavel Miki po japonském mučedníku, byl pokřtěn v červnu 1934 navzdory nesouhlasu své rodiny. Kristus, vítězné neporazitelné Slunce, zvítězil nad tradicí, nad sluneční bohyní Amaterasu. To

je druhé slunce příběhu – Kristus. Na žádost kněze se jeho kmotr stal i zprostředkovatelem manželství pro Takašiho a Midori. Takaši chtěl, aby se Midori dobře rozmyslela, protože v radiologii bylo tehdy ještě vysoké riziko leukémie apod. a předčasné smrti. Ta odpověděla parafrází Rut 1,16–17: „*Bude mi ctí účastnit se s tebou tvé cesty, kamkoli tě povede, a přijmout, cokoliv se na té cestě stane,*“ a za dva měsíce byla svatba.

Midori si postupně svou přirozenou dobrotou, upřímnou úctou a laskavostí získala i rodinu manžela. Manželé žili velmi prostě z malého platu asistenta radiologie. Zakrátko bydlela u nich i ovdovělá matka Midori a přicházely děti. Plat Takašiho nestačil. Midori proto vyučovala tradiční umění ikebany a vyšívání, šila oblečení a pěstovala sama zeleninu. Narodily se jim postupně 3 děti, ale jedno zemřelo malé. Takaši se ponořil do vědy, pracoval i doma; Midori se zajímala o jeho práci a četla každý jeho odborný článek. Byli spojeni vírou, láskou a Takašiho prací, pro niž tvořila Midori zázemí. Takaši se stal členem vincenciánské konference laiků, starající se o chudé i chudé nemocné. Byl apoštolem milosrdenství. Napsal: „*Úkolem lékaře je trpět a radovat se s pacienty, snažit se snížit jejich utrpení, jako by bylo jeho vlastní.*“ Sám byl dvakrát na hranici smrti, jednou po alergické reakci, podruhé když dostal astmatický záchvat ve sněhové vánici při návratu od chudého pacienta. Tehdy ho našla Midori, dala mu injekci a odtáhla jej domů. V r. 1937 musel ještě na nějakou dobu jako lékař na čínsko-japonskou frontu. Zde se choval s dobrotou hrdinsky ke všem, k japonským vojákům i čínským civilistům. Japonský nacionalismus viděl v ostatních národech méněcennou rasu a zajatce odlidšťoval názvy *morutu* (kusy dřeva). Takaši ale v nich jako křesťan viděl bratry a sestry.

Po návratu se znovu vrhl do práce. V červnu 1945 se projevila nemoc z povolání – leukémie s prognózou tak tři roky života. Po zjištění byl zhrzen: „*Tak brzy! Co má vědecká práce, stihnu ji dokončit? Co Midori a děti? Jsem tak slabý, dokážu to unést, Pane?*“ V Takašiho hlavě byl vír myšlenek, obav... Když zprávu sdělil manželce, ta se mlčky vrhla před rodinný, staletí ukrývaný kříž a modlila se. Pak řekla bez jakýchkoliv výčitek: „*Copak jsme už před svatbou a opakovaně nedali své životy do služby slávě Boží, a pak jsou život i smrt krásné. Dal jsi vše práci, která je velmi důležitá a je pro Boha.*“ Tím vrátila Takašimu pokoj. Smířil se s tím, že bude pracovat, dokud bude moci, a pak zemře v náručí milované Midori. Vše ale bylo jinak.

Když 6. srpna vybuchla neobvyklá bomba nad Hirošimou, poslali rodiče děti s Midorinou matkou k rodině Takašiho na venkov. Midori je doprovodila a sama se vrátila. 10. srpna vybuchla bomba nad Nagasaki, jako x tisíců sluncí, zlověstné třetí slunce příběhu. 40 tisíc bylo mrtvých okamžitě, během několika dní 70 tisíc, spousta zraněných, požáry, sutiny. Lékařská fakulta byla necelý 1 km od místa exploze. Takaši byl zraněn rozbitým sklem, ale pracoval v první pomoci i pak na improvizovaném místě na pahorku. Až za dva dny mohl najít na místě jejich domu zuhelnatělé zbytky Midori. Útěchou mu bylo, že podle zbytku růžence v ruce zemřela Midori při modlitbě. „*Můj Bože, děkuji Ti, žeš jí dal zemřít při modlitbě! Maria, Matko bolestná, děkuji ti, žeš ji doprovázela v hodině smrti.*“ Z domu krom starodávného krucifixu, který ale našel později, nezbylo nic, z jeho laboratoře a vědecké práce byl také jen popel. Odnesl a pohřbil ostatky své milované. Bomba vybuchla přímo nad Urakami, nejvíc křesťanskou čtvrtí, a v jediném okamžiku zahynulo 8 tisíc katolíků, shořela katedrála.

Výbuch urychlil Takašiho nemoc. Přímo z agonie byl zázračně zachráněn na přímluvu P. Kolbeho, kterého osobně znal v době jeho působení v Japonsku. Bylo mu darováno ještě 6 let života, aby...? Bydlel v improvizovaném přístřešku vedle bývalého domu se synem, dcerkou a příbuznými a pracoval dál. 23. listopadu 1945 měl řeč při zádušní mši sv., konané vedle zbytků katedrály. Katedrála zasvěcená Nanebevzetí P. Marie vzplanula o půlnoci, když císař oznámil úmysl ukončit válku, a 15. srpna na svátek Nanebevzetí P. Marie pak císař vydal mírový edikt. Nagasaki samo bylo jen náhradním cílem útoku. Mnozí křesťané se proto ptali, zda tu není hluboká souvislost? Takaši byl o tom přesvědčen. Řekl při svém proslovu: „*Nebylo Nagasaki zvoleno jako oběť, beránek bez vady, pro zápalnou oběť (holocaust), položenou na obětní oltář a obětovanou za hříchy všech národů v době druhé světové války? Budme vděční, že pro tento holocaust bylo vybráno právě Nagasaki.*“ Jestli si myslíte, že ho po těchto slovech vyhnali, mýlíte se. Ta slova poskytovala křesťanům smysl v pekle po třetím slunci a naději, že i nad tímto vítězí nepřemožitelné Slunce – Kristus. Viz Kol 1,24; Flp 1,21. Je to obdivuhodné tajemství spolupodílení se křesťanů na vykoupení z Boží milosti. Odmítání tohoto tajemství neosvobozuje, ale ve skutečnosti umenšuje a ničí opravdovou křesťanskou víru a naději. Takaši byl také přesvědčen, že ti, kdo nezemřeli, byli hříšníci, „*protože jsem ještě nedal zadostiučnění za své hříchy – proto*

jsem zde byl ponechán“. Ale důvod, proč nás Bůh ponechává, není jen jeden. Někdy jsme sice zralí pro přechod, ale máme tady ještě splnit určité poslání anebo i umožnit druhému, aby on splnil své poslání.

Takaši měl zcela jistě ještě poslání. Na jaře r. 1947 zůstal už jen ležet, syn měl tehdy 12, dcerka 10 let. Odmítal návrhy, aby se oženil s některou z vdov. Snažil se dětem dát, co ještě mohl, ze své blízkosti a také pro ně sepsal rady. Psal vždy krátce vleže na zádech na tabulku a jeho knihy, vydal jich 15, byly přeloženy do mnoha jazyků. V češtině vyšly *Zvony z Nagasaki*.⁽¹⁸⁾ Jeho příklad ovlivnil mnohé. Přes hroznou únavu při leukémii přijímal řadu návštěv, křesťany i nekřesťany, prosté i premiéra, jen aby mohl hlásat aspoň trochu naději a Krista. Na místě jeho přístřešku, který nazval *nyoko do* (tzn. jako sám sebe, rozuměj „miluj“), stojí dnes stejnojmenné muzeum, jehož ředitelem je vnuk dr. Nagaie.

1. května 1951 mohl, drže rodinný krucifix, se slovy: „*Modlete se, modlete se,*“ odejít za svým Sluncem – Kristem. Jeho pohřbu v urakamské katedrále se účastnilo 20 tisíc lidí. Byl pochován vedle své Midori a na jejich náhrobcích jsou nápisy z evangelia Lk 1,38 a Lk 17,10. O dr. Nagai vyšlo mnoho článků a knih.

Sloužím

Ct. Ludovico NECCHI, františkánský terciář

19. 11. 1876 – 10. 1. 1930 Itálie

Ludovico, zvaný celý život Vico, se narodil v Miláně. Oba rodiče pocházeli z vyšší vrstvy, otec byl kapitán pěchoty. Jeho kmotrou byla velmi zbožná Giulia, o dost starší sestra matky. Za několik týdnů po jeho narození dostal otec povolávací rozkaz na Sicílii. Odjel i s manželkou a miminko svěřili tetě Giulii. Vico tedy vyrůstal na venkově u své tety – kmotry jakoby „babičky“ a své sestřenice jakoby „tety“ Paoly. Rodiče se později vrátili a r. 1879 se mu narodila sestřička. Otec byl ale opět povolán na Sicílii a matka zůstala pečovat o nemocnou tchyni. V r. 1882 zemřela sestřička a zanedlouho i otec. Vico měl necelých 6 let. O rok později odešla i jeho milovaná „babička“. Maminka se znovu provdala v r. 1884, v jeho 8 letech. Nevlastní otec měl Vica opravdu rád, jenže – nevěřil v Boha a pod jeho vlivem i maminka přestala brzy chodit do kostela. Pro Vica

to byla, jak přiznal po letech, velká bolest jeho dětství. Chodil nejprve do církevní školy, ale později musel do veřejné školy a na lyceum. Škola byla k náboženství v lepším případě lhostejná, často spíše nepřátelská, profesori ironičtí. Jeden profesor, odpadlý řeholník, Vica pro jeho víru nazýval hlupákem a modlilem. Vlastně to byla šikana ze strany učitele. Pomoc nacházel u své „tety“ Paoly a pak u duchovního rádce jezuity, který mu byl i otcovským mužským vzorem. Po skončení střední školy se rozhodoval, co bude: kněz? Profesor? Lékař?

Nakonec zvolil medicínu v Pavii. Zde bylo mnoho studentů socialistů. Jejich vůdce Gemelli, medik a jeho bývalý spolužák ze střední, byl vynikající řečník a organizátor. Světe, div se! Ti dva, ateista a „modlil“, se stali nejlepšími přáteli. Spojovala je totiž ušlechtilost povah a dobrota srdce. Vždyť mnohé mladé lidi k socialismu přivádělo pohoršení bídy a nespravedlnosti. Ani Vicovi nebyly sociální poměry jedno. Vytvořil kroužek studentů, zabývající se sociálními otázkami, a nebál se chodit mezi dělníky na periférii. Stal se z něho výborný sociální pracovník, kterého volali i na konzultace. Celý život miloval chudé a inspiroval se sociálními encyklikami Lva XIII.

Po skončení studia sloužili lékaři Necchi a Gemelli spolu ve vojenské nemocnici. Vico se hodně modlil za obrácení přítele a prosil ho, aby se zkusil modlit i on sám: „Bože, *jestli existuješ, dej se mi poznat!*“ Na Velký pátek r. 1903 se Gemelli náhle a plně obrátil. Stal se po vojně františkánem a vystudoval na kněze. Jeho konverze způsobila skandál. Vico přítele nenásledoval do kláštera, ale vstoupil k františkánským terciářům. Po skončení vojenské služby si doplnil svá studia ještě rok v Berlíně.

Po návratu absolvoval ignaciánské exercicie a při nich se definitivně rozhodl pro život ve světě. Dal si i další předsevzetí, týkající se cvičení ctností, denního řádu a dobrovolného sebezapření. V duchovním životě se stále cíleně snažil. Pak se seznámil s dívkou, která mu imponovala jemností a duševní úrovní. Vittoria da Silvo už neměla maminku. V den zasnub dali na její náhrobek nápis: „*Máti, bdi nad námi!*“ a Vico jí napsal báseň. V době zasnub odpověděl Vico takto na dotazník Vittorie: „*Jakou ctnost stavíte nejvýše? Tu, která nechce vědět sama o sobě. Jaká chyba je nejvíc hodná opovržení? Zbožnění vlastního já. Jaké chyby nejsnáze odpustíte? Ty, které pocházejí spíše z temperamentu než ze zlé vůle. Co Vám působí štěstí? Činit šťastným dámu svého srdce. Vaše oblíbené zaměstnání? Přemýšlení. Vaši hrdinové, hrdinky? Křesťanští mučedníci a křesťanské matky.*“

Svatba byla v dubnu r. 1905 v Miláně. Největším svatebním darem bylo, že se při ní otčím Vica vrátil k víře. Manželé se hluboce milovali. Ve společnosti se až posmívali něžné lásce dr. Necchiho k manželce a dětem. Za první světové války musel odjet jako lékař na frontu. Zde vážně onemocněl a byl poslán domů. Rodině neprozradil, proč se vlastně vrátil; věděl, že má ještě v nemoci odklad.

Dr. Necchi si nesmírně vážil povolání lékaře jako poslání od Boha. V něm uplatňoval své osobní heslo: „*Sloužím!*“ Byl nejen velmi vzdělaný, ale i lidský, jemný a léčil nejednou i duši. Chodil zdarma do dělnických rodin a od kněží žádal jako honorář jen připomínku při mši sv. Zvláště miloval mentálně postižené děti. Rozhodoval o jejich přijetí do charitativního ústavu a o péči v něm. Byl přitom nesmírně pečlivý, trpělivý. Za 10 let na něm zdejší personál nepozoroval žádné známky rozmrzení a netrpělivosti. V každém nemocném dítěti totiž viděl obraz Betlémského Dítěte. Napsal ve své době ceněné dílo o psychických abnormalitách u dětí a také jiná odborná a filosofická díla. S P. Gemellim spolupracoval při založení Katolické univerzity v Miláně. Oba slíbili, že dají postavit velkou sochu Srdce Ježíšova, pokud se zdaří koupě vyhlédnuté budovy. A nakonec se podařilo a socha stojí na průčelí univerzitní nemocnice. Dr. Necchi přijal na této univerzitě profesuru biologie. Byl dobrým vyučujícím, zajímal se o studenty a přitahoval je k sociální práci. Vždy zdůrazňoval i duchovní stránku problému a řešení v křesťanském duchu. Jak to bývá, měl řadu funkcí v katolických dílech. Nebál se jít ani do politiky, byl městským radním a provinčním poslancem. Při volbách dosáhl nejvíce hlasů právě na milánských dělnických předměstích, jinak vzdálených církvi. Hájil přitom právo na katolické školství a náboženskou výchovu dětí.

Na podzim r. 1929 se jeho nemoc prudce zhoršila a při operaci se ukázala rakovina ve velmi pokročilém stadiu. Řekl na to: „... *Bůh mi pomůže. Vždyť jsme katoličtí křesťané a můžeme proto hledět smrti zmužile do očí.*“ Před rodinou se snažil tajit svůj skutečný stav, aby nevěděli o jeho nočním utrpení, o bolestech. Sám byl na smrt připraven. Zemřel náhle a jeho poslední slova byla: „*Na shledanou, Vittorie.*“ Jeho ostatky jsou dnes v kryptě kaple Nejsv. Srdce na Katolické univerzitě vedle P. Gemelliho. Brzy po smrti byly zahájeny přípravné práce k DP. V r. 1971 byl prohlášen ctihodným.

Aby všechny děti měly život

Zilda Arns NEUMANN, laureátka Nobelovy ceny

25. 8. 1934 – 12. 1. 2010 Brazílie

Zilda se narodila ve státě San Catarina v Brazílii v katolické rodině druhé generace německých přistěhovalců. Její bratr Paulo Evaristo se stal františkánským knězem, později arcibiskupem v Sao Paulo a kardinálem. Zilda byla velmi inteligentní a energická dívka, rozhodná a s organizačním talentem. Hledala povolání, kde by mohla uplatnit svou inteligenci a kde by sloužila lidem. Vedlo ji od mládí heslo: *Milovat Boha nade všechno a bližního jako sám sebe.*

To ji dovedlo ke studiu medicíny, které začala r. 1953. V Brazílii studium žen ještě nebylo příliš zvykem, a tak musela zprvu snášet i posměch, zvláště jednoho profesora. Při jejích studijních výsledcích to brzy přestalo. Během studia se jí dotklo, že mnoho vážných poruch, končících i smrtelně, je řešitelných dobře prevencí; konkrétně se jednalo o průjmy a dehydratace dětí. Získala proto kvalifikaci v oborech pediatrie, veřejné zdravotnictví a hygiena. Jejím cílem bylo pomáhat chudým dětem, ohroženým špatnou výživou a násilím. Jako nejlepší metodu boje viděla vzdělávání, protože výsledky se množují jaksi samy. Poučený chudý člověk může poučovat další a ti další a podaří-li se to, je to řetězec. Pracovala jako lékařka v dětské nemocnici v Curitíbú a později jako ředitelka zdravotního sekretariátu státu Paraná. Zároveň vyučovala na univerzitách. V r. 1980 ji vláda požádala vést kampaň očkování při epidemii dětské obrny. Vedla pak i další programy jako plánované rodičovství, výživu matek, prevenci gynekologické rakoviny atd.

V r. 1983 ji oslovila biskupská konference Brazílie, aby vypracovala projekt Pastorače dětí. Ten se měl týkat také pastorační péče o zdraví dětí. Zilda vypracovala pilotní projekt, který byl vyzkoušen ve Florestopolis. Dětská úmrtnost zde klesla ze 127 na 28 úmrtí na 1000 dětí, tedy víc než 4x! A to jen prostým působením. V Pastorači dětí byli zapojeni odborníci a především dobrovolníci z církve. Program zasáhl 2 miliony dětí do dvou let věku a 1,5 milionu chudých rodin v 4 tisících obcích. Účastnilo se ho čtvrt milionu dobrovolníků, získávaných ve farnostech. Důraz se kladl na vzdělávání o správné výživě malých dětí, hygieně, hydrataci při průjmech a distribuci nápojů pro průjmy. Celý program

stál na třech pilířích: pravidelných návštěvách dobrovolníků v chudých rodinách, na tzv. Dni oslavy života – veřejném programu a v měsíčním setkávání dobrovolníků se zhodnocením jejich práce a s reflexí. Vše bylo podloženo modlitbou a zaštitěno církví. Zilda vždy hlásala, že máme „*pečovat o děti jako o posvátné, povzbuzovat je, respektovat jejich práva a chránit je*“. Program Pastorače dětí má za své motto její heslo: „*Aby všechny děti měly život a měly ho v hojnosti,*“ tedy parafrázi Jan 10,10. Program byl nejprve jen ve státě Paraná, ale zasáhl pak většinu Brazílie a rozšířil se do 20 rozvojových zemí Jižní Ameriky, Afriky a Asie. Všude vedl ke snížení dětské úmrtnosti. V r. 2004 ji biskupská konference pověřila zřízením Pastoračního programu seniorů. I zde se zapojili především laičtí dobrovolníci. Přes 10 milionů seniorů je navštěvováno aspoň jednou měsíčně dobrovolníky a na programu se podílejí i mnohé jiné organizace. Zilda byla kandidována na Nobelovu cenu míru r. 2006 a v rozsáhlé mezinárodní anketě se dostala mezi 17 nejvýznamnějších Brazilců v historii.

K tomu všemu byla vdaná žena a matka. Provdala se ve 21 letech za Aloise Neumanna, podnikajícího ve výrobě nábytku. Měli 6 dětí, z nichž jedno zemřelo brzy po narození, a 10 vnuků. Jeden syn se stal lékařem, dcera psychologkou.

Zilda zemřela 12. ledna 2010 při zemětřesení na Haiti v Port au Prince, kde přednášela o programu pro děti, tedy při službě. Její ostatky byly převezeny domů do Curitiby a pohřbeny. Láska a milosrdenství Zildy nebyly zapomenuty. Je podána žádost o DP.

Vše je ničím proti lásce aneb zvláštní dědictví

Ct. Alessandro NOTTEGAR, komunita M. Regina della Pace

30. 10. 1943 – 19. 9. 1986 Itálie

Alessandro, domácky Sandro, vyrostl v početné rolnické rodině na venkově poblíž Verony v severní Itálii. Dějiště Romea a Julie bylo hlavní kulisou jeho života. Rodiče ho poslali studovat na kněze, studoval na kolegiu servitů a pak teologii. Studoval výborně, neměl problémy, byl pohodář (prý kromě fotbalu), ale... Při studiu rozeznal své povolání k rodině. Nebylo to lehké, lidé se nedívali tehdy dobře na „zběhlého klerika“, i když

jen studenta. Chtěl sdílet své dary od Boha a sloužit lidem, a proto se rozhodl pro medicínu.

27. 2. 1971, na začátku studií, se ožení se svojí Julií, pardon Luisou, s níž sdílí své ideály. V r. 1977 lauruje a za rok nato odjíždějí i s dvěma dcerkami do Brazílie, kde 4 roky slouží chudým nemocným a malomocným. Zde se také narodí třetí dcera. Tady při službě v leprosáriu si Alessandro zapsal: „*Cítím se nehodným sloužit Kristu Ukřižovanému v nemocných. Vidím v nich otce, matku, bratra, své děti.*“ Byl vždy citlivý, pozorný k ostatním, i jako kluk už doma myl zablácenou podlahu místo matky, což bylo naprosto neobvyklé. Staral se o děti, na fotce z Brazílie je zachycen, jak krmí nejmenší, dřepící na nočníčku vedle auta. Pěkná ikona pro světce, že? Z Brazílie se museli vrátit pro onemocnění dcery malárií.

Po návratu do Itálie pracuje v nemocnici ve Veroně jako internista. Žijí skromně, z platu jde desátek na charitu, žádné auto, jen kolo. Cítí ale volání prodat vše, následovat plně Pána se svou rodinou a začít novou komunitu. Jeho „sladký kvíteček“, jak nazýval manželku, souhlasí. Spolu se modlí: „*Pane, jestli je to tvá vůle, použij si nás ve své církvi.*“ Prodá zděděné pozemky, pole a obnos uloží na zvláštní účet se jménem budoucí komunity M. Regina della Pace. Maria, Královna míru, bude i královna budoucí komunity. Koupí výhodně velký dům na veronských vršcích. Zde se 15. 8. 1986 zrodí komunita.

15. 9. Alessandro řekne dětem: „*Děvčata, nenechám Vám jako dědictví ani pole, ani byty, ani peníze na účtu v bance. Dědictví, které vám nechám, je moje totální volba Evangelia a možnost studovat vysokou školu až do laureátu, pokud to budete chtít a zasloužíte se o to.*“ Byla to jakoby jeho závěť. Za 4 dny při návratu z práce Alessandro náhle zemře na akutní infarkt. Měl 42 let. Luisa zůstala ve 41 letech sama s 3 dcerami, které měly 14, 11 a 6 let. Sama v nové komunitě, která začala teprve před měsícem. Je to konec, krach jejich plánů? Ne! Ještě ten večer se rozhodne jeden mladý pár žít s ní v začínající komunitě. Pán se postaral a dal sílu a Luisa vedla dál dílo ve společném záměru. Věřila v přímluvu svého Alessandra. Všechny dcery mohly také, jak otec řekl, vystudovat vysokou školu.

Komunita žije. Mimo Itálii je v Brazílii, Budapešti a Medjugorje. Dělí se na více větví: interní větev, kde spolu žijí v komunitě zasvěcení laici, kněží a rodiny, a externí větev laiků ve světě. Spiritualitu shrnuje *Nejmenší cesta*, napsaná Luisou, zachycující ale myšlenky jejího manžela. Pokora každého člena má tvořit prostor pro lásku a ta tvoří komunitu. Navenek

se komunita zabývá misijní činností pro chudé, mládež a rodiny. Jejím heslem, pocházejícím od Alessandra, je: „*Vše je ničím proti lásce.*“ To vyjadřuje dobře i jeho život. DP byl uzavřen a v r. 2017 se stal ctihodným. Citát: „*Jsem ubohý člověk (...), ale jestliže trochu spolupracuji s Ním, jestliže se modlím, cítím, že Pán mne proměňuje a připravuje mne být čistším znamením spásy.*“

Věčná láska existuje

SB Eduardo a SB Laura de ORTIZ, supranumeráři OD

Eduardo 31. 10. 1910 – 20. 5. 1985, Laura 3. 11. 1912 – 11. 10. 2000 Španělsko

Eduardo se narodil v Segovii jako druhý ze 4 dětí, z nichž jedno zemřelo malé. S o 6 let mladší sestrou, nyní bl. Guadelupe (1916–1975), si byl celý život velmi blízký. Jejich otec byl voják z povolání, nakonec plukovník dělostřelectva, proto se rodina často stěhovala, byli i v severní Africe. Eduardo studoval v Segovii a v Madridu střední školu u augustiniánů. V dětství a v mládí toužil po tom vstoupit do námořního vojska. Celý život miloval koně, moře, plavání i potápění, ale měl na to jen výjimečně čas.

Nakonec se ale rozhodl jinak a nastoupil studium medicíny v Madridu, které ukončil r. 1933. Studoval výborně a už jako student vyhrál konkurz na místo pomocného asistenta v parazitologické laboratoři na fakultě. Po ukončení studia dostal roční stipendium pro další studia v Německu ve Frankfurtu nad Mohanem. Po návratu se stal po konkurzu internistou v Národní nemocnici infekčních nemocí v Madridu.

Život Eduarda pochopitelně poznamenala občanská válka. V r. 1936, když vypukla, byl v Madridu. Jeho otec, plukovník dělostřelectva, se odmítl přidat k povstalcům a byl v 55 letech popraven. Eduardo strávil noc před popravou spolu s matkou a sestrou a vzpomínal na to jako na nejbolestnější čas, který zažil. Tyto hodiny byly přelomové v jeho životě a vedly k obratu k opravdové víře. V r. 1937 byl také zatčen policií, ale zachránila ho přímluva soudruhů z nemocnice, kteří se domnívali, že jejich kolega je zaujatý jen a jen medicínou.

V r. 1939 po ukončení občanské války pracoval na generálním ředitelství věznic a byl zodpovědný za jejich stav z hlediska hygieny a zdravotní péče, což nebyl snadný úkol. Ale už r. 1940 je opět zpět v nemocnici.

V r. 1944 obhájil na výbornou doktorskou práci. V r. 1946 získal místo na katedře patologie v Granadě. To bylo vynikající místo na prestižní univerzitě ve velkém kulturním městě, s předpokladem další kariéry. Na téže univerzitě byl od r. 1951 děkanem lékařské fakulty a r. 1958 vicerektorem.

Jeho kariéra ale zaznamenala v témže roce velký a pro mnohé těžko pochopitelný zlom. Odešel dobrovolně z prestižní univerzity do Pamplony na Vysokou lékařskou školu – pobočku teprve vznikající univerzity v Navaře, kde zůstal až do konce své profesní dráhy, a byl tak spoluzakladatelem navarrské univerzity, jakéhosi dítěte Opus Dei, a její lékařské fakulty. Stal se zde řádným profesorem katedry patologie a kliniky a zároveň šéfem interny nemocnice. Po více údobí byl také děkanem a vicerektorem. Současně ale zůstal ředitelem Výzkumného centra metabolismu v Granadě. Jako významný lékař, univerzitní profesor a vědec byl členem mnoha učených společností ve Španělsku i v zahraničí a také členem Vrchní rady vědeckého výzkumu, státního orgánu. Publikoval přes 200 odborných prací. 35 let vyučoval mediky a vedl mnoho doktorských prací. Jako lékař působil přes 50 let v nemocnici i v soukromé praxi, kde dával konzultace i v Granadě a v Madridu. Celkem, jak to kdosi spočítal, byl lékařem prakticky půl milionu nemocných. Není divu, že byl nositelem četných řádů a vyznamenání. Výuku zanechal v r. 1983, ale vědecky pracoval dále až téměř do své smrti r. 1985. Úctyhodná profesní dráha.

Se svou manželkou Laurou se seznámil v nemocnici v r. 1935. Laurita, jak jí vždy něžně říkal, byla o 2 roky mladší (nar. 1912), pocházela z Baskicka, ale měla italské předky, kteří přišli na stavbu železnice do Španělska a zůstali tu. I když byla z více dětí, vystudovala farmacii a přírodní vědy v Zaragoze, v době, kdy jen velmi málo žen studovalo na univerzitě a ještě takové obory. Nebyla lékárníci za pultem, ale výzkumníci a pracovala v laboratoři nemocnice. Mohla být Eduardovi pravou družkou i v myšlení a v lásce k vědě. Svatbu měli 17. 6. 1941. Měli 7 dětí – 4 chlapce a 3 děvčata. Syn Eduardo byl nemocný psychicky. V Pamploně chodíval otec jednou týdně za ním na psychiatrické oddělení.

Duchovní život obou byl ovlivněn Opus Dei, které poznali přes Guadealupe. Ta byla od r. 1944 numerárka (zasvěcená členka). Eduardo v r. 1952 a Laura v r. 1958 se stali supranumeráři (členy OD ve světě). Začínali brzy ráno spolu modlitbou. Eduardo denně ministroval v nemocnici při mši sv., na niž se připravoval půl hodinu modlitbou. V kostele se tak soustředil na Eucharistii, že někdy ani nevnímal okolí. Během dne často pohlédl

jen na obraz Krista či P. Marie a zdálo se, že dostal vnuknutí, co dál. Velmi ctil P. Marii. S manželkou byl zvyklý se modlit společně růženec před spaním, což bývalo po půlnoci. Děti se mohly připojit. Jediná pravidelná společná modlitba celé rodiny byl zpěv Salve Regina v sobotu večer a modlitba u jídla. Manželé učili modlitbě spíše svým příkladem a otec zval k společné návštěvě Nejsvětější Svátosti a k modlitbě za mír a za to, co právě bylo aktuální třeba ze zpráv z televize. S Laurou byli velmi úzce spojeni ve svých názorech a i duchovním životě. Sv. Escrivá, zakladatel OD, viděl jako jeho výrazné ctnosti: lásku k bližnímu i s jeho chybami a hříchy, nadpřirozený smysl v každodennosti a lásku k univerzitě. Eduardo byl vždy střídavý v jídle a pití, byt' měl přirozenou velkou chuť k jídlu a někdy žertoval, že měli mít raději restauraci. Bolestný byl pro něho r. 1975. Tehdy zemřel 26. 6. P. Escrivá a 16. 7. zemřela jeho milovaná sestra Guadalupe po operaci srdce. Guadalupe je od r. 2019 blahoslavená. Za týden po ní zemřela na stejné klinice maminka, která už déle ležela v polovědomí. Tehdy si dopřál s manželkou delší odpočinek u jejich příbuzných. Byly to dny pokoje a vzpomínek na jejich zasnoubení.

Pro všechny byl Don Eduardo. A Don Eduardo byl vždy ochotný sloužit. Jeho motto pro mediky bylo: *„Ve dne nebo v 11 v noci můžeš zachránit pacienta.“* Jindy říkával: *„Nemocný má vždy pravdu.“* Opakoval, co je důležité na univerzitě: *„Studium, práce. Ano, ale především má univerzita vyzařovat lásku.“* Často si vodil studenty domů na večeri, diskutoval s nimi dlouho do noci. Byl jim osobní rádce, chodili mu představovat své snoubenky. K studentkám se choval s určitým ostychem. Nemocní ho zbožňovali. Byl k nim velmi citlivý. Díval se ale na nemoc duchovně: *„... je jasné, že jedna z cest, jak lépe porozumět Bohu, je nemoc (...), nemoc nás vždy velice vychovává, i když život bez nemoci přijde příjemnější.“* Vnímá nesmírnou hodnotu utrpení. Souhlasil s P. Escrivá, že duchovní zbraně ve světě jsou bolest, nemoc a dobrý humor. Jednou se ho zeptal kolega: *„Kdybyste měl zvolit mezi tím být svatým nebo získat Nobelovku, co byste zvolil?“* Odpověď byla: *„Mezi tím přece není žádný rozpor. Jestliže chci být svatý, musím pracovat, jako bych chtěl získat Nobelovku.“*

V r. 1983 mu zjistili rakovinu v už neléčitelném stadiu. Žil ještě dva roky a své utrpení obětoval za církve. Dokud mohl, ještě vědecky pracoval a zajistil vše v práci. Asi měsíc před smrtí ležel už na své klinice a byl příkladem trpělivosti a vyrovnanosti. Říkal: *„Mírím do nebe, do místa, kde se budu těšit z kontemplace Boha.“* Knězi řekl krátce před smrtí: *„Věřím,*

že jsem naplnil poslání svého života a že Pán nebude se mnou nespokojen. Nyní je mé poslání dobře umřít, s velkým pokojem a radostí.“ Zemřel 20. května 1985.

DP byl zahájen r. 1998 a ukončen r. 2002. Laura manželka přežila o 15 let. Byla účastna zahájení DP spolu s dětmi a mohla svědčit. Manželka považovala za svatého. Sama dlouhé roky trpěla bolestivým onemocněním páteře, které snášela trpělivě. Zemřela v r. 2000 a r. 2013 byl zahájen její DP. Možná budou další manželská dvojice na oltáři. Věčná láska existuje.

Být celou bytostí chirurgem... a křesťanem

Alfonso Federico PAGLIARICCIO

11. 4. 1927 – 11. 4. 1980 Itálie

Narodil se v malém městečku Arcevia ve střední Itálii jako prvorozený z 6 dětí. Doma znali práci, rodinu, modlitbu. Rodina a pak výchova v kolegiu při studiu gymnázia utvářely jeho aktivní a zodpovědnou osobnost. Vystudoval medicínu v Římě a laureoval s vyznamenáním r. 1952. Začal sice praktikovat v Arcevia, ale od r. 1955 do konce života působil v městské nemocnici v Corinaldo, asi 5tisícovém městečku ve stejné provincii Ancona. Specializoval se na chirurgii a později i na gynekologii – porodnictví, ale v malé nemocnici pracoval podle potřeby i jako ortoped, internista a dokonce i zubař. Tehdy to ještě šlo.

Pagliariccio byl lékařem a chirurgem celou svou bytostí. Provedl celkem asi 20 tisíc operací a odvedl 3 tisíce porodů. Službu člověku bral jako službu Božímu stvoření. Byl nejen chirurg, ale pro nemocného i druh na jeho cestě utrpení. Těšil, pomáhal duchovně, a když bylo třeba, i ekonomicky. Jeho celá existence se postupně měnila v oběť. Dny měly většinou stejný řád. V 5 hodin ráno telefonické hlášení z nemocnice. Každý den začínal modlitbou, chodil do malé nemocniční kaple prosit o pomoc Madonu, a když to jen trochu šlo, byl na mši sv. a u přijímání. Často ministroval nemocničnímu kaplanu. A pak práce. Jedl obvykle až kolem 15. hodiny nebo později. Prakticky vždy totéž – mozzarella a salát. A stejně byl často od jídla odvolán. Kolem 18. hodiny šel domů a do nemocnice se vracel ve 20 hodin na vizitu. Pak ještě navštěvoval své

externí pacienty. Jeho víra byla hluboká, ale bez bigotnosti. Žil hlubokým duchem modlitby. Typické je třeba toto: Během kněžského svěcení byl hluboce ponořen do modlitby, ale po skončení obřadu už ho nenašli, šel pracovat.

25. září 1961 se oženil s Annou Marií Marcolini. Byla to dcera z místní dobře postavené rodiny. Seznámil se s ní po doktorsku – odoperoval jí slepé střevo. V r. 1963 se mu narodil po 3 dny dlouhém komplikovaném porodu syn, pak ještě dvě dcery. Prvé roky manželství byly velmi krásné, ale pak nastaly potíže. Anna Marie byla celkově slabší, nezvládala tento život, odjela proto do Milána i s dětmi a Alfonso zůstal sám. Každý den telefonoval manželce obvykle kolem třetí hodiny. Často ji v její malomyslnosti povzbuzoval slovy: „*Kde je tvá víra?*“ Později rodina pobývala často na blízkém venkově ve velkém domě prarodičů se sadem. Alfonso, když to bylo možné, přicházel na sestru. V létě, když bylo volněji, vrátil se odpoledne a šel s dětmi koupit zmrzlinu. Rád se procházel po venkově s jejich psy a přitom fotografoval, to byl jeho koníček a odpočinek. Děti svědčily, že otec přinesl vždy s sebou domů klid a radost.

V r. 1969 se marně snažil zachránit svou vlastní sestru. Zemřela a zanechala 3 děti, jedno jen několikaměsíční. V únoru 1970 se sám stal obětí dopravní nehody, měl mnohočetné zlomeniny, prodělal operace a byl 2 měsíce v nemocnici. Operoval přesto dále. Po úrazu zůstaly bolesti v paži, která byla citlivá tak, že instrumentářka se nesměla během operace ruky dotknout. V r. 1979 se nakazil při náhodném poranění během operace hepatitis B. S hepatitis B se nedalo moc dělat. Věděl to. Snažil se pracovat, jak dlouho mohl. Ale na Štědrý den 1979 byl naposledy v práci. Po delší kalvárii zemřel na selhání jater 11. dubna 1980 (v den svých 53. narozenin). Pohřeb vedl biskup a z nemocniční kaple. Je podána žádost o DP a farnost i pacienti ho považují za svatého.

Životní program – růst před Boží tváří

Sv. Riccardo PAMPURI OH

2. 8. 1897 – 1. 5. 1930 Itálie

Rodiče Riccarda vedli hostinec v severní Itálii, napřed v Miláně, pak v Trivolzio, nakonec opět v Miláně. Celkem měli 11 dětí, z nichž 5 zemřelo

malých a jeden syn padl v první světové válce. Riccardo se narodil v Trivolzio, a když měl 3 roky, zemřela mu maminka na tbc, to už byli opět v Miláně. Byl dán na výchovu nejprve k matčině sestřenci a pak k ještě svobodným mladším sourozencům matky do Turína, kde ho vychovával strýc Carlo – lékař a další teta. V 10 letech se vrátil do Milána k svým starším sourozencům a na gymnázium, ale po roce pro zhoršení prospěchu odešel do internátu a tam se stal z něho výborný student. Jeho sestra Marie, o 10 let starší, kterou poznal až v Miláně, se stala misijní františkánkou r. 1912 a jako s. Longina odjela do Káhiry. Riccardo si s ní celý život důvěrně psal. Brzy po jejich slibech jí napsal své životní předsevzetí: „*Růst před Boží tváří, tak ať zní můj životní program,*“ a dodržel to. Byl přirozeně dobromyslný a tiché povahy.

V r. 1915 se zapsal na lékařskou fakultu v Pavii, studoval výborně, až na chemii. V r. 1917 je odveden na vojnu k sanitnímu útvaru, je nejmladší u roty, přesto prokazuje odvahu. Po prohrané velké bitvě u Caporetta nepodlehne obecné panice a zachrání část zdravotnického materiálu, který táhne sám na káře v nepříznivém počasí. Důsledek tohoto jednání ovšem byl zánět pohrudnice a dispozice pro pozdější tbc. Do civilu byl propuštěn až r. 1920, dokončil studia, laureoval s vyznamenáním v r. 1921 diplomovou prací o měření krevního tlaku pomocí tehdy nového vzduchového manometru. Sestře napsal: „*Modli se, aby mi pýcha, sobectví ani jiné špatné sklony nebránily vidět vždy v pacientech trpícího Krista. O něj pečovat, jej utěšovat (...), tato myšlenka mi teprve umožňuje si svého povolání náležitě vážit.*“ Při studiích byl členem studentského katolického spolku a vincenciánské konference, pak se stal i františkánským terciářem jako bratr Antonín. Od mládí byl denně na mši sv.

Dostal místo venkovského lékaře 15 km od Turína v Morimondu. Byl velmi obětavý, často chodil na noční návštěvy, jak ho volali nemocní až po práci. Rozdával, založil soukromou nemocenskou kasu pro chudé za 2 liry ročně, a – sám si musel půjčovat. Sám nemocné, když bylo třeba, ošetřoval i umýval. Věnoval se i chudým starým, dokonce chodil mazat na hlavě stařenku, když to její rodina nestíhala (nebo nechtěla?). Získal si oblibu nemocných a nepřítelů lékařů. Vzkázali mu přes jeho sestru hospodyni: „... *my lékaři nejsme žádní divotvůrci (...). Jestliže každému nemocnému vyhovíme, sami na to zajdeme.*“ Neposlechl je. Byl skromný, bez stavovského odstupu, hovořil jazykem lidu, podle svědectví zvláště rád mluvil s tuláky, tehdejšími bezdomovci. Prostě blázen... Zůstal

po něm mnoho knih odborných, které studoval s poznámkami – promýšlel i modlil se. Byly tu i poznámky etické. Uvažoval o morálním řádu jako profylaxi mnoha nemocí. Byl si vědom nebezpečí domýšlivosti u lékaře a jiných nebezpečí, že se změní povolání lékaře ze služby na jiné – na moc nad člověkem. Jak předvídaté a moderní! Dnes se o tom píše v nebezpečích pomáhajících povolání, je z toho věda.

Riccardo byl činný ve farnosti, hrál v kapele, byl ve společenství mládeže Katolické akce atd., účastnil se všude, kde mohl, byl apoštolsky činný. Jeho postoj vyjadřuje poznámka z eucharistického kongresu v Janově r. 1923: „*Milý Ježíši, ty jsi mne povolal jako věřícího do Janova. Dej, abych se vrátil jako apoštol: ať tě miluji a i jiné učím tě milovat!*“ Četl denně noviny a jako první ve vsi měl rádio. Sledoval, co se děje, a mohl tedy lidem radit. Především v politice, s nastupujícím fašismem i socialistickým hnutím. Pomáhal dobudovat jezuitský exerciční dům a vodil na exercicie mladé lidi a často za ně platil i za otce rodin.

Jeho apoštolát byl hodnocen při svatořečení – tehdy nebylo ještě nijak obvyklé takové zapojení laiků. Přesto stále hledal způsob naprostého odevzdání se Bohu. Francouzský básník Claudel napsal: „*Kdo má Krista ve svém srdci, ten má přítele, který mu nedá pokoje.*“ Na Riccarda to platilo. Hledal zasvěcený život. Sestře opět psal: „*Sám sebe se stále znovu ptám, jak bych mohl našemu Pánu nejlépe sloužit (...)* A přece jak rád bych svůj život zcela zasvětil Bohu, jen kdyby mi ukázal jak!“ Byl odmítnut ze zdravotních důvodů jezuity, ale nakonec přijat milosrdnými bratry. 29. 7. 1927 se stal oficiálně postulatem. V řádu byl pokorný, skromný, přesto brzy musel převzít i roli lékaře. V nemocnici sv. Voršily ho zvali lékaři ke konzultaci a musel odložit košť. Byl volán také při nepřítomnosti lékaře k nemocným. Přesto byl brán jako blázen, i když nemohli říci, že je duševně nemocný. Nakonec mu svěřili zubní ordinaci při nemocnici a vyučování spolubratří. Do výuky vnášel takový úžas nad stvořením, až bratři namítali, zda se učí anatomii nebo teologii. (Vůbec se nedivím – jeden z nejlepších podkladů pro rozjímání a chválu Boží je pro mne stavba a funkce mozku, ale taková kniha v kapli ostatní pohoršuje.)

Postupně se vyčerpal. V r. 1929 přišlo první chrlení krve – obávaný příznak tuberkulózy. Pak už probíhala tbc, jak bylo obvyklé – střídání přechodného zotavení a zhoršení. Nemoc je uzamčené Boží poselství, utrpení příležitost k oběti za sebe a za spolubližní. Riccardo to ví, těší druhé blízké, ale ví dobře, jak je na tom, se strýcem Carlem hovoří jako lékař.

V dopise mladým přátelům z KA píše vlastně na rozloučenou: „*Nestarejte se příliš o to, aby vás bylo co nejvíc, ale udržujte na výši především věrnost víře, apoštolské zánícení a svou lásku ke svátostem.*“ Jeho „nestarejte se“ by bylo dobré slyšet v církvi i dnes. Jako by nám čísla a statistika zposvátněla. Zemřel v tichosti v necelých 33 letech v Miláně, kam byl převezen kvůli příbuzným. Pohřben byl v Trivolziu a brzy narůstala pověst o jeho svatosti a uzdravení na jeho přímluvu. Byl blahorečen r. 1981 a svatořečen r. 1989. V češtině je k dispozici jeho životopis.⁽¹⁹⁾

Louis PASTEUR (1822–1895)

Jeden z největších vědců 19. století. Portrét je v e-verzi (zdarma na www.fatym.com).

Blahoslavenství jsou průkazem totožnosti křesťana

SB Salvadore García PINTOS

27. 8. 1891 – 19. 1. 1956 Uruguay

Rodnou zemí Salvadora byla Uruguay, malá země na pobřeží Atlantiku mezi Brazílií a Argentinou, patřící mezi nejvyspělejší v Jižní Americe. Převažuje obyvatelstvo evropského původu. Salvadore měl hlavně španělské kořeny. Byl sirotkem od dětství, při smrti matky měl 8 a při smrti otce 11 let. Vyrůstal pak v hlavním městě Montevideu v malém semináři vedeném salesiány. Studoval výborně a byl opravdově zbožný, takže představení předpokládali, že bude knězem. Poslali ho na studia filosofie a teologie do Říma a do Lovaně. Salvadore ale zde zahořel vášní pro medicínu, pochopil, že to je jeho povolání. Po vypuknutí 1. světové války se musel vrátit domů a pokračoval zde ve studiu lékařství. Významnou postavou v jeho životě a vzorem byl dr. Luis Pedro Lenguas (1862–1932), chirurg, vyučující, jeden ze zakladatelů Círculo Catolico de Obreros, katolické organizace pracujících, tvořící součást zdravotnického systému svými zařízeními. Dr. Lenguas byl velmi aktivním katolíkem, propagátorem sociální doktríny církve a jedním ze zakladatelů politické strany Union civica, konzervativní, původně katolické strany. Byl vynikající

lékař a i po jeho smrti se o něm vyprávějí legendy, jak se zjevil a vzkřísil zemřelou apod. Tak toto byl Salvadorův vzor profesní i životní.

Už během studia praktikoval ve vězeňství a ve zdravotnickém zařízení Círcula. V r. 1920 získal doktorský titul, později vyučoval na univerzitě. V r. 1919 se oženil s M. Esther Baraco, s níž měl harmonické manželství a měli 7 dětí. Ve své lékařské praxi byl pečlivý, vzdělával se, byl trpělivý a přidával nemocným k léčbě útěchu a radost i modlitbu. Po vzoru dr. Lenguase působil veřejně. V r. 1934 byla v Uruguayi zákonem povolena ITP, načež vznikla intenzivní kampaň proti, v níž se Salvadore velmi angažoval přednáškami, články v novinách, v r. 1936 vydal knihu *Právo narodit se a koncepcie dítěte jako subjektu práva*. Ústava Uruguaye umožňuje iniciativu občanů ke změně zákonů, a tak v r. 1937 byla ITP opět zakázána a stala se znovu trestným činem, i když od trestního stíhání mohlo být a v praxi bývalo upuštěno. Teprve v r. 2012 se ITP stala do 12 týdnů gravidity povolenou. Za účast v obraně života dostal od Pia XI. řád sv. Řehoře Velikého.

Psal články do více novin, které pak byly později vydány jako výběry z jeho děl. Zabýval se mimo ITP i problematikou eutanazie a sebevražd. Z odborného hlediska se také zabýval vztahem těhotenství a kardiopatie. Zajímal se ale i o problémy venkova. Od r. 1943 byl 3x poslancem za Union civica; v Uruguayi prakticky byly jen dvě strany: liberální a konzervativní. A také byl prezidentem Národní katolické unie sociální akce a Asociace katolických odborníků. Stál v pozadí za založením rádia, které se změnilo v prvé a dosud existující katolické rádio v zemi. Přinášel do rádia nové podněty. Jeho nejmladší syn Pablo šel v jeho stopách, stal se právníkem a politikem.

Přes svou vytíženost se věnoval i rodině a především žil modlitbou, kterou neustále spojoval s životem, vlastně stálou modlitbou. Při zahájení procesu žily ještě 2 děti. Dcera řekla: „*Viděla jsem, jak žil a jak praktikoval lásku k bližnímu podle Matouše 25. kapitoly. Tatínek říkal, že blahoslavenství jsou průkazem totožnosti křesťana.*“

Salvadore zemřel předčasně při rybaření se skupinou přátel v letovisku La Floresta. Rybaření bylo jeho hobby a odpočinek. Na pohřbu byly davy lidí. Pověst svatosti a zprávy o vyslyšení na jeho přímlovu rostly. DP byl zahájen v Montevideu za účasti mnoha lékařů v červenci 2018.

Wanda a její „bratr“ aneb z koncentráku k bell' amore

Wanda POLTAWSKA

2. 11. 1921 – ? (Pán ví) Polsko

Učiním nyní výjimku a představíme si lékařku, která v době napsání knihy ještě žije, i když má skoro 100 let. Wanda se narodila v r. 1921 v Lublinu v katolické rodině. Chodila do školy voršilek. Jejich katecheta se jí jednou zeptal: „*Chceš se opravdu zpovídat? Nemusíš, nemusíš miláčku, ale můžeš, Pán Ježíš na tebe čeká.*“ Důležitou částí její výchovy byl skaut. Wanda byla inteligentní, cílevědomá a se silnou vůlí. Stala se náčelnicí oddílu.

Po vpádu nacistů se skauti a skautky zapojili do Svazu ozbrojeného boje. Sloužili jako kurýři. Přísahali, že položí i život za vlast i za udržení konspirační činnosti v tajnosti. V prosinci 1940 díky zradě bylo velké zatýkání. Byla bita, ale nepromluvila, až když zjistila, že jiní mluvili, ale i pak řekla jen to, co už vyšetřovatelé věděli. Nechápala, jak mohl někdo zradit. Pak viděla svého šéfa, kterého obdivovala, jak se vrhl na odhozený nedopalek od esesáka: „*Můj hrdina je otrokem ne toho esesáka, ale svého hloupého návyku, vlastně otrokem odpadku.*“ Byla to krutá deziluze. Celá skupina dostala trest smrti, ale nebyl vykonán hned, a 120 dívek a žen bylo odvezeno v září 1941 do Ravensbrücku. Zde zůstala až do osvobození. Byla zařazena do skupiny žen, na nichž se dělaly lékařské pokusy – „pokusná morčata“. Aby koncentrák přežila, zaujala postoj pozorovatele a opovrhování tím, co viděla. Byl to psychický obranný mechanismus, vytvářející jakousi bariéru mezi ní a realitou. Pozorovala krutou bachařku, líbající svou dcerku, což použila později jako analogii úmyslného potratu. Mužství bylo odporné, ženství kruté. U vězenkyň viděla, jak stará učitelka krade brambory, zároveň je ale starší vězenkyně chránily, vyučovaly je z paměti, aby „neztrácely čas“, chránily v nich něco lidského. Došla k závěru, že člověk je záhada, ovládaný brutální silou, a přece schopný vnitřní svobody. Do jaké míry to ale závisí na těle? Pozorovala i lesbické ženy v lágru, tzv. „many“, a v nitru ztvrdla, vznikl v ní až odpor k lidskému tělu. Vnitřně jakoby zemřela. V lednu 1945 vznikla falešná zpráva, že druhý den Němci zabijí všechny „pokusné králiky.“ Její přítelkyně, která nebyla králik, si s ní chtěla vyměnit číslo,

lhala, že má stejně rakovinu. Když ji Wanda odmítla, vyměnila si číslo s nejmladší z pokusných žen, ale k exekuci nedošlo. Podobně se stará Norka postavila místo nejmladší. Wanda pochopila, že lidská bestie je také schopná hrdinství, a vytvořila si koncepci člověka, který je schopen heroické smrti, ale není schopen lidsky žít ze dne na den. Rozhodla se, že pokud přežije, stane se lékařkou. Přežila. Své zážitky z koncentráku popsala později v knize *Bojím se snů*.

Po válce vystudovala medicínu na Jagelonské univerzitě v Krakově, promovala v r. 1951 a zvolila psychiatrii, protože tu považovala za nejlidštější ze všech biologických věd. Stále hledala odpověď na svou otázku, kdo je člověk, hledala koncepci člověka. Po odborné stránce se věnovala tzv. osvětivským dětem, tj. dětem, které přežily koncentráky, jejich psychice, studovala jejich hypermnézii (nadměrnou paměť) a v r. 1964 za to obdržela doktorát, naše DrSc. Za svůj život publikovala řadu odborných prací.

Jako mladá lékařka se seznámila s P. Wojtylou (dále W.). W. dostal na starost pastorační vysokoškolských studentů, mediků a lékařů. Pracoval hodně s lékaři a měl k nim blízko. Jeho starší bratr Edmund byl také lékař, Karol ho měl rád a chodil za ním do nemocnice. Bratr zemřel ve 26 letech na spálu a Karol si nechal celý život jeho stetoskop. Především byl ale přesvědčený, že kněz a lékař pracují se stejným materiálem – člověkem. Proto organizoval tajné mše sv. pro lékaře a po nich přednášky z lékařské etiky a diskuse. Po zavedení „práva na potrat“ v r. 1956 spolu pozvali k setkání podle telefonního seznamu všechny lékaře. Diskuse o vině a nevině vyzněla, že viníci jsou všichni, nejsou neviní. O lékaře se W. staral až do svého odchodu do Říma.

Při první zpovědi jí W. řekl: *„Jdi ráno na mši sv., chod' každý den.“* Stal se jejím duchovním vůdcem. Wanda se r. 1947 provdala. Její manžel Andrzej byl profesorem filosofie. Měli 4 děti, z toho jednou dvojčata děvčátka. W. byl jejich rodinný přítel, byl pro ni „bratr“, pro ostatní „strýček“ či později „svatý strýček“. Měli společnou lásku: hory, les; Wanda chodila na výlety do hor už ve 3 letech se svým otcem. Na společných výletech s W. mlčeli, meditovali, modlili se. *„Každý jeho krok byl modlitbou, do jejíž intimity nás po bližším seznámení pozval.“* Byly to malé exercicie. Po zvolení papežem jezdili za „strýčkem“ do Vatikánu a do Castel Gandolfo na dovolenou, později i s vnoučaty. Dopisovali si, byly to opět meditace a „bratr“ ji usměrňoval jako duchovní vůdce.

Spolupracovali také spolu ve službě. Zařídila malý dům pro svobodné matky, aby nemusely na ITP. Pracovala v poradně pro mladé, rodiče a manžele. Viděla, že medicína sama nestačí na záchranu života dítěte a rodiny. Uspořádali spolu duchovní obnovy pro manželské páry o víkendech. Pro 15 až 20 rozhádaných párů. Představte si to! W. tam opakoval vždy, že *„jsou jen jedna dvířka, kterými lze vyjít z těžkostí a konfliktů, a to dveře pokory. Klekni si a řekni: moje vina“*. Dokud se díváme jen na vinu druhého, nejde to. Pořádali spolu i další setkání a z toho vyrostl Institut pro rodinu, 1x měsíčně přednášky. Když se W. stal biskupem, přeměnil jej a připojil k Teologické akademii a jako Institut teologie rodiny existuje dosud. Dr. Poltawska jej vedla řadu let. Napsala řadu knih, týkajících se rodiny, manželství, sexuality, plodnosti. Především se ale v rozhovorech s „bratrem“ podílela svou ženskou inspirací na vzniku učení JP II. – teologie těla, koncepce bell' amore, tj. krásné lásky (láska jako účast na Boží lásce), učení o civilizaci lásky a života a učení o rodině. Krásná láska je láska jako účast na Boží lásce, projevující se altruistickou láskou – chci dávat, ne brát; spravedlivou láskou, která nekřivdí, neškodí a láskou vyžadující od sebe sama.

V r. 1962 objevila dr. Poltawska u sebe nádor s vředy. Diagnostikovala si ho jako maligní, ale neléčila se. Dokonce neřekla nic manželovi, i když pak měla velké bolesti. Nechtěla přijmout operaci a invaliditu, nejraději by prostě zemřela, odevzdala se Bohu. K rozumu ji přivedl až „bratr“. Vyjímám z jeho dopisu: *„Povinnost boje o život a zdraví není v ničem v rozporu s odevzdáním se Pánu Bohu k dispozici (...) Bude-li Boží vůle jiná, až se vyčerpají všechny prostředky, pak je Tvůj převládající postoj naprosto aktuální. Dřív ne. Ano je přímo v protikladu s Boží vůlí (...) tvým úkolem je těmito hodnotami co nejdéle sloužit druhým, i když ne třeba v takové kvantitě, ale důležitá je především kvalita.“* Poslechla. Těžce snášela nemocnici i spolupacientky. Den před operací náhle vše zmizelo, místo nádoru se našla hladká tkáň. Zázračné uzdravení – na přímlovu o. Pia, kterého o to požádal její „bratr“. (Tento zázrak byl jeden z použitých ke kanonizaci o. Pia.) Aleluja! Jenže – jásot se nekonal.

„Zázračné uzdravení! Vždyť mne nesmírně zavazuje. Nemohu to přijmout. Odmítám tu myšlenku. Nemodlila jsem se za zdraví, já jsem si to nevyprosila!“ Místo vděčnosti prožívá nezládnutelný strach, strach z Boha. *„Bůh si se mnou dělá, co chce, nikdy jsem tak jasně nevnímala svou závislost na Bohu. Cítím cosi jako nesouhlas, chci si něco nechat. Měla*

jsem svou bolest, svou vůli podrobit se, teď nemám nic (...) neumím odevzdat všechno... já nechci za vše vděčit Bohu, chci něco sama! ... nemohu se tolik podrobit, chci být sebou!“ „Bratři“ jí napsal: „*Kéž bychom uměli stejně vroucně děkovat, jako umíme prosit (...), zapojovat postupně do života dary, které dostáváme, je důležitější než doktorát.*“ Snažila se analyzovat sebe sama, něco se v ní bouřilo proti tomu, co vnímala jako „manipulaci“, probudila se v ní vzpoura. Trvalo skoro rok, než přehodnotila situaci a mohla si položit otázku: „*Nebo prostě trpí moje pýcha?*“ Nedivme se. Vypjatá vůle a vnitřní nezávislost chránily Wandu v koncentráku a teď musela učinit skok do naprosté závislosti. V r. 1967 byla pro silné až znehýbnující bolesti krční páteře, následky poškození z koncentráku, odeslána neurochirurgy na operaci až do Honolulu (!) k odborníkovi. Byl to další stav bezmoci. Cítila se tam velmi opuštěná, ale na zpáteční cestě se mohla zastavit v Římě a přednášet.

A znovu do služby. Do služby rodinám, manželům i kněžím. Dělal vstupní vyšetření pro seminář a plán přednášek pro jejich výchovu. S jejím výrokem „*někdy se mi zdá, že by ti mladí v semináři krom duchovního otce potřebovali i duchovní matku*“ se plně ztotožňuji. V l. 1981–1984 přednášela na Papežské lateránské univerzitě a od r. 1983 je členem Papežské rady pro rodinu. V r. 1996 vydala ještě odbornou práci *Zodpovědnost lékaře a život pacienta*. Dostala mnoho vyznamenání církevních, polských i zahraničních, v r. 1981 medaili Pro Ecclesia et Pontifice. Dnes je v rodinném soukromí. Největším vyznamenáním jejího života byl ale jistě vztah s „bratrem“ – viz *Deník přátelství*.⁽²⁸⁾

Citáty: „*Srdce musí být podřízeno disciplíně. Milovat člověka znamená milovat jeho povolání a povoláním člověka je vždy svatost; pravá láska tedy nemůže ani v nejmenším stát proti svatosti.*“ – „*Milost nás proměňuje rychleji než my sami, ale to se také odehrává v průběhu času.*“ – „*Umrťování má svůj účel a smysl, ale vyžaduje nesmírný dar rozvážnosti a umírněnosti (...). Opravdu tvůrčí umrťování záleží na každém dni, na přijetí dne se vším, co přináší, a přijmout jej klidně, to znamená pozitivní umrťování.*“ – „*Víra, naděje a láska nás zaměřují k samotnému Bohu, nikoli k prožitkům a k zakoušení Boha. To je asi podstatné. Argumentace, z touhy je nepodstatná a jen podpůrná. Vztah k člověku nemůže být plným obrazem vztahu k Bohu.*“⁽²⁸⁾

Zlaté ruce, zlaté srdce

Giancarlo RASTELLI

25. 6. 1933 – 2. 2. 1970 Itálie, USA

Giancarlo se narodil v Pescara, ale brzy se rodiče přestěhovali do Parmy, hlavního města provincie. Parma leží v Pádské nížině na řece Parmě (a je proslulá parmezánem). Otec byl novinář, matka učitelka. Gian byl dlouho jedináček, až za 11 let se narodila sestra, později jako otec novinářka. Gian byl od 15 let členem mariánské kongregace u jezuitů ve farnosti San Rocco. Navázal tu přátelství na celý život. Byl duchovním synem P. Molina, slavného vychovatele mládeže. I díky jemu rozpoznal své povolání k lékařství a k apoštolátu nemocných a lidí na okraji. P. Molin ho duchovně formoval až do jeho odjezdu do Ameriky. Křesťanský duch otevřenosti k absolutnímu darování se poznamenal celý jeho život. Vůli Boží viděl ve službě člověku.

Medicínu studoval v Parmě a během studia pracoval v ústavu anatomie a pak patologie. Profesor byl odtažitý člověk, ale jeho asistent umožnil studentům se opravdu něco naučit, i manuální dovednosti pro budoucí chirurgickou dráhu. Gian mu vděčil za mnoho. Dokončil studia lékařství s vyznamenáním r. 1957 a ihned začal pracovat na chirurgické klinice. Brzy za ním chodila na konzultaci řada jeho přátel i lidí prostého původu – přijímal je bez ohledu na předpisy katedry, kdy neměl prohlížet obyčejné lidi.

V září 1961 odjel do USA na kliniku Mayo do Minnesoty jako vítěz stipendia vypsaneho NATO. Klinika Mayo byla ve 20. století největším centrem lékařského výzkumu na světě. Ideální prostředí pro mladého nadaného lékaře. Nalezl tu lidi, kteří ho povzbuzovali a věřili mu, a to i mezi technickými kádry. Jen tak mohl vyvinout své slavné techniky. V r. 1962 je to nová chirurgická cesta pro opravu transpozice velkých cév (špatného umístění velkých cév ze srdce), korekce dle Rastelliho, zachraňující život mnoha dětem s vrozenou vadou. Za metodu získal zlatou medaili z Washingtonu a byla před ním skvělá další kariéra. Gian stále zůstával spojen s vlastní a s Parmou. Uskutečňoval pak jakési „putování naděje“ italských dětí s kardiovadami na Mayo. Cesta do USA byla ale drahá a mnohé rodiny na ni prostě neměly. Dr. Rastelli organizoval pro tyto děti sbírky, do nichž vždy přispěl jako první, a rodiče dětí ubyto-

vával ve svém domku blízko kliniky. Byli jeho hosty. Operoval úspěšně i syna kolegy z Parmy s koarktací aorty – tehdy neoperovatelnou vadou. V r. 1968 operoval i další těžkou vrozenou vadu Fallotovu tetralogii a další. Např. tříletá holčička měla 4 těžké defekty a po operaci mohla normálně žít, dokonce i běhat. Bylo to jako zázrak. V r. 1969 operoval i prvního dospělého se stenosou aorty, který byl pro nemoc ležák už 6 let. Úspěšně. A mnohé další... Lékař se zlatýma rukama. Poslední operaci šestiletého chlapce uskutečnil vlastně měsíc před smrtí. Tehdy už nemohl být hlavní operatér, ale řídil ji. Operované děti si psaly svá jména na nástěnku v jeho pracovně. Po několik let byl na klinice Mayo vedoucím výzkumu v oblasti kardiovaskulárního systému. Říkával: „*Přerušit výzkum je jako přerušit život,*“ neboť výzkum nebyl cestou ke kariéře, ale k životu pro nemocné.

Giancarlo se vyznačoval přes svoji úspěšnost pokorou. Když nerozuměli jeho konceptům, vždy hledal chybu v tom, jak to vysvětlil. Choval se prostě, pokorně, přirozeně důstojně. Byl povahou optimista. Jeho zálibou byly hory a klasická hudba. Byl soucitný a vždy viděl člověka, ne případ. „*Když máte jen pár minut na vizitu pacienta, sedněte si k němu, usmějte se, vezměte jej za ruku, buďte s ním jako bratr se společným osudem.*“ Podle jeho sestry měl životní motto: „*Zpytuj se každý den a každou hodinu a uvidíš, jak ses provinil proti svému stavu, profesi, podstatě lidiskosti křesťana. Žádný život z minulých zisků.*“

Oženil se 10. 8. 1964 s Annou Anghieri di Sondreo, kterou poznal při lyžování. V červenci 1965 se narodila dcerka Antonella, která je dnes také lékařkou. V září 1964 po návratu ze svatební cesty se podrobil komplexnímu vyšetření, rutinnímu pro výzkumníky Mayo kliniky. Byl mu diagnostikován plicní nádor s prognózou maximálně půl roku života. Ten večer se vrátil domů, sdělil nález manželce a snažil se ji utěšit. Druhý den při biopsii byl nalezen méně agresivní druh nádoru (Hodgkinův nebo maligní lymfogranulom). To znamenalo delší čas pro jeho výzkum a pro rodinu. Na Mayo se tehdy experimentovalo s první chemoterapií, podrobil se jí s důvěrou. Nemoc ustoupila. V prosinci r. 1969, 5 let od chemoterapie, analýzy ukázaly, že nádor zmizel. Ta zpráva byla jako zázrak a vysvobození pro něho a rodinu. Bohužel se za 14 dní projevil zánět střev s průjmy, s krvácením a vyšetření prokázalo lymfom v játrech. Byl konec a Giancarlo to jako lékař dobře věděl. Nemluvil o tom s rodinou, která začala už znovu žít s nadějí. Když o jeho potížích začala Anna sama mluvit, říkal: „*Věřím Bohu a Mayo,*“ a pískal si svého oblíbeného

Mozarta a Beethovena. Jel s Annou i na slíbenou cestu do New Yorku, ale už nemohl vyjít z hotelu. Anna sice nevěděla, ale tušila, oč jde. Po návratu do Rochesteru potřeboval ještě trochu času k dokončení svého výzkumu. 29. ledna měl týmu ilustrovat novou třetí metodu operace, ale už to nešlo. 2. 2. 1970 zemřel.

Měl vlastně dva pohřby – v Rochesteru v USA a v Itálii v Parmě u jezuitů. Vyšla o něm spousta článků, i knihy, o jeho práci byly uspořádány kongresy. Na klinice Mayo je pamětní deska „*chirurgu, tvůrčímu umělci, mistru a příteli*“. V Itálii má náhrobek v univerzitní kapli. Jsou po něm pojmenována zdravotnická zařízení, školy a ulice. Mnozí se začali obracet k němu o přímluvu zejména při srdečních operacích. V r. 2005 bylo uděleno svolení k otevření DP.

Frantiszek Pawel RASZEJA (1896–1942)

Polský ortoped zavražděn nacisty, když pomáhal ve varšavském ghettu. Portrét viz e-verze (zdarma na www.fatym.com).

Zamilovaný blázen, který uviděl

SB Antonio RENDIČ Ivanovič (Ivo Serge)

20. 12. 1896 – 13. 2. 1993 Chile

Chile je přímořský stát na jihozápadě Jižní Ameriky, známý ve 20. století diktaturou generála Pinocheta s mučením a vražděním odpůrců. Většina obyvatel má evropské předky, jen 5 % indiánské. Ke katolické církvi se hlásí většina obyvatel.

Antonio se ale narodil na ostrově Brač v Chorvatsku ještě za Rakouska-Uherska. Rodiče se vystěhovali do Chile, když měl 3 roky, takže tady už trávil většinu dětství, měl ještě dva bratry. Otec byl obchodník a usadil se v Antofagastě, velkém přístavním městě na severu Chile. V blízkosti se těžil ledek, bylo zde mnoho dělníků z Chile, Peru a Bolívie. Doly patřily anglo-chilské společnosti, ve skutečnosti hlavně Angličanům. Antonio studoval také na anglické koleji a obchodní škole v Antofagastě a pak medicínu na chilské univerzitě, kde získal titul r. 1922. Oženil se s Amy Jenkins z rodiny britských přistěhovalců. Manželství zůstalo bezdětné.

Po studiích se vrátil do Antofagasty a byl nejprve lékařem důlní společnosti. V r. 1933 získal chilské občanství, později vstoupil do Lékařské společnosti Chile a r. 1984 se stal čestným členem Chilské akademie medicíny. Byl také dlouholetým členem a předsedou oblastního Červeného kříže a lékařem hasičů. Jeho přezdívka „lékař chudých“ hovoří jasně. Léčil denně 40–50 nemocných a většinou bez honoráře. Honorář nebral, ani když je navštěvoval doma. Říkával rád: „*Láska, která slouží bližnímu s postranním záměrem, ztrácí celou svou morální hodnotu a ponižuje duchovně toho, na kom se takto praktikuje.*“ Měl svůj rozvrh dne. Ráno patřilo modlitbě, den službě chudým, večer modlitbě a psaní. Ráno vstával brzy a od 6 hodin se modlil růženec a ranní modlitby s manželkou, dokud žila. Denně se účastnil mše sv. a přijímání.

Byl spisovatel a básník, publikoval poezii a poetické prózy pod pseudonymem Ivo Serge. Napsal mnoho knih (údaje se pohybují od 40 do 60), vnitřně musel. Vždyť také napsal: „*Někdy stačí jedno slovo, aby změnilo běh života, nebraňme se vyslovit jej.*“ Psal také nedělní sloupky do místních novin. Je autorem textu hymny Antofatagasty a také hymny imigrantů a dalších. V jeho dílech je jasná jeho hluboká víra. Za své dílo získal státní literární cenu Zlatá kotva v r. 1953, vůbec první po jejím vzniku. A r. 1963 byl vyznamenán Pavlem VI. řádem sv. Silvestra. Jeho poslední lyrické dílo *Resurrexit* ještě více než dřívější díla odhaluje duši kontemplanující Boha a člověka. Básník je blízký mystikovi. Byl mystik? Rozhodně byl, jak sám přiznal, spřízněn duchovně nejen s Dantem, ale i s Terezíí Velikou, Janem od Kříže, sv. Ludvíkem z Granady a dalšími. Na otázku, zda je mystik, odpověděl sám těmito verši:

„*Mystik? Snad ne. / Spíš jsem ten, kdo uviděl / Krev, která stále teče z otevřených ran /*

Miluji a uctívám s horlivostí Krista / A nacházím pokoj v jeho smutném pohledu.“

A ještě jinde dříve napsal: „*Jsem zamilovaný blázen a miluji vše, co existuje, od nehmatatelného atomu po květy.*“

Zemřel ve své Antofagastě v r. 1993 v 96 letech a je zde pohřben. Po smrti se konaly konference o jeho díle, některá zdravotnická zařízení nesou jeho jméno. V Antofagastě má sochu. Je podána žádost o DP a v Chile se obvykle u něho užívá titul SB už od r. 2011.

Svěř svou cestu Pánu aneb hurikán Cicely

Cicely SAUNDERSOVÁ, zakladatelka hospicového hnutí

22. 6. 1918 – 14. 7. 2005 Anglie

Cicely se narodila na konci první světové války v Anglii jako nejstarší ze tří dětí. Dědeček byl známý fotograf, který v 19. století otevřel mnoho fotostudií po celé Anglii. Jeho 16leté dítě Artur, tatínek Cicely, vyrůstal už po jeho smrti, a přestože se musel protloukat sám, stal se úspěšným realitním makléřem. Houževnatost, energii a pracovní elán zdělila Cicely po nich. Od 13 let byla na internátní střední škole. Hubená vysoká dívka převyšovala ostatní centimetry i inteligencí, a byla tak poněkud outsider. Snad zde získala citlivost vůči lidem na okraji. Od r. 1937 studovala v Oxfordu politické a sociální vědy. Po vypuknutí války chtěla dělat něco smysluplnějšího. Na ošetrovatelské škole v Londýně získala diplom sestry v r. 1944. Jenže se domnívala, že nemůže být dlouhodobě sestrou, že nevydrží to množství bolesti kolem sebe. Vrátila se na univerzitu a během jednoho roku dokončila sociální studia. S dvojím vzděláním se stala „lady almoner“. To byly jakési zdravotně sociální pracovnice, které se v britských nemocnicích staraly o nemocné v širším pohledu i z hlediska sociálního a finančního (*alm* – almužna). V této funkci nastoupila do slavné Nemocnice sv. Tomáše v Londýně.

Zde došlo k významnému setkání. Místem zrodu myšlenky hospice byla vlastně židle u postele pacienta. David Tasma (vlastním jménem Ele Majer) byl napůl Polák, napůl Žid, který utekl z varšavského ghetta, ztratil celou svou rodinu a nyní umíral na rakovinu. Ztratil zároveň víru, naději, smysl života. Tady Cicely pochopila, že bolest umírajícího se skládá z více složek, nejen tělesné, že jde i o psychické, sociální, vztahové a duchovní složky, je to komplexní bolest – „total pain“. Pochopila, že umírající potřebují jiný typ péče, než poskytuje nemocnice zaměřená na vyléčení. V dialogu trvajícím jen měsíc do smrti se zrodila láska, u Davida se obnovila víra jeho předků a naděje ve smysl života. Vznikl koncept domu pro umírající. David byl i první dárce, předal Cicely své úspory (pracoval v Anglii jako číšník) 5 tisíc liber se slovy: „*Chci být oknem v tom domě.*“ A po letech se jím stal, slavným oknem v prvním hospici.

Nebylo to ale hned. Cicely pracovala pak pro soukromého chirurga a zároveň jako dobrovolník v Domě sv. Lukáše pro chudé umírající.

Viděla zde dobrou ošetrovatelskou péči, i duchovní a lidský přístup, ale chyběla profesionální lékařská péče s opravdovou kontrolou bolesti. Péče o umírající musí prostě být lepší! Hovořila o tom se svým šéfem a ten ji nasměroval: „*Jsou to přece lékaři, kteří opouštějí nemocné, musíš se tedy stát lékařem.*“ A tak šla po třetí do školy, vystudovala medicínu a byla v 31 letech lékařem, sestrou i sociální pracovnící. Komplexně vybavena. Během studií dospěla k přesvědčení, že je třeba bolest zkoumat, a získala na to výzkumný grant. Pracovala v katolickém Hospici sv. Josefa v Londýně a za 7 let tu výzkumem prošlo přes tisíc nemocných. Výzkum dokumentovala bohatým fotografickým materiálem u každého případu (že by geny po dědečkovi?). Fotky ukazovaly příchodí úzkostné, vyčerpané, v bolestech a po pár dnech změnu. Výzkum měl velký ohlas. Přednášela a vedla výuku a výcvik pro lékaře a sestry. V hospici poznala svou další lásku, pacienta Adama Michniewiczze, Poláka. Když v r. 1960 zemřel a následující rok zemřel i její otec a další přítel, propadla se do patologického zármutku, jak to sama definovala. Vzpamatovala se ale a opět do práce.

Došla k závěru, že je třeba otevřít vlastní hospic pro nemocné s rakovinou. V r. 1967 se tak otevřel první moderní Hospic sv. Kryštofa, založený finančně na darech. Sv. Kryštof byl zvolen jakožto svatý přenášející dítě přes řeku – v hospici jde také o přechod na druhý břeh. David Tasma tu má své slavné okno. To už Cicely byla od r. 1965 nositelkou Řádu britského impéria. Se svým elánem se vrhla do práce nejen v hospici, ale i do další výuky a propagace. Přednášela doma i v Americe o „total pain“ a o péči o umírající. Návod byl a je dodnes v hospicích vždy stejný: účinně utišit bolest, citlivá péče o všechny stránky a zapojení rodiny a přátel do procesu umírání. Získala na svou stranu univerzitu v Yale a další oddané přátele. Popisovat vše, co udělala, je nad náš rozsah. Ne nadarmo ji jeden její spolupracovník pojmenoval „hurikán Cicely“. Hospice se postupně šířily, vznikala paliativní oddělení v nemocnicích a paliativní přístupy se prosazovaly i v akutní medicíně skrze paliativní týmy. Dnes je po celém světě kolem 10 tisíc hospiců, v USA za podpory mobilních hospiců umírá doma skoro každý čtvrtý, v Německu a ve Francii každý desátý. U nás jsme pozadu, zatím umírá jen několik procent v hospicích a ještě méně doma za pomoci domácího hospice. Cicely je považována za jakousi pramatku hospicového hnutí a zároveň je významná postava v historii lékařské etiky. Hospicové hnutí změnilo

dramaticky medicínu, pacient se v něm znovu dostal do středu zájmu, a to jako celý člověk, ne jen jeho nemoc. A tohle vše je na základě povolání jednoho člověka.

Cicely dostala běžnou křesťanskou výchovu, ale v mládí se už považovala za ateistku či za člověka, který ztratil víru. V létě 1945 byla na dovolené se skupinou přátel – křesťanů. Začala číst knihy C. S. Lewise. (Znáte *Rady zkušného ďábla* a jiné? Nejen *Letopisy Narnie*.) S přáteli diskutovali a Cicely došla zpět k víře. Měla prožitek jako sv. Pavel u Damašku, řekla, že „*Bůh prošel okolo*“, a přijala, že může přijít k Bohu taková, jaká je. Stala se a zůstala věrnou členkou evangelikální části anglikánské církve. Ptala se ale dál Boha na smysl svého života. Po 2 letech dostala odpověď při obvyklém denním čtení Písma: „*Svěř svou cestu Pánu a On tě povede*“, což vnímala jako přímý osobní vzkaz pro ni. Získala jistotu. Celý život se modlila, četla Písmo a měla kolem sebe vždy skupinu lidí, kteří se za její dílo modlili.

Cicely se ještě jednou zamilovala. Prof. umění Marián Bohusz-Szyszko, malíř, byl polský emigrant, který se podílel na výzdobě Hospice sv. Kryštofa. Byl zbožný katolík a měl doma manželku, kterou celou dobu podporoval. Vzali se až nějakou dobu po její smrti v r. 1980, nevěsta měla 61 let, ženich 79! Podle svědectví bratra Cicely bylo manželství velmi krásné, byli zamilovaní jako dva teenageři. Marián zemřel v r. 1995 ve svých 94 letech v hospici. Cicely zemřela v r. 2005 také ve svém hospici na rakovinu prsu. Během života získala nespočet ocenění, čestných doktorátů atd., mimo jiné papežský řád sv. Řehoře Velikého. A v r. 1981 Templetonovu cenu, které se říká Nobelova cena za náboženství (u nás ji získal P. Halík). V r. 1979 ji královna povýšila do rytířského stavu. Premiér Gordon Brown ji vybral do své knihy *Odvaha: Osm portrétů*.

Žít na nebi i na zemi

Adrienne von SPEYR

20. 9. 1902 – 17. 9. 1967 Švýcarsko

Adrienne se narodila v kantonu Neuchatel ve Švýcarsku v protestantské rodině. Byla druhá ze 4 dětí, dvou chlapců a dvou dívek. Její otec byl oční lékař a matka pocházela z rodiny proslulých hodinářů a klenotníků.

Rodina se později přestěhovala do Basileje a tady se naučila německy; mateřštinou byla francouzština. Heslem rodiny von Speyr bylo „*Dělej, co říkáš*“ a toto heslo otec často opakoval. Adrienne otce velmi milovala a vážila si ho. On se k ní choval nejen s láskou, ale i s porozuměním. Brával ji s sebou na návštěvy nemocných nebo do nemocnice k nemocným dětem. Tak v ní vznikl už od dětství úmysl: „*Stanu se také lékařkou!*“ Nerozuměla si ale s matkou. Ta měla jiné představy o tom, jaká má být dívka z dobré rodiny. Aktivita a sny Adri ji dráždily. Se sourozenci si také nerozuměla, a tak jí byl útěchou anděl, kterého odmala viděla a s nímž mluvila. (U dětí v dlouhodobých těžkých situacích se častěji, než si myslíme, objevuje pro jiné neviditelná postava, která je doprovází a pomáhá jim přežít – neviditelný bratr, průvodce, anděl – to není jen v pohádce. Mnohokrát mi to sdělovali dospělí lidé, kteří nebyli psychicky nemocní. Běžně to ale pochopitelně nevyprávějí. Snad anděl strážný takto pomáhá dětem a bere na sebe podobu, jaká je pro ně pochopitelná.) U Adrienne to byla ale i předzvěst věcí budoucích. Navíc viděla i Marii a svaté. Kde se s nimi holčička z ryze protestantské rodiny setkala? A proč dokonce „superkatolický“ sv. Ignác z Loyoly?

Adrienne už od dětství vyznačuje touha po spravedlnosti a pravdě. Během studia na střední škole vytýkala učiteli náboženství neschopnost diskutovat o jiných pravdách. „*Bůh je něco jiného,*“ vysvětlovala důrazně. Modlila se o poznání pravdy o Bohu. Měla dost času na přemýšlení, protože byla velmi často nemocná. I tak se učila výborně. Začala studovat na gymnáziu, proti vůli matky. Studovat s chlapci se podle paní Speyr neslušelo a po 2 letech dosáhla toho, že dcera přešla na dívčí školu. Adrienne ale tajně studovala po nocích vše včetně řečtiny a otec, když to viděl, jí povolil znovu návrat do gymnázia. Byla jedinou dívkou ve třídě a byla chlapci dobře přijata díky svému humoru a přirozeným vůdcovským schopnostem. Jenže otec zemřel v r. 1917. Adrienne se musela nyní starat o celou domácnost a také studovat obchodní školu, přitom se snažila držet krok s učivem gymnázia. V listopadu 1917, tj. ve svých 15 letech, prožila mystické vidění, zjevení P. Marie obklopené anděly a svatými, a snad proto její pozdější práce byla vždy poznamenána mariánským charakterem, postojem Mariina Ano.

Celkové přetížení mladého organismu asi přispělo k rozvoji tuberkulózy a v r. 1918 lékaři konstatují tbc obou plic. Prognóza? Tak rok. Tbc byla strašák a zabíjác jako dnes rakovina. Adrienne se léčila v hor-

ském sanatoriu, kde měla příbuzné. V krásné krajině čekat na smrt, a přesto doufat v život byl úděl víc mladých – aspoň těch, co na to měli peníze. Adrienne trávila čas čtením a učením se ruského jazyka. Často se také modlila v katolické kapli a pocítila zde silné volání ke vstupu do církve. Mezitím se její odcizení s matkou ještě prohloubilo a ani Adriennino uzdravení to nezměnilo. Po uzdravení se vrátila do školy a rychle dohnala zbytek třídy. V r. 1923 úspěšně složila maturitní zkoušku.

Co dál? Její matka pro dceru našla zaměstnání a potenciálního manžela, ale Adrienne odmítla. Rozhodla se studovat medicínu. Rodina nesouhlasila, a to ani když si bude na studium vydělávat. Matka ji vyhodila z domu a sourozenci měli zakázáno s ní mluvit. Tehdy stála dlouho na železničním mostě a dívala se do vln, ale: „zemřít by bylo zbabělé“. Adrienne studovala medicínu a za studium platila doučováním a praktikovala v nemocnici. Byla šťastná, když mohla pomáhat nemocným. Naučila se hledat štěstí, smysl v službě bližním. Nadále byla zastánkyní spravedlnosti a vyvolala třeba bojkot přednášek nespravedlivého profesora.

V jejích 25 letech se seznámila s profesorem historie Emilem Dürrem (1883–1934), vdovcem se dvěma syny. Její soucit se proměnil v hlubokou lásku. Vzali se. Krátce po svatbě složila státní zkoušky. A v r. 1931 si otevřela v Basleru svou vlastní praxi jako první žena ve Švýcarsku. Byla úspěšná, denně měla mezi šedesáti až osmdesáti pacienty. Adriennin manžel ale po sedmi letech manželství v roce 1934 náhle zemřel při nehodě. Před smrtí svěřil manželce svého asistenta, bezdětného vdovce, a asi ji jemu. Dva roky poté, ve svých 34 letech, se v roce 1936 skutečně provdala za Wenera Kaegiho, který převzal křeslo profesora Dürra na univerzitě v Basileji. Manželství bylo bezdětné. Hledání Boha, jaký skutečně je, pokračovalo u Adrienne dál. Po smrti manžela myslela, že už nikdy nevysloví: „*Bud' vůle tvá.*“ Pomohli jí katoličtí kněží, ale zůstávala dále bezradná. Cítila touhu přestoupit do katolické církve a několikrát se neúspěšně pokusila o tom mluvit s katolickým knězem.

Až nastalo osudové setkání jejího života. Na podzim 1940 byla představena P. Hans Urs von Balthasarovi, 35letému jezuitovi, který byl v té době studentským kaplanem v Basileji. Svěřila se mu a Balthasar jí porozuměl. Bylo to skutečně rozhodující setkání pro ně oba. Už ji neopustil po celý život... Byla pokřtěna na svátek Všech svatých ve svých 38 letech podmíněčně a brzy nato byla i biřmována.

Jednou v noci krátce po své konverzi uviděla během cesty domů před svým autem obrovské světlo a slyšela hlas: „*Měla bys žít na nebi a na zemi.*“ Tato vize byla předzvěstí toho, co následovalo. Život na nebi – mystický život i s mimořádnými fenomény a na zemi – v běžné realitě a praxi. Už brzy se začaly postupně projevovat různé milosti a dary, zejména v modlitbě, a řada fenoménů jak z historie mystiky: extáze, vidění i neviditelná stigmata atd. Jak napsala: „*Milost nás zaplaví: to je její podstata.*“ Jedním z projevů byly i „diktáty“. V noci jí byl ukázán obsah a smysl nějakého úryvku z Písma a ve dne jej pak souvisle diktovala Balthasarovi obvykle půl hodiny, někdy více, přitom byla v mimořádném stavu vědomí. Výsledkem bylo zhruba šedesát knih z let 1940 až 1953, přes 15 tisíc (!) stran textu. Několik knih je přeloženo do češtiny, doporučuji *Lumina*.⁽¹⁷⁾ Šíře záběru je obdivuhodná. Mimo noční diktáty přibude brzy fenomén nočního „cestování“. Je v noci v modlitbě jakoby přemístěna do koncentračních táborů, na různá místa bolesti, nevíry, zvládnění atd. Laskavému čtenáři, jak se říká, to zní asi fantasticky a téměř jako „astrální cestování“ z parapsychologie. Ale je to jiné. Setkala jsem se s tím víckrát u obvykle psychicky zdravých, laiků i zasvěcených osob. S „diktáty“ jsem se ale nesetkala (mimo nepravé patologické jevy). Adrienne se obětuje za druhé, za svět, za Církev. Mimo mystické prožitky koná ještě skutky tvrdého pokání. A v modlitbě zažívá stavy opuštěnosti od Boha („*být v díře*“ i sestup do pekel na Velký pátek). „*Bůh miluje svět natolik, že neustále ukazuje nové aspekty své lásky.*“

Neobyčejná žena potřebovala zvláštního zpovědníka. Dr. Speyr a P. Balthasar byla nerozlučná dvojice. P. Balthasar (1905–1988) byl její zpovědník, duchovně doprovázející, a jakýsi sekretář mystičky – zapisovatel diktátů, spoluautor jejích knih atd., a přítel. Adrienne k přátelství napsala: „*Správně milovat přítele může znamenat: být schopen v Pánu dát přednost druhým před tímto přítelem.*“ Balthasar sám ovšem patřil k nejvýznamnějším teologům 20. století. Byl ale přesvědčen, že je jeho úkolem od Boha pomáhat poslání Adrienne. Zpočátku to ještě šlo sloučit s jeho řádovým životem, ale postupně to bylo stále obtížnější. V r. 1944 založili Společnost sv. Jana, která se později proměnila v sekulární institut. Dnes má tento institut větev mužskou, ženskou i kněžskou a je ve více zemích. Službou společnosti bylo a je šířit spisy dr. Speyr. V r. 1950 provinciál zakázal P. Balthasarovi další spolupráci s paní Speyr. Musel se rozhodnout: řád nebo ona. Odešel z řádu, i když po zbytek života dál žil jako jezuita.

Jako lékařka byla dr. Speyr od počátku oblíbená, měla velkou klientelu. I v době její nemoci k ní proudily zástupy. Často jim pomáhala vyléčením, radou a duchovním poradenstvím. „*Prvním krokem při učení se milovat ostatní je pokusit se jim porozumět.*“ Ovšem: „*Lidi pochopit, rozumět jim vždy znamená dívat se na ně od Boha.*“ Tak pomáhala i manželům, rodinám, a jak jednou řekla, zabránila víc jak tisíci potratů – sama tělesně bezdětná. Opakovala i toto: „*Láska, která nesnáší všední den, není ta pravá,*“ a „*pokoušíte se milovat – a nepřizpůsobujete se?*“ Měla i dar uzdravování. Bývala často tělesně nemocná a měla stálé bolesti zad, které ji nutily proležet dlouhá časová období. Její zdravotní stav se vždy zhoršil před Velikonocemi. A o Velikonocích k tomu přistoupilo mystické utrpení. Od svých 38 let postupně trpěla více vážnými chronickými nemocemi, především cukrovkou a jejími komplikacemi, ale i těžkou artritidou. Kolegy udivovalo, že ještě zvládá praxi. Nicméně v 52 letech musela s praxí skončit.

Po skončení praxe trávila dny modlitbou, pletením pro chudé a čtením. Měla ráda francouzské katolické autory jako Bernanose. Stále více odevzdávala všechno až do úplné bezmocnosti a pak i tu. Tři roky před smrtí oslepla a její poslední měsíce byly naplněny nepřetržitou bolestí, kterou nesla s velkou vnitřní vyrovnaností. Umírala pomalu na rakovinu. Přála si prožít zástupnou smrt a byla vyslyšena. Vždy se soustředila spíš na ostatní a neustále se omlouvala za to, že způsobuje druhým takové starosti. Zemřela 17. září 1967, na svátek sv. Hildegardy z Bingen, mystičky, zabývající se léčením. Její poslední slova byla: „*Díky, díky...*“ „*Ano*“ a „*Díky*“ shrnovalo její život. Žádost k svatořečení podal Institut sv. Jana, stejně tak pro P. Balthasara. Proces je v počátečním přípravném stadiu a nebude lehký, už jen prostudovat vše, co napsala (napsali). (Rada pro zájemce o svatost: něco pište, ale ne zase tak moc...).

Podle P. Balthasara byla „*radostný člověk plný humoru*“. Její poslání lékařky přerostlo do mystického poslání spoluutrpení s Kristem, plnosti odevzdání a oběti a z toho do mystického uzdravování. Jen Jeho ranami jsme uzdraveni – a svatí k nim přikládají své rány a nechávají milost proudit dál z Jeho ran skrze své.

Citáty: „*Pane, chtěla bych být Tvá. Tak velice Tvá, aby ze mne už nic nezbylo. Dal jsi mi všechno, prosím, vezmi vše zpět beze zbytku, jako by to nikdy nepřestalo být Tvé. Užij toho, jak užíváš svého, bez označení a mar-notratně, rozházej to, rozptyl mě.*“

„O jedno Tě prosím, Pane: naplň mou modlitbu tím, co je Tvé, ať moje zahyne a na jeho místo dosad' to Své, které můžeš vzít, odkud chceš: (...) nepokřivené mou slabostí, nebrzděné mým hříchem, jen když vcházející do Tvé věčné vůle.“ Touží: „... zcela do Tebe být rozdrobena tak, aby hostie, která vzniká, představovala jediné Tebe.“

„Ošetřovatelky vědí, jak se bojuje proti epidemii. Zasvěcené osoby musí potírat nakažlivou nemoc, kterou je rutina a vlažnost...“

Almužny důležitější než nákladné stavby a kostelní náčiní

Bl. Niels STENSEN, anatom a biskup

11. 1. 1638 – 5. 12. 1686 Dánsko, Itálie

Niels Stensen (Nicolaus Steno, Stenonius) se narodil v Kodani jako syn bohatého a úspěšného zlatníka, jehož práce můžeme obdivovat dodnes. Rodina stejně jako skoro celé Dánsko byla luteránská. Malému Nielsovi a jeho sestře zemřel brzy otec a matka se znovu provdala za zlatníka, a když i ten zemřel, do třetice si vzala zase zlatníka. Bylo to obvyklé, někdo musel převzít dílnu, obchod. Niels vystudoval nejlepší kodaňskou školu, a ačkoliv jako dítě býval hodně nemocný, přežil období moru, kdy na škole zemřelo 200 spolužáků (1654–1655). Odmala ho zajímala věda, v otcově dílně si vyrobil pomůcky a prováděl optické a chemické pokusy. Nebylo divu, že po škole v r. 1656 začal studovat medicínu. Studium brzy přerušilo obléhání Švédy a Niels se zapojil do studentské obrany města (jako u nás studenti v Praze).

Pak odešel na studijní cesty. Při studiu v Amsterdamu objevil vývod příušní žlázy, pojmenovaný později po něm, i když se objev snažil přivlastnit si profesor. Přešel proto do Leydenu a vydal tam anatomickou práci o hlavě a další. Celý život byl vynikajícím anatomem, ale *„pravý smysl anatomie je přivést tím pozoruhodným uměleckým dílem, jakým je tělo, k uctění duše a nakonec poznáním zázraku těla a duše k poznání a lásce Stvořitele“*.

Po kratším pobytu doma kvůli matce odešel zpět do Evropy – Francie a pak Itálie, kde se ve Florencii stal dvorním geologem a vedoucím kabinetu kuriozit. To byla velká móda, nesměl na panovnických dvorech chy-

bět. Věnoval se anatomii, geologii, mineralogii a paleontologii, ale také pracoval jako lékař v nemocnici a přednášel studentům.

V r. 1667 konvertoval ke katolické církvi. Už jako student napsal: „*Neříkejte mi: Ano, já jsem křesťan, pro mnohé je křesťanství jen maska. Jejich znalosti jsou znalostmi papoušků. Skutečné vědomí křesťana vychází ze života.*“ Bezprostřední příčinou konverze byl mystický zážitek, kdy v jediném okamžiku byl přesvědčen o pravdě, ale ten zážitek byl na vrcholu hory studia, přemýšlení, rozhovorů s kněžími, filosofy, jinými, modliteb jeho i jiných za něho. Zapůsobila jistě i setkání ve Francii se sv. Františkem Saleským a sv. Vincentem. Po 4 letech popsals cestu ke konverzi sám formou epištoly. Úlohu sehrály i dvě dámy – řeholnice a zároveň lékárnice Maria Flavia a jedna urozená dáma, která měla už jednou dost nekončících dialogů a stálého váhání a vykávala ho ze svého salónu, dokud se nerozhodne být katolíkem (i to je metoda pro váhavce). Poslední slovo měl ale Bůh. Konverze byla úplná a jasná.

V r. 1674 byl vysvěcen na kněze s papežským dispensem. Napsal: „*Chtěl bych všechny své schopnosti věnovat studiu teologie, abych z lásky k Bohu ve všem plnil jeho vůli a abych k té pravé lásce k Bohu mohl přivést i jiné.*“ A v r. 1676 byl vysvěcen i na biskupa, protože byl pozván hannoverským vévodou konvertitou do jeho země. V té době konvertovalo víc luteránských panovníků, někteří ke katolictví, jiní ke kalvínství. Podle Vestfálského míru lid zůstal u původní víry, jenom se třeba ulevilo prakticky menšinové víře, panovník zajistil duchovní. Niels se věnoval pastoraci katolické menšiny s mimořádnou péčí. V r. 1680 po smrti vévody ho papež poslal jako svěřícího biskupa do Münsteru. Zde se opět věnoval zcela pastoraci, žil asketicky, navštěvoval všechny farnosti, často i pěšky, protože prodal pro chudé i svůj vůz a prsten. Kněze vyzýval: „*Odložte bokem všechny ostatní činnosti a starejte se jen o dokonalost, abyste mohli ty, kteří vám byli svěřeni, přivést k věčné blaženosti.*“ Chudým se věnoval přednostně, stanovil ale rozumná pravidla pro dávání darů, mimo jiné každý bohatý farník měl mít na starosti jednoho chudého, dávala se přednost tomu dát práci než almužnu apod. Almužny měly mít přednost před zdobením kostelů. V r. 1683 po smrti sídelního biskupa rezignoval, nemohl přijmout biskupa, který se dostal k biskupství simonií – úplatky. Pobýval v Hamburku jako kněz a zároveň studoval nervový systém. Poslední dva roky působil jako kněz a biskup ve Schwerinu, kde také zemřel. Nemohl před smrtí ani přijmout svátosti, nebyl tu druhý kněz.

Poslední slova byla: „Ježíši, buď mi spasitelem!“ Jeho ostatky nechal florentský vévoda převézt do Florencie.

Je považován za jednoho z průkopníků geologie, mineralogie (sbíral minerály i v Čechách a na Slovensku), anatomie. Kromě vývodu příušní žlázy jsou po něm pojmenovány krátery na Měsíci a Marsu. Už brzy po smrti byl považován za svatého, proces začal až v r. 1938 a v r. 1988 byl prohlášen za blahoslaveného.

Syn dělníků bude i v nebi hodně pracovat

Bl. Pere TARRÉS i Claret, kněz

30. 5. 1905 – 31. 8. 1950 Katalánsko

Narodil se v Manrese v Katalánsku. Jeho rodiče byli příkladní věřící, měli ještě dvě dcery. Rodina se často stěhovala pro práci otce, který byl mechanik. V r. 1914 se vrací do Manresy a Pere studuje u jezuitů. Jako dospívající měl otevřenou, veselou povahu, byl přirozeně milující, s duší básníka se sklonem ke kontemplaci. Pomáhal v lékárně, kde ho lékárník povzbuzoval k dalšímu studiu. Dostal pak studijní stipendium, což mu dovolilo získat maturitu. S jiným stipendiem, které bylo potřebné pro mediky, mohl studovat medicínu v Barceloně. Od r. 1921 zde bydlel na katolické koleji. Byl členem Federace mladých křesťanů Katalánska, což byla vlastně Katolická akce, jak ji chtěl Pius XI: Modlitba, studium, akce pod vedením místní hierarchie. V březnu 1925 zemřel jeho otec a zakrátko jeho matka utrpěla úraz a stala se invalidní.

Na Vánoce 1927 složil s dovolením duchovního vůdce soukromý slib čistoty. V r. 1928 dokončil lékařská studia s mimořádnou odměnou a usadil se v Barceloně. Během této doby se obě jeho sestry staly řádovými sestrami. Společně s přítelem dr. Mahrezou založili kliniku a sanatorium pro chudé v Barceloně. Během své praxe lékaře je příkladem lásky a zbožnosti, zejména eucharistické a mariánské. Nikdy neztratil zdroj své nakažlivé radosti, který mu dovolil jednat s nemocnými s úctou, ale ve velmi blízkém, jakoby rodinném duchu. 8. 7. 1936 přišel do kláštera v Montserratu na exercicie, které byly 21. 7. přerušeny propuknutím občanské války. Pere pomáhal policii v přípravě obrany kláštera proti barbarství anarchistů. Poté v Barceloně pomáhal udržovat spojení s pro-

následovanými provládními vojáky. V prosinci 1938 se musel začlenit do republikánského vojska jako lékař. On, katolík, byl díky své odvaze lékaře a vděčnosti mnoha vojáků povýšen na kapitána republikánské armády. Věnoval část svého času studiu latiny a filosofie jako přípravě na své budoucí studium, protože se už rozhodl být „doktor duší“ – kněz. V lednu 1939 Barcelonu dobyla Frankova armáda.

Pere znovu začne normální život lékaře, než v září vstoupí do semináře. Na kněze byl vysvěcen v květnu 1942, matka se toho už nedožila. Je jmenován kaplanem a za rok ho biskup pošle studovat na papežskou univerzitu v Salamance. Po návratu do Barcelony má četné služby v pastoraci, zejména služby duchovního asistenta u více děl. V r. 1945 si zapsal v deníku, že se cítí být „ponořen do oceánu apoštolátu“. Ještě před smrtí vyjádřil svou radost z apoštolátu a ujistil: „*Jsem synem dělníků. V nebi budu hodně pracovat pro nás všechny.*“ Zvláštní pastorací byla služba duchovního ředitele Nemocnice sv. Magdalény, kde byly hospitalizovány ženy v terminální fázi nemoci, většinou to byly prostitutky nebo jiné v extrémní morální bídě. Mohl jim jako lékař a kněz zároveň lépe rozumět a pomáhat.

V r. 1950 mu byl diagnostikován lymfosarkom. Žil svoje onemocnění s totální odevzdaností Bohu a obětoval svůj život za posvěcení kněží. Při utrpení často opakoval: „*Jak je Pán ke mně dobrý. A já jsem doopravdy šťastný.*“ 31. 8. 1950 zemřel na klinice, kterou sám založil. V r. 1975 byly jeho ostatky přeneseny do farního kostela San Vicente de Sarriá a v r. 2004 byl blahorečen.

Psychiatr zpovídá aneb Vergine Madre!

Joan Baptista TORELLO, OD

7. 11. 1920 – 15. 8. 2011 Španělsko, Rakousko

Joan se narodil v Barceloně v Katalánsku, proto jsem použila jeho jméno v katalánském tvaru (používal podle země působení Juan, Johannes, Giambatista). Byl z 5 dětí z velmi věřící rodiny. Jeho dva bratři se stali jezuiti, nejmladší sestra bosá karmelitka a jen starší sestra se provdala a měla 9 dětí. V mládí zažil hrůzy občanské války ve Španělsku, Barcelona byla pod vládou republikánů a navíc ještě trpěla spory komunistů

a anarchistů mezi sebou. Po skončení občanské války studoval v Barceloně a v Madridu medicínu, jeho závěrečná práce se týkala psychologie. Pak se specializoval na neurologii a psychiatrii. Během studií se angažoval v podzemní skupině umělců – básníků, malířů, herců, která se snažila udržet Frankem zakázanou katalánskou kulturu a řeč. Jeho básně v katalánštině jsou k dispozici v antologiích. Umění mu bylo blízké celý život. V r. 1941 se seznámil se sv. Escrivou a vstoupil do OD. Přitáhla ho možnost posvěcení a hlubokého duchovního života ve světě, spojení zasvěcení a práce ve světě na jeho obnově. Poté studoval teologii v Římě na Angelicu, získal doktorát teologie a byl vysvěcen na kněze v r. 1948. Stal se profesorem pastorální psychologie a psychopatologie. Působil na Sicílii v Palermu, od r. 1956 v Curychu a v Miláně jako regionální vikář OD a pak už od r. 1964 většinu života ve Vídni.

Ve Vídni sloužil jako regionální vikář Rakouska, kněz i psychiatr. Byl 30 let rektorem malého barokního kostela Peterskirche, který byl přidělen OD, v r. 1995 předal tento úřad, ale působil v kostele dál. Výborný kazatel přiváděl do kostela mnoho lidí a mnozí z nich pak přicházeli za ním. Někdy kázání pomohla ale i náhoda – v Palermu při kázání o ďáblu vběhl do kostela velký černý pes, aby se schoval před bouřkou, a statečným Sicilanům vstávaly vlasy hrůzou. Stejně tak byl vyhledávaný zpovědník a duchovní vůdce. Byl-li ve Vídni, chodil denně do kostela, a to i ve vysokém stáří, adoroval a hodiny zpovídal.

Působil i jako psychiatr a především stále studoval, často přednášel. Byl hostujícím profesorem na univerzitě v Palermu, Miláně a v Brescii, v posledních letech od r. 2000 v létě i na papežské univerzitě Sv. Kříže v Římě, která patří OD. Psal knihy o psychologii a duchovním životě, jako *Psychologie a duchovní život*, *Psychoanalýza a zpověď*, *Celibát a osobnost*, *Sexualita, láska a odevzdanost*, *Kdo je kdo v rodině*, *Výchova a ctnost*, *K spiritualitě laiků* či knihu rozjímání *Nejprve milován Bohem* a další knihy + bezpočet článků na mnohá témata, např. *O útěše nemocných v současné medicíně*. Publikoval i kritiky umění.

P. Torello byl všestranně nadaný, ale také skromný člověk, velmi přátelský, tolerantní, zachoval si svou vnitřní svobodu. Díky němu se mnozí přiblížili k OD. Roky byl blízkým přítelem Frankla (viz tam), ale i kardinála Königa, primátora Zilkeho s manželkou atd. Dokázala ho ale rozčlít polovzdělanost, všeznákovství a nesnášel kýč. Trpěl, když musel v kostele vyměnit obraz Srdce Páně z 18. století za portrét P. Escrivy, dle něho

nepovedený. Stal se Rakušanem, roky psal a kázal německy, ale stejně jednou při nově před svátkem Neposkvrněného početí bouchl do kazatelny se slovy: „*Vergine Madre – ach, ta italština je mnohem hezčí!*“ Byť to bylo pro něho někdy těžké (při jeho temperamentu a rozhledu), byl poslušný. Poslední roky ve vysokém věku vypsal své nářky nad poměry v okolí a v OD do osobních poznámek, nestěžoval si veřejně. Miloval s vroucností P. Marii, Pannu a Matku, a zemřel na její slavnost Nanebevzetí v nedožitých 91 letech ve svém bytě na faře. Je pohřben ve Vídni. Za svůj život ovlivnil nespočet lidí v jejich vztahu k Bohu přímo i knihami, které ale bohužel v češtině nejsou.

Paul TOURNIER (1898–1986)

Švýcarský praktický lékař, pak psychoterapeut, autor mnoha knih, evangelický křesťan. Portrét viz e-verze (zdarma na www.fatym.com).

K dubům v Mamre

Ct. Vittorio TRANCANELLI

26. 4. 1944 – 24. 6. 1998 Itálie

Vittorio se narodil za války ve Spello, kam jeho rodiče utekli před frontou. Po válce se přestěhovali blízko Assisi. Navštěvoval střední školu v Assisi a pak odešel studovat medicínu na univerzitu v Perugii. Po studiích zůstal pracovat v městské nemocnici v Perugii. Už ve 21 letech se zasnoubil s Leou Sabatini, svatba byla ale až po studiích 18. 10. 1970. Lea byla velikou láskou jeho života, mezi manžely vládla harmonie emoční i duchovní. Lea vyprávěla: „*Když jsme se zasnoubili, mysleli jsme na křesťanské manželství, chtěli jsme žít s Pánem a také založit náš život na něm jako na skále. To, co se zdálo být snem, jsme pomalu mohli realizovat skrze četbu a meditaci Slova Božího.*“

Brzy je čekal kříž. Vittorio velmi vážně onemocněl colitis ulcerosa – zánětlivým autoimunitním onemocněním tlustého střeva. Čekali právě první dítě a snad i toto přispělo k tomu, že děťátko ztratili v lůně

maminky. Jestli měl předtím Vito sen jít na misie, tak ten byl nemocí definitivně pohřben. Vito objevil jiné misijní pole v nemocnici. Stal se vynikajícím chirurgem a věnoval se endoskopii. Především měl nový vztah s pacienty a snad právě pro svoji nemoc získal mimořádnou citlivost vůči jakémukoliv utrpení. Svým chováním k pacientům ovlivňoval i své kolegy. Nemoc se projevila opět za 5 let v osmém měsíci druhého těhotenství Ley. Vittorio musel být akutně operován pro zánět pobřišnice a až do konce života mu zůstala ileostomie – vývod tenkého střeva. Za 9 dní po operaci se narodilo jejich jediné biologické dítě, syn Diego. Vittorio se mohl vrátit do práce až skoro za rok. Byl velmi obětavý a ochotný, ale dokázal se vzepřít i primáři při nesprávném požadavku. Byl schopen říci: „*Nebojím se Vás, ale bojím se Pána Boha mého i Boha tvého.*“

Oba manželé zároveň otevřeli svá srdce i svůj dům k přijetí druhých. Přijali do adopce nejprve 2 děti, pak další do adopce nebo do pěstounské péče, celkem 7 dětí, některé postižené, ale to nebylo vše. Vytvořili spolu s dalšími rodinami síť solidarity, napřed neformální, která se přetvořila v asociaci „K dubům v Mamre“. Vittorio vybral toto jméno, protože vyjadřovalo to, co chtějí dělat. Pět zakladatelských rodin se otevřelo k přijetí žen a dětí v obtížných situacích, tak jak Abrahám přijal samotného Boha v poutnicích, kteří přišli k jeho stanu, k dubům v Mamre. Abrahámovo „*nalezl-li jsem milost v tvých očích...*“ jim bylo vodítkem. Asociace měla svou inspiraci a vzor i „duši“ ve Vittoriovi. Nikdy ho neunavilo opakovat sobě i druhým: „*Je pravda, že přijímat druhé není vždy lehké, někdy je namáhavé, ale Pán nám říká: Když jsem vám já, váš Pán a Mistr, umyl nohy, také vy máte navzájem umývat nohy jeden druhému a jiným.*“ Je třeba „*přijmout Boha, kterého objevujeme ve společenství s ostatními bratry, v logice každodennosti, v křesťanské dimenzi každodenního života, pokud možno ve všech.*“ Také po jeho smrti jeho vdova a ostatní rodiny pokračují v přijímání lidí i z Pákistánu, Indie, Brazílie, kdekoliv matka potřebuje pomoc a třeba i hospitalizaci, ať na kratší nebo delší dobu. V oficiální modlitbě s prosbou o přímmluvu Vittoria je formulace „*na přímmluvu Vittoria, který tě rozpoznal v chudých, jako Abrahám tě rozpoznal v andělech v Mamre.*“

Vito mimo to, že byl zamilovaný do své ženy a povolání, měl ještě dvě vášně: Etrusky a židovství. To druhé bylo výsledkem pochopení, že Ježíš byl praktikující Žid a jeho láska k Ježíši z Nazareta v něm dala vyrůst touze znát jeho jazyk i písmo, hebrejskou tradici, svátky, zvyky a kome-

táře Písma. Stal se spolupracovníkem ekumenického centra v Perugii, kde dostal přezdívku „náš rabín“. Když operoval věřícího Žida, recitoval s ním před operací Šéma Izrael.

V r. 1998 propukla u Vittoria znovu nemoc plnou silou a všichni kolem něho i on věděli, že se už nedá nic dělat. Zemřel za 3 měsíce 24. 6. 1998. Krátce před tím chtěl mít u sebe manželku, děti a zanechal jim jako závěť svá slova: *„Podívejte se, tímto získává život hodnotu. Kdybychom se stali úspěšnými, měli peníze v bance, mohli si koupit hodně věcí (...), co bych si teď mohl vzít s sebou? Co bych přinesl Bohu? Nyní přinesu lásku, kterou jsme dali tolika lidem. To dává cenu životu, láska, ne kariéra nebo peníze.“*

Při pohřbu v katedrále byla rakev překryta talitem, modlitebním pláštěm židů, a na něm byla bible a kříž. Biskup při pohřbu řekl: *„Osobně považuji Vittoria za svatého laika.“* Je nazýván také svědkem něhy Boží. Vyšly o něm dvě knihy. V r. 2013 byly jeho ostatky přeneseny do farního kostela. V r. 2017 se stal ctihodným. Jeho hrobka je už dnes místem modlitby. Vittorio je hodně zván o přímlovu nemocnými, zejména s nádory, a tím jako by pokračoval v povolání lékaře jinými prostředky.

Vymačkaný jako citrón

SB Ernesto Guillermo Cofino UBICO, supranumerář OD

5. 6. 1899 – 17. 10. 1991 Guatemala

Narodil se v Ciudad de Guatemala, hlavním městě Guatemaly, v katolické zámožné rodině. Od r. 1919 do r. 1929 studoval lékařství na Sorbonně v Paříži. Získal tam specializaci pediatrie. Po návratu r. 1930 vytvořil na lékařské fakultě novou katedru pediatrie, která dosud chyběla. Katedru vedl až do r. 1960. Zároveň pracoval v nemocnici, kde formoval první pediatory. Posílal je na postgraduální studia do zahraničí, aby získali nové znalosti a různé specializace. Stále se o své studenty zajímal, o jejich rozvoj nejen profesní, ale i lidský a etický. Je nazýván právem otec pediatrie v Guatemale.

Rozvinul také širokou sociální práci, organizoval akce sociální, preventivní, zejména proti tbc, i materiální pomoc. V r. 1976 po zemětřesení spoluzaložil nadaci pro integrální rozvoj, která pomáhala v rekonstrukci

zničeného venkova. Rád pracoval s mládeží, zejména akademickou, a inicioval služby ve prospěch dětí a mladých. Zřizoval i střediska pro mladé, profesně zaměřená. Byl prvním z iniciátorů kampaní pro život v Guatemale. Přednášel po celé Guatemale tisícům lékařů, zdravotníků, učitelů i obyčejných lidí s heslem „*Zachránit, ne ničit začatý život*“. Byl velká osobnost, přirozeně sympatická, s velkým rozhledem a prestiží, ale nikdy se nepovyšoval. Měl smysl pro humor. Miloval děti, zejména nemocní tbc a sirotci byli jeho zvláštní oblíbenci. Svým studentům zanechal několik zásad pro lékaře: „*1) Snažit se o to být lidským, 2) dát pozor na důstojnost člověka, 3) nedegradovat člověka, 4) nikdy vítězná věda ve stylu conquisty,*“ (dobyť Ameriky – pro obyvatele Latinské Ameriky jasný a emočně silný pojem).

V r. 1933 se oženil s mladší Clemencí Samayoa Rubio, s níž prožil 30 let do její smrti. Jejich manželství bylo pro okolí příkladem lásky, jednoty, harmonie. Byl pak ještě 28 let vdovcem, věnoval se dětem, zejména nejmladšímu José Luisovi, který měl při matčině smrti teprve 6 let. Později se intenzivně věnoval svým 21 vnukům. Osobně mnohé z nich připravoval na první sv. přijímání.

Ernesto už v mládí objevil, že ho Bůh volá, aby proměnil svou práci v prostředek na cestě ke svatosti. Snažil se podle toho žít. Pak poznal OD, jehož spiritualita odpovídala jeho vlastní. V r. 1956 se stal supranumerářem, laickým členem OD. Dal se Bohu plně bez rezerv, a dobrý člověk se tak proměňoval v mimořádnou osobnost. Denně se účastnil mše sv. a přijímání, 1x týdně se zpovídal, hodně se modlil, denně růženec, uctíval P. Marii, studoval Písmo a duchovní díla a snažil se o horlivý apoštolát.

V 80 letech onemocněl rakovinou čelisti. Doporučili mu odstranit tři čtvrtě čelisti. Odmítl. Nebyl to jeho styl odejít do ústraní, i když měl na to nárok pro věk i pro nemoc. Onemocnění bylo pro něho jako náhlé zastavení na cestě, výzva, aby sebral síly k životnímu finále a pracoval ještě víc. Rakovina se zastavila a znovu vzplanula až v 92 letech. Dostal ještě 10 let navíc pro službu. Zemřel svatě po bolestné nemoci v 92 letech, „*vymačkaný jako citrón až do poslední kapky*“, jak kdosi po smrti řekl. Byl v pověsti svatosti už za svého života. Dnes se k němu obracejí mnozí o přímluvu. DP byl zahájen r. 2001.

Ambasadorka umírajících, postižených a – jednoty

Therese Marie Chérisy VANIER

27. 2. 1923 – 16. 6. 2014 Kanada, Velká Británie

Therese se narodila v Anglii jako nejstarší z 5 dětí. U obou rodičů probíhá přípravná fáze k procesu blahořečení. Otec Georg (1888–1967) byl kanadský právník, důstojník v 1. světové válce, pak diplomat a nakonec od r. 1959 guvernér Kanady. Její matka Pauline (1898–1991) byla ošetřovatelka, manželka diplomata, nositelka francouzského řádu čestné legie za práci v Paříži pro navrátilce po skončení 2. světové války, první žena v Kanadské soukromé královské radě. Oba byli z frankofonní části Kanady. Děti viděly u nich v praxi život modlitby a služby druhým. Jméno Chérisy měla po vesnici ve Francii, kde otec ztratil nohu v 1. světové válce, do níž odešel dobrovolně z postu právníka. Bylo to jako poselství: „*Ne kariéra, ale služba.*“ Ti (taj), jak jí říkali doma, měla 4 mladší bratry. Všichni vyrůstali dvojjazyčně, zažili dětství v několika zemích a vzdělání v několika školách a pak internátech mimo rodinu. Nijak jim to neublížilo, protože si byli jisti láskou svých rodičů a přebírali jejich ideály „*dělat velké věci pro Boha*“. Bratr Jean (1928–2019) byl v mládí ve válce námořník, pak teolog a filosof, celosvětově známý zakladatel Archy – komunit pro společný život s mentálně postiženými. Druhý bratr Byngsie byl trapista v USA, vyhledávaný duchovní rádce.

Therese studovala v Anglii. Jistě se jí za války hluboce dotýkala odvaha matky. Když v r. 1940 paní Vanierová prchala z Paříže před nacisty autem do Marseille (Kanada byla formálně s Německem ve válce jakožto součást Velké Británie), havarovalo blízko nich německé letadlo, které je před chvílí ostřelovalo. Paní Vanierová okamžitě běžela zjistit, zda lze pilotovi pomoci. Therese zdědila soucit a ráznost po rodičích. V 19 letech vstoupila do Kanadského ženského armádního sboru a doprovázela lodní transporty mezi Británií a Amerikou, což bylo riskantní, pak působila přímo v armádě v Evropě po vylodění jako překladatelka. Po válce studovala medicínu na Sorbonně a v Cambridge, praxi měla v Nemocnici sv. Tomáše v Londýně, kde i zůstala. Stala se hematoložkou, konzultantkou v této velké a slavné nemocnici.

V r. 1972 zažili lékaři této nemocnice šok po informaci, že dr. Vanierová odchází pracovat do hospice k umírajícím. Lékařka specialista, a jde tam, kde „už nic nejde“. Proč? Asi to bude tou její vírou a přáteli se přece se Saundersovou, ale tohle přece jen nečekali. Tak si asi personál mezi sebou vykládal. Ano, Therese se přátelila s Cicely Saundersovou (viz výše), zakladatelkou Hospice sv. Kryštofa, což byl jistě podnět. Šla sloužit těm nejzranitelnějším – umírajícím a zabývala se paliativní medicínou, v hospici pracovala 18 let. A nejen to, krom přímé péče v hospici sloužila umírajícím výukou a propagací paliativní medicíny a hospicového hnutí po celém anglofonním a frankofonním světě. Nazývali ji „ambasadorem umírajících“. Byla vynikající řečnick. Štíhlá elegantní žena se stříbrnými vlasy, působící stejně jako její matka aristokraticky (ostatně měly skutečně šlechtické předky), měla smysl pro humor i pro praktické záležitosti. Na mezinárodním setkání Archy přeložila jako tlumočnick delší řeč jednoho francouzského delegáta prostě slovy: „*Opakování předešlých názorů.*“

Druhou skupinou zranitelných byli postižení. Therese byla nadšená myšlenkami hnutí Archa. První Archa byla založena ve Francii r. 1964. Ona stála u zrodu první Archy v Británii, otevřené v lednu 1974 v Barmston v kentském hrabství. Dohlížela na otevření dalších 4 komunit a byla koordinátorem komunit v severní Evropě. Skutečně s postiženými žila a měla mezi nimi dobré přátele. V pozdějším věku předala vedení Archy v Kentu a odešla do komunity Archy v Londýně v Lambethu, kde žila až do konce života. Mentálně hendikepovaní byli její rodinou, zůstala svobodná pro Pána a službu Jeho dětem. V r. 1998 publikovala duchovní biografii svého přítele z této komunity, hendikepovaného Nicka Ellekera, anglikána. V obtížích vždy povzbuzovala ostatní: „*Prostě to nevzdávejme, pokračujme.*“ Zemřela v 91 letech v r. 2014.

Ještě tu byla jedna oblast, již věnovala své srdce. Byla to vize jednoty. Byla bytostně katolička a prožívala bolestně skandál rozdělení křesťanů a toho, co jej doprovází, nemožnost se sjednotit v Eucharistii. Proto byla zastáncem ekumenického hnutí, ne uzavření se do svého pohodlného ghetta. Ovšem ne toho povrchního ekumenismu, který chce utéci před bolestí roztrženého šatu Kristova líbivými řešeními. Bez této bolesti není skutečná touha po jednotě. Bylo symbolické, že její pohřeb 10. 7. 2014 byl v anglikánské katedrále v Canterbury, byla tu první mše sv. po staletích, na níž se sešli křesťané z různých konfesí i nepraktikující či nevěřící...

Vždy měla schopnost přivádět lidi blíž k sobě. Byla pak pohřbena na venkovském hřbitově v Barfrestone vedle svých přátel z Archy.

Therese milovala část evangelia o vzkříšení Lazara (Jan 11,17–44). Rozjímala ho často a uvažovala i o tom, že Lazar, který žil nezvykle mimo manželství se svými sestrami, mohl být nějak hendikepovaný. Vnímala v příběhu humor pod povrchem a především viděla Archu (i práci v hospici), jak nadzvedá kámen, aby člověk mohl vyjít ven a Ježíš ho mohl i skrze jiné rozvázat, osvobodit. Touha po jednotě a osvobození byla zřejmá i v jejich modlitbách:

„Aby se utiskovaní a ti, kdo je utiskují, osvobodili od sebe navzájem; / Aby ti, kdo mají hendikep, a ti, kdo si myslí, že jej nemají, si navzájem pomáhali; / (...) Aby opuštění mohli uzdravit ty, kdo si myslí, že si vystačí; / (...) Aby umírající, kteří nechtějí zemřít, došli útěchy od těch, pro které je život těžký; / Aby bylo násilí přemoženo soucitem / (...) Dej nám, Pane, milost usilovat o tyto věci, za které prosíme. Amen.“

Poznámka: Therese se nedožila odhalení, že její bratr Jean zneužíval sexuálně a duchovně ženy laičky i řádové sestry, jak prokázalo vnitřní šetření po jeho smrti a hnutí Archa to zveřejnilo.

Pád do výšin aneb nejlepší způsob, jak být blízko lidem

SB Vinicio Bonifacio dalla VECCHIA

23. 2. 1924 – 17. 8. 1954 Itálie

Vinicio se narodil na vesnici v padovském kraji v prosté katolické rodině. Jeho rodiče byli zemědělci, nejprve si pronajímali půdu, pak si zakoupili vlastní, na které tvrdě dřeli. Byl inteligentní, rád studoval, jak mohl, vášnivě četl, takže rodiče mu chtěli i za cenu obětí umožnit studia. Ovšem mysleli na uplatnění – tedy zemědělský odborník. Vinicio se nevzpíral. Získal středoškolský diplom zemědělského odborníka. Pracoval, byl jako jiní mladí, rád hrál fotbal, četl a také modelařil. Nový kněz, který přišel do farnosti, to uměl s mládeží a přitáhl i jeho.

V r. 1943 přijde zlom. Jsou to duchovní cvičení, která vezme naprosto vážně – a nastane proměna. Vinicio zjistí, že nechce žít jen tak, ale chce žít život v plnosti. Nejen chce, on ví, že musí. Nesmí promarnit nic

ze života, ani okamžik, vždyť „*všechno je dar*“. Je radikální – všechno nebo nic. „*Buď přijímám společenství každý den, nebo nikdy, buď se modlím stále svým životem, nebo nikdy*.“ Slíbí: „*Nikdy nebudu učit druhé to, co jsem sám nežil a nepraktikoval*.“ Stanoví si také pravidlo pro další život: denně mše sv. s přijímáním, růženec, rozjímání, 1x týdně zpověď, 1x měsíčně delší adorace. Drží se toho po celý svůj život a podaří se mu přivést na tuto cestu i druhé mladé lidi z farnosti. Nestačí mu už být zemědělský odborník, uvažuje o medicíně, protože v tom vidí pro laika „*nejlepší způsob, jak být blízko lidem*“. Ovšem to není jednoduché. S jeho typem střední školy se nemůže hlásit na medicínu. Neodradí ho to, studuje houževnatě soukromě a získá odpovídající středoškolský diplom. Nastoupí na LF v Padově. Studuje výborně, zároveň ale také plní mnoho úkolů ve farnosti a v Katolické akci a je třeba si hlídat čas na vlastní duchovní život. Daří se mu to.

Po ukončení studia v r. 1951 působí krátce na patologii a pak se mu otevrou dveře Institutu pracovního lékařství v Padově. Zaměřuje se zvláště na onemocnění dolních dýchacích cest. Ale věnuje se nemocným i doma. Brzy ráno a pozdě večer do noci na něho čekají před domem. Pověst mladého lékaře rychle roste. Má charisma lékaře, je citlivý, pozorný, obětavý. Přicházejí i požadavky, aby se zapojil do politiky, což částečně udělá. V osobním životě je jeho cílem křesťanské manželství. Má přítelkyni, hluboce věřící, která souzní s jeho hodnotami, zasnoubí se, těší se na křesťanské manželství. Ale bude to jinak.

Vždy miloval hory, vždy si na nich odpočinul a jako mnozí jiní (i JP II.) se tam cítil blízko Pána. 17. 8. 1954, když spolu s bratrancem, salesiánským knězem, slézají hory v Dolomitech, Vinicio padá ze 40m výšky a strhne s sebou i bratrance, který ho jistí. Oba zemřou okamžitě. Padá dolů – a současně vzhůru. Jeho pověst totiž nezemřela. Vyšlo o něm několik knih. Pověst svatosti vytrvala, a tak téměř po 50 letech byl otevřen DP a v r. 2007 uzavřen.

Hiltgunt Margret ZASSENHAUS (1916–2004)

Německá laureátka Nobelovy ceny míru, lékařka, původně tlumočnice, která zachránila mnoho životů. Evangelická křesťanka. Portrét viz e-verze (zdarma na www.fatym.com).

FARMACEUTI ANEB PŘÍPRAVA PILULEK UZDRAVUJÍCÍ LÁSKY

„Jazyk moudrých je lékem.“ Přísloví 12,8

Lékárna chudých

SB Manuel a SB Adela CASESNOVES

Manuel 30. 6. 1904 – 24. 5. 1958, Adela 5. 5. 1906 – 3. 3. 1988 Španělsko

Oba prožili prakticky celý život v Xátivě, malebném městečku ve vnitrozemí východního Španělska. Kamarádili se odmala. Manuel, domácí Manolo, byl vážnější povahy, Adela rozhodná a společenská. Oba studovali na střední škole v Xátivě, Adela dokonce jako první a také tehdy jediná dívka! Manolova rodina byla zámožná, Adelina chudší, ale obě byly opravdově věřící. Dětské přátelství přerostlo postupně v zamilovanost, proti níž rodiny nic nenamítaly. Po střední škole se ale museli mladí od sebe poprvé oddělit. Manolo studoval farmacii v Madridu, Adela učitelství v bližší Valencii. Po studiích se vrátili do Xátivy a Manolo začal pracovat v rodinné lékárně. Svatba se zdála být tedy přirozeným vyústěním, ale Adela si nebyla jistá, zda Manolo pohroužený do studia a práce nepozapomněl na duchovní život. Jak to bude v manželství? S velkou láskou mu řekla: „Manolo, jestliže nebudeš schopen spolu se mnou se účastnit mše sv. a modlit se růženec, musíme se rozejít.“ Bolelo to, ale ukazovalo to, jakou hodnotu má pro ni duchovní život a praktikování víry. Manolo okamžitě odpověděl: „Adelo, s tebou vždycky.“ A tak tomu skutečně bylo až do jejich smrti – vždy spolu. Svatba byla 22. 4. 1927 spolu se svatbou Manolovy sestry v místní svatyni Matky Boží ze Seu.

Novomanželé uzavřeli mezi sebou úmluvu, že Kristus bude ručitel jejich manželství a první člen jejich rodiny. Bůh jim daroval 11 dětí, 5 dcer a 4 syny a k tomu dvě děti z příbuzenstva – sirotky. V domě žila ještě matka, ovdovělá teta a svobodná sestra Adely a navíc jedna prostá osamělá žena. Ta zůstala jako členka rodiny až do své smrti v 99 letech. U stolu bývalo kolem 20 strážníků. Pravidelně přicházel na oběd i jeden chudý známý. Později ještě denně jiný chudý v rámci farní akce tzv. Talíř

lásky, kdy zámožnější rodiny denně dávaly oběd jednomu vybranému chudému. Podobné akce, týkající se chudých, byly dříve po celé Evropě u křesťanů i židů. Ne všude ale chudý jedl stejné jídlo jako rodina a u stolu s ní. Už Michelangelo napsal: „*Hořký je chleba milosrdenství a příkré jsou schody do cizího domu.*“ U Casesnoves tomu tak nebylo. O svátcích a prázdninách přijížděla na návštěvu širší rodina a v domě bylo veselo. Součástí rodinné atmosféry byla společná modlitba a denně mše sv. Děti viděly velikou vzájemnou úctu rodičů a zvláště něžnost otce ke své Adeleť, jejich matce. Na výchově se podílela babička a tety. Širší rodina, žijící v jednotě víry a lásky, je veliký dar.

V r. 1936 začala občanská válka. Byly přerušeny bohoslužby. Svatyně Seu byla vypálena, milostný obraz P. Marie byl zničen, kanovníci zabiti. I Manuel byl už na seznamu těch, kdo měli být popraveni. Jeden z jeho zemědělských dělníků ale odvážně přišel na revoluční výbor a zastal se ho i jménem ostatních. Pro tentokrát ho tedy nechali být. Až do osvobození se v jejich domě tajně sloužila každou neděli mše sv. a za to by při prozrazení byla jednoznačně smrt všech. V diecézi Valencie bylo zavražděno víc jak tisíc kněží, nepočítaně řeholnic a laiků jen proto, že se účastnili mše sv. nebo hovořili o víře. V dubnu 1939 skončila válka a v Xátivě se poprvé sloužila veřejně mše sv.

Španělsko bylo velmi zubožené. Don Manuel používal úrodu z rodinných pozemků pro zmírnění bídy. Jejich dům byl vždy otevřen pro ty nejchudší a jeho lékárna byla „lékárna chudých“, kde chudí dostali vše potřebné zdarma. Pro lid byl Manolo už zaživa „santo“ a stejně tak Adela. Byl také místostarostou a radním. Nikdy nevyužil úřad ve svůj prospěch. Manolo měl jednu zvláštnost – odmítal se účastnit zvyku lidového pohoštění při přenášení obrazu Krista de la Palma dům od domu – asi jako by u nás odmítal nalévat alkohol koledníkům. Vždy se tedy řídil svědomím. Dvě dcery se zasvětily Bohu, jedna jako salesiánka a druhá v sekulárním institutu učitelek.

Manuel zemřel v nedožitých 54 letech na infarkt na svátek P. Marie Pomocnice, na který se vždy připravoval novénou. Arcibiskup Valencie napsal: „... *byl svatý v plném slova smyslu.*“ Po smrti manžela žila Adela ještě 30 let jako vdova a věnovala se hlavně rodině a modlitbě. Po její smrti napsal známý kněz o manželích Casesnoves dvě knihy. Jednu z nich daroval vnuk – kněz biskupu Bergogliovi při jeho návštěvě Španělska. Ten doporučil začít DP manželů. DP byl v r. 2013 uzavřen.

„Doktor Zatti“ aneb nebeský nábor personálu

Bl. Artemide ZATTI, SDB

12. 10. 1880 – 15. 3. 1951 Itálie, Argentina

Artemide se narodil v Boretto v severovýchodní Itálii jako druhé z 8 dětí v rolnické rodině. Všechny děti musely pomáhat už odmala, už od 4 let. Spolu s nejstarší sestrou se také postupně staral o mladší sourozence, aby matka mohla pracovat na poli. Proto chodil do školy jen do 9 let, a to ne pravidelně, ale podle polních prací. Pak nastoupil do služby u většího sedláka. Vstával ve 3 h ráno, pojedl polentu s mlékem a do práce. Za to měl 25 lir za rok. Jednou dostal za nějakou pomoc navíc v kuchyni koláč, ihned ho odnesl domů a těšil se pohledem na mladší sourozence, kteří jej v mžiku snědli do posledního drobečku.

Život byl opravdu velmi tvrdý, a tak se Zattiovi jako mnoho dalších chudých Italů rozhodli emigrovat. Chtěli do Jižní Ameriky, kde žil už strýc. V r. 1897 dorazili do Bahia Blanca v severní Patagonii. Otec našel práci na tržišti, Artemide v ubytovně a pak v cihelně. V blízkosti cihelny byla misijní stanice vedená italskými salesiány. Ve volnu Artemide pomáhal faráři nebo chodil do knihovny si číst. Velmi ho ovlivnil životopis Dona Bosca a pocítil povolání k řeholnímu životu. Se svolením otce nastoupil do prenoviciátu v Bernal u Buenos Aires. K jeho povinnostem tam patřila péče o těžce nemocného kněze, od něhož se brzy nakazil tbc. V den své obláčky měl takové horečky, že nemohl vstát a obláčka se nemohla uskutečnit. Lékař rozhodl, aby ho poslali na jih do Viedmy, kde bylo lepší ovzduší. Artemide věděl, že tam jde zemřít, je-li to Boží vůle. Město Viedma, na břehu řeky Rio Negro, vzdálené asi 30 km od ústí do Atlantiku, byla jakási výspa civilizace, obydlená vojáky a dělníky, ponechanými sami sobě. Salesiáni tu provozovali v budově přebudované ze stáje lékárnu a nemocničku. P. Garrone byl jediný „lékař“, ale neměl oficiální diplom. Své zkušenosti získal jako saniták v italské armádě, ale všichni mu říkali „doktor“. Co měl dělat s Artemidem? Vzduch, slunce a jídlo bylo víceméně vše, co se nabízelo. Doporučil mu, aby prosil o uzdravení Matku Boží a aby slíbil „*pokud se uzdravím, věnuji zbytek života nemocným zde*“.

Nebeský nábor chybějícího personálu zafungoval. Artemide se překvapivě rychle uzdravil, jakmile dal tento slib, a plný nadšení nastoupil slíbenou cestu. V r. 1908 složil první sliby jako laický bratr a r. 1912 věčně

sliby. Jak slíbil, převzal lékárnou a stále více se angažoval v péči o nemocné. Po smrti P. Garroneho zodpovědnost za lékárnou sv. Františka a nemocnici sv. Josefa ležela už jen na něm. Lidsky nesnesitelná zodpovědnost pro mladého bratra bez vzdělání, který neměl odpovídající diplom a správně neměl zařízení provozovat. Salesiáni proto angažovali lékaře, který před zákonem zaštitil zařízení, ale ve skutečnosti to byl Artemide, který dál vše dělal. Nemocných bylo víc než dost a jen málokterí byli schopni platit. Bratr Artemide proto jezdil na kole po celém městě a sbíral na špitál peníze. Když ho viděli s kloboukem na hlavě, věděli, že jede za někým bohatým žebrot. A pak zase na kole objížděl nemocné, často byl volán i v noci. Když se mu omlouvali, říkal: „*Vaše povinnost je mne zavolat a moje povinnost je přijet za Vámi.*“ Artemide znal nemoc na vlastní kůži, a měl proto dobrý cit pro potřeby nemocných. V r. 1914 dostal argentinské státní občanství. Protože blízko byla státní věznice, opakovaně k nim překládali i nemocné vězně. Když ale jednou vězeň utekl, byl za to odsouzen br. Artemide do vězení. Skandální rozsudek místní lidi pobouřil. Zdravotní personál, nemocní, kteří mohli, bývalí pacienti i ostatní demonstrovali v průvodu doprovázeném kapelou. Po 5 dnech byl br. Artemide propuštěn. A jeho návrat byl triumfální.

V r. 1915 se blízko usídlil diplomovaný lékárník. Stát už nemusel trpět salesiánskou lékárnou a nařídili ji zavřít. Přepočítali se. Artemide odjel do La Plata, složil potřebné zkoušky a vrátil se jako diplomovaný lékárník! Jeho dny byly zcela naplněné. Od 5 h ráno do 23 h v noci: modlitba, mše sv., vizita a práce v nemocnici, pak návštěvy nemocných. Korespondence, administrativa, porada s personálem, večerní vzdělávání se. V siestě po obědě většinou něco hrával s nějakým pacientem. Měl na starosti i sousední osady na břehu Rio Negro. V nutných případech byl okamžitě ochoten se vydat na cestu v kteroukoliv hodinu a sám do nejobožejších čtvrtí. Jeho pověst byla taková, že k němu mířili pacienti z celé jižní Patagonie. Nemocní se raději léčili u něho než u skutečného lékaře. Už jeho přítomnost byla útěchou, během ošetřování často zpíval a nemocné těšil různými žertíky a veselými nápady. Osobně pečoval o beznadějně případy. Snažil se na nemocné přenést svou radost a brát na sebe jejich bolest. Plakal, když už nemohl nic pro nemocného udělat, a často nemocný umíral v jeho náručí. Poté se mu vrátil jeho stálý úsměv. Protože byl stále naplněn radostí Ducha sv., nehněval se, nemluvil špatně o druhých a nesnesl, aby někdo v jeho přítomnosti tak mluvil.

„Don Zatti“, jak mu všichni říkali, měl v nemocnici ženu, která v důsledku špatné péče v dětství byla němá a zanedbaná. Přes její často velmi obtížné chování ji ošetřoval stále velmi ohleduplně a bránil ji: *„Už dost vytrpěla, nechci k tomu nic přidat.“* A tak žila v nemocnici 48 let. Ačkoliv neměl univerzitní vzdělání, byl respektován i okolními lékaři. Viděli jeho inteligenci a kompetentní rozhodování a obdivovali jeho morální autoritu. Jeden ateistický lékař řekl: *„V Zattihovo přítomnosti moje nevíra kolísá. Jestli skutečně existují svátí, pak je to on!“*

V r. 1934 se stala Viedma sídlem biskupa a nemocnice musela ustoupit biskupské rezidenci. Zařízení bylo zničeno. Salesiáni dali Zattimu k použití vzdálenější vesnický statek. Aniž by ztratil svůj stálý přátelský úsměv, vše připravil ke stěhování. Vše muselo být znovu zařízeno a vše bylo tak drahé. Vykasal si rukávy, sedl na kolo a znovu objížděl se žebřáním. Jeho pověst ještě rostla a matky mu nosily děti, aby je požehnal. Jednoho dne sdělili biskupovi, že Zatti pláče v bance. Artemide měl vysoké dluhy a nenalézal už pomoc. Biskup sice brumlal: *„Zase ten Zatti, pořád ten samý Zatti!“* – ale nechal mu převést vše, co bylo v pokladně. Ani velké dluhy nezbavily br. Artemida odvahy, naopak čím byly větší, tím víc spoléhal na Boží prozřetelnost. *„Neprosím milého Pána Boha o peníze, jen aby mi řekl, kde nějaké jsou!“* Také často opakoval: *„Když peníze nejsou k tomu, aby se jimí konalo dobro, pak k ničemu nejsou.“* Jeho rukama protékaly obrovské sumy, ale on byl stále chudý. Kolo zůstalo jeho jediným dopravním prostředkem.

Na začátku r. 1951 upadl ze střechy, kterou opravoval po dešti, ale už za měsíc po nehodě znovu sedl na kolo. Brzy poté se ho ale začali znepokojeně vyptávat na zdraví pro jeho špatný vzhled a zvláštní barvu kůže. Odpovídal se smíchem: *„Jsem jako nezralý citron, který musí ještě zežloutnout.“* Vtipem odrazil druhé, ale sám už znal svou diagnózu – maligní nádor pankreatu. Řekl: *„Před 50 lety jsem byl odsouzen zemřít na tubery a teď, za tak dlouho, co bych měl ještě chtít? Celý můj dlouhý život jsem se na to připravoval.“* Když se ho lékař ptal, jak mu je, pohlédl k nebi a řekl: *„Co nejlépe, pane doktore, co nejlépe.“* Zůstával stále v dobré náladě a pečoval o všechny jemu svěřené. 8. 3. napsal na papír, jak mají o něj samého pečovat následujících 7 dní, byl to jeho poslední předpis a dal ho schválit lékaři. Předpis končil 14. 3. Ráno 15. 3. ho našli mrtvého a s vyplněným úmrtním listem, kde bylo třeba jen doplnit hodinu. Hřbitovní kape byla na jeho pohřbu plná květin, které ještě sám vypěstoval.

V den pohřbu truchlilo celé město, byly zavřeny obchody i fabriky. Artemide byl blahorečen v r. 2002.

Zařazení jinde jsou: ct. Marcello CANDIA v *Misie*, SB Laura ORTIZ s manželem v *Lékaři*.

SESTRY, OŠETŘOVATELÉ A JINÍ

„Snad jsou to andělé s kousíčkem jitřního těla. / Ruce jak Kristovy, / propálené jódem a rozdáváním. (...) si sedají na odvalený kámen, / aby mohli říkat těm, / kdo sestoupí do hrobu / nebojte se.“ (z básně *Milosrdní*, P. Jan Vícha)

„Milosrdné sestry – půvabné mladé i utahané staré s plochými nohama, specialistky i dobrovolné sestry – všechny nesou, vědomě či nevědomě, v lampě svého srdce světlo do temnot světa a člověka.“ (neznámý autor)

Pane, kéž jim nikdy nedojde olej v lampě!

Já tě tu chci mít aneb panna a prostitutky

SB Rozalia CELAK

19. 9. 1901 – 13. 9. 1944 Polsko

Rozalia se narodila v Malopolsku, v oblasti Beskyd. Byla nejstarší z 8 dětí v rolnické rodině. Její nejmladší bratr Rafael se stal knězem, salvatoriánem, bratr Stanislav byl za války pilotem v polské eskadře v Británii. Rodiče byli velmi zbožní, někdy se jim i posmívali, že mají doma klášter a vychovávají z dětí jeptišky. Rodina se denně spolu modlila růženec, zpívali malé mariánské hodinky, četlo se z Písma sv. (komentovaný výběr pro lid), duchovní knihy i katolický tisk. Samozřejmě bylo i hodně tvrdé práce. Rózia (domácky) začala mít už v 6 letech mystické prožitky, pociťovala přítomnost Ježíše. Velmi silně prožívala první sv. přijímání, a vše kolem Eucharistie. Ve 13 letech si zvolila svou zvláštní duchovní patronkou sv. Terezii z Lisieux a ve 14 letech k ní přidala sv. Josefa. Chodila jen

do základní školy, kde byla vzornou žačkou. Nebylo ale možné, aby šla studovat. Po skončení školy zůstala doma, pracovala v rodinném hospodářství a starala se o mladší sourozence. V 16 letech byla biřmována. Na konci první světové války složila soukromý slib čistoty před sochou P. Marie ve farním chrámu. Zůstala svobodná pro Pána celý život.

V letech 1919 až 1926 prožívala těžké duchovní období, stavy znechucení a opakovaných pokušení, vyprahlost v modlitbě apod. – to, co odpovídá stavům v duchovní noci smyslů. Její zpovědníci ji nechápali a neuměli pomoci. Během té doby putovala do mariánských svatyní s prosbou o pomoc a směřování života. V srpnu 1924 odešla do Krakova a ubytovala se tam u známé, starší ošetřovatelky. Hledala možnost zasvěceného života. Její první duchovní otec byl jezuita a nasměroval ji do kláštera vizitantek. Ale snaha vstoupit do kontemplativního kláštera (karmelitky, premonstrátky, vizitantky) byla marná, neměla věno. Pak se setkala v kostele sv. Mikuláše s P. Tobiaszewiczem, který byl také jedním z duchovních otců bl. Anděly Salawové (svobodné služebné). Ten porozuměl jejímu stavu a pomohl jí projít stavem noci, stal se jejím duchovním vůdcem.

V dubnu 1925 začala pracovat v nemocnici sv. Lazara jako pomocná ošetřovatelka, nejprve na chirurgii a interně a pak hlavně na kožním odd. Zde se léčili nakažení pohlavními nemocemi – kapavkou a syfilis. Mezi pacientkami bylo hodně prostitutek, ale i vdané ženy nakažené svými manžely. (Často máme tendenci vidět jen prostitutku, ne její zákaznický a vše okolo.) Pro Róziu, mladou nevinnou dívku z venkova, která za největší neštěstí považovala hřích a prosila už dříve Boha, aby jí dal milost nehřešit, to byl šok. Mnohé prostitutky byly vulgární, sprosté, braly jméno Boží nadarmo – rozhodně to neodpovídalo prostředí, z něhož přišla. Ptala se, zda toto je místo, kde by ona měla být?! Přibližně v té době začala mít vize. V modlitbě uslyšela hlas Ježíše: „V nemocnici je pro tebe místo podle mé vůle.“ Ale přesto ji skrupule, touha po klášteře i zpovědník dovedli do kláštera, kde bude moci žít plně pro Pána. 15. 12. 1927 vstoupila ke klariskám. Ideální prostředí? Možná, ale pro ni to nebyla Boží vůle, už za 3 měsíce musela na lékařské doporučení odejít. Vrátila se do nemocnice a v září 1928 přešla na oční oddělení, kde pracovala na operačním sále. To bylo velmi dobré místo. Ale zjevovala se jí v modlitbě vůle Pána, aby se vrátila na kožní oddělení. Poslechla v r. 1929, i když okolí nechápalo: tak zbožná tichá dívka jde z dobrých podmínek do těch nejhorších a ještě bude mít menší penzi (na sále se vydělávalo víc). Možná i mnozí katolíci

byli pohoršeni. Proč ona? Co ji tam přitahuje? Byl to ale hlas Pána: „*Máš pracovat na tom místě, abys vynahradovala ty strašné hříchy a těšila mé Srdce. Já tě tu chci mít!*“ (Jako psychiatrická jsem pracovala i se sexuologickými pacienty, byla jsem na stáži v bohnickém pavilonu „vrahů“ a setkala jsem se také u některých sester s pohoršením, proč já – zasvěcená a panna – to dělám i že je podezřelá má čistota, když to snesu.)

Už tu zůstala a odmítala nabízená přeložení. Studovala ve večerních kurzech a v r. 1933 složila zkoušku na zdravotní sestru, pak si doplnila středoškolské učivo a poté mohla složit státní ošetrovatelskou zkoušku v r. 1937. Byla plně kvalifikovaná zdravotní sestra. Práci dávala vše, co mohla. Byla svědomitá, pečlivá, vzdělaná odborně, skromná, tichá, jemná, laskavá. Pečovala o tělo i o duši. Přivedla mnohé prostitutky k obrácení, modlily se s ní, zpívaly s ní duchovní písně, připravila je na přijetí svátostí. Nazývaly ji „kochana Rózia“ milovaná a pak i „matka“. Za 20 let její práce nikdo nezemřel během její služby bez zaopatření svátostmi. Často si brala noční služby, zastupovala kolegyně. „*Noční služba je pro mne cosi neobyčejně významného (...) Pán Ježíš, nemocní a já (...) Tehdy se Pán Ježíš zvláštním způsobem přibližuje k mé duši.*“ Noční ticho bylo vždy privilegovaný čas. V noci byl čas na modlitbu i delší rozhovor s pacientkou. Vždy ochotná pomoci, oblíbená personálem i pacienty. Ale nikdo se nezavděčí všem, některým byla trnem v oku, zvláště jedna pacientka jí nadávala a byla na ni i fyzicky agresivní – Rozalia to vše obětovala za její obrácení. Na začátku války musela také pracovat v ambulanci s německými lékaři, tak se musela učit i německy.

Druhou linií jejího života byly duchovní zážitky s Pánem a z toho vyplývající. Zvláště doba v r. 1937, kdy se stal jejím zpovědníkem a duchovním vůdcem paulín P. Dobrzycki, byla dobou vizí. Ježíš ji pověřil šířením zasvěcení se Jeho Srdci a intronizace Jeho Srdce, přijetí Krista jako Krále. Jménem celého národa měla tento akt vykonat společně duchovní i světská vláda. „*Jestliže chcete zachránit svět, je třeba provést intronizaci Nejsv. Srdce Ježíšova ve všech státech a národech na celém světě. Tady a jedině zde je záchrana.*“ Od té doby se Rozalia modlila a obětovala na tento účel. Na podnět svých zpovědníků z různých řádů už nějakou dobu zapisovala všechny své vnitřní zkušenosti. Nyní se záležitosti ujal P. Dobrzycki a paulíni. Jejich generál předložil žádost kardinálu Hlondovi a doručil mu rozsáhlý písemný materiál jejich vizí v r. 1938. Kardinál samozřejmě požádal o její vyšetření, a tak se Rozalia ve dnech 17.–21. 9. 1938 podrobila zkou-

mání dr. Horodenskeho na neurologické klinice. Výsledkem bylo potvrzení o jejím psychickém zdraví. Intronizace se ale neuskutečnila. Rozalia tím trpěla a dál se obětovala na tento úmysl. Trápily ji velmi hříchy – zejména hříchy smyslnosti, nečistoty, zabíjení nenarozených dětí, nenávist a to, že ani válečné utrpení nevedlo k obrácení se k Bohu. V r. 1938 napsala *Proklamaci k lékařům*⁽⁵⁸⁾, varování před hříchy nečistoty. „*Jestliže tvrdíš, že nevázanost je nutná pro zdraví, zajdi do všech zařízení a psychiatrických klinik, udělej statistiku, kolik lidí onemocnělo ze zdrženlivého života a kolik z neřestí, kolik je strašlivých úchylek sexuálního původu (...) Jsi lékař, využij dovedně vědomosti, které máš od Boha. Pán Bůh tě na to místo povolal, abys Mu sloužil znamenitým způsobem, ne k tomu, abys Ho ohavně urážel (...) Víš, že světská moudrost bez moudrosti Boží je u Pána Boha bláznovstvím?*“

V září 1944 vyčerpaná Rozalia podlehla během několika dní komplikacím angíny, zemřela v nemocnici 13. 9. v přítomnosti přátel a bratra P. Rafaela. Její hrob má stylizovanou sochu Srdce a nápis „*sestra nemocnice sv. Lazara, apoštolka zasvěcení se Srdci Ježíšovu*“. Její zápisky vyšly tiskem až mnoho let po smrti. Úcta k ní stále roste. V bazilice Nejsvětějšího Srdce v Krakově je její prázdný sarkofág se sochou, pamětní deska je i na budově jejího pracoviště. Existuje její sdružení, nověna k ní, i zvláštní píseň, byly natočeny dva filmy o ní a jí předávaném poselství. Proces začal v r. 1996 a v r. 2007 byl předán do Říma.

Jean Henri DUNANT (1828–1910)

Švýcar, zakladatel ČK, nositel Nobelovy ceny míru. Evangelický křesťan. Portrét viz e-verze (zdarma na www.fatym.com).

Průkopnice odborného ošetřovatelství i mniška, Židovka i Polka

SB Magdalena Maria EPSTEIN, OP

2. 8. 1875 – 6. 9. 1947 Polsko

Maria se narodila v r. 1875 na zámku v Pilici do židovsko-polské rodiny. Epsteinové byla velmi bohatá židovská rodina, také její otec byl podni-

katel. Konvertoval ke katolické církvi a oženil se s Polkou. Manželka ale brzy zemřela a nechala mu tři malé chlapce. Oženil se znovu se zchudlou polskou šlechtičnou Marií Skarzynskou. Spolu měli právě Marii, které se domácky říkalo celý život Nuna. Otec rok po svatbě ochrnl, zůstal do konce života na vozíku. Snad byl spolupříčinou mrtvice i bankrot se ztrátou části majetku. Přestěhovali se pak do Krakova do jednopatrového domu tzv. bádenského paláce. Tady Nuna vyrůstala v blahobytu, zvláště babička z otcovy strany ji zahrnovala luxusními dárky. V rodině se velmi dbalo na vzdělání a výchovu, dokončila středoškolské vzdělání, mluvila několika jazyky, hrála na klavír, měla dobrý kulturní rozhled, cestovala po Francii, Švýcarsku, Finsku. V domě se scházela na společenských večerech krakovská elita i umělci. Stýkala se tak i se syny knížete Sapiehy a zvláště se sprátelila s Adamem Štěpánem, pozdějším arcibiskupem krakovským a kardinálem. Milovala své rodiče a velký vliv na ni měla láska matky, s kterou pečovala o otce a přijala a vychovávala své nevlastní syny. Tato láska byla pro ni celý život vzorem. Dostalo se jí i dobré náboženské výchovy.

Už v mládí objevila své osobní povolání ošetřovatelky. Zprvu spolupracovala s lazarysty sv. Vincence a se sdružením Dam sv. Vincence v péči o chudé. Šila šaty, sháněla peníze, pomáhala, kde se dalo. Po 10 letech se stala prezidentkou sdružení. V té době už rodiče zemřeli, bratři byli samostatní, takže se mohla věnovat zcela této službě. Organizovala ošetřování nemocných v domácnostech, vaření pro chudé. Za pomoci sester vincentek v jejich klášteře zřídila ambulanci pro chudé a pak i malou nemocničku. Viděla ale potřebu odborné péče. A tak 5. 11. 1911 založila první ošetřovatelskou školu v Krakově, sama ji vystudovala a pak se na ní stala ředitelkou. A přišla Velká válka neboli první světová válka, která hned prověřila znalosti. Maria vedla ošetřovatelky v lazaretu, byla na frontě s chirurgickou skupinou, i v infekční nemocnici. I přes těžké podmínky si našla ještě čas učit venkovské dívky na místech, kde působila, hygieně. Za své zásluhy získala císařský diplom ČK a vojenskou hodnost. Po válce navázala styk s americkým ČK, navštívila studijně kliniky v různých zemích. Znovu otevřela ošetřovatelskou školu, ale v r. 1921 ji musela pro finanční potíže zavřít. Nevzdávala se ale. V r. 1924 se jí podařilo získat podporu Rockefellerovy nadace a povolení úřadů znovu vybudovat ošetřovatelskou školu. Pomáhala také vytvořit polskou asociaci sester přidruženou k Mezinárodní radě sester. V prosinci 1925 byla

otevřena v Krakově Univerzitní škola zdravotních sester a hygieniků, kde pracovala jako ředitelka. Starala se o všechno, finance, výuku, problémy studentů, duchovní potřeby, zařídila kapli. Snažila se vést studenty k Bohu a k službě z lásky. Dnes je tam Fakulta zdravotních věd Ústavu ošetrovatelství.

Maria byla velmi energická, nadprůměrně vzdělaná, nadaná mnoha přirozenými dary. Byla vždy velmi pracovitá, se stálým sebevzděláváním se. Povahově byla klidná, vyrovnaná, vytvářela kolem sebe atmosféru klidu a měla dar humoru. Nebyla uzavřená jen do práce, milovala hudbu a vůbec kulturu. Byla praktická, se strážlivým pohledem na svět a nestranná. Vyvolávala přirozené sympatie a silně k sobě přitahovala lidi, měla proto mnoho přátel. Milovala také velmi svou rodinu.

Byla hluboce věřící, opravdově zbožná, odevzdaná, ale bez známek fanatismu, schopná tolerance k víře druhých, snad to bylo i smíšenou širší rodinou katolickou a židovskou. Byla jí blízká dominikánská spiritualita. Její duchovní otec byl dominikán, který ji vedl po cestě vnitřního života. V r. 1919 se stala dominikánskou terciářkou se jménem Dominika. Toužila se stát kontemplativní mniškou, ale byla potřebná ve světě, měla závazky služby a lásky. Přibližovala se nicméně postupně k sestřím v klášteře Na Grodku v Krakově, pomáhala jim zejména ve zdravotních problémech.

Ve svých 56 letech 24. 3. 1931 vstoupila k sestřím a byla přijata, ač to vzhledem k věku nebylo obvyklé. Byla to senzace pro svět. Mluvílo se a psalo o ní i o sestřích, měla mnoho návštěv. A jak byla zvyklá ve světě, kde to bylo potřeba, hodně mluvila. I v klášteře jí říkaly Nuna. Byla ve všem prostá, snadno se přizpůsobila třeba jídlu, nočnímu vstávání. Pokud častěji spletla zvyky v chóru, sama se tomu smála. Rozuměla si dobře s mnohem mladšími spolunovickami, říkala jim „děti moje“. 30. 9. 1931 byla velmi slavná obláčka, jíž předsedal sám kardinál Sapielha. Obřad se táhl dlouho a to neměl kardinál rád, takže odešel, aniž jí dal jméno, až na volání prostě řekl místo proslovu: „*No krásně – sestra Magdalena Maria.*“ Šuškal se, že klášter od ní dostal miliony, ovšem rodina si nechala většinu a věno bylo uloženo špatně, rozplynulo se. Nacisté by to pak stejně zabavili. Povolání s. Magdaleny bylo i ohroženo, sestřím vadily její návštěvy, zdálo se jim, že není odpoutaná od světa a od rodiny. Přesto složila první sliby r. 1932 a v r. 1936 slavné sliby. V komunitě dostala na starost ošetřování a nemocničku, krom toho hudbu, byla varhanice.

Nevyhýbala se žádné práci, vždy ochotná a v rekreaci plná humoru. Postupně bylo návštěv méně, i když nikdy na ni nezapomněli její přátelé a hlavně studentky. Když v r. 1938 ubylo sester, protože část odjela zakládat nový klášter, ochotně převzala řadu služeb od sekretářky po kroniku atd. Nebyla ale už mladá a síly ubývaly.

A přišla válka. Gestapo nejdenníkrát bylo v klášteře, ale výborná němčina s. představené i s. Epstein prý pomohla. Podařilo se snad zatajit, že je s. Magdalena položidovka podle rasových zákonů? Osm z jejích příbuzných zemřelo v holokaustu. 29. 7. 1942 ji postihla mrtvice a od té doby byla na vozíku a potřebovala péči sester. Byla trpělivá, tichá, nenáročná. Radost jí působily návštěvy kardinála, ale hlavní útěchou byl Ježíš. Ve své duchovní závěti napsala: „*Nemluvte o svých starostech a utrpení, hledejte útěchu pouze od Boha. Nikdy nic neočekávejte od lidí a nikdy si nestěžujte na jejich nevděčnost. Opakujte ve všem, co je vám příjemné, i v největším ponížení – staň se Tvá vůle.*“ V r. 1944 se musely sestry náhle přestěhovat do kláštera klarisek a byly tam v těžších podmínkách. Tehdy se s. Magdalena obětovala Bohu za návrat do jejich kláštera a také za jednoho dominikána, jeho setrvání v povolání. Po válce se mohly vrátit.

Zemřela 6. 9. 1947 po několikadenní agonii na první sobotu. Pohřbu se účastnilo mnoho jejích bývalých kolegyní a studentek. Byla pohřbena do hrobky sester dominikánek. Je po ní pojmenována ulice v rodném městě, je ve virtuálním muzeu polského ošetřovatelství, vyšla kniha *Věrná lásce*, vznikla její nadace. DP byl uzavřen v r. 2007.

Svatý s invalidním vozíkem

Bl. Eustach KUGLER, OH

15. 1. 1867 – 10. 6. 1946 Německo

Narodil se v Horní Falci v obci Neuhaus, která spadala do diecéze Regensburg (Řezno). Vyrostl ve venkovské katolické rodině. V mládí mu náhodná nehoda trvale poškodila nohu a měl následky do konce života. Probudilo to v něm větší soucit s nemocnými a postiženými. Zprvu pracoval jako dělník, ale uzrálo v něm povolání k řeholnímu životu a službě nemocným. V r. 1895 vstoupil k milosrdným bratřím v Řezně a dostal jméno Eustach. Vystudoval ošetřovatelství. Pracoval jako ošetřovatel,

ale když bylo třeba i jako krejčí. Bratři viděli jeho schopnosti a hluboký duchovní život. Byl proto 20 let představeným konventu a nemocnice v Řezně a od r. 1925 až do své smrti provinciálem bavorské provincie. Měl tak na starosti 15 nemocnic. V Řezně vybudoval tehdy nejmodernější nemocnici a také ve spolupráci s městskou radou první útulek pro bezdomovce. I jako provinciál sloužil dál jako ošetřovatel. Velmi si vážil svého povolání k hospitalitě (nemocniční službě podle sv. Jana z Boha) a vždy se snažil následovat příklad milosrdného Krista. Jeho soucit patřil zvláště postiženým, zmrzačeným.

V době nacismu byl zásadně proti eutanazii postižených, psychicky nemocných a mentálně retardovaných, založené na koncepci života, který je či není člověk hoden žít. To je pro křesťanství naprosto nepřijatelné, každý život je dar od Boha. Byl podroben opakovaným výslechům gestapa, velmi vyčerpávajícím (některé trvaly i víc jak 30 hodin), s cílem zlomit ho a získat nějaké kompromitující materiály proti církvi. Nezlomili. Jeho klid, s nímž snášel toto psychické týrání, byl obdivuhodný. Ale dlouhodobý stres přispěl možná k onemocnění žaludku, které vyústilo v rakovinu. I nemoc nesl trpělivě. Zemřel 10. 6. 1946.

Proces probíhal od r. 1993 a r. 2009 byl blahořečen v Řezně. Jeho ostatky jsou nyní uloženy v nemocniční kapli sv. Pia V., kterou sám nechal vybudovat. V nemocnici milosrdných bratří v Římě stojí jeho socha – typická, bratr Eustach veze vozík s postiženým.

Jsem katolická sestra?

Bl. Hanna Helena CHRZANOWSKA, benediktinská oblátka

7. 10. 1902 – 29. 4. 1973 Polsko

Hanna se narodila ve Varšavě v zámožné rodině. Otec (1866–1940), univerzitní profesor literatury, byl z rodiny velkých statkářů z kraje Podlesí, z matčiny strany byli průmyslníci. Rodina otce byla katolická a matčina strana – luteráni. Přes otce byla spřízněná i se slavným polským spisovatelem Sienkiewiczem, autorem mimo jiného *Quo vadis*. Zejména v matčině rodině byla velká tradice charitativních děl. Dědeček založil technickou školu pro řemeslníky, babička zdravotní středisko pro chudé děti, teta Zofia Szlenkerova, známá filantropka, dětskou nemocnici a jiné. Pomoc

druhým Hanna měla asi už v genech a viděla ji odmala kolem sebe. Byla v dětství často nemocná, trpěla na nemoci dýchacích cest a měla slabou imunitu, takže pobývala v nemocnicích a v sanatoriu. Tam si ještě jako malá všimla chudého chlapce ve velmi chatrných šatech a ihned mu zařídila nové. Když jí bylo 8 let, přestěhovali se do Krakova, kde otec vyučoval na univerzitě. Hanna vystudovala střední školu u sester voršilek s vyznamenáním.

Během bolševické revoluce jako mladá dívka absolvovala krátký ošetrovatelský kurz a pečovala o raněné. Pak nastoupila na univerzitu na studium polštiny. Ale to nebyla její cesta. Jakmile se ve Varšavě otevřela ošetrovatelská škola v r. 1920, okamžitě nechala univerzity. Bílý čepeček s černým pruhem (který nosily zdravotní sestry) byl důležitější než univerzitní diplom. Před školou už půl roku pracovala v nemocnici jako dobrovolnice, ale dali ji do administrativy účtovat. To ji nebavilo. Na škole byla vynikající studentkou. Tehdy se také seznámila se SB Marií Magdalenou Epsteinovou, pro kterou pracovala. Snažila se získat co nejlepší vzdělání, v r. 1925 studovala na stipendium ve Francii, podnikla studijní cestu do Belgie a také spolupracovala s americkým ČK jako zdravotní sestra. V letech 1926–1929 působila jako instruktorka na Univerzitní škole zdravotních sester a hygieny v Krakově. Byla zakládající redaktorkou měsíčníku *Polská ošetrovatelka* od r. 1929 až do války. Sama publikovala odborné práce, podílela se na přípravě zákona o ošetrovatelství, přijatého v r. 1935, který byl tehdy jeden z nejlepších vůbec na světě a platil skoro až do konce 20. století. Pomáhala také vybudovat Katolickou asociaci sester v Polsku v r. 1937.

Rok 1939 byl pro Hannu velmi smutným rokem. Válka, ztráta svobody Polska. Zemřela její teta při bombardování Varšavy, její otec byl jako jiní univerzitní profesori zatčen a odvezen do Sachsenhausenu, kde později zemřel. Nacisté chtěli zničit polskou inteligenci zcela, Poláci měli zůstat jen jako pracující otroci. Nacisté měli úsloví: „*Němku za manželku, (...) Češku za kuchařku, Polku do chléva.*“ Ztratila ve válce mnoho svých dalších blízkých. V r. 1940 zemřel v masakru u Katyně i její jediný bratr Bogdan. Na začátku války se Hanna vrátila do Krakova a pracovala v polském výboru pro sociální péči. Hledala pěstounské rodiny pro sirotky a také tajné pěstouny pro židovské děti. Pořádali potravinové sbírky, letní pobyty, vše tajně, ale velkoryse. Vyučovala na ošetrovatelské škole, organizovala ale také sestry pro domácí péči. Někdy byla velmi odvážná.

Nacisté zakázali jakékoli polské tradice, i vánoční betlémy a oplatky. Hanna o Vánocích v nemocniční jídelně vítala ostatní v polském kroji s úsměvem a v koutku byl stromeček a betlém. Bohu díky ji nikdo neudal a vlila ostatním naději.

Po válce pokračovala v práci nejprve ve výboru pro sociální péči, hlavně v péči o uprchlíky a vysídlence. V letech 1946–1947 byla na studijním pobytu v USA. Působila rok jako ředitelka Školy pro psychiatrické ošetřovatelky v Kobierzczyně, než ji nečekaně komunistická vláda uzavřela. Na univerzitní škole ošetřovatelství byla vedoucí oddělení sociálního ošetřovatelství. Vytvářela metodologii i koncepci komunitního ošetřovatelství, netýkající se jen jednotlivce. Učila sestry duchu autentické služby, respektu k lidské důstojnosti a k duchovním potřebám nemocného. Dlouho se ještě dařilo pracovat, ale v r. 1958 musela toto místo opustit a odešla do důchodu. Přesto byla stále aktivní, pracovala dál pro polskou společnost sester. Mnoho sester bylo ovlivněno jejími články i učebnicí *Ošetřovatelství v otevřené zdravotní péči*.

Obrátila se více na spolupráci s církví a propracovala ošetřovatelskou pomoc na základě církevních struktur jako farní ošetřovatelská zařízení. Spolupracovala úzce s Wojtylou, ať knězem nebo později biskupem atd. Díky této spolupráci se tvořily v arcidiecézi skupiny kněží, lékařů, sester, studentů, řádových sester, které se zapojovaly do ošetřovatelské činnosti v rámci církve. Začaly se slavět mše sv. přímo doma u nemocných a rozšířily se pastorační návštěvy nemocných. Katolické sestry a porodní asistentky se vzdělávaly na konferencích a pořádaly se pro ně duchovní obnovy. Výsledkem její snahy zvýšit duchovní a etickou úroveň sester byl i spisek *Zpytování svědomí ošetřovatelky*, velmi rozšířený a oblíbený. Začínal: „1. Jsem zdravotní sestra. Jsem katolička. Mohu říci s čistým svědomím: Jsem katolická sestra?“ Zabývala se v něm reflexí povolání, různými aspekty práce, vztahu k nemocným, k jejich rodině, spolupracovníkům, nadřízeným, podřízeným, k vlastní rodině ošetřovatelky, studiem, modlitbou, duchovním životem, pravdivostí, mravními otázkami i péčí o sebe sama. Byla nositelkou více vyznamenání, nejdůležitější byl polský rytířský kříž a medaile za zásluhy o církve Pro Ecclesia et Pontifice.

Hanna sama čerpala sílu z modlitby, mše sv. a sv. přijímání. Její světec byl sv. Benedikt, žila benediktinskou spiritualitu Ora et labora (Modli se a pracuj). Setkání s člověkem ústilo u ní vždy do modlitby. Byla obláskou benediktinského opatství, kde měla své duchovní zázemí. Přátelila se také

s Janinou Woynarowskou a vzájemně se povzbuzovaly. Mnohé duchovní podněty čerpala jistě při spolupráci s o. arcibiskupem Wojtylou.

V r. 1966 onemocněla rakovinou, prodělala několik operací. Zemřela doma 29. 4. 1973. Pohřeb vedl kardinál Wojtyla, který zdůraznil, že „*byla ztělesněním blahoslavenství, zejména blahoslavení jsou milosrdní (...) a byla svědomím ošetrovatelské komunity.*“ Proces k blahořečení byl zahájen v r. 1997, v r. 2016 byly její ostatky přeneseny do sarkofágu v kostele sv. Mikuláše v Krakově a 28. 4. 2018 byla blahořečena ve svatyni Božího milosrdenství v Krakově. Je nepřekvapivě patronkou zdravotních sester.

Anděl dobra v pekle

SB Stanisława LESZCZYNSKA, porodní asistentka

8. 5. 1896 – 11. 3. 1974 Polsko

Stanislava se narodila a vyrůstala v Lodži. Toto velké město, ač vzdálené jen 120 km od Varšavy, bylo postupně pod vládou polskou, pruskou a od r. 1815 spadalo do Ruska. Rodina Zambrzycka byla chudá, otec byl stolař. Z 8 dětí přežila jen Stanislava a dva mladší bratři. V dětství Stanislavy musel její otec sloužit 5 let v ruské armádě a mezitím matka pracovala v továrně. Při tehdejší pracovní době 14 hodin ležela domácnost i výchova sourozenců na Stáni. Už v té době se naučila od své maminky důvěřovat v Boží ochranu a pomoc a utíkat k modlitbě. Navíc po tatínkovi zdédila klidnou, přívětivou povahu. V r. 1908 vycestovala celá rodina za vidinou lepšího do Ameriky – do Ria de Janeira v Brazílii, kde už byli příbuzní z matčiny strany. Nicméně po 2 letech se všichni vrátili do Polska a opět do Lodže. Stanislava chodila do gymnázia a pomáhala v malém obchůdku, který si zařídili rodiče.

17. 10. 1916 se provdala za Bronislava Leszczynského, o 8 let staršího (nar. 1888), s nímž měla 4 děti – tři syny a dceru. Maminka každému dítěti přidělila mimo křestního ještě jednoho osobního patrona v nebi. Stanislava toužila pomáhat lidem, během války byla ve Výboru na pomoc chudým a také milovala malé děti a toužila se vzdělávat. Všechny ty touhy se slily do studia porodní asistentky. Studovala v letech 1920–1922 ve Varšavě na státní škole. Znamenalo to ovšem, že musela se souhlasem manžela opustit rodinu a dvě děti, o které pečoval otec s prarodiči. Děti to

nepoznamenalo nijak negativně, byly si jisté její láskou. Syn vzpomínal: „V naší rodině vládla láska (...), písně, zpěv, humor, polibky, pohled do očí, květiny. Malé nebe.“

Po skončení školy začala pracovat a asistovala u porodů doma. Chodívala pěšky, auto neměla a hromadná doprava nebyla. Měla mnoho pacientek, takže často nespala, vždyť se rodí častěji v noci. Volali ji i ke komplikovaným případům, ještě než dojel lékař. Často vybíhala tak rychle, že měla jednou i jen jeden pantofel, ale už se nevracela a neupadla. Sílu čerpala z modlitby. Celou cestu k porodu se vždy modlila k P. Marii, stále u sebe nosila růženec, rodičkám i dětem žehnala a modlila se při práci. Podle syna říkala, že „když brala dítě do rukou, měla pocit, jakoby držela malého Ježíše“. Ználo ji a respektovalo i podsvětí, a tak se mohla bezpečně pohybovat v noci jinak nebezpečnými ulicemi. Mezi jejími pacientkami bylo i mnoho Židovek. Často radila ženám nejen kolem porodu, a to jak Polkám, tak Židovkám. Dělal ráda ruční práce, háčkovala – i záclony. Děti na to vzpomínaly, ale netušily, kde na to vůbec vzala čas.

Těžké časy nastaly po okupaci Polska. Byl hlad, nedostatek všeho a strach. V Lodži bylo zřízeno velké židovské ghetto. Stanislava jako porodní asistentka měla povolení pohybovat se i po policejní hodině v noci venku, a tak nosila potraviny do ghetta. Její rodina se zapojila do odboje hned od počátku. Manžel vyráběl falešné dokumenty. Rodina byla zatčena v únoru 1943, manželovi a jednomu synu se podařilo utéci a odešli do podzemního odboje. Manžel pak zahynul v době varšavského povstání, syn přežil. Stanislava a zbývající děti byly uvězněny a pak poslány do koncentračních táborů, synové do Mauthausenu, Stanislava s dcerou do Osvětimi. Tam se ze Stanislavy stalo č. 41335, z dcery č. 41336. Dítě Ježíš ji neopustilo ani tady. Stanislava se přihlásila u táborového lékaře jako porodní asistentka a dostala tuto práci. Nepředstavujme si porodnici, jak ji známe. Táborová nemocnice byly baráky bez kanalizace, bez vody (tu musela nosit v kbelíku), třípatrové palandy a 1000 nacpaných nemocných v jednom bloku. Hmyz a potkani byli všude. Potkani byli drzí, útočili na lidi i na novorozence. Špína, smrad, hlad, podvýživa, voda na zemi po deštích, potkani, atd... A v tom žena malá postavou, ale velká svým srdcem a duchem. Měla úžasnou soucitnou lásku k rodičkám a dětem. „Miluji je a právě to mi dává každý den a také noc sílu těžce pracovat (...), jinak bych to nedokázala vydržet.“ Ženy jí říkaly „mami“.

Láska a víra jí daly sílu postavit se i dr. Mengelemu a odmítnout jeho rozkaz zabít novorozence. Klidně řekla, že děti se nesmí zabít, zůstala stát před ním se sklopenýma očima, a tak viděla jen jeho nervózně poskakující holínky. Mengele řval: „*Befehl ist Befehl!*“ (Rozkaz je rozkaz), ale... nezabil ji ani tehdy, ani později. Snad mu hrdinství té malé ženy imponovalo. Stanislava dokázala odpovědět i na jeho žert. Věřila, že je těžké zcela zabít v člověku lidskost, a tak se dívala i na nacisty i na dr. Mengeleho. Nikdy o nikom nemluvila zle, dokonce ani o něm a po válce ne! A tak mohla asistovat u 3 tisíců porodů v táboře. Stále čerpala sílu z modlitby, často zpívala zbožné písně. Porodní lůžko improvizovaně vyzdobila, aby připomínalo ochranu P. Marie. Je z přirozeného hlediska k nevíře, že v tomto prostředí nebyly žádné komplikace, žádné úmrtí matky nebo novorozence (před jejich vraždou). Mengele se marně rozčiloval, že takovou statistiku nemají ani ty nejlepší německé kliniky. Novorozence ihned křtila, vždyť je čekala smrt. Rozkaz zabít vykonávaly dvě německé zdravotní sestry, vězeňkyně, tělčička se vyhazovala před barák na pospas potkanům. Od května 1943 nechávaly žít vybrané děti s árijskými rysy a ty byly odvezeny k adopci. Tehdy Stanislava všechny děti po narození tetovala, aby usnadnila jejich nalezení po válce. Její víra a láska oslovovala všechny, takže i Židovky říkaly: „*Chceme se modlit k vašemu Kristu.*“ Její dcera jí pomáhala, jak mohla. Jejich první cesta po osvobození vedla do osvětimského kostela poděkovat a přijmout svátost smíření a Eucharistie.

Po válce musela dál tvrdě pracovat pro rodinu. Syn Bronislav studoval medicínu. Zdůrazňovala mu: „*Věřím, že nikdy nevykonáš umělý potrat, protože jinak by ses nemohl nazývat mým synem.*“ Říkávala také: „*Každý život má věčnou hodnotu.*“ V r. 1957 napsala *Zprávu porodní asistentky z Osvětimi*, byla to i její reakce na to, že r. 1956 byla v Polsku povolena ITP. Zpráva byla uveřejněna také v r. 1965 v lékařském časopise. Byla podkladem rapsodie *Osvětimské oratorium*, které mělo premiéru r. 1970.

Poslední roky trpěla rakovinou střev. Svě utrpení obětovala za obrácení hříšníků. Zemřela 11. 3. 1974. Její jméno nese krakovská škola porodních asistentek. DP má svolení od r. 1992, v r. 1996 byly její ostatky přeneseny do kostela Nanebevzetí P. Marie. Socha Stanislavy ve vězeňském mundúru s dvěma novorozenaty na rukou stojí už dnes v kostele ve Vilanově u Varšavy. U nás o ní vyšel rozsáhlý článek v Milujte se!⁽⁵⁴⁾

Spoluzakladatelka Montrealu

Ct. Jeanne MANCE, první laická ošetřovatelka v Kanadě

12. 11. 1606 – 18. 6. 1673 Francie, Kanada

Jeanne se narodila na začátku 17. století ve Francii v dobře postavené rodině státního úředníka, královského zástupce v Langres v severním Burgundsku. Dostalo se jí odpovídající výchovy a vzdělání. Po předčasné smrti matky se starala o 11 mladších sourozenců. Táhlo ji to k péči o lidi, zejména o nemocné. Podle potřeby pečovala o oběti třicetileté války a také odvážně o nemocné v období moru. Po třicítce přemýšlela, co dál se životem, zejména když jí v r. 1640 zemřel i otec. Nechtěla se vdát, ale ani jít do kláštera ji nelákalo, přesto toužila dát svůj život Bohu a pomoci lidem. Byla na pouti v Troyes a zde v modlitbě objevila své misionářské povolání. Její bratranec byl kaplanem v Paříži, ten s ní snad poprvé mluvil o Nové Francii – tj. zámořských nových územích Francie. Rozhodla se, že bude misionářka tam, ale nevěděla, jak na to. Její duchovní vůdce považoval povolání za pravé a poradil jí, aby se obrátila na P. Lalemanta v Paříži, který měl na starosti jezuity v Nové Francii. Setkala se s ním a také s dalšími důležitými osobami: P. Olierem, slavným kazatelem a reformátorem kněžstva, zakladatelem sulpiciánů, a také s madam Angelique de Bullion, vdovou po správci financí za krále Ludvíka XIII. Madam de Bullion byla velmi bohatá a také zbožná, a své jmění chtěla použít na dobré účely. Všichni měli zájem na misiích v Americe. V r. 1641 byla založena společnost Sociétés Notre-Dame de Montréal (SND), jejímž cílem byla misie mezi indiány i osadníky, založení kolonie v Montrealu a také vznik nemocnice, kterou by vedla Jeanne.

6. 5. 1641 vypluly z La Rochelle dvě lodě směr Amerika, na palubě jedné z nich byla Jeanne a druhá mladá zbožná žena a také tucet mužů s důstojníkem Paulem Chomedey de Maissonneuve, kterého společnost najala, aby založil kolonii Ville-Marie (později se přejmenovala na Montreal). Po tříměsíční plavbě dorazili do Ameriky. Přezimovali všichni v Quebecu a 17. 5. 1642 založili novou osadu Ville-Marie na místě dnešního Montrealu, na území darovaném guvernérem. 18. 5. se zde sloužila první mše sv. Osada byla zbudována a Jeanne ještě toho roku zřídila ve svém domě malou provizorní ošetřovnu a nemocnici. O 3 roky později s darem 6 tisíc franků od madam Bullion otevřela nemocnici, kterou

vedla 17 let. Zastupovala SND. Nemocnice byla skromná dřevěná budova se 6 lůžky pro muže a 2 pro ženy, obklopená palisádou a příkopem. Takto sloužila do r. 1654. Nemocnice byla zřízena ke cti sv. Josefovi jako místo, „kde by bylo možno nakrmit nemocné a chudé domorodce, postarat se o ně, léčit je a učit je základům potřebným pro spásu“. Ošetřovala indiány i osadníky. Už v letech 1644–1645 pečovala Jeanne o raněné v šarvátkách mezi indiány a osadníky, čistila rány, připravovala masti a léky s pomocí sluhy. Podle dohody z r. 1648 byla doživotní správkyní nemocnice a měla v ní i doživotní bydlení.

V r. 1650 se vypravila do Francie, aby nemocnici finančně zajistila. Ve Francii dostala od madam Bullion 22 tisíc livrů, které později navýšila na 40 500 livrů od „*neznámého dobrodince*“. Po návratu ale zjistila, že nájedzy Irokézů ohrožují kolonii i nemocnici, a tak peníze půjčila de Maissonneuvovi, který se vrátil do Francie naverbovat stočlennou posádku na ochranu kolonie. Podařilo se. V r. 1657 musela vyjet za penězi znovu. A nejenom za penězi, potřebovala sehnat lidi – personál do nemocnice, aby ta s její osobou nezačala i neskončila. Nejlépe tedy řádové ošetřovatelky. Ve Francii navštívila v Paříži kostel Sant Sulpice, kde bylo uchováváno srdce P. Oliera a modlila se k němu. (Dosud není kanonizován, jeho proces byl zastaven). Trpěla tehdy 20 měsíců bolestmi a zhoršenou pohyblivostí ruky po špatně srostlé zlomenině zápěstí a náhle byla plně uzdravena (2. 2. 1659). Byla šťastná a ještě víc, když se podařilo sehnat peníze i zajistit 3 sestry z konventu Řeholních nemocničních ošetřovatelek sv. Josefa (RHSJ) z La Fleche v Anjou. Byla to společnost, kterou založil ct. Jerome le Royer de la Dauversière, ženatý laik (1597–1659), spolu se ct. Marií de la Ferre. Odvážné sestry podnikly spolu s Jeanne velmi obtížnou plavbu přes moře, protože na palubě vypukl mor (zřejmě nějaká epidemie), ale všechny ženy přežily. V Quebecu je zdržel první biskup Laval (později svatý), který chtěl, aby sestry zůstaly v nemocnici v Quebecu a připojily se k tamní kongregaci. Marně. Měly svůj daný cíl, a tak v říjnu 1659 dosáhly Montrealu. S pomocí nových sester byla Jeanne schopna zajistit provoz nemocnice, stabilizovat dílo.

Další roky života probíhaly už klidněji, jen naplněné stálou službou a modlitbou. Nazývali ji „anděl kolonie“. Zůstala laičkou, ačkoliv se sestrami pracovala i žila, nevstoupila k nim. Maissonneuve se stal prvním guvernérem Montrealu, společnost SND zanikla r. 1663 po smrti Oliera i le Royera. Charles Lallemant se proslavil jako misionář u Huronů, jeho

zprávy z misí byly v Evropě oblíbené napínavé čtení. Jeanne zemřela v r. 1673 po dlouhé nemoci obklopena péčí sester a také po boku sv. Markéty Bourgeoys. Markéta přišla z Francie v r. 1653 se záměrem vyučovat a vychovávat chudé a domorodé dívky. Jenže nejprve nebylo koho, tak pomohla vybudovat první kostel a po několika letech i školu. Pak teprve přijely další učitelky z Francie. Krom výuky dívek a dětí byla zodpovědná i za tzv. „dcery krále“, což byly osiřelé chudé dívky, poslané do kolonií, aby se tu provdaly a založily rodiny. Markéta o ně pečovala po příjezdu a dohlížela i na svéráznou „seznamku“. Z její družiny vznikla nová kongregace sester Notre-Dame z Montrealu, jedna z prvních neklauzurních řeholních společností. Jeanne a Markéta spolupracovaly a přátelily se, obě zasvěcené Bohu a misii.

Byla pohřbena v nemocniční kapli. Později se nemocnice přestěhovala a stará nemocnice i s kaplí byla demolována. Společnost sester RHSJ dosud existuje na více místech a vede nemocnici o víc jak 300 lůžkách. Jeanne patří nedílně do jejich rodinné historie. Před nemocnicí stojí její bronzová socha, její jméno nesou místa v Montrealu i ve Francii. Je považována za spoluzakladatelku města. Její malá soška se předává jako vyznamenání Asociací sester Kanady a Jeanne je také členkou kanadské lékařské síně slávy. A konečně od r. 2014 je ctihodná.

Modlit se, pracovat, snášet, trpět, milovat Boha a lidi

Sv. Benedikt MENNI, OH

11. 3. 1841 – 24. 4. 1914 Itálie, Španělsko

Benedikt, křestním jménem Angelo Ercole (Herkules), se narodil v Miláně jako pátý z 15 dětí. Jeho otec vedl obchod a celá rodina v něm pracovala. Byla to tradiční křesťanská rodina, kde se každý večer modlili společně růženec, pravidelně přijímali svátosti a pomáhali chudým, i když sami neměli mnoho. V 17 letech pracoval krátce v bance, což bylo dobré místo, ale odmítl falšovat údaje v dokumentech, „*tak jako všichni*“, a odešel. Už tehdy měl dobrý charakter. V r. 1859 v době velké bitvy u Magenta působil jako saniták v Miláně. Raněné z bitvy dovezl speciální vlak do Milána a on s jinými je dopravoval do nemocnice milosrdných bratří – v Itálii se

jim říká hezky Fatebenefratelli (volně „bratři, konejte dobře“). V té době už byl rozhodnut věnovat svůj život službě Bohu a lidem a zde dostal směr, kam jít. 1. 5. 1860 vstoupil k milosrdným bratřím, přijal pak jméno Benedetto (Benedikt), po roce složil sliby a po 3 letech věčné sliby. Řád jej určil pro kněžskou dráhu, studoval v semináři v Lodži a v Římě a byl vysvěcen r. 1866.

Generál řádu znal jeho inteligenci, schopnosti a houževnatost (později ji nazývali tvrdohlavostí, umanutostí) a viděl v něm osobu vhodnou splnit těžký úkol. 26letý řeholník tak byl 14. 1. 1867 pověřen Piem IX., aby obnovil řád v zemi jeho vzniku, tedy ve Španělsku. Za dva dny nato odjel, nejprve do Francie studovat, jak tam proběhla obnova řádu po francouzské revoluci, a po několika měsících přijel v dubnu 1867 do Barcelony. Výbava: trocha španělštiny, skoro žádné finance, ale silná víra a důvěra v Boha. Začátky nebyly vůbec lehké. Španělská půda je horká a ne zrovna stabilní. Nejde jen o občanskou válku ve 20. století, ale už 19. století. Během něho přestalo být Španělsko koloniální mocností, ztratilo příliv zevního bohatství a ukázalo se, že je to velmi chudá země s nakupením majetku na jedné straně a velkou bídou na straně druhé, zemí negramotnosti a náboženské neznalosti pod povrchním katolickým nátěrem procesí a slavností. Na začátku 19. století poznamenal zemi odboj proti Napoleonovi, který dosadil na trůn svého bratra, a Španělé se nedali. Z Goyových obrazů té doby dosud mrazí. Pak se vrátil král Ferdinand VIII. a byl klid. Jen krátce. Král zemřel bez syna a jeho určení trůnu dceři Izabele (jako u nás Marii Terezií) napadl jeho bratr Carlos – a byla zase občanská válka. Izabela zvítězila už r. 1833, ale „karlisté“ se nesmířili a opakovaně propukala povstání a tzv. karlistické války pod heslem „Bůh, země a král“ až do r. 1876. Proti sobě stála vlastně strana liberalismu, konstituce (ústavy) a odpůrců katolické církve, tj. strana Izabely, a přesný opak, tj. Carlos. Španělsko mělo jednu z nejliberálnějších ústav té doby a kolem ní se bojovalo. Opakovaně byly rušeny kláštery a zabavovány nemovitosti církve a řádů v tzv. progresivním dvoutletí 1854–1856, včetně řádových nemocnic a charitativních zařízení.

Menni ze začátku nenacházel podporu ani v samotné církvi. Především biskup Barcelony ho odrazoval od činnosti, ale Benedikt se nedal a začal budovat nemocnici pro děti, zejména mnoho chudých dětí bylo postiženo křivicí a skorbutem z nedostatku vitamínů. Za několik měsíců se dílo podařilo a požehnal mu stejný biskup. A pak pokračoval dál v díle

zakladatelském i v obnově řádu. V r. 1872 se stal provinciálem řádu a zůstal jím 19 let. Nešlo to bez překážek, byl také vyhoštěn ze Španělska, ale vždy se vrátil, třeba tajně přes Maroko a Gibraltar, a byl pak ilegální přistěhovalec. Anebo když byli bratři vykázáni za jedné karlistické války, kdy byl napřed i krátce uvězněn, odešli do Marseille a stali se členy ČK a jako ošetřovatelé ČK se vrátili do Španělska pečovat o raněné. Podle ČK poskytovali stejnou péči všem bez jakékoliv preference, a to milosrdní bratři dělají.

Když údobí občanských válek konečně skončilo r. 1876, vrátil se Benedikt do Barcelony a reorganizoval řád. Do r. 1903 měli už bratři ve Španělsku a Portugalsku 15 domů, které založil, 4 ortopedické nemocnice pro děti, starobinec, sirotčinec, školu pro chudé děti a především díla pro ty nejmenší z chudých – psychicky nemocné. Bylo to 6 nemocnic pro psychicky nemocné, jedna nemocnice speciálně pro epileptiky, a zemědělská osada určená pro pracovní léčbu mentálně nemocných – rehabilitační zařízení. Vycházel z tehdy moderních metod předního španělského (katalánského) psychiatra Antoniho Pujadas i Mayans, který zlidštil podmínky a věnoval se vodoléčbě. V r. 1881 založil v Ciempozuelos novou ženskou kongregaci Nemocničních sester Srdce Ježíšova v duchu sv. Jana z Boha, ale určenou přednostně péči o psychicky nemocné. Této kongregaci dal heslo, které bylo i jeho heslem: „*Modlit se, pracovat, snášet, trpět, milovat Boha a mlčet.*“ Jeho kongregace má dnes přes tisíc sester ve 110 domech po celém světě. V r. 1893 obnovil řád v Portugalsku a v r. 1901 v Mexiku.

Při epidemiích cholery v Madridu, které se v 19. století opakovaly, byl odvážným ošetřovatelem chudých. S malými skupinkami bratří navštěvovali nejvíc postižené zóny města, v mnohých byli jediní, kteří byli schopní pomoci a poradit s péčí a s hygienickými opatřeními. Bez úspěchu se snažil do této služby zapojit i různé ženské kongregace, nebyly na to připravené. Jen dvě laičky byly ochotné pracovat pod jeho vedením a z nich se pak staly sestry jeho kongregace. Ke konci století začaly krušné roky. Byl obviněn z násilí na ubohé dementní ženě (tzv. případ Semillan) a souzen v Madridu. Případ se táhl 7 let od r. 1895 do r. 1902 a nakonec byl uzavřen pro nedostatek důkazů. Zprvu nechtěl ani advokáta, až na žádost biskupa ho přijal. Celou dobu se ale táhl skandál živený antiklerikálním tiskem, byl nazýván perverzní bestií. To byl svět, ale ještě horší byla pomlouvačná kampaň směřovaná do Říma a na úřad sv. Officia, která trvala 3 roky

do r. 1896 a byla ukončena oficiálním prohlášením, že se nemá s obviněními počítat.

V r. 1905 se účastnil generální kapituly v Římě a pak byl papežem pověřen úkolem apoštolského vizitátora celého řádu. Těžký a obvykle nevděčný úkol, při němž si lze nadělat nepřátele. Tím spíš že br. Benedikt byl přísný antimodernista a v církvi i v řádu probíhal boj mezi modernisty a antimodernisty. Vedl rozsáhlou korespondenci a osobně navštěvoval různé provincie a domy s ožehavým posláním oživit ducha řádu a také řeholní kázeň. Po dokončení úkolu byl sv. Piem X. jmenován generálem řádu. Postavila se proti němu uvnitř řádu sice malá, ale vlivná intrikující skupina. Benedikt se už nechtěl opět hájit, a proto jen po roce od jmenování podal rezignaci 20. 6. 1912.

Vyčerpaný dlouhým stresem byl převeden do Paříže, kde měl první záchvat mrtvice. Zotavil se jen částečně a v dubnu 1913 byl poslán do rádového domu na severu Francie v Dinan. To už se projevovala i demence. Za rok 24. 4. 1914 zde zemřel. Jeho ostatky jsou uloženy v mateřinci sester v Ciempozuelos. V r. 1964 začal jeho proces, v r. 1985 byl tento pomlouváný, vyháněný a obviňovaný zakladatel blahořečen a v r. 1999 svatořečen.

Dáma s lampou aneb Boží poslání sloužit nemocným

Florence NIGHTINGALE, zakladatelka moderního ošetrovatelství

12. 5. 1820 – 13. 8. 1910 Anglie

Florence, rodinně Flo, se narodila 12. 5. 1820 v bohaté rodině viktoriánské Anglie. Rodiče často cestovali a údajně jméno Florence měla po místě narození Florencii (Florence je jinak Květa a Nightingale slavík.) Otec, absolvent Cambridge, vyučoval ji a její sestru Parthenope (podle Neapole, kde se narodila) historii, filosofii, matematiku, latinu, řečtinu i moderní jazyky, takže Flo hovořila plynně německy, francouzsky a italsky. Sestry byly v dospívání představeny královně a vstoupily oficiálně do londýnské společnosti. Flo byla vysoká, štíhlá, okouzující, dobře malovala, psala chytré dopisy, ale její pronikavá inteligence byla i dost kousavá, kritická i sebekritická. Parthenope byla jiná, odpovídala lépe představě dámy svých kruhů. Obě byly výborné partie. Jenže Flo se odmítla provdat,

i když měla 9 let věrného nápadníka, který ji, jak přiznala, i vyhovoval. Nakonec si vzal její sestru.

Florence nemohla jinak, jednoho dne (přesně 7. 2. 1837) k ní totiž, jak byla pevně přesvědčena, promluvil Bůh a povolal ji do služby. Měla tehdy 17 let. Celkem slyšela Boží hlas ještě 4x. Mnohem později si ve svých 70 letech poznamenala: „*MUSÍM mít na paměti, že Bůh není můj osobní tajemník.*“ Věřila, že Pán chce, aby zůstala svobodná, aby ji Bůh vedl ke službě „*skrze Jeho poslání sloužit nemocným*“. Po celý její život ji přes všechny překážky nesla víra v toto poslání. I když ji někteří proto označují za hysterku a manipulantku, je podle mne velmi nepravděpodobné, že takováto hysterická vize by byla jen několikrát za život, zvláště za tak náročný život, a že by měla z ní takovou sílu a zejména vytrvalost. Jako Boží vůle jí bylo zjeveno zasvětit se ošetrovatelství, jenže to bylo tehdy v Anglii nízkou, společensky neceněnou až opovrhovanou profesí, nevyžadující zvláštní vzdělání. Někdy v té době se objevila v knihkupectvích kniha s literární hrdinkou, ošetrovatelkou Gampovou s ginem a deštníkem, vznikl tedy určitý negativní stereotyp ošetrovatelky. Není divu, že se rodina zděsila. Doufala, že to však Flo přejde.

Nepřešlo. Nakonec, aby přišla na jiné myšlenky a opustila svůj rozmar, ji poslali na cesty po Evropě. Využila toho a v r. 1850 navštívila i Kaiserswerth v Německu – školu i nemocnici evangelických diakonek. Po návratu si vymohla i přes silný odpor rodiny (její sestra Parthe, která to brala jako společenskou ostudu celé rodiny, ji v hádce dokonce uhodila náramky tak silně, až byla omráčena), že v 31 letech r. 1851 mohla odjet studovat ošetrovatelství do Evropy. Opět v Kaiserswerthu 3 měsíce a pak ještě v Paříži, kde byl jiný institut diakonek. Nešlo rozhodně jen o odborné studium. Institut v Kaiserswerthu, založený r. 1836 pastorem Fliednerem, sloužil jako jakýsi model pro diakonii v protestantském prostředí. Komunity sester byly chápány jako „společenství víry, služby a života“. Použity byly i tradiční prvky řeholního života: společné vlastnictví, celibát po dobu přináležitosti ke komunitě, jednotný oděv, mateřinec jako místo shromažďování a výchovy. Užití těchto prvků bylo zdůvodňováno jejich funkčností pro službu. „*Být služebnicí Pána Ježíše Krista, podle jeho vůle být služebnicemi v pomoci potřebným všeho druhu a být služebnicemi sobě navzájem,*“ to byl cíl diakonek. Všeobecná ochota ke službě měla vycházet z bytostně náboženského postoje, proto denně četba Písma, tichá modlitba a rozjímání – diakonka měla žít jako „slu-

žebnice Páně“ (Lk 1,38). Společenství diakonek se šířila v protestantské Evropě a existují dosud. Byly v minulosti i u nás, jedna z prvních byla sestra evangelického faráře Karafiáta, autora Broučků. I když odborná úroveň institutu nebyla vysoká, Florence nadšeně napsala: „*Toto je život. Nyní vím, co je to žít a milovat život...*“ Předtím ve svých 30 letech, než zlomila odpor rodiny, a to jí trvalo celkem 12 let, se modlila: „*Nyní mi, můj Pane, dovol, abych se soustředila jen na Tvou vůli.*“

Po návratu domů byla přes odpor rodiny r. 1853 jmenována správkyní Ústavu pro nemocné dámy (pečovatelského domu pro nemocné šlechtičny), kde revolučně změnila poměry, včetně toho, že pro přijetí už nebylo potřebné anglikánské vyznání. Zlepšila výrazně péči a na polovinu snížila náklady. To je sen každého zřizovatele. Vždy energická, soucitná, tichý hlas, laskavé způsoby, ale neústupnost a neodolatelná síla osobnosti, tak ji vylíčila soudobá skica.

V letech 1853 až 1856 byla Anglie v tzv. krymské válce. Na jedné straně Rusko a na druhé Turecko + Anglie + Francie + království Sardinie. Ať byla záminka k válce jakákoliv, byly to geopolitické zájmy. V Timesech dopisovatel W. H. Russell psal o špatné péči o raněné, o totálním nedostatku i hadrů na ucpání ran. Florence přiměla ministra obrany Sidneyho Herberta, aby ji kabinet jmenoval vedoucí ošetřovatele v anglické nemocnici v Turecku. Do Scutari dorazila se skupinou 38 sester a prakticky spolu s 1 050 oběťmi útoku lehké kavalerie. Nalezla zde úděsné podmínky: V nemocnici bylo 2 300 pacientů v zoufalých podmínkách, všude byly krysy, blechy, špína, nemocní jedli rukama, pokud bylo co, přetékalý latríny, hromadily se odpadky. Není divu, že vojáci hromadně umírali na cholera, infekce ran. Ale doktoři jí odmítli vstup! Až po dalším přílivu raněných, kdy decimace armády dosáhla poměru 4 vojáci : 3 nemocní nebo zranění, byli nuceni její pomoc přijmout. Florence dokázala zavedením hygieny, stravou, uklidněním a útěchou, bdělostí nad vším snížit úmrtnost ze 42 % na 2,2 % (!), a stala se tak národní hrdinkou. Říkali jí také „dáma náčelnice“. Pověstné byly její noční obchůzky po 6 km chodeb s lampou, odtud přezdívka „dáma s lampou“ a také lampa na odznaku sester. Ovšem tam je antická lampička, ve skutečnosti spíš chodila s tureckou lampou v podobě jakoby čínského lampionu. Napsala: „*Uprostřed této hrůzy (neboť jsme až po krk v krvi) mohu upřímně říci: Dobře, že jsme zde!*“ Přes úžasný viditelný úspěch by se jí lékaři nejraději zbavili, kdyby nebylo podpory veřej-

nosti, burcované Timesy, a jejích velkých fanoušků královny Viktorie a jejího manžela prince Alberta. Florence měla od Timesů 30 tisíc liber a použila je i na důstojné pohřbení 2 tisíc obětí války za zimu. Přetěžovala se nočním bděním, neustálou prací, řízením ošetřovatelek – ke konci už jich bylo 150 a k tomu navíc řešením zbytečných intrik. Krom bolesti ještě demoralizace, lhostejnost, krutost. Dvakrát vážně onemocněla, pravděpodobně prodělala cholera a krymskou horečku. Pacienti ji milovali, údajně líbali její stín. Básník Longfellow napsal o ní ódu: „*Ta paní s lampou stane tam / kde sláva kyne dějinám. / Je dobrá, urozená, / hrdinná je to žena*“. Byla hvězdou všech anglických novin, zpívalo se o ní v kabaretech, pojmenovávali po ní ulice, děti i dostihové koně, její podobizna se dostala na keramiku i pytlíky a vosková figurína do muzea Madame Tussaud. Královna jí poslala diamantovou brož s nápisem „Blahoslavení milosrdní“, kterou navrhl její manžel princ Albert. Její přístup k ošetřovatelství byl z dnešního pohledu skutečně vědecký, svá data sbírala s badatelskou precizností. Zpráva o nemocnici pro vládu měla 800 stran. Založila zdravotnické statistiky. Věřila v průkaznou sílu faktů a statistiku považovala za snad nejdůležitější vědu na světě. Je mimo jiné autorkou tzv. koláčových grafů, často používaných ve statistice.

Po skončení války se za 2 měsíce vrátila inkognito domů po 632 dnech strávených ve válce. Zakrátko se přestěhovala do Londýna. Po návratu do Anglie nosila už stále jen jednoduché černé šaty. Dalších 50 let polehávala, trpěla velikou únavou, bolestmi hlavy, bušením srdce, tlaky na hrudi apod. Lázně nepomohly a lékaři nejčastěji doporučovali klid na lůžku a pro bolesti v zádech často opium. Tehdy se ještě nevědělo o jeho nebezpečí. Možná se jednalo o následek nějaké chronické infekce, snad podle některých známek i o PTSD – posttraumatickou stresovou poruchu, která tehdy ještě nebyla známa a na níž měla zcela nárok po všem prožitém. Ale pozor – i tak pracovala, a jak! Bydlela v hotelu Burlington poblíž Park Lane, kde měla nájem zdarma (byla pro ně dobrou reklamou). Politici chodili za ní a při event. cestování měla zvláštní vagon. Říkala: „*Mám tolik práce, že nemám čas umírat.*“ Často kritizovala svou matku a sestru, které se bály se unavit čímkoliv, i dáním květin do vody. V nich kritizovala vůbec zahálčivé dámy z vyšší společnosti. Přátele zapojovala do práce a byla na ně dost přísná, měla ale okruh velmi oddaných přátel. Ona sama rozhodně nelenošila, i když řídila své projekty z pohovky

a křesla – a že toho nebylo málo! Především systém výcviku zdravotních sester – první na světě, který proměnil toto povolání z opovrhovaného ve vážené, ušlechtilé a žádoucí. Umožnilo se tak mnoha ženám žít svůj život v tomto povolání nejprve v anglosaském světě, pak i jinde, aniž by byly řádové sestry nebo diakonky.

Mnoho věřících žen žilo a žije i dnes jistě toto povolání jako skutečné povolání Boží. Založila první školu pro ošetřovatelky u londýnské nemocnice sv. Tomáše r. 1860 (toto financovala z peněz, které lidé vybrali pro ni jako dar po návratu z války – 1 a čtvrt milionu franků), rozšířila nemocnici sv. Tomáše a financovala ve škole kurzy ošetřovatelství. Napsala v r. 1858 *Poznámky o ošetřovatelství: Co je a co není ošetřovatelství*. Poznámky byly ve dvojí formě za 5 šilinků a pro dělnickou třídu za 7 pencí. „*Jak lidé málo znají a chápou pravé útrapy nemocných! Jak nedostatečně si umí zdravý člověk představit pravý duševní stav nemocného.*“ Někdy byla i nepřijemná se svými pozorováními: „*Pacienti nemají rádi šustící sukně (...)* Když se vážená starší dáma v krinolíně předkloní, vystavuje se pohledu ležícího pacienta na odiv jako baletka na jevišti...“ Vydala také *Poznámky k nemocnicím*. Navrhovala nemocnice do podrobností od barvy stěn (ne tmavé, ale radostné) po knihy v knihovně. „*Možná to vypadá jako podivný princip, ale nejprvnějším požadavkem by mělo být, aby sama budova nemocnice nepůsobila žádnou škodu.*“ Odmítla pro svůj zdravotní stav vedení nemocnic v občanské válce v Americe, ale naplánovala reformu zdravotnického systému v Indii, tehdy britské kolonii. Snažila se o reformu armádního zdravotnictví.

Ale také napsala *Návrhy k úvahám hledačům pravdy mezi anglickými řemeslníky*. Sama denně četla Písmo a její výtisk byl plný jejích osobních poznámek z rozjímání. Dopisovala si s mnoha osobnostmi včetně královny. Podporovala zapojení žen i to, aby se ženy staly lékařkami. S mnohými se přátelila a pomáhala jim. Radila ženám „*aby si zachovaly dostatečnou vzdálenost od fráze o ‚ženských právech‘, která nutí ženy dělat všechno, co dělají muži, jen proto, že to dělají muži (...), a od fráze, která nutí ženy nedělat nic z toho, co dělají muži, jen proto, že jsou ženy. (...)* Žena by neměla naslouchat těmto dvěma voláním a to nejlepší ze sebe, ať už je to cokoli, by měla využít ve prospěch Božího světa.“ A také: „*Dobrá věc se má udělat bez ohledu na to, zda náleží ženám nebo ne.*“

Dostala Královský čestný kříž a r. 1907 obdržela jako první žena britského impéria Řád za zásluhy. Zemřela ve svých 90 letech 13. 8. 1910.

Den jejích narozenin byl zvolen mezinárodním dnem ošetřovatelek; připomíná ji lampa na odznaku zdravotních sester, která byla u nás za socialismu vyměněna za červený kříž s nápisem „Sloužím zdraví lidu“ a v r. 1990 se lampa navrátila. Má četné památníky i vlastní muzeum v Londýně a v anketě byla zařazena mezi 100 nejdůležitějších Britů.

Skončeme její výzvou: „*Kráčejte cestou vedoucí k dobru se srdcem prostým a upřímným.*“

Nekonečně dobrý člověk

Bl. José OLALLÓ Valdes, OH

12. 2. 1820 – 7. 3. 1899 Kuba

José se narodil na Kubě, ale neznal své rodiče. Jeho matka ho opustila měsíc po narození, nebyl ještě pokřtěn, jen datum narození se vědělo z poznámky u odloženého chlapečka, bělocha. Byl snad dítě svobodné matky, prostitutky, nemanželské dítě či z příliš chudé rodiny? To byly nejčastější příčiny toho, že matka dítě odložila na práh kostela. Nevíme. Byl pokřtěn a vychován v nalezinci sv. Josefa. Vyrostl z něho pracovitý, bystrý mladík se soucitným laskavým srdcem. Ve 14 letech si zvolil sám svou rodinu, vstoupil k milosrdným bratřím.

Už v r. 1835 byl poslán do města Puerto Principe – dnešní Camagüey, kde právě řádila cholera. Teprve dospívající, naprostý nováček byl hned ponořen do nejtěžšího. Osvědčil se. Byl nejprve jako pomocný ošetřovatel, učil se při praxi, a pak po 10 letech starší ošetřovatel. Od r. 1856 ve svých 36 letech se stal i představeným. V té době na Kubě jako kolonii Španělska platila řada liberálních proticírkevních zákonů. Pro církve a řád to byla těžká situace. Roku 1876 zemřel jeho poslední řádový spolubratr a on zůstal na Kubě jediný. Neodešel ale do ciziny a i přes řadu překážek pracoval dále v civilní nemocnici. Byl nesmírně oblíbený a potřebný, a tak ho státní správa nechala být. V letech 1868–1878 probíhala deseti-letá občanská válka za osvobození a nezávislost Kuby. V bouřlivé době prokázal velikou odvahu při ošetřování všech nemocných. Nikdy nerozlišoval, zda je nemocný či zraněný otrok, svobodný, vězeň, voják, povstalec za nezávislost, bílý, černý. Byl nazýván „apoštol lásky“ a „nekonečně dobrý člověk“.

Arcibiskup, který viděl jeho schopnosti a duchovní hodnoty, ho vyzval, aby se stal knězem, a byl by to zařídil. José ale odmítl a zůstal ošetřovatelem. Jednak se necítil být hoden toho být knězem, a jednak chtěl zůstat u nemocných a sloužit jim. Stejně mu říkali Padre, jako by byl kněz, byl otcem nemocných. Tedy důvodem odmítnutí byla pokora a sloužící láska milosrdného bratra. Sloužil celkem 54 let v nemocnici, a to v době, kdy jeden lékař měl na Kubě na starosti až tři nemocnice. Určení diagnózy a terapie bylo většinou na zkušených ošetřovateli, kteří suplovali lékaře. José byl nejen ošetřovatel, ale i chirurg v drobném, dentista a vyznal se v ošetřování ran, hlavně v předcházení tehdy častým gangrénám. I přes svou vytíženost, ochotu pomoci ve dne v noci si ještě našel čas na chudé děti a učil je číst a psát, škola byla prostě přímo v nemocnici. Svou odvahu a lásku prokazoval i při epidemiích, jako při epidemii neštovic v r. 1888, kdy lidé umírali ve velkém. Nemocné často jen vynesli do patia (vnitřního dvora v jižních zemích) a nechávali je tam ležet a umřít, ze strachu z nákazy i proto, že už nebylo sil k ošetřování. Bratr José, shrbený, s bílými vlasy, bledý, unavený, se smutným pohledem, chodil po domech a ošetřoval, léčil. Kde nemohl pomoci tělu, přinášel útěchu duchovní a doprovázel ji laskavým gestem, dotekem. Přesto se nikdy nenakazil ani cholerou, ani neštovicemi. Zemřel vyčerpán až 7. 3. 1899. Všechny noviny přinášely o něm zprávu a předháněly se v líčení jeho ctností. Pohřeb vedl arcibiskup z Havany.

Kubánský lid na něj nezapomněl a jeho pověst svatosti trvala. Je zajímavé, že se nevyprávěly žádné legendy o zázracích, které by dělal za svého života, a to jsme v oblasti živé jižní fantazie! Ne, vyprávělo se jen o jeho lásce. „*Byl nekonečně dobrý... neopustil nemocné.*“ Ten výrok ho charakterizoval. Silnější než smrt je láska, a tak pověst svatosti nekonečně dobrého bratra přetrvala přesto 100 let a různé režimy. Byl blahověstěn 29. 11. 2008 na Kubě v Camagüey, dokonce za účasti vládních představitelů, včetně Raúla, bratra Fidela Castra. Snad i proto, že br. José pohřbil s velkým rizikem tělo generála Lynaze, který zemřel den před získáním kubánské nezávislosti, a o tom se vyprávějí vlastenecké legendy. José mu ale prostě prokázal službu lásky. Na Kubě dnes milosrdní bratři působí v Havaně a v Camagüey, vedou psychiatrickou kliniku a zařízení pro staré a rehabilitaci.

Tahle sestra by neměla vůbec k dětem! Aneb krása duše

SB Janina WOYNAROWSKA, Sekulární Institut Krista Vykupitele člověka
10. 5. 1923 – 24. 11. 1979 Polsko

Neznáme Janin původ, rodinu a její rané dětství. Dokonce nevíme, kdy přesně byla dána do adopce. Věděla jen datum narození. V dospělosti našla hrob své biologické matky. Její skutečnou rodinou byla ta adoptivní. Otec byl uznávaný a zámožný lékař, plukovník v záloze, polský vlastenec. Matka snad byla už předtím jedenkrát vdova. Janina dostala velmi dobrou výchovu, obecnou, kulturní i náboženskou. V domě se pořádaly společenské literární večery a koncerty. U své matky viděla opravdovou pomoc chudým, ta byla členkou vincenciánské konference a možná ji Janina i doprovázela při návštěvě chudých nemocných. Jak vyznala ve své básni její matka, „*neprodala, ale dala lásku, kterou obepínala vždy bezbranného sirotka. Pozvala jej do svého života, sdílela s ním svůj život (...) rozptýlila strach z dětského srdce, které zpívá věčnou píseň – Maminko.*“ Janina byla křehká, často nemocná, fyzicky slabá. Studovala proto i část dětství soukromě. Přesto měla kamarádky a od 6 let dobrou celoživotní přítelkyni, děvčátka se našla na procházce.

V době války museli opustit svůj krásný dům do malého bytu. Janina pečovala o nemocnou matku, tajně studovala a také pracovala v mlékárně, aby byla zaměstnána a neposlali ji na práce do Německa, pak od r. 1940 pracovala přímo v ordinaci otce. Ke konci války ji ale nasadili s ostatními dívkami na kopání ochranných příkopů. Byla na to příliš slabá, děvčata jí pomáhala, Němci se jí smáli. Jeden ale také řekl, že kdyby mohl, hned by ji zastřelil. Asi si myslel, k čemu je – podřadná rasa, slabá a ještě ošklivá. Je pravda, že Janina nedostala do vínku krásu. Měla velmi dlouhou tvář, nezvyklou, předkus, silné ruce, nedobré držení páteře. Jen oči měla krásné – a duši. Nerada se proto celý život fotografovala. I později, když byla sestra, se jí děti při prvním pohledu bály a byly názory, že by „*taková neměla vůbec chodit k dětem.*“ Po válce se vrátili do svého domu, ale 21. 5. 1945 zemřel otec. Janina byla přijata na kliniku, částečně i kvůli svému otci, jako hygienistka. Měla určité zdravotnické vzdělání od ČK a především soukromé od otce. Toužila po dalším vzdělání, pokračovala v něm, zvyšovala si stále kvalifi-

kaci. Od r. 1950 byla certifikovaná zdravotní sestra. Dvakrát se marně pokoušela o přijetí ke studiu lékařství. V r. 1956 se stala vedoucí sestrou okresní polikliniky Chrzanowo. A určitou dobu byla i okresní instruktorka zdravotních sester. Z postu vedoucí sestry „byla odejita“ po udání, že vzala sanitkou do kostela starou umírající ženu a dvě řádové sestry. Na soudní jednání – pro zneužití služebního vozidla – si vzala na sebe všechna vyznamenání a bránila se, že se řídila srdcem a smyslem pro humanitu, když chtěla splnit přání umírající. Dostala jen mírný trest a pracovala pak na ORL oddělení.

Měla výjimečné odborné znalosti a zároveň přinášela nemocným útěchu a lásku. Organizovala pomoc materiální i duchovní pro potřebné – svobodné matky, zanedbané děti, staré lidi. Byla kurátorkou v Adopčním centru a zprostředkovávala hledání pěstounů pro mentálně opožděné děti. Navštěvovala chudé rodiny s pomocí a radou. Měla zvláště otevřené srdce pro osamělé matky. Zajišťovala potravinovou pomoc. Dokázala vše zařídit. Jako by měla pohádkové charisma – zavolala někam a požádala, že potřebuje ta a ta rodina dřevo nebo poukázky na mléko, potraviny atd. A všichni jí vyhověli, považovali ji už tehdy za svatou. Viděla potřeby jasně, byla rázná v akci. Vstupovala klidně i do velmi zanedbaných, patologických rodin, kam se ostatní báli jít. Často zde zajistila křest dětí a náboženskou výchovu a sama se stala kmotrou. Měla nejvíc kmotřenek a kmotřenců ve městě a nebylo to formálně jen pro podpis u křtu. Přípravovala často i dospělé na znovupřijetí svátostí. Organizovala prázdninové pobyty v mariánském poutním místě Plock. Organizovala setkávání věřících, kde byla přednáška lékaře na určité téma a pak diskuse vedená Janinou. Organizovala také obnovy a učila PPR. Znali ji, jak schoulená spěchá k nemocným, v dešti i ve sněhu. Schoulená pro bolesti páteře a někdy s bolestným chvilkovým úšklebkem na tváři, trpěla také žaludečními vředy.

Měla řadu přátel. Často trpěla, přesto dokázala tančit kolem ohně při opékání s přáteli. Když r. 1953 na pohřbu matky zkolabovala a pro krvácení ze žaludečních vředů se dostala do nemocnice, navázala i tam přátelství, a to i dlouhodobá. Jeden lékař prohlásil, že si ji chtěl vzít, pro něho byla krásná, ale odmítla ho.

Byla sama, ale ne osamělá. *„Moje osamělost je věnována jinému člověku v nouzi (...) a čas, který mám k dispozici, slabým a trpícím.“* Nebyla osamělá, byla s Bohem. Denně byla na mši sv., rozjímalá. Byla členkou

Živého růžence. Její duchovní otec P. Witold Kacz, kněz hluboké víry, byl několik let ve vězení. Později byl kanovník a byl pověřen pastoračí nemocných v krakovské arcidiecézi od r. 1964 až do své smrti r. 1980. Už ve vězení v něm vznikla myšlenka na založení sekulárního institutu zasvěcených žen, postavit jejich odevzdání se Bohu proti šířícímu se zlu. V r. 1960 založil institut, později přejmenovaný na Společenství Krista Vykupitele člověka. Od počátku do něho vstupoval formačně biskup Wojtyła, a tak je trochu i jeho dítětem. Institut formuje život zasvěcených žen podle evangelních rad, podle blahoslavenství a v duchu Ora et labora. Vede členky k nezištné službě a pomoci těm, které Bůh postaví na jejich cestu života. Dnes má institut krom jádra zasvěcených žen ještě přidružené kruhy manželů a sympatizantů. V r. 1960 prvních 13 žen složilo sliby a v r. 1966 5 z nich věčné sliby do rukou biskupa Wojtyły. Janina byla zasvěcenou členkou institutu, to byla její rodina.

A ještě je jedna tvář Janiny – básnířka. Její duše se odrážela v básních, které psala v tajnosti. Až několik dní před smrtí, jako by o ní věděla, donesla svazek své přítelkyni a řekla, že sní o vydání aspoň jednoho svazku pod názvem *Na cestě*. Tak se i stalo po její smrti. Za několik dní 24. 11. 1979 při cestě za nemocným měli autonehodu, lékař zemřel ihned, ona po několika hodinách. Byla pohřbena na farním hřbitově a její hrob byl stále plný květin a svíček. Proces začal v r. 1999 a r. 2002 byl předán do Říma (1500 stran svědectví a dokumentů).

Během procesu se zjistilo, že Janina byla členkou PSDS (obdoby naší KSČ) od r. 1947 do r. 1953. Vyvolalo to rozruch a otázky. PSDS vznikla v r. 1948 sloučením dvou stran, Polská socialistická strana do ní byla převedena automaticky po čistkách, podobně jako u nás to bylo s násilným sloučením sociální demokracie s komunisty. Je pravděpodobné, že Janina byla členkou této strany, a tak se ocitla v komunistické straně. Proč ale vystoupila až v r. 1953, nevíme. Zůstala pak už jen v Polské lize žen, kde šlo sociálně pracovat. Pro některé je to kámen úrazu, pro jiné ne. Kněz dohlížející na proces podotkl: „*Nebo by se mohla stát patronkou strany?*“

„*Aby bylo možno milovat všechno stvoření srdcem volným jako pták, / Aby vše bylo označeno znamením Stvořitele / Ne znamením nenávisti, závidění, šilenství posedlosti / Aby se každý mohl stát bratrem – / Je třeba svolit, aby znovu byly hřeby proraženy dlaně i nohy / – jako na Kalvárii.*“ (z básně *Stigmata*)

Sv. Marianne COPE, SB Joseph DUTTON a s. Lia SCHWARZMÜLLER jsou zařazeni v kapitole *Misie*.

MISIE – ČAROVNÉ SLOVO ANEB „TY SÁM JSI MISIE“

Misie – jaké kouzelné slovo! Kolik už očarovalo mužů a žen. Koho chytne, toho často už nepustí. Snad je to tím, že „*církev je ve své podstatě misionářská a misie byla vepsána do DNA každého křesťana*“, řekl papež František. V této kapitole nerozdělují jednotlivé profese, na misiích je to jinak. Všichni zde by mohli být ilustrací k jinému výroku papeže Františka: „*Ty sám jsi misie.*“ Každý z nich byl nejen NA misiích, ale sám BYL misií.

MISIE

Bůh je láska a já jsem Jeho služebník pro trpící

Bl. Giuseppe AMBROSOLI, MCCI, kněz, lékař

25. 7. 1923 – 27. 3. 1987 Itálie, Uganda

Narodil se v Lombardii blízko města Como v početné věřící rodině. Byl 7. dítě. Od mala tíhl ke vzdělání, jeho dědeček knihovník ho zásoboval knihami. Vystudoval střední školu a pak nastoupil na studium medicíny do Milána. V mládí a dospívání byl aktivní v KA, hlavně v její pobočce pořádající modlitební setkání mladých. Studia musel za války přerušit. V r. 1943 riskoval život, když pomáhal převádět Židy do Švýcarska, jednou musel i utéci tam s nimi, ale vrátil se. V březnu 1944 musel narukovat do vojska, sloužil v Itálii. Studium obnovil po válce a v r. 1949 jej ukončil.

Giuseppe byl přesvědčen, že je jako lékař povolán do misií sloužit Ježíši v těch nejchudších a nejzranitelnějších, proto zvolil postgraduální studium tropického lékařství v Londýně. Poté v r. 1951 vstoupil ke comboniánským misionářům v Como. Comboniáni – Misionáři Srdce Ježíšova MCCI, byli založeni r. 1867 a mají své jméno po zakladateli

sv. Danielu Comboni, misionáři, biskupovi pro centrální Afriku (v jehož biskupském znaku je Afrika, lev a krokodýl), zakladateli bratří i sester misionářek. Dnes comboniánská rodina zahrnuje víc větví a je rozšířena v mnoha rozvojových zemích. Giuseppe si byl jist delší dobu i svým povoláním ke kněžství, spojenému s povoláním misijního lékaře, ale váhal, kam vstoupit. Byla mu blízká benediktinská spiritualita, miloval Foucaulda, rozhodoval se ale hlavně mezi jezuitu a comboniány. Když oznamoval rodině své životní rozhodnutí, řekl: „*Bůh je láska a je v bližním, který trpí, a já jsem Jeho služebník,*“ což v životě opakoval v různé obměně. V řádu vystudoval teologii. 17. 12. 1955 byl předčasně vysvěcen v Miláně arcibiskupem Montinim, budoucím Pavlem VI., velkým příznivcem misí i zapojení zdravotníků, s nímž se setkáme i u jiných. Do Afriky odjel 1. února 1956 do Kalonga v severní Ugandě, v diecézi Gulu, kde strávil celý svůj další život s malými pauzami. Na začátku ještě dokončoval v semináři v Gulu svá studia teologie a učil se místní jazyk národa Acholi, aby byl schopen komunikovat jako lékař i jako zpovědník. Jazyk ovládl výborně.

V Kalongo přeměnil malou kliniku na nemocnici o 350 lůžkách a vybudoval oddělení pro malomocné. Jako lékař dělal vše. A když nebyla krev pro nemocného, a on sám byl vhodný dárce, daroval ji. Záležitostí jeho srdce bylo vzdělání místních, aby se péče jednou mohla předat zcela ugandským zdravotníkům. V r. 1959 proto vybudoval školu pro zdravotní sestry. Odjížděl jen na „dovolenou“, která ale byla věnována buď dalšímu vzdělávání anebo jeho vlastnímu léčení. Šzil se ve všem s národem Acholi a prožíval s ním všechny konflikty a hrůzy. V letech 1971–1979 to byla diktatura Idiho Amina, „*řezníka z Kampaly*“, mimo jiné s titulem „*pán všeho tvorstva na souši i ve vodě*“, který za sebou nechal 300 tisíc mrtvých, svými protivníky krmil hyeny a krokodýly a mimo jiné přestoupil na islám (snad měl jako boxer i nějaké poškození mozku). Země si po jeho pádu oddechla, ale ne na dlouho. Čekala ji dvě desetky let se vlekoucí guerilla tzv. Armády Božího odporu (LRA) pod vedením Josepha Konyho (nar. asi 1961). Kony byl z národa Acholi, přímo z diecéze Gulu, syn katolického katechety, ministrant. Proto to byla ještě větší bolest pro katolické věřící a pro P. Giuseppeho. Kony se v dospívání učil šamanismu, pak přešel v r. 1986 k Hnutí Ducha svatého Lakwena, kdy Lakwena ústy jedné ženy řídil vyvolený lid Acholi. Jeho LRA zabíjela, mučila, ničila celé vesnice, unesla snad 66 tisíc dětí

jako dětské vojáky a sexuální otrokyně. Děti byly nuceny zabíjet své blízké. A cílem měl být stát vedený Bohem, skrze vůdce Konyho ovšem, na základě svérázně interpretovaného Desatera. Zvěrstva a mučení nejen měla nahánět strach, ale možná, jak se věří v šamanismu, i uvolňovat sílu z obětí pro mučitele. Opravdu dábelské. Přes 2 miliony lidí muselo opustit své domovy. Kony nebyl nikdy polapen.

13. 2. 1987 ugandská armáda evakuovala nemocnici, personál i pacienty do bezpečí, ale přitom také zapálila zásoby i léky, aby se nedostaly do rukou LRA. Evakuace musela proběhnout během 24 hodin. Škola byla přemístěna do bezpečné oblasti a pokračovala, ale nemocnice byla obnovena až v r. 1989. Jednou z obětí Konyho byl vlastně nepřímo i sám P. Giuseppe. I když i v těchto okolnostech zachoval v hloubi duše pokoj a odevzdání Bohu, dopadalo to na něho. Byl vážně nemocen s ledvinami a v této době se jeho stav zhoršil. 22. 3. 1987, ani ne za celý měsíc po evakuaci, zemřel v misi v Lira na selhání ledvin. Ihned po jeho smrti se šířila pověst o jeho svatosti. Je pohřben v Kalongo.

Bl. Giuseppe byl heroický v lásce, vedl skromný osobní život, byl člověk hluboké modlitby. Jak řekl jeho kolega: „*Netoužil po jakékoli slávě ani seberealizaci nebo neměl nějaké asketické svéráznosti.*“ Úžasně spojoval službu lékaře a kněze. Jeho oltářem mimo oltář v kostele byl operační stůl a zde přinášel svou každodenní oběť života. Byl nejen výborný odborník, ale delikátní, jemný, zejména jako gynekolog a porodník, což je všude, ale v Africe zvláště, ceněno. Byl vážný, tichý, ale radostný. Vyzařovala z něho dobrota a ušlechtilost, nekonečná trpělivost, neuvěřitelná disponibilita a jakási duchovní průzračnost – prostě měl charakter Božího muže. Kanonizační proces byl zahájen r. 1999 v Ugandě a přes všechny potíže byl dokončen a P. Giuseppe prohlášen ctihodným. V roce 2019 byl uznán zázrak uzdravení ženy v Kalongo na jeho přímmluvu a 22. 11. 2020 mělo proběhnout blahorečení přímo v Kalongo, které ale bylo odloženo kvůli probíhající koronavirové pandemii.

Nemocnice v Kalongo prosperuje pod vedením společné nadace comboniánů a rodiny Ambrosoli. Nadaci vede jeho neteř Joanna, lékařka misionářka, která dostudovala krátce před smrtí strýčka. Nemocnice slouží kolem 50 tisícům pacientů ročně, má školu pro sestry a porodní asistentky, i vlastní malé letiště. Odkaz bl. Giuseppe Ambrosoliho žije.

Dokta aneb matka malomocných

SB Wanda BLENSKA, lékařka

30. 10. 1911 – 27. 11. 2014 Polsko, Uganda

Wanda vyrostla v Toruni na Visle, městě známém medovými perníčky, jako u nás Pardubice. Nemoc a smrt poznamenala záhy její dětství. Maminka jí zemřela už v roce 1912 a zanechala ji a staršího bratra Romana. Otec se proto oženil znovu a vyženil i dcerku Janinu z prvního manželství druhé manželky. Wanda ztratila maminku, Janina zase otce. Wanda zprvu nechodila do základní školy, otec ji vyučoval sám doma. Navštěvovala až od 9 let střední školu v Toruni. V dospívání poznala, že chce pomáhat lidem, a proto šla studovat medicínu do Poznaně. Už od prvního ročníku byla velmi aktivní v akademickém misijním kruhu a účastnila se jako delegátka mezinárodního misionářského kongresu v Lublani. Její povolání pomáhat lidem se tak upřesnilo na vizi práce v misiích.

Po promoci v r. 1934 pracovala v městské nemocnici v Toruni a v Institutu hygieny a mikrobiologie tamtéž. Během války byla zapojena v podzemní činnosti s hodností podporučíka. Ke konci r. 1944 byla zatčena a byla dva měsíce ve vězení do osvobození. Po válce v r. 1946 utekla ilegálně za svým těžce nemocným bratrem do Německa, ukrytá v prostoru na uhlí na lodi. V Německu pracovala v polské vojenské nemocnici a absolvovala i kurz tropické medicíny. V l. 1947–1950 pracovala v Anglii a zde absolvovala celé postgraduální studium na Institutu tropické medicíny a hygieny v Liverpoolu. Tak byla dobře odborně připravena na své životní povolání.

V r. 1950 dostala pozvání od biskupa z Ugandy a během 4 dní musela odjet. Působila v Buluba v nádherném kraji u Viktoriina jezera v Ugandě. Wanda milovala hory a ani v Africe neodolala. V r. 1955 byla první ženou, která zlezla štít Viktora Emanuela v tzv. Měsíčních horách, dnes Ruwenzori. Buluba byla malá misie irských františkánek s ošetřovnou. Wanda byla první a jediný lékař v okolí, musela proto dělat vše, i akutní operace mimo svůj obor. A především tu bylo mnoho malomocných. Wanda nadaná na jazyky se naučila brzy místní jazyk. Byla citlivá, jemná, vždy s milým úsměvem. Není divu, že ji nemocní a malomocní milovali. Nazývali ji Matka malomocných, ale především byla známá pod pře-

zdívkou Dokta. Kdysi prohlásila: „*Je třeba si misie zamilovat, bez toho to nejde... na misie mají vyjíždět šťastní lidé, protože kdo není sám šťastný, nemůže dát štěstí druhým.*“ Pod vedením Wandy se postupně vybudovalo moderní centrum s nemocnicí se 100 lůžky, školicím střediskem, domy pro malomocné a kostelem. Zavedla kurzy leprosních asistentů, podobně jako u nás známější dr. Pfau v Pákistánu, a školila v péči o malomocné lékaře, studenty a sestry, kteří sem přijížděli, a také vyučovala přímo na univerzitě v Kampale od r. 1966. Zavedla systém výuky péče o malomocné, který se používá pod jejím jménem dodnes. Byla stále přístupná novému, a tak zavedla, byť zpočátku v primitivních podmínkách, histologii. Publikovala i vědecké a výzkumné práce z oblasti tropické medicíny a malomocenství. Sama se stále vzdělávala. Ještě v r. 1973 se učila v Mali operacím nervů, aby je mohla provádět u malomocných. Postupně jí přicházeli pomáhat lékaři zejména z Polska a v r. 1965 i cenná pomoc Janina Bartkiewicz, fyzioterapeutka, která zároveň vyráběla na míru ortopedickou obuv a protézy pro postižené malomocné. Péče o ně měla být vždy komplexní. Mimo malomocné se ovšem musela starat o všechny možné nemocné a také ty s tbc.

V r. 1983 v 72 letech předala vedení nemocnice domorodému lékaři, svému studentovi, a zůstala konzultantkou, plně zaměstnanou nadále. V l. 1986–1987 působila 9 měsíců v Indii jako konzultantka u malomocných a strávila i týden u Matky Terezy. V r. 1993 se setkala v Ugandě s Janem Pavlem II., který ji nazval „ambasadorem misijního laikátu“. Od r. 1993 už ale zůstala v Polsku v Poznani. Bulubu navštívila ještě naposledy v r. 2006 ve svých 95 letech. Ani v Polsku a ve vysokém věku nebyla nečinná, pracovala dále pro misie přednáškami, výukou, sbírkami a jako členka rady Redemptoris missio do svých 93 let a svým velkým misijním zápallem inspirovala mladé, kteří ji milovali. Byla oceněna mnoha vyznamenáními státními a církevními (Polský velký kříž, papežský řád sv. Silvestra atd.) i Řádem úsměvu – speciálním řádem pro ty, kdo pomáhají dětem, a který vybírá dětská porota; je také čestnou občankou Ugandy jako jediný cizinec. Její jméno nesou mnohé instituce. V r. 2011 ke 100 letům jí Poznaň uspořádala slavnost s vypuštěním 100 lampionů.

Zemřela doma 27. 11. 2014. Pohřeb v katedrále v Poznani vedl arcibiskup a kázal jiný biskup, zároveň lékař a misionář Henryk Hosek. Je pohřbena v Poznani. Diecéze naplánovala slavnostní otevření DP na podzim 2020, protože musí uplynout 5 let od smrti.

Při přejímání ocenění Benemerenti od Jana Pavla II. r. 1984 prohlásila dr. Wanda mimo jiné: „*Mluví se tolik o mém posvěcení, ale co je to za posvěcení, když to, co dělám, je vlastně splněním mého životního snu,*“ a zdůraznila potřebu modlitby a komplexní péče: léky, starostlivá péče, modlitba. Právě takovou péči dávala Dokta.

Sestra Yes si nechce kupovat nebe

S. Clementine BRANTSCHEN, řeholnice, zdravotní sestra

1931 – 28. 12. 2005 Švýcarsko, Jižní Afrika

Margrit, jak byla křtěná, vyrůstala se 6 sourozenci ve vesnici Randa v německy mluvící části kantonu Valais ve Švýcarsku. Její otec byl horský vůdce, matka se krom péče o děti ještě starala o pár krav a vedla malé pekařství pro turisty. Děti se samozřejmě musely zapojit do práce doma, v hospodářství i v pekárně. O budoucnosti Margrit nic nesvědčilo, krom snad drobné příhody. Děti chodily prosit o peníze na misie s koláči a misijními kalendáři a samozřejmě také v tom soutěžily. Margrit byla suverénně první, nejrychlejší a roznesla nejvíc misijních kalendářů. Její bratr Niklaus se stal knězem, jezuitou. Dnes je zároveň mistrem v zenu a vede ve Švýcarsku Institut Lasalle, je duchovním průvodcem pro manažery a podnikatele. Byli si s Margrit blízcí. Vzpomínal, že „*nebyla pobožná v tom běžném slova smyslu, ale byla duchovní*“. V mládí se rozčilovala nad těmi, co dělají dobré skutky proto, aby si zasloužili nebe. Taková rozhodně nechtěla být! Brala křesťanství vážně jako vztah, nikoliv jako obchod.

Byla jí stejně jako bratrovi blízká psychologie. Vystudovala obor psychiatrická sestra (v některých zemích existuje), pak ještě všeobecnou sestru a nakonec i porodní asistentku. Brala práci i víru opravdově a stejně i hledání v životě. Později než obvykle, měla přes 30 let, vstoupila do kláštera k voršilkám v Brig. Stala se s. Clementine. Nebylo asi lehké přizpůsobení řeholnímu životu pro dosud velmi samostatnou přemýšlivou ženu. Řekla ale své Ano a od toho neuhnula. Pracovala několik let v nemocnici až do r. 1968. Pak byla vyslána do Jižní Afriky do Umtata, hlavního města tehdy autonomní oblasti Transkei národa Bantu. Byla to opravdu Afrika jak z obrázků africké bídy. V slumech tu žili lidé v chatrčích z plechu, děti

měly vodnatá bříska z podvýživy, jak bývaly obrázky v misijních kalendářích. A k tomu systém apartheidu, oddělení ras a byrokratické ústrky. Byla nešťastná z toho, že v nemocnici a v porodnici směli působit jen bílí lékaři, černí směli být jen na nejnižších postech. Navíc byla jako představená jednu dobu zodpovědná i za všechny sestry (přes 20). Upřímně přivítala změnu režimu, odstranění nekřesťanského systému apartheidu. Po této změně přešla nemocnice na černé odborníky.

S. Clementine se rozhodla, že půjde k těm nejchudším z chudých a přímo v buši postaví nový špitál. Byly to jednopatrové prosté budovy, tam, kde domorodci bydleli v typických chýších se střechou ze slámy. Místo čekárny lidé seděli na bobku pod stromy a trpělivě čekali. Afričané jsou zvyklí čekat, zejména ženy, jen porod nepočká, měl tedy přednost. V Nygulení byla vlastně všechno – ošetřovatelka, porodní bába i lékařka, která šila rány, léčila. A současně manažerka, učitelka. A především křesťanka! Měla domorodé pomocné sestry jako personál, ten jí i asistoval při menších zákrocích. Jednou týdně vycházela do okolních vesnic, rozdávala sušené mléko a vyučovala základním věcem. Nikdy se nepovyšovala nad domorodce, byla ke všem přátelská, ale také byla energická, rázná a přísná, když bylo třeba. Např. když objevila snahu získat podvodné mléko, nebo když chtěl muž předbíhat ženy. Ne všichni ovšem oceňovali její smysl pro spravedlnost. A stále zůstávala pro ně bílá. Občas jí to dávali znát. Nacházela hřebíky v pneumatikách, opakovala se vloupání do nemocnice, při jednom přepadení jí zlomili prst. Představení ji opakovaně vyzývali, aby se vrátila, ale ona chtěla zůstat. Byla neohrožená, ale přesto si byla vědoma nebezpečí. Říkala: „*To je můj úkol zůstat tam.*“ A také: „*Jsem vděčná za to, že moje přání jet do Afriky se splnilo a že jsem tam doma.*“ Založit lůžkovou část už nestihla.

Její smrt nebyla zcela nečekaná. Její sestra sdělila, že při návštěvě doma na podzim 2005 měla předtuchu smrti. Na letišti v Zurychu se s nimi loučila poprvé slovy: „*To je opravdu naposledy, co tu jsem.*“ 28. 12. 2005 ji zastihl v nemocnici lupič, který chtěl odnést trezor s penězi, a zastřelil ji. S lupem utekl a nebyl chycen. Byla pohřbena v Africe. Při pohřbu i při zádušní mši sv. ve Švýcarsku zazněla i modlitba za vraha, protože sestry si byly jisté, že by si to tak přála.

S. Clementine měla přezdívku Yes – tedy Ano. Svým tichým, ale pevným hlasem (který uměla ale zvýšit) odpovídala Ano na volání Pána, na to, kam jí poslali, na žádost o službu. Sestry vnímaly, že její Ano – Yes

bylo jiné, zvláštní. Toto Yes bylo vyznáním víry i modlitbou odevzdanosti ke všemu, co jí Pán poslal.

Jdi, prodej a rozdej chudým... nebo investuj pro chudé

Ct. Marcello CANDIA, farmaceut

27. 7. 1916 – 31. 8. 1983 Itálie, Brazílie

Marcello se narodil v Kampánii, jejíž metropolí je Neapol a v níž bydleli. Marcello byl třetí dítě z 5, byli 2 kluci a 3 děvčata. Otec, doktor chemie, byl zakladatel chemické továrny na výrobu kysličníku uhličitého v Miláně. Věnoval se práci a rodině. Maminka žila pro širokou rodinu, do níž patřili i četní kmotřenci. Byla velmi zbožná a jako členka konference sv. Vincence pomáhala chudým. Děti, a zvláště Marcello, ji při tom často doprovázely. Tak dostal Marcello základy pevné víry a lásky k bližnímu pro celý život. Už od 12 let pomáhal bratřím kapucínům s rozdáváním polévky bezdomovcům v Miláně. Maminka zemřela ve 42 letech. Marcello, 17letý citlivý mladík, z bolesti nad smrtí maminky onemocněl. Projevily se bolesti hlavy a nespavost, které ho trápily pak po celý život.

Vystudoval chemii v r. 1939 a poté ještě biologické vědy a farmacii, kterou ukončil s vyznamenáním v r. 1943. Zároveň se už zaučoval v rodinném podniku. Otec byl velmi náročný učitel a vychovatel, jevílo se mu přehnané, že se Marcello denně účastnil mše sv. Od počátku vlády fašistů jim otec odporoval, jak mohl, a děti proto také posílal do soukromých škol. Sám je vychovával ke spravedlnosti, toleranci, svobodě. Během války byl Marcello povolán do armády jako chemik pyrotechnik, byl v Itálii, ne na frontě. Spolupracoval se záchranou sítí P. Genesia pro záchranu Židů a pronásledovaných politiků. Po skončení války se angažoval v první pomoci navrátilcům z deportace v Německu a zajišťoval jim potřebné léčení. V r. 1945 pomáhal založit Domov pro matku a dítě pro matky v tísní a podporoval ho, ovšem pro odpor otce tajně. Ale otec objevil jeho účet na dobrá díla a žádal, aby přestal s podporou Domova, a také jeho doprovázející kněz to neviděl jako jeho dlouhodobou cestu.

Tak se začala rozvíjet jiná cesta – pomoc misiím. Marcello nadšeně spolupracoval při vzniku laických misionářských organizací, organizo-

val odchod lékařů do misí, založil časopis La Missione. Od r. 1950 spolupracoval částečně s arcibiskupem milánským – pozdějším Pavlem VI. a prof. G. Lazzatim, pozdějším rektorem Katolické univerzity, na založení koleje pro studenty z misí, z nichž některé pozval do Itálie dr. Candia sám. V letech 1950–1955 v něm postupně dozrála myšlenka stát se sám přímo laickým pracovníkem v misiích. Takový sen! Jsou tu přece závazky vůči rodině, firmě a i zpovědník nesouhlasí. Marcello ale chce být poslušný především vůli Pána. Modlí se, a než se rozhodne, jede opakovaně do Brazílie. V r. 1957 poprvé navštívil Macapá na Amazonce, kde se setkal s biskupem diecéze Mons. Pirovano, původem z Itálie. Rozhodne se zde vybudovat kostel a také nemocnici. Jeho činnost je vytrvalá, neúnavná.

V r. 1961 dojde ke zlomu. Dr. Candia prodá firmu a peníze investuje do misí. Evangelní: „*Jdi, prodej, co máš, rozdej chudým,*“ jen trochu moderně změnil z „*rozdej*“ na „*investuj pro chudé*“. Nemocnice, kterou budoval, se jevila přehnaně veliká, ale dr. Candia předvídal správně populační růst. Macapá mělo tehdy 18 tisíc a dnes přes 300 tisíc obyvatel. Později se Mons. Pirovano vrátil do Itálie na místo představeného PIME. PIME je papežský institut pro misie, založený už r. 1850 v Miláně, který sdružuje diecézní kněze a později i laiky pro misie. Marcello přijal z jeho rukou misijní kříž a doprovodil ho na audienci k Pavlu VI. 28. 6. 1965 odjíždí definitivně do Macapá. Nastává období intenzivní práce s podporou mnohých, ale také doprovázené odporem a lhostejností jiných. Takový je život. Nemocnice sv. Kamila a Ludvíka (na památku rodičů) získá 150 lůžek, má víc oddělení, i pro malomocné, výzkumné centrum pro tropické nemoci od r. 1968 a školu pro ošetřovatelky. Budování, jak přiznal sám Dr. Candia, nebylo lehké, nešlo jen o finance, ale byly technické a dopravní potíže, problém s personálem a další. Nevzdal se, „*znamenal to tedy prostě pracovat 2x tak tvrdě!*“ To byl jeho způsob, jak reagovat na potíže. Nezastavil ho ani první srdeční infarkt v r. 1967. Uzdravil se a jelo se dál. Nemůžeme se divit, že ho nespavost a bolesti hlavy neopustily. Výsledkem ale byla velká radost. Nemocnici podle vůle zakladatele měla charakterizovat služba chudým, pozornost k potřebám člověka a efektivnost. Zvyklý z podnikání kladl důraz na dobrý management.

V r. 1975 daroval nemocnici řádu kamiliánů a předal jim svou veškerou zodpovědnost. Vzdal se tedy „svého dítěte“ – to je opravdová chudoba. Mezitím v r. 1967 vybudoval Sociální centrum v leprosáriu v Marituba, kde bylo v hrozných podmínkách, v „předsíni pekla“,

na 700 malomocných, mnoho dětí. Centrum zařizovalo vše od kuchyně přes výuku dětí po volný čas a duchovní péči. A další díla následují: jiné centrum pro malomocné, Dům modlitby, určený pro zasvěcené osoby; centrum pro hendikepované děti; dva karmelské kláštery, kde sestry také pečují o nemocné a malomocné.

V r. 1980 navštívil Jan Pavel II. při své cestě do Brazílie leprosárium a Marcello se s ním osobně setkal. V r. 1982 vznikla nadace pro podporu těchto děl v Itálii a Švýcarsku s úmyslem pokračovat i po smrti Marcella. Nadace podporuje nyní v Brazílii a zvláště v Amazonii kolem 70 děl. Díla rostla a Marcello stárnul. V r. 1983 se vrátil nemocný do Itálie a ještě téhož roku v Miláně zemřel, obklopen rodinou. Proces začal v r. 1991 a v r. 2014 se stal Marcello ctihodným.

Usmívej se, úsměv ti neponičí tvář

Sv. Matka Marianne Cope, řádová sestra, ošetřovatelka

23. 1. 1838 – 9. 8. 1918 USA, Havaj – Molokai

Sv. Marianne se narodila jako Marie Anna Barbara Koob v Heppenheimu v Hesensku, tedy v Německu, ve velmi chudých poměrech. Snad její předci byli i z Čech. S maličkou její rodiče odjeli za prací a novým životem do Ameriky. Usídlili se v průmyslovém městě Utice ve státě New York. Otec získal americké občanství a podle tehdejších zákonů s ním i manželka a děti. Otec tvrdě pracoval, ale žili chudě, vždyť Barbara byla první z 10 dětí. Rodina byla katolická a zapojila se do farnosti sv. Josefa, kde Barbara také chodila do farní školy. Toužila stát se řádovou sestrou. Ale když byla v 8. třídě, její otec se stal invalidním. Barbara musela nastoupit do práce v textilní továrně a pomáhat živit rodinu i se starat o otce.

Teprve v r. 1862, když otec zemřel a další sourozenci už mohli zajistit rodinu, uskutečnila svůj sen. Vstoupila k sestram 3. řádu sv. Františka ze Syracuse, aktivní františkánské kongregaci se sídlem ve městě Syracuse, ve státě New York. Dostala řádové jméno Marianne. Po noviciátu vyučovala ve farní škole děti německých imigrantů, kteří přijížděli hojně po r. 1848. Velmi brzy ocenili představení její inteligenci, praktičnost a obětavost a začala dostávat jiné úkoly. V r. 1870 se stala členkou generální rady a pomáhala založit první katolickou nemocnici v New Yorku.

Spolupracovala na její ustavující listině a prosadila, že nevylučovala z péče nikoho ani podle rasy, ani podle náboženského vyznání. V letech 1870–1877 byla ředitelkou nové nemocnice v Syracusách. Zde se podílela i na vzniku lékařské školy, nabídla škole praxe studentů v nemocnici. Do smlouvy ale dala podmínku, v té době ojedinělou, že pacienti mají právo péči studentů odmítnout. Dokazuje to její citlivost vůči lidem. Lidé si jí vážili pro její moudrost, schopnost stát oběma nohama na zemi, ale zároveň laskavost a schopnost lidi kolem sebe nadchnout. Dnes bychom řekli, že byla výborná manažerka a animátorka. Sestry ji ale někdy kritizovaly za to, že přijímala do péče vyvrhele společnosti, jako opilce. Stala se i provinční představenou.

V r. 1883 dostalo víc řádových společností a náboženských institucí v Americe (udává se 20 i 35) žádost z Havaje od krále Kalakaua o pomoc se zřizováním nemocnic, škol a hlavně s péčí o malomocné. Havaj byla tehdy ještě samostatným královstvím, Kalakaua byl poslední panovník až do své smrti r. 1891, pak po převratech ji anektovala USA a později se stala posledním státem USA. Z malomocných byl velký strach, a tak není divu, že nebyl žádný nával, král nemohl konat nějaký konkurz. Ale s. Marianne se nebála. Odepsala nadšeně: *„Toužím po té práci a z celého srdce si přeji být jednou z vyvolených, jednou z těch, kdo mají privilegium se obětovat pro spásu duší ubohých ostrovanů. Nebojím se žádné nemoci, vždyť sloužit opuštěným nemocným je mým největším potěšením.“* Její spolusestry se také hlásily, a tak na podzim r. 1883 dorazila s 6 dalšími sestrami do Honolulu. Zda je přivítali květinovými věnci a tancem hula, nevíme, ale víme, že dostaly na starost nemocnici Kaka'ako v Oahu, která byla příjmovou stanicí pro podezřelé z malomocenství ze všech ostrovů a kde zůstávali lehčí nemocní. Těžší odváželi do leprosní kolonie na ostrově Molokai. Sestry nemocnici upravily a brzy byla připravená pro 200 nemocných. V následujícím roce s. Marianne zřizovala první všeobecnou nemocnici na ostrově Maui. Brzy ji ale sestry zavolaly zpět. Vládou dosazený správce nemocnice totiž zneužíval leprosní pacienty. S. Marianne rázně dala vládě na výběr – buď půjde on, nebo se ona se sestrami vrátí do Ameriky. Protože vláda chápala, jak je její osoba důležitá pro úspěch misie, ustoupila. Sestry vybudovaly v r. 1885 Kapiolani domov pro dívky, zdravé děti malomocných rodičů, které dosud musely být s nimi zavřené v nemocnici. Ovšem domov musel být také na pozemku nemocnice pro velké obavy okolí.

S P. Damiánem se setkala hned v lednu r. 1884, to se ještě zdál být zdrav. Když v r. 1886 onemocněl, odjela sama jej navštívit a starat se o něj přes nevěli vlády. V tomtéž roce přijel na Molokai i bratr Joseph Dutton, aby mu pomáhal (viz jeho heslo). V r. 1887 se změnila vláda a celá politická orientace byla nyní proti cizincům. Vláda uzavřela nemocnici pro malomocné v Oahu a zůstalo jen vyhoštění na Molokai, a to jen do Kalau-papa na poloostrov, který byl oddělen od ostatního ostrova neschůdnými horami a byl přístupný jen z moře. Naprostá izolace. Kdo se bude starat o nemocné na Molokai? O rok později požádala vláda s. Marianne, aby otevřela v Kalau-papa domov pro malomocné ženy a dívky. S. Marianne odpověděla: „*Radostně přijímáme tuto práci,*“ a spolu s dvěma sestrami přijely na Molokai, aby tu už zůstaly. Těžce nemocnému P. Damiánovi bylo útěchou, že se někdo postará o malomocné a o jím založený domov pro muže a chlapce. P. Damián zemřel 15. 4. 1889. Péče o celou kolonii byla těžká. Finance pro oba domovy zajistil bohatý havajský obchodník a politik H. P. Baldwin, křesťan, syn amerického protestantského misio-náře. Sám měl po pracovním úraze amputovanou pravou ruku a levou psal i hrál na varhany v kostele, snad i to mu přineslo větší porozumění pro postižené. Práce bylo ale přespříliš a místy přicházela beznaděj. I jedna ze sester si v takové chvíli vzdychla, jak dlouho bude kolem sebe vidět jen nemocné a znetvořené. Pak se podařilo, aby na místo P. Damiána přijeli další řeholníci z jeho kongregace. P. Damiána i s. Marianne si velmi vážil slavný spisovatel R. L. Stevenson, který navštívil při svých cestách Molokai, bránil P. Damiána před nesprávnou kritikou v tisku a s. Marianně věnoval oslavnou báseň.

Za všech podmínek zůstávala s. Marianne klidná, stále optimistická a s důvěrou v Boha rozptylovala obavy sester z nákazy apod. Opakovala jim, že jejich „*úkolem je učinit příjemnější a pohodlnější život*“ nemocným touto strašnou chorobou. Jejím dalším úslovím bylo: „*Úsmívej se, úsměv ti neponičí tvář.*“ Úsměv byl také službou druhým.

Zemřela 9. 8. 1918 v 80 letech přirozenou smrtí, aniž by se naka-zila. Byla pohřbena na pozemku domova pro dívky. V r. 2005 byla bla-hořečena a tehdy byly její ostatky přemístěny do Syracus a vybudována tam svatyně. V r. 2012 byla svatořečena. Její kongregace v tomtéž roce zanikla sloučením s jinými do nové a ostatky sv. Marianne se vrátily zpět do katedrály v Honolulu. V Syracusách je její muzeum. V Molokai stojí její velká socha objímající Krista a obklopená malomocnými. Dnes tu žije

jen necelá dvacítko posledních malomocných. Liturgická památka je 9. 8. a v episkopální církvi USA ji vzpomínají 15. 4. Je patronkou malomocných, nemocných AIDS, vyděděnců ze společnosti a Havaje.

Doktorka Kuráž a zástupce ctihodné Benedetty

Lucille Teasdale a Piero CORTI, manželé lékařů

Lucille 30. 1. 1929 – 1. 8. 1996 Kanada, Uganda; Piero 16. 9. 1925 – 20. 4. 2003 Itálie, Uganda

Lucille a Piero zde zastupují manžele, kteří odcházejí sloužit do Afriky jako laici – lékaři, zdravotníci. V r. 1983 pozval oba manžele na soukromou audienci do Vatikánu Jan Pavel II., aby jim osobně poděkoval za jejich službu v Africe, vycházející z hluboké víry a lásky.

Lucille se narodila v Montrealu jako čtvrtá ze 7 dětí v rodině řezníka. Chodila do internátní katolické školy vedené řádovými sestrami. Zde také uslyšela svědectví sester misionářek z Číny a ve 12 letech se rozhodla, že bude doktorkou „v Indii“. A za svým dívčím snem šla houževnatě. V r. 1950 nastoupila na studium lékařství v Montrealu, v jejím ročníku bylo ze 110 studentů jen 10 žen. V r. 1955 ukončila studium s vyznamenáním a začala rezidenturu (počáteční praxi) v dětské nemocnici v Montrealu jako pediatrička a gynekoložka. Zde také poznala Piera, italského lékaře, který tu byl na stáži, aby získal specializaci z pediatrie.

Piero se narodil r. 1925 v Besana v oblasti Brianza v Lombardii v Itálii. Byl pátým z 10 dětí z dost zámožné rodiny. Jeho otec podnikal v hedvábnictví a pak ve stavebnictví. Starší bratr Eugenio se stal slavným italským esejistou a spisovatelem. Piero (vlastním jménem Pietro) ukončil studium medicíny v r. 1950 v Miláně. Během studií se seznámil s dnes ctihodnou Benedettou Bianchi Porro. Benedetta také studovala lékařství, ale těžká nevléčitelná nemoc ji pomalu připravila o pohyb i smysly. Její pokoj se stal duchovním centrem pro mnohé. Piero slíbil Benedettě, že se stane lékařem v Africe místo ní a že bude pracovat za dva, i místo ní jako její zástupce. Po studiích na radu přátel odešel do Kanady a zde získával specializace v radiologii, neuropsychiatrii a pediatrii, a tak se seznámil s Lucille.

Oba mladí lékaři, hluboce věřící katolíci, sdíleli touhu pracovat, kde je to nejvíce potřeba. Stali se přáteli. Pak se Piero vrátil do Itálie studovat dál a Lucille měla mít po 6 letech praxe ještě zahraniční stáž v dětské chirurgii, aby mohla absolvovat závěrečné specializační zkoušky. Když se ale snažila získat rezidenturu v tomto oboru, psala marně do nemocnic v USA a v Kanadě, všude byla odmítnuta. O chirurga ženu nebyl prostě zájem, předsudky fungovaly. Proto dokončovala svůj výcvik ve Francii v Marseille a tam za ní přijel na návštěvu Piero. Piero mezitím dokončil kvalifikace a zvolil si za své místo působení malou misijní nemocnici v severní Ugandě. Pozval Lucille, aby tam šla s ním na několik měsíců, bez platu, jen za kapesné. Přijala a odletěla s ním. Nemocnice St. Mary v Lacoru byla na území národů Acholi a Luo, na severu Ugandy, 100 km od hranic se Súdánem. Nemocnici spravovali comboniánští misionáři, měla 40 lůžek a ambulanci, ostatní včetně operačního sálu bylo ve výstavbě. Lucille zde proto provedla první operaci na vyšetřovacím lůžku v ambulanci. Po několika měsících se vrátili, Lucille do Francie dokončit vzdělání, Piero do Itálie kvůli zdravotnímu stavu svého otce. Do Afriky oba přijeli znovu ke konci r. 1961, kdy Lucille přijala Pierovu žádost o její ruku. Svatba byla v nemocniční kapli 5. 12. 1961 a 17. 11. 1962 se narodila jejich jediná dcera Dominique, která dostala místní jméno Atim; Lucille pak místní říkali „min Atim“ (matka Atimy). Bylo tak jasné, že je přijali za své.

Lucille pracovala hlavně jako chirurg a pediatr, Piero řídil nemocnici, pracoval jako internista, radiolog, neurolog. Nemocnice patřila vlastně italskému biskupovi, ale ten dal Pierovi velkou nezávislost a Piero nikdy nechtěl od diecéze peníze, sháněl je od dárců v Evropě a Kanadě. Jeho heslem bylo: „*Co nejlepší péči co nejvíce lidem za co nejmenší peníze.*“ Mimo intenzivní práce se věnovali vzdělávání žen Acholi v hygieně a zdravotvědě a přes ně se pak působilo na rodiny. Nemocnice se stala výcvikovým střediskem pro comboniánské řeholnice, které získaly vzdělání zdravotních sester a porodních asistentek v Británii, a po 20 let byla tréninkovým místem pro italské lékaře, kteří se rozhodli pro civilní službu místo vojny. Později byla výcvikovým centrem i pro lékařskou fakultu v Makerere, mezi prvními byl i dr. Matthew Luwkiya, který tu zůstal pracovat a stal se přítelem Cortiových. Zemřel jako oběť eboly r. 2000.

9. 10. 1962 získala Uganda nezávislost a nastalo období různých konfliktů, občanských válek a diktátorů. Po vojenském puči Idiho Amina

r. 1971 přišlo až do r. 1979 těžké období jeho krutovlády, které bylo moc i na Afriku. Země se ocitla v hospodářském kolapsu, školství zcela selhalo, nastal chaos. Rodiče se s těžkým srdcem museli rozloučit s Dominique, která dokonce už občas asistovala matce místo ugandské sestry, a poslali ji do bezpečí do Itálie k příbuzným. Vracet se měla jen na prázdniny. Pro rodiče to byla, jak vyjádřila Lucille, největší oběť jejich života. Později byla Dominique v Keni, studovala v Nairobi, aby mohla častěji (třeba 3x za rok) na kratší prázdniny domů. V r. 1979 při válce s Tanzanií byla nemocnice opakovaně terčem útoku z obou stran, stále do ní přitom mířil nekonečný proud zraněných a operovalo se a operovalo..., vždyť dlouho byla jejich nemocnice jediná funkční široko daleko, nejbližší byla 600 km. Tehdy se také Lucille během operace nakazila od zraněného vojáka, který měl AIDS. Nepokoje nekončily ani po válce; prakticky stále dokola – občanská válka, vzpoury.

Lucille na sobě sama zpozorovala příznaky nemoci: horečky, hubnutí, kašel, herpes zoster atd. Navštívila proto r. 1985 specialistu v Londýně a diagnostikovali jí AIDS. Přesto dál pracovala, dokud mohla. Měla spoustu zdravotních komplikací, ke konci života vážila už jen 40 kg, a přesto trávila ještě 4–6 hodin na ambulanci, když už nebyla schopna operovat. Nakonec odletěla do Itálie, kde zemřela 1. 8. 1996. Měla za sebou 13 tisíc operací. Nemocnice měla tehdy už 450 lůžek. Lucille byla dle svého přání pohřbena v Ugandě, na pohřbu se táhly fronty lidí kilometry daleko.

Piero pokračoval dále v práci, i když také nebyl zdravý, opakovaně prodělal infarkt a řadu srdečních operací. Zemřel ale až v r. 2003 v Itálii na rakovinu pankreatu. V březnu 2002 se ještě znovu oženil s Argií, svou přítelkyní z dětství. I on byl pohřben vedle Lucille a přítele dr. Matthewa. Dcera Dominique se stala lékařkou a vede nadace, které zajišťují nemocnici. Lucille a Piero obdrželi mnoho vyznamenání za života i po smrti a vyšla o nich v Kanadě kniha. Lucille je známa pod přezdívkou dr. Kuráž.

Dnes jezdí víc manželů na misie. Z misijního lékařského institutu ve Würzburgu vyslali např. v r. 2008 mladý pár lékařů, chirurga a gynekoložku, i s 3 dětmi do Malawi.

Johanna Maria Katharina DECKER (1918–1977)

Německá lékařka, členka Misijního lékařského institutu, viz též dr. Zieglarová. Portrét viz e-verze (zdarma na www.fatym.com).

Albert SCHWEITZER

Nositel Nobelovy ceny míru, lékař, evangelický teolog, filosof úcty k životu, zakladatel nemocnice v Lambaréné, jehož postava je známá. Portrét viz e-verze (zdarma na www.fatym.com).

Dvojitý oblečení pro misionáře

P. Diodato DESENZANI, UMMI, kněz, lékař

11. 11. 1882 – 16. 6. 1960 Itálie, Indie

Diodato (česky by byl Bohdan) se narodil ve Veroně. Jeho otec chtěl, aby šel na námořní školu, ale jednoho dne se chlapce zeptal, zda se nechce stát knězem, a on řekl Ano. Den nato se už šli informovat na biskupství. Po lyceu vstoupil do semináře a stal se knězem. V r. 1907 potkal dona Calabriu a bylo to osudové setkání. Sv. Giovanni Calabria byl veliký přítel chudých, zakladatel děl Božské prozřetelnosti. Porozuměli si a P. Diodato se stal jeho nejbližším spolupracovníkem. V r. 1914 odjel P. Diodato do Indie na misie. V Hajdarábádu začínal nejen jako kněz, ale i jako ošetřovatel u těch nejchudších a malomocných. S pomocí švýcarských sester vyškolil první katolické domorodé porodní báby.

Postupně tu pochopil dvě věci: 1) nutně potřebuje nějakou organizaci v Evropě, která by zajistila podporu misie materiálně i jinak, a 2) spása duši se lépe zdaří při péči o trpící tělo, a tedy je třeba poskytovat péči o zdraví kompletní a totální. Vrátil se proto po letech do Itálie a zapsal se na studia medicíny v Padově. V té době v r. 1933 také založil organizaci UMMI (Unione Medico Missionaria Italiana), která funguje dodnes. UMMI je nejstarší organizace podobného typu v Itálii a hlásí se stále k odkazu P. Diodata, k jeho prorocké intuici spojení lékařské a zdravotní péče a misie. Zrod a pokračování UMMI byl ovlivněn i sv. Calabriou. Za pár let se P. Diodato vrátil do Indie a v r. 1938 během návštěvy Itálie ukončil studia medicíny a chirurgie s vynikajícím výsledkem – v 56 letech! Pak odjel zpět do Indie s takřkajíc „*dvojitým oblečením – lékaře a kněze*“ a pokračoval v práci. Nenechal se odradit různými organizačními rozmíškami v UMMI, ke komu a jak mají být připojeni apod. To lidské se vždy přimísí do dobrého díla, ale to nebylo podstatné a nemohlo ho odvést od služby. V tom může být i nám mimo misie příkladem. Do jeho

ambulance proudily nekonečné řady nemocných i zdálky, které přitahovala jeho pověst lékaře a Božího muže. Pracoval téměř do konce svého života. Zemřel v r. 1960 a odpočívá v Nawapet, kde působil, vedle sochy P. M. Lurdské, u níž se rád modlil.

Flotila vzdává čest veteránovi

Joseph DUTTON, ošetřovatel

27. 4. 1843 – 26. 3. 1931 USA, Molokai

Joseph se narodil ve státě Vermont v USA a jeho původní jméno bylo Ira Barnes Dutton. Vyrůstal v protestantské rodině, byl přesvědčený baptista. V r. 1861 vstoupil během občanské války do armády – do pěšího pluku wisconsinských dobrovolníků. V armádě dosáhl až hodnosti kapitána a byl z ní propuštěn v r. 1866. Mladý veterán. Po válce nastaly divoké roky. Byl i nějakou dobu ženatý, ale manželka mu byla nevěrná, a on propadl pití. Rozešli se, děti neměli. V r. 1876 přestal pít a začal pracovat na své proměně.

V r. 1883 konvertoval ke katolické církvi a při podmíněčném křtu 27. 4. (nebyla jistota platnosti původního křtu) přijal jméno Joseph. Strávil pak také 20 měsíců v opatství Our Lady of Gethsemani v Kentucky, známém trapistickém klášteře. Nezůstal tu ale, byly to vlastně jeho prodloužené životní exercicie, ústící do životního rozhodnutí další cesty. V r. 1886 ve svých 43 letech odjel na Molokai (Havaj) za sv. P. Damiánem, který vděčně přijal jeho asistenci. Při setkání mu Joseph řekl: „*Jmenuji se Joseph Dutton, přišel jsem pomoci a přišel jsem, abych tu zůstal.*“ A také zůstal po zbytek života! Po smrti P. Damiána (15. 4. 1889) ošetřoval malomocné a zařídil Domov J. D. Baldwina pro chlapce a muže (viz u Marianne Cope). Byl františkánským terciářem a i zde měl jméno Joseph. Obecně také byl znám jako „bratr Joseph“ malomocnými i ostatními. I P. Damián, který sám byl Josef křestním jménem, ho oslovoval „bratře Josefe“.

Stali se se s. Marianne Cope následovníky sv. Damiána na Molokai. Snažil se uvést Molokai ve známost a získat potřebné sponzory. Napsal proto článek o Molokai do Katolické encyklopedie a posílal mnoho dopisů s detaily o životě na Molokai, mimo jiné i prezidentu Theodoru

Rooseveltovi. Ten byl touto službou tak zaujat, že nařídil, aby tzv. Great White Fleet, zvláštní námořní flotila USA, která během let 1907–1908 plula kolem světa, při plavbě kolem ostrova uctila veterána a jeho službu stažením vlajek. Psalo se o tom v tisku a přineslo to víc dárců. Bratr Joseph zemřel ve věku nedožitých 88 let v Honolulu a je tam pohřben. Jeho památku opatruje JD Guild – sdružení dobrovolníků, kteří už přes 40 let pečují na Molokai o malomocné. Toto sdružení také žádá zahájení procesu svatořečení. Procesy samotného P. Damiána a s. Marianne Cope se ovšem táhly desetiletí. P. Damián byl blahorečen r. 1995 a svatořečen r. 2009. To není podstatné. Podstatné je: „*Byl jsem malomocný a zůstali jste u mne...*“

Svatost je milost konat pobuřující věci ve jménu věčnosti

SB Raoul a SB Madeleine FOLLEREAU, „tuláci lásky“, organizátoři

Raoul 17. 8. 1903 – 6. 12. 1977; Madeleine 17. 3. 1902 – 3. 3. 1989 Francie a svět

Raoul pocházel z Nevers ve Francii, kde jeho otec vlastnil podnik s několika desítkami zaměstnanců. Rodina byla katolická, tradiční. Když měl 13 let, padl otec v 1. světové válce. Aby pomohl rodině, pracoval Raoul v podniku a učil se jen po večerech s pomocí kněze. Až po válce se vrátil do školy. Ačkoliv patřil k nejlepším studentům, dvakrát neudělal maturitu. Důvodem byly jeho veřejně projevované radikální křesťanské názory v silně antiklerikálním kraji. Proto také ministerstvo školství dalo Raoulovi výjimku, a mohl tak i bez maturity nastoupit na Sorbonnu. Ve svých 20 letech získal pak licenciát z filosofie a z práva, ale nestal se advokátem. Od dětství byl zaměřen literárně a už jako kluk popsal stohy sešitů literárními pokusy. Velmi záhy publikoval, první knihu napsal v 17 letech, psal poezii, pořádal přednášky, založil literární časopis, úspěšné byly jeho dvě komedie. Před mladým mužem, jehož celoživotním osobním symbolem svobody byla široká umělecká černá vázanka, která dráždila Musoliniho, se otevírala dobrá budoucnost. Typické ovšem je, že jeho první veřejná přednáška v 15 letech byla ve prospěch chudých.

Madeleine byla o rok starší, pocházela z Aveyronu. Raoul ji uviděl r. 1917, když prodávala chrpy ve prospěch chudých veteránů, a byla to

oboustranná láska na první pohled. Když se zasnoubili, nebylo jim oběma dohromady ještě ani 30 let. Rodiče se tomu jen usmívali jako polodětské lásce, ale oni věděli, že je to na celý život. A bylo. Svatba byla po studiích 22. 6. 1922. Čekala je i veliká osobní bolest z toho, že nemohli mít děti. Ale mateřství a otcovství jim bylo dáno překvapivě jiným způsobem, dostali asi 15 milionů dětí, nevím přesně.

Raoula poznamenala na celý život dvě setkání v r. 1935 při jeho cestách novináře po Africe. Prvé bylo se spiritualitou Charlese de Foucaulda, původně francouzského důstojníka, pak kněze a poustevníka na Sahaře, mučedníka, zakladatele Nejmenších bratří a sester Ježíšových, kteří žijí přímo s chudými v jejich prostředí. A pak se setkal s malomocnými, což jím otřásl. Po návratu se otázal Madeleine, zda půjde s ním do křížové výpravy za malomocné. Madeleine souhlasila a od té doby manželský pár zasvětil svůj život tomuto „poddruhu člověka“ bez práv a důstojnosti, vyděděncům, trpícím po všech stránkách. Po nacistické okupaci Francie byl Follereau ohrožen, protože jako novinář bojoval proti nacismu a dokonce vydal sérii článků *Hitler Antikristus*. Musel odejít do ilegality, skrýval se u přátel a pak našel útočiště v mateřinci kongregace Misijních sester naší milé Paní od apoštolů ve Vénissieux u Lyonu. Zde se skrýval jako jejich „zahradník“. Generální představená s. Eugenia Elisabetta Ravasio (1907–1990) byla mystička, vizionářka, zapisující poselství od Nebeského Otce. Jako představená ale rozvinula činnost kongregace, která se rozrostla během jejího vedení na 6 tisíc sester, a mohla proto v Africe i v Evropě zařídit 70 center, kde vždy byla škola, kostel i nemocnice. Navštěvovala všechna zařízení.

V r. 1939 se s. Eugenia v Pobřeží Slonoviny dostala i na ostrov Desirée – leprsní kolonii (jako Molokai) a otřáslo jí to. Od vlády si vyžádala pozemek v pralese blízko města Adzopé a chtěla tu postavit město pro malomocné, kde *„se bude k nim přistupovat jako k lidem, s veškerým respektem a důstojností, kterou si zaslouhují“*. Měla pozemek, měla sestry, neměla ale dost financí, a tady nastoupil Follereau. Prohlásil: *„Nedělejte si žádné starosti; pokračujte ve svém díle. O peníze se postarám já.“* A přes velké riziko opustil skrýš a spolu s Madeleine jezdil po Francii s přednáškami v letech 1941–1942. Stal se „ministrem financí pro Adzopé“ a už po 3 měsících vybral milion tehdejších franků. Město u Adzopé vzniklo a první malomocní se nastěhovali v r. 1950. Dlouho bylo mezinárodním vzorem. Dnes existuje léčba, funguje program SZO a v celé zemi

je kolem 500 malomocných. Pozor! Opravník oblíbených omylů: Občas se uvádí, že s. Eugenia na základě vnuknutí v modlitbě začala používat olej ze semen chaulmoogy na rány malomocných a že na základě těchto poznatků vyvinul Pasteurův ústav v Paříži lék na lepru. Není to pravda! Účinky chaulmoogy byly známy pradávno, ale používal se jen zevně pro toxicitu. Od počátku 20. století už byly injekce a od r. 1929 (před s. Eugenií) i pilulky vyvinuté v Pasteurově ústavu a pobočkách v Asii. Snad jen jeho použití někde v Africe mohlo být nové.

Po válce se činnost Follereaua rozjela naplno. Jeho? Ne jeho, ale jejich, protože bez jeho tiché, diskrétní a pracovitě ženy a také bez obětavé pomoci mnoha přátel včetně chudých, pracujících pro chudé, by se jí podařil jen zlomek. On byl tvůrce vizí, nadšený propagátor a neúnavný tahoun. V poválečné bídě inicioval akce pro chudé Třetí bota (vánoční) a Hodina pro chudé (velikonoční dar jedné hodiny práce – mzdy i úmyslu pro chudé). Pobouřil maloměšťáky i katolický tisk. Napsal proto papeži a papež žehnal dílu. Ach ti papežové... jsou s nimi problémy, že? Nejen s Františkem. A pak spousta iniciativ pro chudé a hlavně pro jeho lásku – malomocné. Vzbudil velkou solidaritu, vzniklo třeba spontánně hnutí dětí v Miláně. Děti si odpíraly, chudé dívky z internátu si odhlasovaly postní den, aby mohly poslat ušetřené peníze. Snoubenecký pár se vzdal zasnubního prstenu, později chudý donesl snubní prsteny jeho rodičů, které posloužily při svatbě malomocných... „Šťěstí, že chudí mají chudé.“

Naproti tomu byly marné opakované výzvy mocným světa, aby třeba dali na péči o malomocné rozpočet jednoho jediného dne (!) jejich země na obranu (udělal to jen iránský šáh – muslim). Opakovaně vyzýval, a nejen sám, ale s peticí s podpisy milionu mladých, Ameriku a Rusko, aby se vzdaly jednoho bombardéru, což by stačilo tehdy na léčbu pro všechny malomocné světa a vojenská rovnováha by přitom zůstala zachována. Marně. Provokoval „maloměšťáky věčnosti, kteří si z křesťanství učinili protipožární pojistku proti peklu.“ Rušil jejich klid čísly o bídě a o luxusu. (Starší mezi námi si možná vzpomenou, že i u nás za totality kolovaly tyto statistiky výdajů za luxus a vedle toho bídy mezi lidmi.) Byl považován za rebela, revolucionáře. Jestli ano, pak jimi byli i sv. Otcové – sv. Augustin: „*Přepych bohatých je majetkem chudých,*“ sv. Bazil: „*Peníze pečlivě schované náleží chudým. A tak se dopouštíš tolika nespravedlností, kolik je lidí, jimž bys mohl dát.*“ Mezitím tuláci lásky manželé Follereauovi objížděli svět, najeli 2 miliony km! A nebylo to žádné luxusní cestování.

Na Amazonce se jim porouchal motorový člun a noc strávili v rákosí mezi krokodýly; jindy oba leželi s malarickou horečkou v blouznění v Africe, aby se po záchvatu opět vydali dál; v Brazílii daleko od civilizace dostala Madeleine podráždění slepého střeva a Raoul při tom zešedivěl. Všude byli spolu. „*Pouze ve dvou je člověk nepřekonatelný.*“ „*Největším štěstím mého života byla má žena,*“ řekl Raoul a jistě to bylo i naopak. Na celém světě je malomocní vítali jako Maman a Papá. Kdo má 15 milionů dětí?! To byly tituly, kterých si vážili více než mnoha čestných uznání a řádů od společností, státu i církve.

Raoul zemřel r. 1977, jeho manželka o 12 let později. V pařížské diecézi začal DP Raoula r. 2007 a Madeleine se připojila r. 2011. Je možné říci, že díky Follereauovým se nejen slaví od r. 1954 Světový den malomocných, ale situace malomocných se skutečně změnila. Boj není vyhrán, i když už existuje účinná léčba lepry. Stále je třeba pomoci chudým nemocným. Po celém světě ji financuje velká německá společnost pomoci malomocným. A opět hlavně z mnoha darů obyčejných lidí. U nás po revoluci působí podobně Likvidace lepry (LL), vydává Misionář malomocných.

Zamysleme se nad citáty: „*Žít neznamená nic, je třeba milovat. Protože milovat to znamená modlit se, láska je třeba.*“ – „*Štěstí je to jediné, jehož vlastnictvím jsme si jisti, jen když jsme je darovali.*“ – „*Svatost je milost konat pobuřující věci ve znamení věčnosti.*“ – „*Bůh nechť nám dá milost zděšení vzhledem k celosvětové bídě a nouzi, abychom my, kteří jsme šťastní, byli způsobilí omluvit se za své štěstí tím, že se naučíme opravdově milovat.*“ – „*Pane, nauč nás, abychom nemilovali jen sebe sami, abychom se nespokojili s tím, že budeme milovat své drahé, ty, které máme tak rádi... Pane, nedovol nám již nadále, abychom byli šťastni sami. Vnučni nám strach před utrpením celého světa a vysvobod' nás od nás samých...*“ Pokud vás něco pobuřuje, vezměte si do ruky krucifix a řekněte to přímo Kristu.

Tři rodiny doktorky Rity aneb srdce v sirotčinci

Rita FOSSACECA, lékařka

22. 8. 1964 – 28. 11. 2015 Itálie, Keňa

Rita byla molisana, jak o sobě říkala, tedy pocházela z kraje Molise v jižní Itálii, kde se narodila v Trivento blízko Campobasso, centra regionu.

Rodina je věřící, její strýc je katolický kněz. Vystudovala medicínu v Chieti. V r. 2001 se ale přestěhovala na sever Itálie, do Novary, 100tisícového města 35 km od Milána, v piemontském kraji. Zde pracovala na univerzitě jako výzkumnice v oboru radiologie a zobrazovacích metod a zároveň se v nemocnici 15 let věnovala intervenční radiologii. Na svém kontě měla přes 50 odborných publikací. Novaru a piemontský kraj si zamilovala, i když zůstala molisankou (v Itálii regiony hodně znamenají, není jen „sono italiana“, jsem Italka, ale „sono umbra“, jsem Umbrijka atd.), ale adoptovala si Novaru a Novara zase ji. Pro mnohé byla „sluníčko“ a pro svou milou povahu a ochotu vždy pomoci měla mnoho přátel mezi kolegy i jinde.

Prof. Carriero, její šéf, založil v r. 2006 humanitární nadaci, působící v Keni v oblasti Malindi, v Mijomboni. Spolupracovala s ním, nadchla se a svůj volný čas pak trávila službou v Keni 2–3x během roku. Byla velkodušná, zamilovala si Afriku a tamní lidi. Jejím snem se stalo vybudování sirotčince, což se zdařilo v r. 2012 pro 20 dětí. Jak řekla její kolegyně, „*pečovala o sirotčinec, jako by to byla její rodina*“, stal se dalším smyslem jejího života mimo lékařské povolání. Starala se s velkou pozorností o všechny potřeby sirotků. V r. 2014 se podařilo ve vesnici otevřít i zdravotní středisko. Byla to její vášeň, nesená silným impulzem víry, jak dosvědčují její známí i její on-line profil. Mluvila o Africe s kolegy, přáteli, sháněla finance, věnovala svůj čas, zvala k účasti další, aby spolupracovali, aby prožili dovolenou „alternativně“. A dařilo se jí to. Na podzim 2015 vyjela opět a tentokrát s ní jeli i její rodiče a strýc kněz a také dvě zdravotní sestry z nemocnice – na 14 dní. Rita se jistě těšila, jak svým blízkým vše ukáže, vlastně rodině ukáže svou další rodinu. Měla 3 rodiny – pokrevní v Molise, v Novaře a tu v Africe. Její poslední slova na webu vyjadřovala radost, že mohli zakoupit krávu pro sirotčinec a zajistit tak dětem mléko. Ale dopadlo to jinak.

Večer 28. 11. do jejich domku vtrhla banda mužů ozbrojených mačetami, holemi a pistolí, začali bít přítomné, hledali peníze a cennosti. Zřejmě předpokládali, že bohatí běloši jich musí mít víc, než našli. Rita se pokusila bránit svou matku před útokem muže s mačetou a byla střelena do hrudi. Zemřela; všichni – příbuzní i zdravotní sestry – byli zranění. To vše pro obnos něco málo přes 150 euro a nějaké zlaté šperky, co měli na sobě... Později byl chycen hlavní strůjce loupežného přepadení, který dřív u nich v domku pracoval, a byl odsouzen na 20 let do vězení. Itálie

i Keňa byly šokovány. Všichni byli převezeni zpět, museli být v Novaře hospitalizováni. Pohřeb proběhl v novarském dómu za účasti biskupů Novary i Campobassa. Dóm byl plný, mnozí zavřeli obchody a šli se rozloučit; lidé stáli i před dómem na náměstí. Pak byla Rita převezena do Trienta do rodinného hrobu. Posmrtně dostala také státní vyznamenání. Projekt jejího srdce neskončil, pokračuje. Na pohřbu zaznělo: „*Opravdu to, co pomůže pochopit, jak můžeme milovat tak, že nás to zavede do ohrožení, je kříž. Nemůžeme ho odstranit.*“

U nás je takovým lékařem dobrovolníkem **MUDr. Marcel Drlík**, chirurg, který pracoval rok ve Středoafričské republice při misiích bosých karmelitánů. Je spoluzakladatelem společnosti SIRIRI pro Středoafričskou republiku, autor knihy.⁽³⁶⁾

Je to mé místo, můj úkol

Graziella FUMAGALLI, lékařka

24. 8. 1944 – 22. 10. 1995 Itálie, Somálsko

Graziella se narodila v městečku Casatenovo v Lombardii v prosté rodině jako třetí z 9 dětí. Přes své nadání musela od 15 let pracovat, ale toužila po jiném. Šetřila, aby si vydělala na studia. Stala se ošetrovatelkou na poliklinice v Miláně a nakonec ve svých 27 letech složila maturitu. Poté studovala medicínu v Miláně a pracovala zároveň, protože rodina ji nemohla podporovat. Medicína není lehké studium, ale Graziella za velkých obětí v r. 1980 ve svých 36 letech ukončila studium. Pracovala pak na poliklinice v Miláně a specializovala se na dětskou chirurgii ve Francii a pak v r. 1989 získala specializaci v tropické medicíně. Už v mládí ji nadchla Operace Mato Grosso (hnutí italské mládeže na pomoc nejchudším v Brazílii). Teď mohlo být splněno její tajné přání od dětství být lékařkou a „*pomáhat chudým na Jihu světa*“.

Ještě týž rok odjela jako vedoucí lékař s nevládní organizací do Guinea-Bissau, kde byla 4 roky, pak v Mozambiku a od r. 1994 v Somálsku. Zde vedla Antituberkulózní centrum v Merca. Centrum patřilo italské Charitě, bylo zde 100 lůžek plus ambulance. Založila jej její krajanka Annalena Tonelli, později také zavražděná v Somálsku. Graziella přijala bez váhání poslání péče o tbc nemocné v této tak rozbité zemi. Byla

vždy nestranná, nepřivilegovala nikdy žádné klany a nikoho, neznala rozdíly náboženské, ideologické, etnické či jiné. O všechny se starala stejně pečlivě. To bylo pro klanovou mentalitu mnohých zcela nepochopitelné a nepřijatelné. Byla mateřská a milovala děti. Často opakovala: „*Mé místo je má nemocnice a být s dětmi zde.*“ Pomáhalo jí to při pocitech neschopnosti vzhledem k moři žádostí o pomoc.

22. 10. 1995 v neděli dopoledne přišli 4 muži, kteří ji zavraždili střelou do obličeje. Byl zároveň zraněn italský biolog a zničena laboratoř. Útok nebyl vysvětlen, nic nebylo uloupeno, nebyla zjištěna nějaká osobní pomsta. Byl zatčen jeden muž, který pak utekl z vězení, nebo ho nechali utéci. Její ostatky byly převezeny do Itálie, kde byla pohřbena v rodném Casatenovo. Na Graziellu se vzpomíná jako na mučednici. Italská Charita vydala o ní knihu a také vyšla audiokniha *É compito mio* (Je to můj úkol), jak sama říkávala.

„Troška dobra“ za koncertu zbraní

Ct. William GAGNON, OH, ošetřovatel

16. 5. 1905 – 28. 2. 1972 Kanada, Vietnam

William se narodil v Doveru v USA. Jeho rodiče byli francouzští Kanaďané, kteří imigrovali do velkého města za prací v bavlnářském průmyslu. Byl třetí z 12 dětí. Když měl 11 let, vrátili se na čas zase do Kanady a tehdy byl biřmován. V r. 1920 už byli zase za prací v USA. Uživit se nebylo lehké. I on nastoupil do práce v bavlnářské fabrice, aby pomohl rodině, studium nebylo možné. Základy pevné víry mu dala rodina. Když byl chlapec, vracela se jednou v neděli rodina z kostela domů a zdálky už viděli kouř. Rodiče a starší šli hasit a mladším řekla matka: „*Nedělejte si starosti. Zůstaňte tady a modlete se.*“ Jakoby tento odkaz poznačil celý jeho život.

Okolo 20. roku vnímal duchovní povolání, a to do misí. Pokusil se vstoupit k maristům, ale neprošel lékařskou prohlídkou pro poruchu ledvin. Pak si přečetl v tisku článek o sv. Janu z Boha a cítil se být jím silně přitahován. V r. 1930 vstoupil proto k milosrdným bratřím v Montrealu. Konečně! A přesto opustil postulat, aby pomohl rodině, když byl otec zraněn. Po jeho uzdravení se vrátil a obláčka byla pak za 3 měsíce. Slavné sliby

v r. 1935. První velkou část řádového života strávil v Kanadě, sloužil jako ošetřovatel, a protože prokázal své schopnosti, brzy dostal i jiné služby, vedl školu, byl převorem nemocnice bratří v Montrealu a pak provinciálem. V r. 1948 byl vyzván, aby rezignoval. Ačkoliv k tomu nebyl jasný právní důvod, klidně se podřídil a podepsal rezignaci. Byl přesunut na venkov jako převor. Taková situace prověří skutečné ctnosti. Nezahořkl, bratři pozorovali jeho skutečnou pokoru a dál nadšení ve službě a v modlitbě.

Měl nyní volné ruce pro svůj dávný sen z mládí – misie. V r. 1950 se přihlásil na zámořské misie do nového založení bratří do Vietnamu. Vietnam byl francouzská kolonie, Williamovi byla francouzština mateřským jazykem, a tak to bylo výhodné pro zřizování nové komunity a komunikaci s úřady. 3. 12. 1950 byl jmenován převorem vietnamského založení. Odjel s 2 bratry a přes všechny politické zmatky a potíže v lednu 1952 otevřeli nemocnici a polikliniku Nejsvětějšího Srdce v Bui-Chu na severu Vietnamu, 120 mil na jih od Hanoje. Měla sloužit chudým nemocným a obětem bojů a sloužila prakticky v podmínkách bojů. Vietnam byl těžce zkoušená země. Od r. 1945 do r. 1954 probíhala indočínská válka, tj. válka o nezávislost na Francii. Nakonec byli Francouzi poraženi. Vietnam byl rozdělen na sever s komunistickou vládou „strýčka Ho Či Mina“ a jih – zprvu monarchii, pak republiku. Pak nastala další fáze – boj mezi severem a jihem, se vstupem USA do něho (1965–1973) na straně jihu. Západ a Východ si tu zkoušely zbraně. V r. 1975 byl konec a Vietnam se sjednotil pod vládou komunistického režimu. Toho se už bratr William nedomní. V nemocnici byla zvukovou kulisou příliš často střelba, kanonáda a zvuky bombardování. William postavil sochu P. Marie Fatimské před dům jako ochranu a denně se modlili o ochranu k ní. A ochrana byla skutečně podivuhodná, jak před zraněním při ostřelování, tak i jinak. Bratři, věrní odkazu sv. Jana z Boha, pečovali o všechny potřebné nemocné a raněné bez ohledu na jejich národnost, náboženství, politickou příslušnost, zraněné venkovany i příslušníky odboje. Při udání jim hrozilo vězení i smrt jako i jiným kněžím. Zůstali, i když biskup a část kněží opustili toto území. William psal do Kanady: *„Všichni zůstáváme řeholními misionáři a pracujeme pro chudé bez ohledu na to, co se kolem nás děje.“*

Nicméně konflikt mezi komunistickým severem a jihem vyústil v mohutný proud uprchlíků, během otevření hranic mezi severem a jihem za necelý rok odešel 1 milion obyvatel, většinou křesťané a jiní nepohodlní komunistům, na jih. Odejít museli i bratři. Odešli do Bien Hoa

blízko Saigonu, kde bylo centrum jejich vietnamské provincie. Tak mohli dále pracovat a pomáhat. William byl v těchto letech vším – provinciál, novicmistr, ošetrovatel nemocných, sociální pracovník a moderně řečeno fundraiser (ten, kdo získává peníze, zdroje). Byl vynikající organizátor a zároveň hluboce duchovní vůdce komunity. Vždy praktický, pokorný a prostý, odvážný díky víře a modlitbě. Když nepracoval, měl v ruce růženec, tak trochu jako M. Tereza. V noci se modlival před křížem ve své cele, kontemploval smrt Ježíše a Jeho Vzkříšení. Při ošetrování se spojoval s Kristem a s Jeho obětí za hříchy světa. Často se také modlil v noci v kapli za „koncertu“ dunění bojů kolem, modlil se za mír, za uprchlíky. Mír byl jeho touhou, a to na všech úrovních. Jakmile v komunitě vznikl nějaký konflikt, ihned zdvojnásobil svou modlitbu k Srdci Páně. Pomáhal se smířením v rodinách modlitbou i aktivně. Spolupracoval úzce s redemptoristy a sestrami vincentkami. 1. 2. 1968 se usídlilo na pozemcích nemocnice okolo 7 tisíc uprchlíků ze severu a byla právě oslava vietnamského Nového roku. William jim po modlitbě nařídil se rozejít, rozptýlit se. Druhou noc byl velký nálet, opravdový „slavnostní ohňostroj“, a ti, kdo odmítli odejít, byli zabiti. Stálý proud bolesti byl někdy nad lidské síly. Jedenkrát William ošetroval akutně mladou maminku s malým dítětem, nemohl už jí pomoci, jen ji na její žádost stihl pokřtít. Pak vyběhl před budovu a křičel k Bohu – prosil za ženy, matky, děti, mír.

28. 2. 1972 zkolaboval a zemřel, byl totálně vyčerpán prací, bolestí a láskou. Pohřbili ho na zahradě kláštera a nemocnice a od počátku k hrobu mířilo hojně prosebníků. Hrob je poset děkovnými tabulkami za vyslyšení přímluvy. Ke konci století byl v Kanadě zahájen proces k blažorečení a od r. 2015 je William prohlášen ctihodným. Říkával: „*Všechno, co zůstává, je ta troška dobra, kterou jsme mohli dát.*“ Nu, u něho je to hojná troška...

Zvláštní povaha?

SB Luisa Guidotti MISTRALI, AFMM, lékařka

17. 5. 1932 – 6. 7. 1979 Itálie, Zimbabwe

Narodila se 17. 5. 1932 v Parmě v dobře situované měšťanské rodině, otec byl inženýr a vedoucí správního úřadu. Léto trávil rodina obvykle na let-

ním bytě na venkově. Luisa byla od dětství svéhlavé a náladové děvče s obtížnější povahou. A k tomu ji v 15 letech zemřela matka. Pak se rodina přestěhovala do Modeny. Dospívající Luisa svůj volný čas trávila v KA ve farnosti a později měla vedoucí funkce i na diecézní rovině dívčí KA.

Od dětství chtěla být lékařkou v misiích. Po střední škole se proto zapsala na medicínu v Modeně. Během studia poznala AFMM, misijní organizaci lékařek, založenou dr. Adele Pignatelli (viz níže) v r. 1954. Po svém studiu požádala v r. 1960 o přijetí do asociace jako pomocná členka, což bylo na omezenou dobu. Adele jí poradila, aby napřed získala nějakou kvalifikaci, a ona zvolila radiologii. Mezitím pečovala v rámci asociace o domov pro studentky z misijních zemí. V r. 1962 navštívil kardinál Montini během své cesty po Jižní Rhodesii (nyní Zimbabwe) ambulanci v blízkosti Chirundu. Navrhl AFMM, aby tam vybudovaly misijní centrum se zdravotnickou službou. Ani po zvolení papežem na to nezapomněl a přijal dr. Pignatelli a její tým pro Chirundu v audienci a vyslal je do Afriky jako zástupce církve. Luisa s nimi ale nejela, jednak ještě neměla plně dokončenou kvalifikaci, a také její obtížná povaha by ztížila integraci ve skupině v počátečním období. Prostě to s ní nebylo lehké.

Nakonec ale ukončila přípravu, rozloučila se s rodinou, přijala misijní kříž a 9. 8. 1966 konečně odjela do vytoužené Afriky. Byla nadšená, v dopise psala: „*Misie je úžasná věc.*“ Trpěla sice velmi horkem a moskyty, ale tvrdě pracovala, denně 70 pacientů ve stacionáři, další v ambulanci a v dalších třech menších ambulancích na druhém břehu řeky, kam se musela přeplavit s člunem plným zdravotnického materiálu a zpět, denně přes 100 pacientů. V práci byla ve svém živlu. Jenže Rhodesie byla od r. 1965 prakticky ve válečném stavu. Po jednostranném vyhlášení nezávislosti na Anglii vznikly kmenové, marxistické bojůvky, které vedly guerillový boj proti bílé vládě. Byly také uzavřeny hranice se Zambií, Zambijci se už tak nemohli dostat do ambulance. Bílí majitelé plantáží utekli většinou také do Zambie a ambulance zůstala izolována. Luisa byla poslána do Salisbury – hlavního města (nyní Harare), aby získala další vzdělání v pediatrii. Tady Luisa velmi trpěla, pro její katastrofální angličtinu a nedbalý vzhled ji ostatní nepřijali. V r. 1967 se vrátila do Itálie a ke své velké radosti mohla složit své první sliby v AFMM.

V r. 1969 odjela zpět do Rhodesie a převzala vedení ambulance a nemocničky i leprosní kolonie v okrese Nyamaropa. Zde se cítila velmi dobře a opět tvrdě pracovala. Když do ambulance přišlo dítě, které potře-

bovalo specializovanou péči, odvezla je v noci po práci 160 km daleko do lépe vybaveného zařízení a vrátila se. Nicméně už v prosinci 1969 byla poslána do jiného centra v Blantyre 150 km na sever od Salisbury (na území dnešního Malawi). Ve stanici byl kostel, škola, ambulance a malá nemocnice. Byli zde dva jezuité a malý konvent řeholnic plus domorodý personál. Jak psala Luisa, „*chybělo doslova vše – peníze, materiál, personál*“. Přesto plánovala založit školu pro domorodé sestry. Když byla třeba krevní transfuze, dali krev příbuzní nebo personál včetně kněží. AFMM sehnalo potřebné finance, takže Luisa mohla vše vybavit a krátce před smrtí dostala i generátor pro udržení rentgenu v chodu. Přitom zejména v době epidemie malárie v nemocnici bylo až 150 nemocných, většinou podvyživených. Život byl skromný, stále bylo co dělat a Luisa psala, že je „*šťastná jak ještě nikdy... miluji lidi, miluji své pacienty a oni milují mne. A tato láska poroste, až dosáhne plnosti lásky ke Kristu.*“

V r. 1975 byla Luisa definitivně začleněna do AFMM. A dál rostla její obětavost. Angažovala se také v péči o leprosní kolonii, vzdálenou 15 km od Blantyre, a snažila se sem přinést radost a Krista. Luise velmi pomohla skupina studentek misijní školy nejen v práci, ale i v pochopení africké mentality a v mezilidských vztazích. Brávala někdy malomocné na výlet a všichni v plném džípu cestou zpívali a tleskali. Luisa tak pocítila ve svém životě pokoj a radost, jakou si ani neuměla dřív představit. V r. 1975 přišel do misie nový kněz P. Gibs, krátce po svěcení. Popsal Luisu jako málo přístupnou osobu, stále tmavě oblečenou, s přísně staženými vlasy – tak působila prvním dojmem na druhé. Ale později on, stejně jako všichni ostatní zjistili, že pod tím se skrývá ve skutečnosti laskavá bytost, vždy ochotná k žertu bez ohledu na starosti s prací. Pomáhala jako velmi šikovná lékařka i jako poradkyně. Některé podivnosti povahy ale zůstávaly. „*Byla úplně dezorganizovaná,*“ řekl o ní později P. Gibs. Když se ponořila do četby odborného článku anebo se zamyslela, jak zlepšit péči, nemohl ji nikdo od toho odvést a pacienti museli čekat někdy i celé hodiny. Když se pak objevila, věnovala se jim pečlivě a bez ohledu na čas a omlouvala se pokorně. Nikomu neleželi nemocní tak na srdci jako jí, nikdy neodmítala pomoc bez ohledu na to, kdy a komu. Často proto spala jen pár hodin. Všichni v okolí ji znali, zdravili, byla mezi nimi jako matka v rodině.

Komunistické povstání se šířilo, takže vedení misie v r. 1972 zakázalo navštěvovat určité vesnice. A brzy už byla slyšet střelba i v okolí misie. Luisa nechtěla misi opustit. Byla přesvědčena, že jejich přítomnost je

důležitá, že mladé křesťanství v Rhodesii musí pocítit, že církev zůstává nablízku, když lidé trpí, a že církev není svázána s žádným politickým režimem. V květnu 1976 se ocitla misie uprostřed válečné oblasti. 24. 6. ošetřili postřeleného mladíka a poslali jej v doprovodu řeholního bratra na cestu do lepší nemocnice. Cestou byli oba zatčeni a mladík považován za povstalce. Policie obvinila misii z podpory povstalců zdravotnickou péčí a Luisa byla také zatčena. Byla to těžká doba – tvrdé africké vězení, i když nebyla tělesně zneužita. Byla propuštěna teprve po mnoha intervencích včetně papeže a mohla čekat na svobodě na soudní proces. Misie byla prohlášena za chráněnou zónu, obehnána ostnatým drátem a střežena vojáky; ve vesnici bylo mnoho uprchlíků a jen ČK tu zajišťoval potraviny pro 7 tisíc lidí. Všude zuřila občanská válka, v r. 1977 bylo v Rhodesii zavražděno 7 misionářů. V r. 1979 byla většina lidí evakuována do méně ohrožené oblasti, ale Luisa odmítla odejít, ačkoliv ji k tomu vyzývala představená z Itálie – ale nechala konečné rozhodnutí na Luise. Zůstal tu sice i kněz P. Gibs, ale Luisa se cítila morálně osamělá. Bylo to psychicky velmi náročné. Objevily se pocity neužitečnosti a nemilovanosti, pak smutek a zlost. Pokusila se dosáhnout opět důvěry. Pán ji posílil prožitkem své přítomnosti, takže pak mohla napsat: „*Mohou na mne střílet, ale Bůh je se mnou.*“

6. 7. 1979, když přes rady všech doprovázela jednoho pacienta v sanitce do nemocnice, byli zastaveni povstalci a Luisa byla přitom postřelena, za několik hodin zemřela v nemocnici. Její DP byl uzavřen r. 2013. Možná bude i s obtížnou povahou na oltáři – nebyla by první taková svatá či svatý. Pán má jiná měřítká než lidé.

Tikkun olam aneb být spolu – Stvořitel

Rick HODES, lékař, Žid

30. 5. 1953 – ? (Pán ví) USA, Etiopie

Tento portrét je výjimka: dr. Hodes ještě žije a je Žid. Je to trochu moje srdeční záležitost od první chvíle seznámení se s jeho příběhem, snad mi to tedy laskavý čtenář, jak se mu říká, promine.

Rick Hodes se narodil na Long Islandu v New Yorku v židovské rodině. Vystudoval lékařství na Univerzitě v Baltimore a stal se internistou, pro-

tože preferoval dlouhodobý vztah s pacientem. Ale také plánoval strávit nějaký čas pomoci v rozvojových zemích. V rámci Fulbrightovy nadace odjel proto původně na dva roky vyučovat na univerzitu do Addis Abeby, hlavního města Etiopie. Později ho oslovili z JDC. JDC je zkratka pro Jewish Joint Distribution Committee, neziskovou americkou židovskou organizaci, vzniklou v r. 1914, která pomáhá židovskému obyvatelstvu v různých zemích. Má ale řadu programů ve více zemích, které se netýkají jen židovského obyvatelstva a financují ji američtí Židé. Dr. Hodes se měl postarat o lékařskou asistenci při imigraci etiopských Židů Falašů do Izraele v rámci operace Šalamoun. Falašové jsou černí, nemluví hebrejsky, neznají talmud a jejich Písmo je zcela základní, má jen Tóru – 5 knih Mojžíšových, žádné pozdější spisy. Od hlavní větve judaismu byli tedy odděleni velmi dávno. Legendárně se odvozují od krále Šalamouna a královny ze Sáby. Většinou to byli negramotní pastevci a rolníci, kteří by nejraději s sebou vzali do letadla do Izraele i svou kozičku. Jejich kulturní odlišnost byla zárukou problémů v Izraeli a vyplnilo se. Ale byli to Židé! A to bylo rozhodující. Izrael je proto v 80. a 90. letech zachránil leteckým mostem před politickým pronásledováním a hladomorem v operacích Mojžíš, Jozue a Šalamoun. V této poslední operaci se převezlo letecky 14 400 osob do Izraele během 24 hodin. Dr. Hodes zjistil u mnoha z nich závažný problém s tbc a zahájil u stovek léčbu.

V následujících letech se zabýval uprchlíky, už ne židovskými, ve více afrických zemích a také v Albánii a vždy se vracel ke své práci v Etiopii. Stal se také konzultantem katolické misie M. Terezy v Etiopii. V r. 1999 v misií potkal dva opuštěné sirotky s páteří silně deformovanou tbc. Věděl, že tu dostanou lásku a péči, ale že bez operace brzy ochrnou. Ale jak jim operaci zařídit? Napadlo ho, že by je mohl adoptovat, a tak by byli zahrnuti do jeho zdravotního pojištění v USA. Ale adopce je přece na celý život! A on je svobodný a s prací... Celý víkend rozjímal, modlil se a dostal v modlitbě odpověď, jak věřil, od Všemohoucího: „*Dal jsem ti šanci jim pomoci, tak neřekni Ne.*“ Bylo rozhodnuto. Adoptoval oba chlapce a poslal je na léčení do USA. Později adoptoval ze stejných důvodů další – celkem 5 dětí, víc totiž etiopské zákony nedovolují. A nebylo to jenom na oko a pro operaci, stal se pro ně opravdu otcem ve všem. Jsou jeho rodina.

Dr. Rick denně mnoho hodin vyšetřuje, léčí a zařizuje bezplatnou péči pro děti převážně ve spinálním programu pro děti s deformitami páteře, ale i v programu pro děti se srdečními vadami, s nádory a dal-

šími vážnými nemocemi. Děti, které potřebují speciální péči, nastěhuje k sobě do domku nebo přístavku, takže obvykle má doma kolem 20 dětí. Jakmile se uvolní místo (roz. půlka matrace), vezme dalšího zájemce. Je třeba zajistit operace, lékařskou a rehabilitační péči a vzdělání – k tomu jsou třeba peníze a lidé. Finance zajišťuje JDC a dobrovolní sponzoři z Ameriky. V r. 2005 se setkal s dr. Oheneba Boachie-Adjei, americkým chirurgem páteře v New Yorku, původem z Ghany. Stačil jeden den a věděli, že mohou spolu dobře spolupracovat. Založili FOCOS – Nadaci pro ortopedii a komplexní spinální léčbu na pomoc Afričanům s deformitami páteře. Potřební jsou operováni v Ghaně a v USA. 1 000 pacientů během 13 let, kterým změnila nadace zcela život a často jej vůbec zachránila. Ačkoliv dr. Rick, jak mu říkají ti, kdo mu neříkají tati, mohl mít dobrou kariéru v Americe, rodinu atd., rozhodl se jinak. Žije v chudých podmínkách jako ostatní, jednu dobu nebyla k dispozici ani teplá voda, ani elektřina. Ze svého platu od JDC podporuje děti – peníze na autobus, jídlo.

Proč to dělá? Dr. Rick pochází ze zcela sekularizované rodiny. Během dospívání občas v hledání smyslu života jezdil na tichá shromáždění kvakerů. Později konvertoval k judaismu. Takových tzv. rekonverzí je více. Strávil několik měsíců v ješivě (židovské náboženské škole) v Izraeli. Patří nyní v rámci judaismu k tzv. moderní ortodoxii. V Etiopii ale nemá k dispozici *minjan*, tj. 10 mužů potřebných k společné modlitbě. Modlí se sám, věrně si váže modlitební řemínky. Na všech dveřích má *mezuzu* (ozdobnou schránku s úryvkem z Písma), ale nedodržuje zvyk se jí dotknout a políbit ruku z hygienických důvodů, pohlédne jen s modlitbou na ni. V pátek večer se šabatové večere účastní celá jeho momentální rodina v domě. Většinou jsou to křesťané etiopské církve nebo muslimové, nikoho neobrací z jeho víry, všichni se modlí žalmy nebo jim naslouchají, zpívají, je rozsvícena *menora* (sedmiramenný svícen). Dr. Rick chválí Stvořitele a všichni jsou spolu ve vděčné chvále. Je vegetarián, což vyřešilo obtížnou otázku košer stravy. V moderním židovství se dost šíří vegetariánství, jednak pro praktické ulehčení (mimo Izrael a velká města to není s košer jednoduché), ale také proto, že mnoho Židů nevnímá jako košer zvířata, která před smrtí trpěla ve velkochovech, při převozech nebo na jatkách. A kde tedy sehnat opravdu košer maso?

Svá osobní rozhodnutí dělá dr. Rick po modlitbě nebo i poradě s duchovním – telefonicky. Tak při práci v Zairu pro uprchlíky před geno-

cidou ve Rwandě stál před otázkou, komu poskytnout léčbu a komu ne, jak třídit – nešlo poskytnout pomoc všem a nešlo o běžná medicínská pravidla podle akutnosti pomoci. Zavolał tuto otázku rabinovi, kterého považoval za moudrého, a dostal (po poradě tohoto s ještě dalším rabinem) odpověď: „Každý život je vzácný. Pomáhej popořadě, jak k tobě přijdou.“ Zbytek se vyřeší. Dr. Rick často opakuje zásadu z talmudu: „Kdo zachrání jediný život, jakoby zachránil celý svět.“ A na otázku, jak to, že on a JDC pomáhá i jiným než Židům, odpovídá, že je to správné: „Podle judaismu je člověk stvořen jako obraz Stvořitele, je mu dána zodpovědnost, je spolu-stvořitel. Každý se má starat o udržení a nápravu světa (tikkun olam).“ Tikkun olam je známý pojem v židovství. V zásadě to odpovídá křesťanskému učení. Dr. Rick působil jako konzultant u sester M. Terezy i v Indii a pak byl s M. Terezou a jejími sestrami i na vánoční mši sv. Osobně se setkal s M. Terezou také v Etiopii během hladomoru a s radostí na ni vzpomíná. Misie M. Terezy je mu blízká, ostatně ho jednou i nazvali „etiopský Father Teresa“.

Dr. Rick, ač osobně skromný, dostal mnoho uznání, čestné doktoráty, byly natočeny o jeho práci dokumenty a CNN jej označila za Hrdinu CNN. Nebrání se, neboť to vše pomáhá získat přátele a potřebné dárce. Jednou vzal s sebou do Ameriky svého pacienta, který měl původně záda ohnutá do pravého úhlu, takže téměř nemohl dýchat. V Ghaně byl odoperován a nyní toužil stát se sám lékařem. Vzal ho s sebou na výroční dobročinnou večeři boháčů do New Yorku (tzv. Dinner of Unconditional Love) a vyprávěl tam jeho příběh. Výsledek – sbírka, a to neuvěřitelný milion dolarů. Jedna operace v Ghaně stojí průměrně 10 tisíc dolarů, takže to bylo pro sto pacientů. Do Etiopie za ním jezdí dobrovolníci na stáze z Izraele, z USA i odjinud. Často jen na krátkou návštěvu a pak... přijedou znovu a opakovaně a slouží. Někdy to ale nevyjde. Dr. Jerry Rabinowitz, praktický lékař z Pittsburgu, se těšil na to, že v důchodu bude pracovat jako dobrovolník v Etiopii. Krátce předtím byl spolu s dalšími deseti zastřelen během bohoslužby v synagóze v říjnu 2018 střelcem vykřikujícím „smrt židům“. Střelec sloužil smrti. Dr. Rick slouží přes 30 let v Etiopii životu a tak Dárci života, jehož jsme my všichni obrazem, židé, křesťané, muslimové, prostě lidé. Jen my křesťané a židé si toho máme být vědomi a žít podle toho.

David LIVINGSTONE (1813–1873)

Skotský lékař, misionář, cestovatel a objevitel v Africe, anglikán. Portrét viz e-verze (zdarma na www.fatym.com).

OBĚTI LÁSKY při epidemii eboly – lékaři, sestry a ošetřovatelé

V r. 1995 při epidemii eboly v Demokratické republice Kongo zemřelo 6 italských sester, jejichž DP byl zahájen v r. 2013. V r. 2014 při velké epidemii eboly v západní Africe (2013–2016) zemřeli v Libérii a Sierra Leone 4 milosrdní bratři. Celkem bylo 11 tisíc obětí. Bratři jsou zvažováni jako oběti lásky podle nové kategorie při svatořečení. Více viz v e-verzi.

Žena, která potkala svou životní lásku

Ruth PFAU, řádová sestra, lékařka

9. 9. 1929 – 10. 8. 2017 Německo, Pákistán

MISIE

Ruth Katherina Martha se narodila v rodině ředitele nakladatelství v Lipsku jako čtvrtá z 5 děvčat, jediný syn se narodil až na konci války a zemřel jako miminko. Rodiče byli členy velmi malé evangelické církve, děti dostaly sice náboženskou výchovu, ale Ruth už brzy v dospívání přestala chodit do sboru i věřit. Oceňovala především intelekt. Stejně jako ostatní děvčata musela i ona být členkou nacistického Svazu německých dívek. Na konci války tyto dospívající dívky pomáhaly po bombardování Lipska (i jejich dům byl vybombardován) a uprchlíkům, kteří se přesouvali. Byly to první zážitky opravdové bídy a také pomoci. V r. 1949 uprchla ze sovětské zóny do západní zóny, kde byl již otec, aby mu pomohla. Matka zůstala na východě s ostatními dcerami. Rodina byla jako mnohé jiné roztržena.

Vystudovala lékařství napřed v Mohuči a pak v Marburku. Zároveň hledala smysl života a zdroj síly. Utkvěla jí v hlavě věta profesora: „*Před inteligencí se skláníme, před laskavostí poklekáme.*“ Nalezla zpět víru a v r. 1951 byla pokřtěna v evangelické církvi, ale už za dva roky konvertovala do katolické církve. Byla ovlivněna spisy filosofa Josefa Piepera, Guardiniho a také sv. Tomášem z Akviny. Po promoci pracovala rok

v nemocnici v Sársku. I když chodila s mladými muži a byla zamilovaná, rozhodla se pro zasvěcený život. V r. 1956 odešla do Paříže do mateřnice sester Společnosti dcer Mariina Srdce. Proč sem? Řád žijící ignaciánskou spiritualitou, založený v době francouzské revoluce, který si ponechal z té doby některé rysy – sestry byly bez hábitu a závoje, neměly klauzuru, žily ve světském prostředí. Ačkoliv během života měla ve společenství i problémy, určitou dobu i závažné, když představení nechápali její způsob činnosti v Pákistánu a ona nemohla opustit jak malomocné, tak personál, nikdy neuvažovala o odchodu. Bylo to její místo. Po noviciátu získala potřebné další vzdělání a kvalifikaci z interny v nemocnici sv. Hildegardy v Kolíně a pak r. 1959 z gynekologie a porodnictví v nemocnici sv. Alžběty v Berlíně. V r. 1960 byla vyslána do Indie, aby tam působila jako ženská lékařka. Ale to se nestalo.

Pro problémy s vízem uvízla v Pákistánu v Karáči a tam došlo k setkání, které jí změnilo život. *„Moje setkání s malomocnými bylo podobné, jako když žena potká svou životní lásku. Nikdy jsem svého rozhodnutí nelitovala, nikdy jsem nepochybovala, že jsem byla Bohem povolána.“* Napsala také: *„V životě a v práci jsem viděla velké množství znetvořených lidí – a přece byli nádherní.“* Víra a láska vidí jinak, pod povrch, vidí děti Boží. Rozhodla se zřídit nemocnici pro malomocné při Centru lepry Marie Adelaide, které založila její spolusestra – francouzská sociální pracovnice. Do Indie odjela už jen proto, aby tam absolvovala kurz léčení lepry, a vrátila se. Nemocnici, založenou r. 1962, a celý program boje proti lepra vedla až do r. 2013. Nedávala jen odbornost. *„Nepotřebují nemocní spolu s léky a možná ještě naléhavěji lidskou blízkost, laskavost, úsměv a rozhovor?“* To potřebují všichni nemocní, nejen malomocní. Nebyl to jen boj s malomocenstvím a s bídou, ale především s hlubokými předsudky a nevědomostí. Musela se naučit jazyk, ale v Pákistánu je mnoho kmenů hovořících jen vlastním jazykem, zejména v horských nepřístupných oblastech. Především byl třeba domorodý personál. Od r. 1965 se podařilo vychovávat asistenty pro lepru – muže, jinak to nešlo. Postupně se učili nejen odbornosti, profesi, ale i jinému stylu myšlení, zodpovědnosti. Asistenti pracovali samostatně a vyjížděli sami, anebo s nimi šla na výpravy do nepřístupných oblastí, aby mohla přinést péči i ženám. Založila celkem 150 leprosárií, středisek.

Zvláštní misie. Někdy i osamocená žena řeholnice ve zcela islámském prostředí (hlavně na výpravách mimo Karáči). Bylo třeba poznat islám

i duši lidu a mít úctu k víře svých spolupracovníků (opravdovou, nejen kvůli zákonu proti rouhání). Vycházela od toho, co sjednocuje, co je v koránu společné či blízké s křesťanstvím, a stala se tak znalkyní koránu a mohla toho využít při hovorech. Ale, jak napsala: *„Tu bezpodmínečnou a všepřesahující nepochopitelnou lásku nacházím jen v křesťanství. Když o tom uvažuji, právě to je můj příběh. Vlastně ‚jeho‘ příběh. Náš příběh.“* Bojovala i s krevní mstou a pomalu učila své spolupracovníky hodnotě odpuštění.

Její příběh měl i bouřlivé zákruty, které popisuje ve svých knihách. Materiálně, finančně její práci už od r. 1961 zajišťovala DAHW Deutsche Lepra- und Tuberkulosehilfe, velká organizace pomáhající na mnoha místech, která zajistila i další vzdělání pro vybrané asistenty v Německu. Tato organizace je zajištěna i množstvím malých dárců. Její činnost inspirovala mnohé nejenom k dávání z přebytku, ale k velkodušnosti. Dávali podnikatelé, ženy v domácnosti, dělníci. Jeden svobodný dělník poukazoval větší část své měsíční mzdy. Radost dávat, radost podílet se na dobru, k té mohla vést dr. Pfau v už bohatém Německu. Ne nadarmo v r. 1965 napsala: *„Šosáctví a měšťáckost stojí v mé stupnici hodnot v čele seznamu těžkých hříchů.“* Pomáhal také Misereor. Její boj proti lepre byl tak úspěšný, že ji pákistánská vláda jmenovala v r. 1980 státním sekretářem – národním poradcem pro boj s leprou při ministerstvu zdravotnictví. Malomocenství se dostalo pod kontrolu v celé zemi až v r. 1996; zatímco ještě v 80. letech bylo v zemi asi 20 tisíc malomocných, v r. 2016 to už bylo jen 500. Program pokračoval, ale zároveň se začal zaměřovat na tbc. V r. 1988 dostala pákistánské občanství, což byla výjimečná pocta. *„Miluji tuto zemi a její krásy i slabosti, její rozpory a překvapení. Miluji zdejší lidi, a to navzdory jejich sklonu k násilí a k přenášení viny na druhé ve snaze ospravedlnit vlastní jednání. Láska přece není nějaká komerční vymoženost ve smyslu: budu tě milovat, když (...) anebo pod podmínkou, že (...). Láska znamená bezpodmínečné ANO, jak píše apoštol Jan (13,1). Láska, jak nás miluje Pán. Až do krajnosti. Čím bych se měla ospravedlnit, kdybych to vzdala předtím?“* Ne nadarmo ji nazývali „matka malomocných“ nebo „M. Tereza Pákistánu“, ale její nemocní i asistenti ji nazývali hlavně Ami (maminka).

Od r. 1985 napsala řadu knih o své práci, poslední vyšla až po její smrti r. 2018. U nás vyšla její první kniha⁽²¹⁾ a v r. 2005 *Srdce má své důvody*. Byl o ní také natočen dokumentární film. V posledních letech se věno-

vala ještě dvěma tématům: uprchlíkům a boji proti zbytečné slepotě spolu s organizací CBM, zabývající se od r. 1908 pomocí nevidomým a hluchým. Zabránili tak mnoha oslepnutím, i ve vězení.

Zemřela v Karáči v nemocnici 10. 8. 2017 po týdnu nemoci. Měla stejně jako M. Tereza v Indii státní pohřeb se všemi poctami; byla nazvána národní hrdinkou a televize v této zemi, kde islám je státním náboženstvím a křesťanství jen trpěné, přenášela i zádušní mši sv. „*Láska není abstraktní.*“

Doma a přece misionářka

Adele PIGNATELLI, AFMM, lékařka

10. 1. 1916 – 23. 4. 1998 Itálie

Narodila se v městě Carpi v modenské provincii v rodině urozeného původu. Vyrůstala v atmosféře hluboké zbožnosti. Její 2 bratři se stali jezuiti a sestra bosou karmelitkou. Ještě jako dospívající se přestěhovala s rodinou do Říma, kde vystudovala klasické gymnázium. První volání Boha uslyšela už ve 12 letech a tehdy Mu slíbila celoživotní věrnost. Jako mladičká dívka poznala dvě velké osobnosti, které ji ovlivnily na celý život. Ctihodná Armida Barelli byla velká postava Katolické akce, spolupracovnice P. Gemelliho, s nímž založila zbožné sdružení žen, proměněné později na Sekulární institut misionářek Kristova království. Armida byla plně emancipovaná žena, na níž bylo vidět, jak žena může žít hluboce s Bohem a sloužit Mu i ve světě. P. Gemelli byl slavný konvertita, původně lékař, pak františkánský kněz, zakladatel mnoha děl a také Katolické univerzity v Miláně, spisovatel. Adele vstoupila také do KA.

Ve svých 20 letech dala celý svůj život Bohu formou života zasvěceného Bohu v laickém stavu s úmyslem stát se lékařkou a odejít sloužit na misie. V r. 1941 ukončila studia s vyznamenáním. Nejraději by ihned odjela na misie, ale byla válka, a to znemožnilo její plány. Pracovala jako lékařka nejprve v Imola a pak v La Verna. Ve dne léčila i německé vojáky a po nocích zase tajně partyzány. A pak jednoho dne... Němci během razie proti partyzánům zastřelili jejího otce a bratra, matku zranili a jejich dům zapálili. Zabili i františkána, který přiběhl na pomoc. Opravdová tra-

gédie. Když byla 30 dní po smrti jejích blízkých 14. 7. 1944 sloužena za ně zádušní mše, tzv. trigesima, jak bylo v Itálii zvykem, Adele při ní obětovala svůj život Bohu za jejich vrahy, za Německo a za mír. Dál pokračovala ve své práci lékařky, včetně péče o německé vojáky. Po svém návratu do Říma viděla, že je jediná opora své matky, a tak se její sen o misiích ztrácel v dálce.

Specializovala se tedy na ftizeologii a pracovala v ČK. Byla plně vytižená, ale její touha po životě misionářky spíše rostla, cítila, že Pán pro ni má ještě větší úkol. Radila se s Mons. Montinim (pozdějším papežem Pavlem VI.). Na jeho podnět začala kolem sebe shromažďovat mladé lékařky či medičky, které jako ona toužily jít pracovat do misí, pomáhala jim, ale vše, co dělala, se jí zdálo málo. V r. 1954 založila asociaci Associazione Femminile Medico Missionaria (AFMM, Asociace žen lékařek misionářek) pro lékařky laičky, které se zasvětili povolání lékařky v misiích. Věnovala se také pomoci studentkám z Afriky a z Asie, aby mohly vystudovat medicínu. Je důležité jít pomáhat, ale pomoci druhým, aby mohli mít vlastní odborný personál, je ještě víc – podobně jako u domorodého kléru. Byly to velmi těžké roky, které prožila často v chudobě, a navíc mnozí ji nechápali a byli otevřeně proti věnování se cizinkám. Poznala i nenávist. Xenofobie – odpor k jiným je prastará a klidně se kryje i za křesťanský nátěr. Roky dřiny a modlitby vyústily ale do nových aktivit v Africe a v Indii.

V r. 1967 v 51 letech začíná její vlastní cesta nemoci. Je postižena paralýzou, snad vyprovokovanou po očkování proti neštovicím. Znovu se ale sebrala a ještě pracovala, ale už to nebylo jako dřív. V 63 letech dostala infarkt a její zdraví se už stále horšilo, takže zakrátko byla odkázána na vozík. Všechny zkoušky přijímala s mimořádnou odvahou a obnovila oběť svého života za mír a jednotu Církve. Stále byla vnitřně spojená s asociací a všechny potíže nesla s ní. Žila ještě dlouho, poslední měsíce byly nejtěžší, nemohla už nejenom psát a číst, ale ani polykat a nakonec měla těžké potíže i s dýcháním. Všechny funkce odcházely. Po celý život mimo poslední 3 dny před smrtí se ale účastnila mše sv. Zemřela 23. 4. 1998, obklopená mnoha těmi, které tolik milovala.

Anděl fundraiser aneb potřeba děkovat

S. Lia SCHWARZMÜLLER, OSB, řádová sestra

1. 3. 1912 – 28. 6. 2011 Německo, Tanzanie

S. Lia se narodila na vesnici v dolním Bavorsku v diecézi Regensburg jako 5. dítě. Už odmala ji to táhlo k modlitbě a ke knihám. Dědala si velkou starost o to, že mnoho lidí na světě neumí číst a psát a neslyšeli ani o Kristu. Tak vzniklo i její misijní povolání. V r. 1930 odjela proto do Londýna, aby tam získala diplom učitelky s jediným životním cílem následovat Ježíše Krista v misijním povolání. V r. 1932 vstoupila k Misijním benediktinkám v Tutzingu. V r. 1937 byla poslána pracovat do Londýna a tam složila i věčné sliby. Pro válku se ale nemohla ani vrátit, ani jako Němka vycestovat do misií. Až v r. 1949 byla poslána do převorství Ndanda v Tanzanii. (Dnes je tam 35 sester, které se mimo domorodého personálu starají o nemocnici s 300 lůžky, ambulance, školu, pastorační a sociální práci v přilehlých vesnicích.) Zde pracovala krátce v nemocnici a pak ve škole učila anglicky. Ale v listopadu 1951 se to doslova ze dne na den radikálně změnilo.

Sestra, která se starala o malomocné, náhle zemřela. Kdo mohl převzít tuto důležitou službu? Představení se rozhodli pro s. Liu, aniž se jí ptali, zda je na to připravená; tak to tehdy v řeholích bylo. Jistě ale znali její osobní kvality. Ona sama rozeznala v této volbě vůli Pána a převzala službu – na 56 let! Když převzala péči o malomocné, bylo jich kolem 600 ve vesnici pro malomocné a v tom i 150 dětí v školním věku. S. Lia si především vyškolila z místních pomocnice a pomocníky. Potřebovala ale také pomoc zvenčí. Obrátila se proto na DAHW ve Würzburgu (Německé dílo pomoci malomocným). DAHW zafinancovalo výstavbu budov i za pomoci skupiny dobrovolníků stavebníků z Německa. Pracovali poctivě, všechny budovy dosud stojí v pořádku. S. Lia se denně starala o své malomocné s láskou a citlivostí, ne nadarmo ji nazývali Anděl. Z učitelky se proměnila na ošetřovatelku, zdravotnici, ale také vychovatelku a – moderně řečeno – manažerku, ovládající fundraising. A ten uměla výborně. Lidé nemohli odolat, když s. Lia prosila o pomoc, o podporu pro své malomocné. Věřili jí. Psala tisíce dopisů, ne na počítači nebo na psacím stroji, ale krasopisně rukou. Říkávala: „*Mám tři H: svůj mozek, své srdce a své ruce (německy je to na H: Hirn, Herz, Hand).* Co vznikne

v mém mozku, projde pak srdcem a vstoupí do rukou.“ Se všemi dobrodinci udržovala čilý kontakt a všichni se těšili na její milé dopisy. Psala je samozřejmě často dlouho do noci. Získala mnoho uznání. V r. 2001 Řád britského impéria, který jí předal princ Charles. Její život patřil nemocným a chudým, v nichž sloužila Ježíši. Hodiny strávila před svatostánkem, také v noci modlitbou. Tak získávala sílu den co den sloužit s radostí, být pro malomocné „anděl“.

Do důchodu šla až v 95 (!) letech. Napsala: „*Směla jsem zažít zázrak. Lepra je léčitelná. Zázrak, za který nikdy nebudeme Bohu dost vděční.*“ Tento zázrak byl radostí jejího stáří. I ve vysokém věku byla radostná, usměvavá a kráčela zpříma jako královna. Při setkání s ní se vybavoval verš ze žalmu „*zůstanou šťavnatí a svěží*“. Lidé z ní cítili dobrotu a lásku, ale i to, že vždy stála oběma nohama na zemi. Sama říkala, že má už jen „*jedinou potřebu: děkovat*“. Zemřela v 99 letech 28. června 2011. S. Lia není kandidátkou svatosti a zde zastupuje nespočetné množství obětavých řeholních sester i bratří v misiích.

Albert SCHWEITZER (1875–1965)

Nositel Nobelovy ceny míru, luteránský duchovní a lékař, všeobecně známá osobnost, zakladatel nemocnice v Lambaréné. Portrét viz e-verze (zdarma na www.fatym.com).

Tanec v kongresovém sále aneb hle, ženy Afriky

Elizabeth TARIRA, AFMM, lékařka

24. 3. 1951 – 23. 7. 2012 Zimbabwe

Dr. Tarira byla první černá lékařka v Zimbabwe. Vystudovala za velkých obtíží. Medicínu studovala v Římě, kde se také stala členkou AFMM. Byla Afričanka, věděla, co ji čeká. Ostatně ještě během studií se účastnila pohřbu Luisy Guidotti (viz výše). Nechtěla si jen splnit sen být lékařkou, ale sloužit svému lidu a Kristu. Proto zvolila zasvěcený život a stala se členkou AFMM (dnes ASI). V r. 1983 nastoupila do St. Albert's Mission Hospital v Zimbabwe. V oblasti vzdálené 200 km od hlavního města, kde

byl dřív prales, vznikly od r. 1952 tabákové plantáže a vesnice. V r. 1962 sem přišli jezuité z Německa a založili misijní nemocnici o 85 lůžkách, v níž pracovaly sestry dominikánské kongregace. Když přišla dr. Tarira, pustila se do práce a do budování. Vybudovala moderní nemocnici do kapacity 140 lůžek s vybavením. V r. 1985 se nemocnice stala oficiální regionální nemocnicí pro oblast Centenary, podporovanou vládou (samozřejmě finančně nedostatečně), region měl 120 tisíc obyvatel. Za rok je hospitalizováno kolem 5 tisíc pacientů a v ambulancích ošetřeno 40 tisíc. Dr. Tarira pracovala v týmu, kam přicházely i další sestry lékařky, druhá zimbabwská lékařka Julia Musarir, která se stala po její smrti ředitelkou, a dr. Neela Naha, indická gynekoložka. Dr. Tarira byla velmi schopná odborně, zabývala se nejen léčbou, ale i výzkumem a hlavně prevencí.

Rozuměla duši svého národa a připravovala pro něj přístupné materiály. Zejména se věnovala prevenci AIDS a těhotným s AIDS, tbc a malárií. Spolu s dr. Naha vydaly i odbornou knihu o prevenci přenosu infekce na novorozence. Od r. 2001 pracovala v organizaci zabývající se právě touto prevencí. Byla koordinátorkou pro mnoho dalších zdravotnických zařízení a byla zapojená do programu Better Health for Africa. Pomáhala také domu pro děti na ulici v Harare v prevenci AIDS, drog a kriminality. Byla oporou své rodné sestře Juliet, která vedla jezuitu založený azylový dům pro mladé těhotné dívky s heslem „každé dítě je cenné“. Atd. Říkalvala: „*Kapka ke kapce vytvoří oceán.*“

Byla to žena malé postavy, ale velmi zdatná, která se neváhala chopit i lopaty při budování anebo jít pěšky kilometry hledat další zásoby vody. Na rtech měla stále úsměv bez ohledu na problémy, které byly prakticky stále. Ráda se hodně smála a její smích byl nakažlivý. Když se účastnila kongresu o ženách v Africe v Miláně, vstala a se slovy „*hle, to jsou ženy Afriky*“, začala v tom luxusním sále tančit nakažlivý radostný tanec, který řekl víc než všechna slova. Byla pravá Afričanka. Lidé ji milovali, byla pro ně „mami“, ale také „lvice a hrdinka“.

Když onemocněla rakovinou prsu a zjistila, že má metastázy v kostech, odmítla drahou terapii s nejistým výsledkem a vrátila se do své nemocnice ke spolusestrám, personálu, rodině, přátelům, nemocným. Sloužila, dokud mohla. Zemřela 23. 7. 2012 a zanechala nesmazatelnou vzpomínku. Je příkladem, jak práci, ale i zasvěcenou službu v misiích přebírají i místní.

Zvěstuji Evangelium svým životem aneb somálská Matka Tereza

Annalena TONELLI, organizátorka a ošetřovatelka

2. 4. 1943 – 5. 10. 2003 Itálie, Somálsko

Narodila se ve Forli v Lombardii. Otec byl ekonom, matka byla doma s 5 dětmi. Annalena byla druhá v pořadí. Podle přání rodiny vystudovala práva, aby mohla být advokátkou. Brzy ale pocítila volání sloužit chudým a nejchudším, už na ročním studijním pobytu v USA. Ve Forli se pak věnovala prostitutkám, opilcům a mentálně postiženým. Toužila jít sloužit do Indie, ale rodina jí bránila.

Nakonec v r. 1970 odjela s jednou přítelkyní do Keni, pod záštitou organizace Výbor proti hladu ve světě ve Forli. Rozhodly se sloužit nomádkým kmenům na severu země, dvě mladé ženy samy v čistě muslimské oblasti. Jasný nebezpečný nerozum! Ale ony začaly učit angličtinu a především pak ošetřovaly nemocné, zejména s tbc, kteří byli považováni za stigmatizované a často z obav z nákazy opuštěni všemi. Zamilovala se do nich. Doplnila si vzdělání na lékařské fakultě a získala tak diplom pro péči o tbc nemocné. Její práce byla tak dobrá, že ji r. 1976 požádala WHO, aby se stala odpovědnou za pilotní projekt léčby tbc mezi nomády. Tento projekt, který zavedla s půlroční léčbou, používá ve svých programech WHO dodnes v Africe, Asii i Americe. Muslimští nomádi Annalenu milovali, ale byli zneklidněni tím, že někdo jako ona nepřejde do ráje! Jak by mohla – křesťanka. V r. 1984 se vládní složky dopouštěly masakrů na nomádech, které podezřívaly ze spojení se somálskými silami odboje. Existoval plán vyhnat kmeny zcela do pouště, což by byla genocida, při níž mělo zahynout asi 50 tisíc lidí. Annalena to zjistila a přes manželku amerického diplomata dostala informace do světových médií – genocida se nekonala. Bylo zabito „jen“ několik stovek až tisíc nomádů. Annalena byla zatčena, postavena před vojenský tribunál a nakonec vypovězena ze země jako nežádoucí osoba. Musela své nomády opustit. Vrátila se do Itálie a po odpočinku absolvovala kurz tropického lékařství v Liverpoolu.

Pak opět odjela do Afriky. Do Somálska. V r. 1991, v době bojů po pádu vlády, byla jedna z posledních Evropanů, kteří zůstali ve městě, kde všichni bojovali se všemi. Toužila zůstat po boku nejobožejších, těch,

co byli „odřezky lidstva“, i když všechny humanitární organizace opustily zemi a rodina na ni naléhala. Byla oloupena, ukradli jí vůz, cestovala pěšky nebo s oslem, nakrátko byla i unesena, a přesto neodešla. Po určité době přešla z Mogadiša do Merca, kde pečovala ve středisku, financovaném italskou charitou, o tbc nemocné, ale také bojovala se strašnou bídou, s hladomorem. Ano, to jsou ty typické obrázky z Afriky. Během 2 měsíců zemřelo víc než tisíc dětí hlady a na tbc. Mnohdy nemohla ani bezpečně přejít přes cestu domů a byla uzavřena v nemocnici. V zemi bojovaly různé kmenové klany a bylo těžké mezi tím proplouvat bez zaplacení za to, že je nechají na pokoji a že smějí pomáhat jejich lidu. Vyhrotilo se to natolik, že i Annalena v r. 1995 viděla nutnost odejít. Její nástupkyně z italské charity, dr. Graziella Fumagalli (viz samostatné heslo), byla ovšem po několika měsících zavražděna.

Annalena prožila sabatický rok v poustevně v Itálii a sbírala síly tělesné, psychické i duchovní. V r. 1996 je opět v Somálsku, ale v Somalilandu na severu. Tady v Boramě na hranicích s Etiopií vybudovala nové proti-tbc centrum a rozjela další projekty, jako školu pro hluchoněmé, vyhledávání a léčbu katarakty – vrácení zraku mnohým, péči o mentálně nemocné, ale i kampaň proti ženské obřízce. Centrum se postupně mění v nemocnici o 300 lůžkách a s laboratorním zázemím, také personál se rozroste na 75 zdravotníků – sestry i lékaře. Tato malá drobná žena je neúnavná. Spí jen 4 hodiny, stará se o všechno a udělá si čas pro každého, pro personál i pro nemocné. Peníze zabezpečují dárci z Itálie i odjinud. Sama je extrémně chudá, má jen dvě tuniky a jedny sandály, vše rozdala. Ale je plná energie. Není divu, že jí říkají „somálská Matka Tereza“. Podaří se jí i sprátelit se s jedním imámem, který zprvu kázal proti ní a vyzýval k jejímu zabití. Lidé jsou ovšem stále plni předsudků – bílí a lékaři přinesli AIDS a tbc, jsou nevěřící, nerespektují zvyky obřízky apod. Předsudky je drží v otroctví a fanatici toho zneužívají.

Do Itálie se Annalena vrací jen vzácně, ale v r. 2001 se zúčastní konference o dobrovolnictví ve Vatikánu, kde 1. 12. na začátku podala svědectví. Představila se takto: „*Chci jen následovat Ježíše. Nezajímá mne nic jiného – Kristus a chudí v Kristu. Rozhodla jsem se pro radikální chudobu, bez jistoty řádového společenství, organizace, platu, důchodu se zajištěním na stáří, bez toho někam patřit (...) vše očekávám kompletně od Boha.*“ Její svědectví je úchvatné. Vybírám: „*Zvěstuji Evangelium svým životem a hořím touhou tak činit do konce svého života. (...) Luigi Pintor, tzv.*

ateista, napsal jednou, že v celém životě není nic důležitějšího než sklonit se, aby ten druhý se nás mohl chytit kolem krku a zvednout se. Tak je tomu u mne. (...) Vůbec nezáleží na tom, že naše akce je jen jako kapka vody v oceánu. Ježíš Kristus nikdy nemluvil o výsledcích (...) Chudí čekají na nás. Způsoby, jak jim posloužit, jsou nekonečné a záleží na představitosti každého z nás.“ A také hovoří o Eucharistii v hluboké duchovní realitě. „Je to Eucharistie (...), která obsahuje revoluční poselství: Toto mé tělo se stalo tělem, aby i ty ses stal chlebem na stole lidí, protože když se nestaneš chlebem, nejíš chléb ke spáse, ale k odsouzení. Eucharistie nám říká, že naše náboženství je neúčinné bez svátosti milosrdenství. V milosrdenství se setkává nebe se zemí.“ Sama žije v území bez kněží a může se účastnit mše sv. jen vzácně. (Poslední se účastnila měsíc před smrtí v Džibuti u biskupa Bertina, jejího velkého příznivce). V noci klečívá a modlí se před svatostánkem.

A opět ve stejném koloběhu v Somálsku. Napsala v odpověď na řeči o jejím životním stylu: „Mnoho lidí mluví o mé oběti, ale pro mne to nebyla nikdy oběť. Často jsem měla pocit, že nikdo nemá privilegium žít tak jako já. Můj život je čisté štěstí. Kdo ve světě má život tak krásný jako já?“ Ano, blázen pro Krista. Mnoho let byla připravena zemřít. Přibližně rok před smrtí demonstrující dav před centrem skandoval „smrt Annaleně!“, protože léčila i nemocné s AIDS. Byla víckrát vážně napadena, zbita, ale nebála se. Několik měsíců před smrtí napsala přátelům: „... Učím se ráda vidět smrt prostě. Má smrt, moje nemoc, mé utrpení nejsou odlišné od smrti, nemoci a utrpení těchto dospělých a dětí, kteří dnes zemřeli před našima očima. Můj život je pro ně, pro ty malé nemocné, pro zmražené na těle i na duchu, pro nešťastné, kteří si to nezasloužili. Jen kdybych mohla žít a zemřít z lásky! Bude mi to dopřáno?“

Večer 5. 10. 2003, den před otevřením nového křídla nemocnice, byla střelena zezadu do krku, když šla domů. Zemřela. Co přesně byl důvod jejího vraha, neznáme. Fanatismus? Předšudky? Terorismus? Byla pohřbena v Borama a pohřbu se zúčastnili mimo jiné i zástupci vlády Somalilandu. Ta, která o sobě říkala „já jsem nikdo“, byla zcela mimořádná žena.

Nebezpečný kalendář, fiktivní manželství a Makumala

Johanna DAVIS-ZIEGLER, lékařka

25. 7. 1918 – 16. 4. 2015 Německo, Zimbabwe

Narodila se v Humes v Sársku v chudé dělnické rodině. Její cesta ke studiu byla proto velmi obtížná. Byli katolíci, a tak Johanka uviděla v kalendáři obrázek misijní lékařky v Africe na koni. Bylo to jako blesk! Věděla, že chce být a bude misijní lékařkou. Ovšem studia lékařství? Rodiče viděli svou inteligentní dceru jako učitelku, to bylo mnohem snazší a lacinější studium. Johanna se ale nedala. V r. 1938 vstoupila do Missionsärztliches Institut ve Würzburgu, začala studovat lékařství ve Würzburgu a dokončila je po přerušení po válce v Mnichově. Jenže do misí se nemohla dostat, protože po válce se nedalo jen tak odjet z Německa a ještě k tomu do Afriky. Johanna ale byla ochotna udělat cokoliv pro svůj sen a povolání. Měla tetu v Británii, a tak došlo k dohodě, k fiktivnímu sňatku se švagrem tety, po němž nese jméno Davis. Tak se dostala do Anglie. V Anglii musela tvrdě pracovat, protože jí neuznali německé lékařské vzdělání.

Konečně r. 1948 se dostala na pozvání biskupa z Bulawayo jako první německá lékařka, díky britskému občanství získanému sňatkem, do Jižní Rhodesie (nynější Zimbabwe). Zde založila nemocnici sv. Lukáše v Lupane v r. 1950. Počátky byly velmi těžké. Osvětlení operačního stolu zajišťovaly svítilny podobné jako na dráze nebo je měli připevněné na hlavě jako horníci. Dělal vše, jak to bývá v misiích. Krom práce v nemocnici byla často dlouhou dobu jediným lékařem v okolí 100 kilometrů. V r. 1950 za ní přišla spolusestra z misijního institutu dr. Hanna Decker (portrét viz e-verze). Byly už dvě a postupně přišly ještě další dvě. Tak mohla založit další nemocnice sv. Pavla v r. 1960, sv. Anny v r. 1964 a středisko ve Fatimě. Jezdila po regionu většinou s misionáři marianhillské kongregace a očkovala, vedla preventivní programy, starala se o 7 misijních stanic. Postupně se během let zřídila moderní nemocnice se všemi potřebnými strukturami, jako školou pro sestry či byty pro zaměstnance.

O situaci v Rhodesii-Zimbabwe jsem už psala (Guidotti). V létě 1977 rebelové zastřelili dr. Hannu před nemocnicí (nedosáhla 60 let) a dr. Maríu Rothschuh zemřela po zranění psychicky nemocným. Johanna nemocnici vedla do r. 1995, pak se věnovala programu pro tbc a AIDS.

Své 90. narozeniny oslavila v Německu, kde byla zmatena dotazy mladých, zda chtěla být emancipovaná žena a zda se cítí tak být apod. Byla zmatena, protože v jejím životě šlo přece o lásku a službu, ne o emancipaci, seberealizaci a ego. Dva různé světy. Vrátila se „domů“ do Afriky. Jmenovali ji Makumala, což znamená „*ta, která patří ke královskému kmeni*“. Zemřela v nedožitých 97 letech. Po smrti o ní napsali: „*Byla to žena s pevnou vírou a tichým hlasem, která pomohla mnohým a také mnohým pohnula.*“ Vyšla kniha jejích vzpomínek. Byla nositelkou záslužného kříže I. třídy v Německu, ale byla především hrdá na to, že je katolička a členka misijního institutu.

Nemocnice sv. Lukáše, její dítě, má dnes 250 lůžek, projde jí 700 pacientů denně a slouží asi 150 tisícům obyvatel. Domorodým zdravotníkům dnes pomáhají němečtí dobrovolníci, jako třeba primář gynekolog – porodník v důchodu, výukou a supervizí.

ČEŠI A SLOVÁCI

V této kapitole se budeme věnovat „naším“ (šířeji i se Slováky a s českou Rakušankou). Jen 3 jsou svatí nebo kandidáti svatosti. Kritéria výběru zde jsou jiná. Až na jednoho mají společné kritérium: být už po smrti. Další jsou: mučednictví z doby nacismu a komunismu či misí; titul rytíře lékařského stavu; spojení lékařství a kněžství anebo všeobecná úcta. Možná byste sem zařadili i někoho jiného, já také. Komu to vadí, může vložit do knihy prázdné listy, na které si napíše své vzory (třeba úžasného věřícího „obvodáka“ či kolegu, sestru zdravotní, charitní, atd.). Anebo je zapište do svého srdce a modliteb.

Mikuláš Ota BUZICKÝ, OP (1962–2013)

Lékař, dominikán, kněz. Viz e-verze (zdarma na www.fatym.com).

Obyčejný obvodák?

Hugo ENGELHART, Rytíř českého lékařského stavu

13. 3. 1926 – ? (Pán ví) Čechy

Hugo se narodil v Olomouci do smíšeného manželství Němce a Češky. Oba rodiče byli zubaři. O rok později se narodil bratr. Rodiče se pak odstěhovali do Děčína, odkud pocházel otec, a otevřeli si vlastní ordinaci. Bohužel otec uvěřil Hitlerovi a stal se z něj přesvědčený nacist. Rozpory vyústily v dočasné odloučení, kdy se paní Marie odstěhovala ke svým rodičům do Roudnice i s dětmi. Soud však po roce přidělil každému rodiči jedno dítě do výchovy, tak se raději vrátila do Děčína s oběma dětmi. Chlapci přestoupili z českého do německého gymnázia a v r. 1938 byli přihlášení k německé národnosti. Díky matce je ale ani otec, ani povinné členství v Hitlerjugend neproměnilo v nacisty. Naopak. Měli přátele mezi Čechy, brzy byli zapojeni s drobnými úkoly do odbojové skupiny Plavby labsko-oderské. Byli nenápadní kluci a úředně Němci. V r. 1941 otec narukoval a bojoval na východní frontě, naposledy ho viděli na dovolence v r. 1944. Padl v r. 1945. Matka jako zubařka dostala na pomoc totálně nasazeného Francouze dentistu, a tak začala pomáhat francouzským zajatcům.

V létě 1944 museli oba bratři s celými svými třídami narukovat. Hugo dostal výcvik radisty. Sloužil u Baltu, v bitvě v Ardenách a pak v Maďarsku, kde byl v březnu 1945 zraněn šrapnelem do nohy. Do konce války byl po nemocnicích v Rakousku, odkud je poslali domů, když se blížila západní fronta. Dostal se se sádrou a o berlích do Roudnice k prarodičům a už se nehlásil, ač měl. Nacistická pořádkumilovná bestie ale fungovala do konce. Byl chycen jako zběh – což znamenalo při vojenském soudu smrt. Jako zraněný byl napřed v lazaretu v Horních Beřkovicích a při transportu lazaretu směrem na západ se mu podařilo s pomocí českého strojvůdce utéci zpět do Roudnice. A konečně byl opravdu konec války! A setkání s matkou. Pro účast v odboji měli osvědčení národní spolehlivosti a nebyli odsunuti. Bratr se vrátil v létě z francouzského zajetí den poté, kdy matka s tetou putovaly s prosbou za něho na Svatou Horu u Příbrami.

Odmaturovali a v r. 1946 Hugo nastoupil na medicínu – všeobecnou, protože zubní se neotevírala. Hned po válce vstoupil do národně socialistické strany a byl v ní aktivní i jako student, účastnil se studentských demonstrací v r. 1948. Po únoru 1948 byl bratr vyhozen z právnické fakulty, Hugo jako lékař směl dostudovat. Bratr byl později v semináři a po jeho zavření r. 1951 emigroval a vystudoval v Římě, stal se knězem a benediktinem, měl na starosti české krajany v Itálii a Švédsku. Setkali se znovu až po r. 1989. V prosinci 1951 Hugo promoval a na umístěnku nastoupil do Děčína do nemocnice, na vojnu nemusel kvůli vysokému krevnímu tlaku. Pracoval na plicním a pak 2 roky v porodnici. Zde se seznámil s porodní asistentkou Miladou Jünovou, katoličkou, zamilovali se a 2. 1. 1954 byla svatba v kostele (po civilní na MNV, jak se muselo).

Působil pak jako závodní lékař v Duchcově na Dole Julius Fučík. V dubnu 1955 byl zatčen. Udělali z něj nepravdivě dokonce vedoucího odbojové skupiny. Přitížil mu jeho deník, do kterého si psal denně od r. 1939 do r. 1948, a k Únoru tam nebyly právě lichotivé poznámky. Silným omezením spánku a psychickým týráním si vynutili nakonec jeho podpis. Byl by odsouzen i tak. Dostal jako šéf ilegální skupiny 16 let! Hugo byl vždy praktikující katolík, opravdově věřící. Víra se projevila i nyní. „*Myslel jsem si, že mne mezi ně (vězně) poslal Pán Bůh, abych byl platný lidem, kteří mě nejvíc potřebovali. Snad to bylo Jeho řízení.*“ V době svého věznění do r. 1960 byl na více místech – v Pankráci, ve věznici Bartolomějská a na dole Rtyně v Podkrkonoší. Mohl působit jako lékař i jako dentista. Ve Rtyni ze začátku byl dělník. Pracoval v tzv. Vatikánské směně,

kde bylo hodně kněží, z celkem 800 vězňů bylo 150 kněží. Hugo měl vždy velkou úctu ke kněžím. S mnohými se sprátelil a stýkal i po propuštění. Pomáhal organizovat tajné mše sv. v dole v hloubce, později si bral dobrovolné nedělní směny u pumpy na vodu a dole v klidu mohl přijmout kousek Eucharistie schovaný v krabíčce. Když odmítl 3x podepsat spolupráci s STB, odvezli ho za trest na Pankrác, kde byly tvrdé podmínky. A pak znovu Bartolomějská. Těžký byl stesk po rodině, doma zanechal malou 8měsíční Irenku. Modlil se za ně, psal dopisy, jak mohl, a vyráběl pro malou hračky z obalu od zubních past.

Na jaře 1960 byla amnestie a mohl domů. Nejprve šel poděkovat do kostela sv. Josefa v Praze a pak jel druhý den domů. Ačkoliv ještě 10 let neměl mít občanská práva a ordinovat, byli lékaři akutně zapotřebí zejména na severu Čech, a tak dostal výjimku, mohl být obvodním lékařem. 2 roky byl v Děčíně a od r. 1962 ve Vernéřovicích. Venkovský obvod, kde měl 14 menších vesnic. Jezdil po nich na motorce, skútru, jen v zimě pro sníh sanitkou. Musel dělat vše – od chirurgie po oční, plus i lékárna s běžnými léky, protože do lékárny se pacienti z vesniček nedostali. Skutečný praktik. Zůstal zde do r. 1993. Stále studoval z dostupných materiálů, aby jeho pacienti dostali co nejlepší péči.

V r. 2010 byl pasován na Rytíře českého lékařského stavu. Ocenění Rytíř českého lékařského stavu je prestižní ocenění udělované Českou lékařskou komorou na základě návrhu a hlasování samotných lékařů a vybraný lékař je pasován, a to od r. 1996. Je to ojedinělé ve světě. V prvním roce byli zpětně oceněni 4 lékaři za celou dobu komory a pak už každý rok jen jeden (nebo podle stanov také může nebýt oceněn nikdo). Principem rytířství je mimořádně se zasloužit o lékařský stav – nejde vždy o mimořádné vědecké zásluhy, respektive ty samy nestačí. Je třeba osobních ctností! Toto ocenění je velmi důležité i pro stavovský étos a jako vzory pro lékaře. Autorem nápadu rytíře je plicní lékař Jiří Jedlička, synovec dr. Rudolfa Jedličky, zakladatele Jedličkova ústavu, který byl jakýmsi vzorem lékaře – rytíře. Tak tento titul dostal náš „obvodák“. Vždy skromný a noblesní prohlásil: *„Mám pocit, že jsem neudělal nic mimořádného. Jsem obyčejný obvodák, který pracoval pro lidi na vsi, daleko od hlavního města.“* Ale lékaři, kteří ho vybrali, to viděli jinak. Jak zdůraznil prezident České lékařské komory dr. Kubek: *„Byl pěšákem medicíny, bojovníkem v první linii války o život a zdraví svých pacientů. (...) Tisíce vyléčených pacientů jsou odkazem vesnického obvodního lékaře.“* On sám

viděl budoucnost takto: „*Pokud se nezboří svět, obvodní lékaři zůstanou. Budou muset být vzdělanější.*“ Ještě v důchodu jezdil více let pomáhat do Benešova nad Ploučnicí a studoval.

Krom dcery Ireny měl ještě dva syny (1961, 1973). Děti nesměly studovat, ani střední školu. Rodiče je vychovali poctivě a ve víře a děti založily rodiny. Hugo s manželkou se mohli těšit z početných vnoučat.

V r. 1968 dr. Engelhart zakládal pobočku K 231 (Klubu bývalých politických vězňů). Rehabilitace neprošla a byl ještě znovu v hledáčku STB. Po r. 1989 opět vstoupil do Konfederace politických vězňů a pracoval v ní na státní i místní úrovni. Přednášel na školách i jinde, považoval za povinnost svědomí předávat osobní svědectví o totalitě. V r. 2008 o něm natočili studenti gymnázia krátký film *Několik řádků v učebnici?* v rámci projektu Bojovníci proti totalitě očima dětí. Na začátku r. 2020 v skoro 94 letech s ním byl v rámci projektu Paměť národa „Příběhy století“ natočen jeho příběh.

V rozhovoru po udělení rytíře prohlásil: „*Jsem věřící katolík a tahle víra mi nepochybně pomohla i přežít kriminál. A rozhodně se jí teď, když mám tu větší půlku života za sebou, pouštět nehodlám. Ono je taky těžké věřit v něco jiného...*“ Vždy se hlásil k církvi. Dr. Engelhart nemá vědecké tituly, ale hrdě do svých funkcí vždy udával lektor farnosti Děčín. Takže lékař, lektor a rytíř.

Pravda vítězí aneb dort pro bratra

Br. Faustin Josef HARTL, OH, ošetřovatel

7. 12. 1898 – 16. 1. 1952 Čechy

Josef se narodil v Kyjově. Až v dospělosti rozpoznal své povolání a vstoupil ve svých 30 letech k milosrdným bratřím. Stal se bratrem Faustinem. Věčné sliby složil v r. 1932. Získal ošetřovatelské vzdělání a působil jako ošetřovatel v řádových domech ve Valticích, v Bratislavě a v Praze. V dubnu 1940 se stal převorem brněnského konventu s nemocnicí u sv. Anny. Byl mužem v plné síle a staral se přes těžkou dobu o rozvoj svěřené nemocnice. Mezi nemocnými i bratry byl oblíbený a uznávaný. K lásce a rodině patří i maličkosti, tak se třeba staral o to, aby se každému bratru na narozeniny upekla dort.

V r. 1941 nastaly velmi zlé časy, zatčení pražského převora Celestinka (viz Václav Celestin Šulc), 8. 7. 1941 úřední zrušení řádu a konfiskace majetku. Bratři v Brně byli ze dne na den vystěhováni. Převor byl vyslýchán ohledně obvinění řádu z nepřátelské činnosti i údajné homosexuality bratří. Bratři mohli ale na rozdíl od pražského konventu zůstat pracovat v nemocnici jako placení civilní zaměstnanci až do prosince 1942. 15. 12. 1942 nemocnici převzal wehrmacht a bratři museli odejít. Měli být odesláni na nucené práce do Říše, ale br. Faustinovi se podařilo zajistit, že bratři mohli zůstat pracovat v zemském ústavu pro choromyslné v Brně-Černovicích. On sám pracoval u nemocenské pojišťovny v Brně a byl opakovaně vyslýchán a sledován gestapem, v nejistotě až do konce války. Byl přitom v odbojové skupině Za svobodu, ale nacisté to nezjistili a po válce byl za odboj vyznamenán.

V roce 1945 se mohla sejt provinční kapitula a Faustin byl zvolen znovu brněnským převorem a do provinční rady. Vedl tak obnovu nemocnice a kláštera. Svoboda ovšem netrvala dlouho. Po únoru 1948 se zapojil brzy znovu do odboje. S bývalými členy skupiny Za svobodu v létě 1948 vytiskli 1500 letáků „Pravda vítězí“ s kritikou režimu. Udržoval kontakt s bývalými odbojáři v zahraničí. Přes br. Vrbíka z Valtic chtěl pomoci známému na Západ, ale to se neuskutečnilo. Akci s letáky vyzradila záhy jedna ze studentek, které je měly roznášet. Br. Faustin byl zatčen 24. 9. 1948 a odsouzen v říjnu téhož roku v čele 14členné skupiny na 15 let vězení. Za rok až dva by to už byl mnohem těžší trest, ale církevní procesy se teprve měly rozběhnout. Nicméně pro br. Faustina to bylo ve skutečnosti doživotí. Během věznění na Mírově mu znovu vzplála dříve léčená tuberkulóza a 16. 1. 1952 zde ve vězeňské nemocnici zemřel. Byl pohřben v Brně.

Zdeněk HEJL (1920–1999)

Lékař, chronobiolog, zakladatel Hnutí pro život v ČR. Viz e-verze (zdarma na www.fatym.com).

Bůh i vlast si žádají od svých věrných oběti

MUDr. Karel HRADECKÝ, štábní kapitán, lékař

16. 10. 1904 – 7. 9. 1943 Čechy

Karel se narodil ve Světlé nad Sázavou do rodiny řezníka jako desáté dítě, z nichž 4 zemřely jako malé. Jeho příchod na svět byl zvláštní. Podle lékaře neměla porod přežít ani matka, ani dítě, a radil tedy ITP pro zachování života matky. Maminka, věrná katolička, odmítla a s bolestí v srdci se připravila na smrt. Matka i dítě ale přežily. Tak už na začátku života Karla stála ochota k oběti lásky jeho maminky. V takové rodinné atmosféře Karel vyrůstal. Měl samé jedničky a zároveň byl hodný, zbožný chlapec, rád ministroval a den 1. sv. přijímání považoval za nejkrásnější den svého dětství. Vystudoval s vyznamenáním gymnázium v Havlíčkově Brodě, kde se přidala jeho další celoživotní láska – květiny. Rád rozjímal s jejich pomocí a jako lékař se vážně zajímal o léčivé byliny. Vystudoval v Praze medicínu a byl promován r. 1931.

Stal se vojenským lékařem a vypracoval se na primáře interního oddělení Ústřední vojenské nemocnice v Praze-Střešovicích. Krom péče o nemocné byl profesorem zdravotní služby a přednášel zejména ve škole pro důstojníky duchovní služby, což byli mladí kněží, kteří by v případě potřeby byli povoláni jako vojenští kaplani. Byl jimi velmi oblíben a stal se mnohým rádcem. Jeho život nebyly pitky, ale nemocní vojáci i civilisté, modlitba, rád rozjímal v kostele i na hřbitově a relaxoval u květin nebo při hudbě. A také tu byly jeho malé neteře, pro které byl milovaným strýčkem.

Pak přišla okupace. Štábní kapitán Hradecký byl přeložen do Strakonice a stal se tam primářem interního oddělení. Zdánlivě se nezměnilo nic na jeho stylu života: nemocní, kaple, poutě k P. Marii Bolestné na Podsrp u Strakonice, květiny, hudba, rodina. Postavil krásnou hrobku rodičům ve Světlé. Pan primář byl nesmírně oblíbený. Pečlivý, svědomitý, laskavý, zájímavý se nejen o nemoc, ale i o život nemocného – a o jeho duši. Radil i směrem ke způsobu života, včetně bylinek, dával i duchovní rady. Vždyť člověk je jeden celek. A za některými nemocemi stojí i neodpuštění, hněv, závist, jak si toho všiml už Starý zákon. (Sama jsem měla pacienty, kde jsme se s internistou shodli, že pokud neodpustí manželce nebo nepustí řízení firmy, zemřou – na neléčitelnou hypertenzi a její komplikace atp.)

Slovo lékaře v pravý čas může pomoci. Za chudé pacienty platil nemocniční taxy, ale v tajnosti, a kupoval jim, co bylo třeba. Žil skromně, byl svobodný a nestřádal si. Před Vánoce se na uvolněná lůžka přijímali ti nejbídnější, aby měli Vánoce a pomoc. (Za první republiky se to dělalo, pokud souhlasil primář a většinou tam, kde byly řádové sestry. I za socialismu se do léčebny v Kroměříži přijímali „na zimu“ sociálně slabé chronicky nemocné ženy. Počítaly už s tím, nemusely topit a našetřily si tři důchody.) V nemocnici působily sestry boromejky. Prim. Hradecký je měl rád a denně chodil ráno na mši sv. do kaple a přijímal.

Pan primář byl voják, štábní kapitán. Často opakoval, že *„Bůh i vlast si žádají po svých věrných dětech a ctitelích obětí“*. Nebyla to prázdná slova. Hned od počátku se zapojil do protinacistického odboje, řízeného Ústředním výborem odboje domácího. Byl vedoucím skupiny „Karel Strakonice“, spojené s Prahou i Plzní. Od r. 1941 se činnost více „rozjela“. V nemocnici se schovávali a léčili odbojoví pracovníci. Skupina budovala úkryty pro shozené bojovníky z letadel, obstarávala falešné doklady, peníze a potraviny i zbraně pro odboj, vysílala zprávy. Od června 1942 byly jasné známky, že gestapo je na stopě. Bylo třeba se připravit i na pravděpodobnou smrt. Dr. Hradecký to dělal se vsí vážností a horlivostí víry. 5. 8. 1942 byl primář Hradecký vylákán na okresní úřad a tam zatčen, aby zatčení oblíbeného primáře neprobíhalo přímo v nemocnici. To ale umožnilo, že než se gestapo s ním vrátilo, sestry boromejky na pokyn jednoho člena skupiny odnesly kompromitující materiály z primářovy pracovny a nahradily je nevinnými papíry. Ten den byl zatčen i P. Jílek, děkan z Čestic, a další členové. V prosinci 1942 byli převezeni z Plzně do Berlína, soud jim dal 10 let káznice (protože se podařilo většinu důkazů zničit), ale pak byl soud obnoven a rozsudek: trest smrti.

Ve vězení dr. Hradecký zrál do svatosti; dokládá to jeho korespondence, svědectví spoluvězňů i modlitby, které tam složil. Těšil ostatní, povzbuzoval, modlil se a vedl k víře. 7. 9. 1943 (po leteckém náletu na Berlín 4. 9. 1943) byl den a noc poprav. Pod sekerou skončil i dr. Hradecký. Po válce byl oceněn válečným křížem a povýšením na podplukovníka zdravotní služby, v r. 1949 byla odhalena pamětní deska na strakonické nemocnici s velkou oslavou. Věříme, že byl především povýšen do nebeského království.

Z modliteb ve vězení: *„Můj Ježíši, jak jsem šťasten, že mám Tebe (...) Žádné bohatství světa mi nemůže dát co Ty, Božský Vykupiteli, ty mi posky-*

tuješ klid duše a úplné vyrovnaní. Nic mne nezalekne, jsi-li ty se mnou, ani smrti se nebojím, naopak těším se pro nesmírné milosrdenství Tvé a neskonale lásku Tvou na život věčný. (...) prosím, abys mi dal sílu, abych dále trpělivě snášel vše.“

Bojovník proti smrti s požehnáním vidět krásu

Josef KOUTECKÝ, zakladatel české dětské onkologie

31. 8. 1930 – 5. 7. 2019 Čechy

Narodil se a žil celý život v Praze, mimo prvních 6 let, kdy žil v Kralupcech nad Vltavou. Tatínek byl účetní u drah, pedantický, dominantní, nesmírně vázaný na rodinu díky svému těžkému dětství oboustranného sirotka, starajícího se za války sám o sebe i mladší sestru. Maminka byla z 12 dětí a i s jedním synem byla v domácnosti. Otec zemřel náhle na srdce, na procházce s vnukem v kočárku r. 1968. Matka se ale dožila 92 let, hospodařila po smrti manžela do vysokého věku na faře a pomáhala i tajným kněžím. Josef byl jedináček. Otec velmi dbal na vzdělání, ušetřil z malého platu i na pianino a později na mikroskop, tak se projevovala jeho láska. V dětství doplnil jeho výchovu woodcraft – odrůda skautingu.

Zájem o biologii měl od dospívání a od 16 let to bylo lékařství. Hltal knihy o medicíně, jako *Lovci mikrobů*. Ve škole byl stále premiantem. Po maturitě na gymnáziu v r. 1949 nastoupil na medicínu v Praze a studoval „s nadšením, dokonce často i s rozkoší“. Od r. 1951 už jako student pracoval na dětské chirurgii u prof. Tošovského, na oddělení i v laboratoři při experimentech. Promoval opět s vyznamenáním v r. 1955. Tehdy fungoval systém přidělenek, tak se dostal na dětské odd. v Novém Bydžově na půl roku a pak do Janských Lázní. V květnu 1957 se mu podařilo dostat se na kliniku dětské chirurgie na Karlov.

To už byl ženatý od r. 1953 s mikrobioložkou. Dvoukariérové manželství se ale nezdařilo, přestože měli dvě děti – dceru (1957) a syna (1959). Rozvedli se v r. 1960 a dobře spolu dál vycházeli. Už předtím se zamiloval do zdravotní sestry Jitky z jejich kliniky. Jitka byla o 8 let mladší, vychována u velmi zbožné babičky na venkově. S jejich vztahem a manželstvím se nesmířili ani jeho rodiče, ani Jitčina matka. Kdo se smířil kupodivu

dobře, byly děti, které byly velmi často u otce i většinu víkendů pro práci své maminky a měsíc v létě. Vycházely s paní Jitkou velmi dobře a ta se jim věnovala. Po narození syna Petra v r. 1967 zůstala déle doma, později pracovala na zdravotní škole a plastické chirurgii. Tatínek se také snažil, chodil s dětmi ven a vymýšlel si pro ně *Pohádky vodníčka Buližníčka* – po letech v r. 1997 vyšla tato pohádková knížka. Jen nejmladší syn se stal lékařem. Měl 4 vnuky.

S paní Jitkou tvořili harmonický nerozlučný pár po léta a většinu lidí ani nenapadlo, že jde o druhé manželství. Doplňovali se, paní Jitka se starala opravdu o vše, takže se mohl věnovat jen práci a velmi bohatým zájmům. Umožnila mu tak jeho obdivuhodnou práci – založení a vybudování dětské onkologie. Dětskou onkologii začal v r. 1964 jedním vyčleněným pokojem, v r. 1970 dostal roční stipendium do Míšně, kde už byla dětská onkologie, a pak už to byla celá stanice dětské onkologie, potom oddělení a od r. 1983 Klinika dětské onkologie, kde byl přednostou do r. 2004. Podobně šel žebříček titulů: CSc., docent, DrSc., r. 1987 profesor. To nejdůležitější ale byly nemocné děti. V r. 1964 měl 60 lůžek s úmrtností 97 % (sám se ptal: „*Kdo to má vydržet, takový neúspěch?*“), ale tak to bylo i jinde. V 80. letech už umíralo jen každé druhé dítě, v r. 2003 před jeho odchodem jen 25 %, dnes ještě méně. Jako první u nás zaváděl chemoterapii. Dítě je dítě, a to i když je chronicky či smrtelně nemocné. U prof. Tošovského se naučil soucítit s bolestí a velmi lidskému přístupu lékaře. Zavedl proto na kliniku psycholožky a herní terapii, později nemocniční klauny. Zval známé osobnosti – byla tu princezna Diana, Jágr, Tom Cruise, kteří tu nechali potřebné finance. Jak přibývalo uzdravených dětí, bylo třeba se i jim věnovat. Často nemohou na obvyklé dětské akce, mívají problémy s imunitou i s přerušeným růstem. Tak začaly letní tábory a Indiánské léto pro pacienty a bývalé pacienty. Práce s takto nemocnými dětmi a jejich rodiči je extrémně zatěžující – pro všechny. Ačkoliv alternativní medicína byla pro pana profesora jako červený hadr a vzpomínal s hrůzou na případy, kdy rodiče přerušili léčení pro alternativu a dovezli děti zpět téměř umírající, nikdy jim nenadával. Lidé z bolesti a strachu udělají leccos. Není divu, že ve 46 letech prodělal infarkt, z něhož se ale dobře zotavil.

Samozřejmě vyučoval na fakultě. Více let měl různé akademické funkce, byl opakovaně děkanem. Před děkanátem 2. lékařské fakulty, dříve dětské, stojí díky němu socha pelikána, který si drásá hrud', aby

krví napojil a oživil mláďata podle staré legendy. Byl zvyklý denně psát aspoň pár řádek, což přejal od prof. Tošovského, měl většinou rozepsáno víc prací najednou. A u sebe stále papír a tužku. Tak mohl vydat přes 300 publikací, 7 monografií, 3 učebnice a samozřejmě byl členem mnoha odborných společností a nositel řady ocenění.

Byl přímo renesanční člověk. Jeho velkým zájmem bylo veškeré umění, sbíral starožitnosti a miloval starou Prahu a historii vůbec. Zejména ale byla jeho láskou hudba. Prof. Koutecký od r. 1991 pořádal 4x ročně Karolinské koncerty komorní hudby s Kocianovým kvartetem. Dokud mohl, hrával na klavír i na varhany. Další láskou byla zvířata, doma měli všelicos, jediné velké hada paní Jitka odmítla. Byl patronem slonů v ZOO a operoval i gorilku Goldu r. 1974 pro podezření na nádor, ale byl to zástřel z Afriky. Měl mnoho přátel mezi lékaři, umělci a kněžími, roky se přátelil se strahovským opatem P. Pojezdným. Od r. 1986 měli manželé chalupu v Mezihorí na Podblanicku, kde odpočíval na zahradě a při procházkách. Jedině sport ho nezajímal. K jeho renesančnímu záběru života patřilo i vychutnání všech dober života, ovšem ve střídmosti, kvalitní jídlo i trochu alkoholu a viržinka.

Během života dospěl k tzv. principům hodnotného života: 1) poznávání – nejen vzdělávání, ale poznávání směřující k moudrosti, 2) pozhennání vnímat krásu a 3) vztahy, nejen k lidem, ale ke všemu. K tomu plus víra: *„Víra je dar. Není možné ji koupit. Byl jsem v ní vychován a žiji v ní celý svůj život. (...) Víra ve mně naplňuje úctu k životu, přivádí mne ke snaze být lepším. Nikdo mi nenabídl nic lepšího. Věda pro mne neznamena negaci víry.“* Nikdy se nestyděl za to, že je katolický křesťan, i když žil v druhém civilním manželství.

V r. 2014 zemřela jeho Jitka na rakovinu. Těžce nesl smrt její i dcery. Zemřel 5. 7. 2019 ve věku 88 let. Vyšlo víc rozhovorů s ním v časopisech i knižně, viz např.⁽³¹⁾ a také doporučuji pořad ČT *Ještě jsem nedokouřil své poslední viržínko*, viz⁽⁸⁰⁾.

Citáty: *„Nechápu dost dobře, když odborník nezná historii svého oboru. Stavět současnost není možné bez znalosti minulosti.“* (...) A vyznání o stáří: *„Snažím se, aby s přibývajícimi vráskami ve tváři přibývalo co nejméně vrásek na duši. Snažím se přikrašlovat ubíhající osobní čas vším, čím je to možné. Žiji přesvědčením, že všechno, co mohu udělat, čím mohu někomu prospět a něčemu přispět, co mě samého potěší, za to stojí.“*

Vidět, posoudit, jednat

MUDr. Silvester KRČMÉRY, sekulární institut Fatima

5. 8. 1924 – 10. 9. 2013 Slovensko

Silvo se narodil v Trnavě, dětství a mládí strávil v Banské Bystrici a Bratislavě. Měl bratra a sestru. Rodina byla katolická. Denně se účastnili mše sv., společně se modlili. Otec stanovil řád a domácí pravidla, k nimž patřilo i denní usmíření. Byla to pro Silva dobrá příprava na život, stejně jako katolický skaut. Nadaný student po maturitě začal studovat medicínu v Bratislavě a zapojil se do spolku katolických studentů. Jeho sestra o něm řekla: *„Vždy chcel pomáhať a vždy aj tak robil.“*

V r. 1943 došlo v prostředí katolických studentů k osudovému setkání s P. Tomislavem Kolakovičem (1906–1990?). P. Kolakovič, původně Poglajen, byl chorvatský kněz, jezuita, vystudoval v Belgii, Francii a Římě filosofii, teologii, sociologii a východní spiritualitu. Na Slovensko se musel uchýlit před pronásledováním v Chorvatsku. Vystupoval aktivně proti všem nekřesťanským totalitám (nacismu, fašismu, komunismu) a snažil se zakládat křesťanské hnutí mládeže, malá společenství. Byl charismatická osobnost, strhující řečník, pro někoho je prorok, pro jiné i trochu megaloman, dobrodruh. Přinesl důraz na význam laiků, jejich všeobecného kněžství, na uvědomělé aktivní křesťanství. Jeho myšlenky Silva zapalovaly. *„Poslání každého křesťana je být apoštolem,“* hlavně v jeho prostředí a povolání. *„Věříme, že každý člověk je druhý Kristus ... jednej vždy tak, jak si myslíš, že by na tvém místě v konkrétní situaci jednal Kristus.“* Hnutí, které Kolakovič zakládal, mělo motta: *„formace činností, úkoly“* a *„vidět, posoudit, jednat“*. P. Kolakovič evangelizoval studenty a vytvořil z nich jádro hnutí, nazvané pak Rodina. Zformovaní členové zakládali dál kroužky po Slovensku přirozeně tam, kam ze studií šli. Kolakovič předvídal příchod komunismu a snažil se celé hnutí na to připravit. Vytvářeli ilegální struktury, cvičili simulované výslechy, ale také se učili nazpaměť žalmy a celé úseky z bible a vše, co bylo potřebné pro duchovní život – pro případ vězení apod. Kolakoviče nesla fatimská poselství a měl vizi „ruské mise“ – duchovní obnovy Ruska, proto se marně pokoušel dostat do Ruska (chtěl diskutovat se Stalinem). Silvo spolu se svým přítelem Vladimírem Juklem, matematikem – fyzikem, který se později stal knězem, byli jeho věrnými žáky. Silvester svá studia medicíny doplnil

po válce v Paříži, krátce byl i v Maroku a pak je dokončil v Praze, kde promoval. Během svého pobytu v Praze společně s Juklem byli u zrodu pražské části Rodiny (samozřejmě tu byl po válce i Kolakovič). V pražské Rodině se stali vedoucími činiteli Zvěřina, prof. Vacková a později Mádr, podporovali ji i Beran a Trochta. Češi a Slováci jsou jiní, a tak měla také svůj svéráz, kteří Slováci kritizovali jako „dýchánky“.

Už v r. 1946 byl Kolakovič zatčen a obviněn z organizování neoludáctví, i Silvester byl na výsleších. Nicméně ještě vše po několika měsících skončilo. Silvester začal pracovat na kožním oddělení v Košicích, pak byl na vojně. V červenci 1951 byl zatčen v době vojny a 3 roky strávil ve vazbě. Jukl byl zatčen o měsíc později a také mnoho členů Rodiny. Kolakovič už v r. 1946 odjel do Belgie a pak jsou jeho stopy různě po světě včetně Číny, není jasné, ani kdy a kde zemřel. V r. 1954 byl dr. Krčméry odsouzen na 14 let za vlastizradu, Jukl na 25 let. Při výsleších mlčel, i když byl podroben tělesnému i psychickému týrání, které později popsal v knize vzpomínek: „... to nás zachránilo. *Brainwashing – vymývání mozgu.*“ Celkem 14 měsíců strávil na samotce s omezením prostoru v jakési kleci. Z toho se mnozí zhroutili. „*Křesťané měli přirozeně také strach. Ale nemohli je tak izolovat. Kdo je zvyklý modlit se, rozjímat, adorovat, mohl i na samotce vést hluboký duchovní život tam, kde druzí ztratili nervy. Nazývali jsme to zkušeností beztlíže.*“ Ocenil poklad v paměti z Písma a také morseovku, kterou si vysílali tukáním na zeď zprávy i body k rozjímání. Nezlomili ho. U soudu pronesl sám obhajobu končící slovy: „*Vy máte moc, my máme pravdu.*“ Pak následovalo 10 let ve vězeních a v pracovních táborech. „*Už ve vězení vzniklo jádro obnovy. Mnozí jen povrchně věřící nebo stojící opodál mohli být přesvědčeni a získáni. Byl tu velký počet konvertitů. Byli vyučováni. Byl to velmi plodný čas.*“ Přišlo politické uvolnění a dostal by milost, ale odmítl ji. Nakonec byl stejně v r. 1964 propuštěn, prakticky vyhozen.

Po propuštění až do důchodu pracoval jako lékař v Bratislavě v Podunajských Biskupicích jako internista a radiodiagnostik. Byl dobrý odborník, publikoval i v lékařských časopisech, obětavý a svědomitý lékař, vyznačoval se „úctou k pacientovi“ a tím, že do všeho i do práce zval Boha. Stejně jako Silvester byl propuštěn i přítel Jukl. Oba byli nemile překvapeni tím, jak se Slováci a katolíci přizpůsobili režimu. To rozhodně nechtěli. A tak se pustili znovu do práce. Nejprve založili kroužek vysokoškoláků a opět evangelizovali studenty, vysokoškoláky, postupně i další, dokonce i alkoholiky, narkomany, bývalé vězně. Jádro šlo ale opět

od studentů a vysokoškoláků. V r. 1968 jim tajný biskup Korec dal souhlas s rozvinutím katolického disentu, podzemní církve. Jukl dostudoval tajně teologii a byl v r. 1973 tajně vysvěcen. V civilu pracoval hlavně jako sekretář Jednoty matematiků a fyziků. V r. 1974 společně s dalšími založili sekulární institut Spoločenstvo Fatima, které se zaměřovalo na vydávání samizdatu, budování kroužků tajné církve a fatimskou spiritualitu. Dnes působí mimo Slovenska v Čechách, Litvě a Rusku.

Na konci 70. let už byla síť po celém Slovensku. Rozvinuli zejména v 80. letech s přáteli činnost Laického apoštolského hnutí, které se stalo základem pro několik větví Hnutí křesťanských rodin, Křesťanská spoločenstva mládeže a eRko – křesťanská spoločenstva dětí. Vše bylo přísně utajeno a je obdivuhodné, že za celou dobu do revoluce nepronikla ŠTB nejen do Fatimy, ale ani do dalších hnutí. Na rozdíl od Čech nevystoupili ani na podporu Charty, ale čekali. Byli hnutím nenásilného odporu, uvědomělého křesťanského života. První veřejné vystoupení bylo r. 1984 na národní pouti v Šaštíně k P. M. Bolestné, kde se noční adorace mladých změnila v demonstraci 10 tisíc a policie nedokázala proti nim zasáhnout. Byla to jakási příprava na Velehrad 1985, kde 100 tisíc mladých lidí přijelo a vypískalo představitele vlády na tzv. mírových slavnostech a běžní věřící se připojili. Pro vládu to byl šok! Kde se tak organizování vzali?! Na Slovensku se pak už každá větší pouť měnila v noční adoraci mládeže a ta v demonstraci, proti níž se režim bál zasáhnout. Výjimkou byla jen v r. 1988 tzv. Svíčková demonstrace v Bratislavě, kde režim sáhl k násilí. Nezastavil ale dějiny. V Nitře demonstrovalo 100 tisíc mladých lidí. V srpnu 1989 byli dokonce někteří z tzv. Bratislavské pětky zatčeni, ale k procesu už nestačilo dojet.

Silvester byl oceněn mnoha vyznamenáními, také státním řádem Ľudovíta Štúra a papežským řádem sv. Silvestra. Jan Pavel II. ho pozval na osobní snídani. Dokud mohl, sloužil. Poslední roky byl vážně nemocen, trpěl bolestmi a byl ležák. Byl doma s pečovatelkou, až poslední dny v nemocnici. Několik měsíců před smrtí se mu rozzářily oči a řekl: „*Už idem! To je ale krása.*“ Zažil předchuť nebe. Zemřel v r. 2013 v 89 letech, rok předtím zemřel P. Jukl. Brzy po smrti se ozývaly hlasy, že by se měl stát svatým.

Silvem byl silně ovlivněn jeho synovec prof. MUDr. Vladimír Krčméry, infektolog, spoluzakladatel několika fakult katolické univerzity, zakladatel mnoha zařízení a projektů v Africe a na Haiti. I když ženatý

a se 4 dětmi, trávil často většinu roku v tropech mimo prázdniny. V titulech, sám „mnohotitulník“, vidí jen nutný prostředek k možnosti dělat dobrou činnost. Vydal knihu s názvem *Ženie ma zlé svedomie*.

Dar je úkol aneb Křivohlavý je rovnokrký

Jaro KŘIVOHLAVÝ, psycholog, evangelík – kazatel

19. 3. 1925 – 27. 12. 2014 Čechy

Městečko Třeбенice kousek od Litoměřic má spojitost hned se dvěma našimi hrdiny – P. Kubíček (viz samostané heslo) v něm byl zavražděn a Jaro se v něm narodil. K méně obvyklému příjmení dostal i neobvyklé jméno. Na střední školu dojížděl od r. 1938 (vzhledem k záboru pohraničí) do Litoměřic, Terezína a pak na reálné gymnázium do Roudnice n. Labem. Denně jezdil 50 km na kole a také cvičil v sokole. 20. 6. 1942 byli zatčeni studenti dvou ročníků pro údajnou přípravu atentátu na ředitele německé školy. Tak strávil Jaro 3 měsíce v Malé pevnosti v Terezíně. Dobrá fyzička mu přišla vhod. Byl křesťanem, byl pokřtěn a konfirmován v r. 1939 v evangelickém kostele v Třeбенicích. V Terezíně se dokonce setkal s Franklem. Po propuštění byl nasazen do dolů v Kladně. Obojí bylo velkou školou života.

Po válce udělal maturitu a vystudoval v Praze psychologii a anglistiku. Po promoci v r. 1949 nemohl nalézt z politických důvodů práci, až Výzkumný ústav bezpečnosti práce ho vzal, protože znal práci v dolech na Kladně, kde docházelo často k nehodám. Zůstal zde 15 let. Stal se spoluautorem celosvětového systému barevného značení pro bezpečnost (třeba jasně žluté označení kraje schodů). A přesto opět neprošel prověrkami a ocitl se na dlažbě, přičemž jich bylo doma 8 krků. Ale byla to zase Boží cesta, dostal se totiž do zdravotnictví a od r. 1967 do r. 1994 byl v institutu pro doškolení lékařů. Byl vážený, uznávaný a oblíbený, vyzařovala z něho dobrota. Nikdy se nezkrivil pro politiku, a tak mu v narážku na jeho jméno i přezdívali „rovnokrký“ (rozuměj s rovnou páteří). Kdekoliv byl v práci, řídil se zásadou: „V práci jsem vždy udělal to, co jsem měl. Ale k tomu jsem vždy přidal něco navíc, o čem jsem si myslel, že je to důležité. Pracoval jsem vždy „dvojkolejně“,“ a tak si přidal otázku řešení konfliktů, otázku stresu a pak další.

Pán mu dal mnoho darů a on je využil. Říkal: „*Dar je úkol,*“ (podle německého „*Gabe ist Aufgabe*“) a „*to, co jsem dostal, musím předávat dál (...), abych dělal to, co je hodnotově v souladu s evangeliem.*“ Jen tím lze vysvětlit neuvěřitelné množství práce, které je za ním. Přednášky v „doškolováku“ a na řadě zahraničních univerzit, výuka lékařů, sester a po revoluci i na univerzitě. Moře publikací a opravdu dlouhá řada knih. Měl řadu odborných zájmů. Sám označil své orientace v práci: psychologie klinická, sociální, zdraví a náboženství, logoterapie, pozitivní psychologie a otázky odpuštění, smíření a životní moudrosti. Podle toho jsou i jeho knihy od zcela odborných publikací po řadu populárně odborných a popularizujících, i přímo se týkajících náboženství. Pro zdravotníky měly velký význam jeho publikace o psychologii zdraví, nemoci, sociální komunikaci ve zdravotnictví, duševní hygieně zdravotní sestry, ale i o stresu a další. Pro mnohé jiné obory a obecně pak knihy o psychologii štěstí, moudrosti a dobrého života, psychologii vděčnosti a nevděčnosti, smysluplnosti existence. Tyto a zvláště pak knihy typu *Sdílení naděje, O moudrosti* jsou vlastně preevangelizací. Zcela jasně křesťanské jsou *Křesťanská péče o nemocné*⁽³⁵⁾, *Pastorální péče* (2000) a *Slova potěšení a povzbuzení*, vydané Českou biblickou společností.

Jaro se oženil 19. 10. 1951 s Martou Novotnou z Bohumilic na Moravě. Po 14 dnech musel narukovat a trávil vojnu v těžkých 50. letech. I později nemohli hned být zcela spolu, z Prahy z „výzkumáku“ dojížděl déle jen na víkend a ještě se tehdy pracovalo v sobotu. Měli 3 děti, 2 syny a dceru, dožil se 8 vnoučat a 10 pravnoučat. Vytvořili krásné křesťanské manželství. Už na vojnu měli domluveno, že denně budou číst podle určitého pořádku jednu kapitolu z Písma, a tak byli duchovně spojeni. Doma se modlili a četli společně, zvláště ráno, z Písma. Mladá spolusestra ze sboru světila před smrtí své dvě děti paní Martě, a tak měli doma ještě ty dva sirotky a roky babičku. Svou manželku považoval za jednu z „blessed tichých“. Společný všem v rodině byl základ – život podle Božího Slova. Milovali se, vděční jeden za druhého a ještě ve stáří chodili na procházku a drželi se za ruce.

Dr. Křivohlavý nezastíral nikdy, že je křesťan, byl aktivním členem sboru Církve československé evangelické, presbyterem (starším), 3x byl členem synodní rady. V r. 1977 byl ordinován jako laický kazatel. Jezdil ochotně po sborech přednášet a také spolupracoval vždy ochotně s katolíky.

Zemřel v nedožitých 90 letech. Na parte měl, jak si sám vybral, verše z Písma (Izajáš 43,1b–5): „*Neboj se, já jsem tě vykoupil, povolal jsem tě tvým jménem, jsi můj...*“

V r. 2008 s ním vyšel rozhovor A. Palána *Dvě lásky* a doporučuji rozhodně i některou z jeho knih o odpuštění, naději, moudrosti. Přiznám se, že bych je doporučila jako povinnou četbu pro bohoslovce, mladé kněze, zdravotníky a pomáhající povolání – aspoň!⁽³⁵⁾

Mučednictví je milost

P. MUDr. Ladislav KUBÍČEK, kandidát svatosti, mučedník

3. 1. 1926 – 11. 9. 2004 Čechy

Narodil se na Podkarpatské Rusi, tehdy součásti Československé republiky. Jako mnozí Češi i jeho rodiče odešli sem za prací. Ladislav byl prostřední ze 3 dětí, ale jeho starší sestřička zemřela maličká. Rodiče brzy poznali jeho nadání a už v 10 letech ho poslali studovat v Brně gymnázium a bydlet u strýce Josefa. Strýc Josef byl četník a doma byl přísný vojenský režim. To bylo asi jedním ze zdrojů jeho přísné celoživotní sebekázně. V r. 1939 se rodiče stejně jako ostatní Češi museli vrátit do vlasti a bydleli pak v Sychotíně u Kunštátu, v okrese Blansko, takže Ladislav za nimi mohl dojíždět na víkend. Byl premiantem. Po maturitě studoval medicínu v Brně, opět důkladně, jako dělal vše. Stále toužil ale po kněžství, dva dny v týdnu proto věnoval studiu teologie. Během studia byl aktivní ve spolku katolických studentů a kromě toho zpíval v Moravanu, mužském sboru vysokoškolských studentů a učitelů. Takže si musel ještě víc rozdělit čas a pro celý život se stal přímo mistrem v „time managementu“. Promoval 1. 8. 1950 a oslavil to ministrováním při děkovné mši sv.

Po promoci musel na umístěnku do Jihlavy na chirurgii. Zapsal se tam svou obětavostí, skromností, zbožností. Denně ministroval v kapli u sester, i po těžkých nočních službách. Na vojně skončil u PTP, a když se konečně vrátil, byl přerazen do Nového Města na Moravě na gynekologicko-porodnické oddělení, což se chápalo jako trest. Z většího města a špitálu do malého. Pro dr. Kubíčka to byl prostě projev Boží vůle – další štace, sbalit se a jede se dál. Stal se skoro zbožňovaným lékařem pro svůj

vnitřní pokoj, který přenášel na rodičky. Byl něžný a pozorný, podržel maminku za ruku (a v duchu se modlil), ale také pomohl sestřám třeba převézt těžší pacientku. Také zde měl brzy hodně přátel, známých, kterým byl i duchovním rádcem. Přes hudbu (založil kvarteto) a dialog vedl k víře a k církvi. V r. 1957 byl opět přeřazen jako obvodní lékař do Vratěnína, obce už v hraničním pásmu s Rakouskem, jižně od Dačic, kde měl na starost ještě tři jiné malé vesnice. Odešla s ním mladá sestra katolička, ale věděla, že spolu nikdy nebudou chodit. Tady dělal vše – práci „obvodáka“, dětského lékaře, zubaře, rodil děti. Jak je zvykem, lidé nosili panu doktorovi vajíčka a jiné a on je zase rozvážel po potřebných. I zde skončil pro svou přílišnou zbožnost. Kam ho ještě dát za trest z takové díry? Ještě je tu blázinec, tam končilo jako personál více věřících a nebyli tam už ideologicky tak nebezpeční. A tak se stal dr. Kubiček psychiatrem v léčebně v Havlíčkově Brodě. Psychiatrie jej ale zajímala a získané poznatky bohatě využil pak v pastorační praxi. V jeho 33 letech ho měli soudruzi dost a musel definitivně opustit lékařství.

Stal se horníkem v Karviné. Ale jen chvíli, v květnu 1959 byl odsouzen na 2,5 roku za rozvracení republiky, prý naváděl pacientky, aby se věnovaly dětem místo budování socialismu. Po roce vězení byla amnestie. Jeho zásada ohledně Boží vůle „*když nic neslyším, zůstávám tam, kde jsem*“ ho vedla zpět do dolů v Karviné. Po smrti maminky se musel kvůli otci vrátit k němu a pracoval v Letovicích v kamenoprůmyslu. Samozřejmě hned jako všude působil misijně.

7. 2. 1967 byl tajně vysvěcen na kněze v Praze. V r. 1969 mohlo být jeho kněžství zveřejněno zásluhou biskupa Trochty a nastoupil do duchovní služby, farnost Veleliby, a zároveň jako kaplan v Nymburce. A pak přišly další štace, obvykle po roce – někdy déle – vše severní Čechy, litoměřická diecéze. Pak šel až na kraj světa – do Vysokého nad Jizerou, do hor na okraj diecéze. A zde zůstal 10 let. Všude to bylo podobné – kněžská služba, spousta „mimospádových“ farníků, dojíždějících za ním z různých míst Čech a Moravy, opravy kostelů, brigády mladých i dospělých na opravy kostelů, kdy se dokázalo zdánlivě nemožné. „*Nejde to? To slovo neznám.*“ A heslo pro vše: „*Vydržet a děkovat.*“ Spousta korespondence, jeho korespondenční farnost byla opravdu rozsáhlá, poradna osobní či korespondenční: duchovní, psychologické, zdravotní otázky, otázky manželství, rodiny a zvláště těhotenská poradna. Později v r. 2001 se zapojil do boje za změnu podmínek předatestační přípravy v gynekologii, kdy

se vyžadovalo provést 20 ITP. S pomocí politiků se dosáhlo změny. Často doporučoval bylinky a změnu stravy, zvláště jeho oblíbený oves. Jeho názory někdy šly proti obvyklému, např. chtěl, aby maminky byly s dětmi doma, pokud možno, a aby měly víc dětí, dvě nestačily. Byl přísný k sobě i k druhým. Žádné rozmazlování, ani ve výchově, ale přesto to bylo přijato a bylo to plodné. Ovšem ne vždy! Setkala jsem se s lidmi, kterým pomohl, ale i s několika, kterým nejen nepomohl, ale jeho rada či přístup byl pro ně nepřijatelný. Ti se ovšem do vzpomínek nehlásí. Kéž to nikoho nepohorší, nikdo, dokonce ani svatý, není Bůh. A nikdo není pro všechny. A vždy při vši té činnosti tu byla ještě modlitba a askeze. Sliboval všem modlitbu večer, což znamenalo před svatostánkem. Tam vše odevzdával. Dřel tvrdě i fyzicky. Často se postil, jedl třeba jen suché rohlíky.

Po revoluci opět přeložení, a sice do Frýdlantu v Čechách, tehdy poprvé byl přeložen biskupem. Zde mohl i spolupracovat s husitským farářem. Pak Bohušovice nad Ohří blíž Litoměřicím a opět od r. 1999 Třebenice. V r. 2000 se stal kanovníkem v Litoměřicích. Jezdil do Litoměřic do nemocnice, pak do hospice sv. Anežky a také zde dával exercicie. Když konečně povolil televizi na faře, díval se mimo zprávy a Večerníček (ten kvůli dětem v náboženství) jen na koncerty vážné hudby a seriál Komisař Rex.

Dva roky před smrtí na jeho faře pastorační asistent začal pracovat s bezprizorní mládeží, ale nezládal to a „dětičky“ ovládly faru, ničily, kradly. P. Kubíček se dorozuměl dobře s mnohými, tentokrát to ale nešlo. Byl i přepaden v noci na faře. To ještě prošlo „dobře“. 11. 9. 2004 ho v noci přepadli dva mladí (26 a 15 let), brutálně týrali a nakonec zapálili, uhořel zaživa. Nevolal pomoc, dole spala jen stará žena, která tak přežila. Lidé si uvědomovali, že kázal nedávno o mučednictví. Pachatelé byli chyceni a odsouzeni. Mladší z nich se po letech ve vězení obrátil k víře. Rozloučení bylo v katedrále v Litoměřicích a pohřeb pak v Kunštátu.

Mnozí jsou přesvědčeni o jeho svatosti. Ostatně už za života o sobě navzájem říkali P. Šuránek, dnes kandidát svatosti, a P. Ladislav: „*Ovšem, to je svatý!*“ Ten je zatím v úplně počáteční přípravné fázi. Jeho dlouholetá „farnice“ odjinud dr. Marie Svatošová, zakladatelka hospicového hnutí u nás, vydala myšlenky z jeho exercicií ještě za jeho života jako knížky *Oslovuji? Přitahuji? Zapaluji?*. Sám napsal *Život, Velké tajemství – manželství jako umělecké dílo, O svobodě* a několik dní před svou smrtí odevzdal do vydavatelství *Vůle Boží – zbožná fráze?*, která je autobiogra-

fická. Dr. Svatošová po smrti posbírala svědectví o P. Ladislavovi vlastně na jeho výzvu: „*Po mé smrti můžeš všechno sepsat,*“ a tak vyšla kniha *Až k prolití krve.*⁽³⁰⁾

Připojím dvě vzpomínky z osobních, ostatně řídkých, setkání. Při prvním setkání v r. 2000, kdy jsem začala žít v Litoměřicích, došlo k úsměvné při. P. Ladislav si chtěl se mnou jako skoro se všemi tykat. Ze zásady si netykám s žádným knězem. Zkoušel různé argumenty, že je také kolega a co udělám, když mi bude stejně tykat. „*Budu vám stále opakovat, že ženě se bez svolení netyká, a dále vykat.*“ „*Opravdu, jak dlouho to vydržíš, kdo z nás děle?*“ „*Nevím, vy jste prý tvrdohlavý, já zase tvrdohlavá polovolaška, položidovka, tak uvidíme.*“ Rozesmál se, že Koukl (o. biskup) měl pravdu, že mu to u mne nevyjde, že to už marně zkoušel, a vykali jsme si. Projevil smysl pro humor a dokázal i ustoupit. Druhá vzpomínka už není úsměvná. Asi rok před vraždou mi v běžném hovoru náhle velmi vážně a až smutně řekl: „*Toužím po mučednictví, ale to je velká milost a myslím, že toho nejsem hoden, ale doufám. Modlete se za mne, za tu milost.*“ Slíbila jsem modlitbu, ale za to, aby mu Pán dal milosti podle Svě vůle, On že je moudřejší než my a naše touhy. Přijal to tak a já se modlila. Bylo to velmi zvláštní, protože jsme nevedli nikdy hlubší duchovní rozhovor, měla jsem svého duchovního otce.

Citáty: „*Na chybách druhých se můžeme učit a sami se svých chyb zbavovat. Ti druzí se zase učí na nás.*“ – „*Obtíže v duchovním životě jsou právě příležitostí nést kříž a moci něco obětovat za duše kolem sebe.*“ – „*Člověk musí nést kříž a nemusí přitom být vůbec nadšený. Může ho prostě nést, protože ví, že je to vůle Boží. Čím je to těžší, nepříjemnější a bez citového doprovodu, tím je to cennější a Pánu Bohu milejší. A když se vůlí přinutíme k úsměvu, bude to ještě cennější.*“ – „*Přijímat s radostí a s vděčností každé ponížení je cennější než klást nějaké kytičky ke kříži.*“ – „*Jestli se Ti daří hezky rozjímat 5 až 10 minut, tak to úplně stačí. Duch svatý nám může říci podstatné věci během minuty.*“ – „*Co se času týče, buďme rádi, že ho nemáme víc. Budeme mít co dělat vyúčtovat ten, co máme!*“ – „*Žijeme-li jako děti Boží, jako spolupracovníci Kristovi, nikdy se nemůžeme nudit.*“ – „*Tak jen víc prožívej svou důstojnost křesťana.*“

Učený pán s mnoha tituly i skromný františkán

František MALÍŠ, kněz, OFS

30. 9. 1922 – 26. 5. 2003 Čechy

P. doc. MUDr. PhMr. RNDr. Mgr, DrSc, OFS (Uff, ale Kašparů má titulů víc.)

František se narodil ve Frýdlantu nad Ostravicí jako druhý ze dvou synů v rodině skromných zbožných lidí, františkánských terciářů. Maminka v mládí toužila stát se boromejkou, ale neměla potřebné věno. Provdala se, měla děti, a přesto v ní zůstala touha patřit k boromejkám. (Teta, opavská františkánka, vzpomínala celý život, jak její touha po životě karmelitky byla uřata slovy faráře, že na to jsou třeba peníze, jsou řády pro chudé a pro bohaté.) Její syn pak s nimi hodně spolupracoval a mamince po revoluci zaplatil dodatečně „věno“, aby byla připsána duchovně k boromejské rodině. Maminka si přála mít ze synů kněze. Starší Arnošt byl vysvěcen krátce po r. 1948, ale brzy byl zatčen a odsouzen na léta do vězení. Po propuštění zemřel na následky práce v Jáchymově.

František nejprve studoval se stejným úmyslem na jezuitském gymnáziu na Velehradě, ale po špatném příkladu kněze se rozhodl jinak. Přešel na internát k salesiánům do Fryštáku, kde pokračoval v gymnaziálních studiích. Za války byl totálně nasazen a maturitu, tzv. válečnou, dokončil až po válce. Pak vystudoval farmacii, takže první titul byl PhMr. Po studiu pracoval ve Státním zdravotnickém ústavu ve výzkumu a záhy začal zase studovat. Při zaměstnání vystudoval přírodovědu a pak medicínu. Nebylo to samoúčelné. Kombinace získaných vzdělání byla jeho výhodou, která vyvažovala těžký politický hendikep. Věnoval se výzkumu, zejména biochemické diagnostice onemocnění trávicího traktu. To bylo ojedinelé, a tak v letech uvolnění získal i habilitaci – stal se docentem, a tzv. velký doktorát DrSc. I přes politický hendikep – vězení jeho bratra a blízkých příbuzných manželky – a samozřejmě neskrývanou víru. Vyučovat mohl ale jen krátce. Dál pracoval ve výzkumu a publikoval.

Když dovršil 60 let věku, odešel do penze, ne na odpočinek, ale začal pracovat jako lékař – gastroenterolog. Začátkem 80. let se stavěla poliklinika v Praze 4 u metra Budějovická. Pro něj to byla příležitost využít své teoretické znalosti v gastroenterologii. Jeho sestrou v ordinaci byla tajná

sestra boromejka (budoucí generální představená s. Remigie), v určité době i v druhé ordinaci byla další sestra boromejka. Dr. Mališ zde vybudoval tým spolupracovníků a byl neustále i v kontaktu se svými bývalými kolegy. Ačkoliv měl, jak říkal, cholerickomelancholickou povahu, neprojevovala se negativně. Naopak, byl velmi pozorný ke všem lidem, všímal si osobních problémů, potřeb spolupracovníků. Nemocným věnoval veškerou péči. Na gastroenterologii chodí často lidé s chronickými i celoživotními problémy, lidský přístup je proto velmi důležitý. I tam, kde se zdálo, že nemocný přichází „jen“ s psychosomatickými potížemi, věnoval mu velkou pozornost. Po odchodu pacienta často říkal: *„Co ještě není organickým onemocněním, může za krátký čas být, proto je třeba sledovat a pečovat o to, aby se včas rozpoznala příčina potíží.“* Využil zde také své lékárnické znalosti a doporučoval různé čaje. Tam, kde bylo třeba, dokázal mluvit do duše člověka, aby ho usměrnil v nesprávném způsobu života. Setkání s nemocnými byla pro něj i příležitost hovořit s lidmi o smyslu života.

V 80. letech se skrze P. Aloise Moce, OFM, spoluvěžně jeho bratra, dostal k františkánské spiritualitě a stal se terciářem, profesi složil r. 1985. Duchovním životem žil již předtím. Modlil se také pravidelně breviář. Dr. Mališ byl ženat, měl dvě dcery, z nichž jedna se stala lékařkou. Jeho manželka Věra byla dlouhodobě nemocná s roztroušenou sklerózou a pečoval o ni spolu s mladší dcerou. Žili velmi skromně v dvoupokojovém panelákovém bytě. Byl znám svou celkovou skromností i co do svých úspěchů a činností. Byl velmi citlivý i k živým tvorům. Jednou po dešti našel na balkóně žížalu. Nechtěl ji shodit dolů, tak ji snesl 6 poschodí a položil na trávu.

Po r. 1989 stál spolu s dalšími terciáři u zrodu družstva katolických věřících Concordia, inspirovaného myšlenkami Františka Noska, politika první republiky, terciáře a kandidáta svatosti. Byl prezidentem Concordie 10 let. Rozjelo se hodně činností sociálních, duchovně kulturních. Concordia se brzy rozdělila na Prahu a Brno; vznikly pak odštěpené společnosti jako Concordia Invest (investiční fond – je v likvidaci roky a zanechal po sobě trpkost) a další. Všechny Concordie už ukončily činnost. Ne vše je přenositelné z minulosti. Ještě po sedmdesátce působil na pozvání sester jako ředitel boromejské nemocnice Pod Petřínem (1993–1996).

Vystudoval po r. 1989 teologii v Praze s touhou po kněžství a r. 1991 byl vysvěcen na jáhna. Působil jako jáhen ve farnosti Hostivař, hlavně

pečoval o nemocné. Sestavil také pro ně brožurku *Duchovní průvodce pro nemocné*. Když manželka zemřela, požádal o kněžské svěcení. Ve svých 76 letech byl vysvěcen v lednu 1999 o. biskupem Lobkowiczem ve Frýdku-Místku v zařízení sester boromejek. O. biskup jej určil ke službě právě v jejich zařízeních. Sloužil tak v Praze a od 1. 8. 2000 se stal obyvatelem domova v Praze-Řepích, který spravují boromejky. I jako obyvateľ domova sloužil jako kněz, a to téměř do konce života. Zemřel 26. 5. 2003 a je pochován na hřbitově sester v Praze-Řepích. Vlastně s boromejkami skončil i začal život, protože jako malý chodil do školky vedené boromejkami.

V rozhovoru pro časopis Poutník v r. 1997 (listopad) řekl: „*Medicína se mi zdála po celý můj život nejbližší kněžství. Člověk se věnuje trpícím, má možnost vědět, z čeho čerpají sílu v utrpení.*“

Hodný pan doktor aneb „to je svatý člověk“

Josef MAREK, Rytíř českého lékařského stavu

23. 1. 1936 – 22. 10. 2019 Čechy

Prof. Josef Marek, DrSc. se narodil v Praze, do školy chodil v Berouně. Nebyl z lékařské rodiny, otec byl středoškolský profesor, maminka byla doma; byl jedináček, hodný obrýlený chlapec. Rodiče nebyli věřící, ale Josef chodil na obecné škole do náboženství a měl štěstí na kněze, kteří ho ovlivnili tak, že se stal věřícím a zůstal jím celý život. Některé obory mu tedy byly pro víru uzavřeny, technicky nadán nebyl, tak zbývala medicína. Ale uvažoval o ní už od 14–15 let. Po střední škole nastoupil na LF v Plzni. Patřil k výborným studentům. Na škole učinil dvě životní volby: obor medicíny – už ve 3. ročníku se rozhodl pro interní lékařství, napsal i první odborný článek, vyhrál celostátní vědeckou soutěž, a druhá volba byla osobní, poznal zde svou manželku Jarmilu, také vynikající studentku o rok níž. Jejich první rande bylo nezapomenutelné, Josef špatně seskočil ze zídky a skončil s tříštivou zlomeninou kolene.

Po promoci r. 1960 odešel do klatovské nemocnice na interní oddělení. Po atestaci působil 1 rok v Plzni na klinice a pak odešel na konkurz do Prahy na kliniku k prof. Charvátovi, zakladateli české endokrinologie. Charvát byl velká postava české medicíny a dr. Marek ho obdivoval.

Učil se od něho jak vědět, tak přístupu k nemocným. Jako své vědecké zaměření dostal hypofýzu – podvěsek mozkový, jakési řídicí středisko ostatních žláz s vnitřní sekrecí. Zaměřil se tak na neuroendokrinologii, růstový hormon a hypofýzu vůbec. I když byl věřící a nestraník, měl „štěstí“ na dobré šéfy, jako prof. Charvát a Pacovského, kteří ho podrželi. Ovšem i když se stal naším nejvýznamnějším endokrinologem, profesorem se mohl stát až v r. 1990 po revoluci. Dřív nemohl. V období začátku normalizace nebylo jisté, zda vůbec zůstane na klinice, pracovní poměr mu byl opakovaně prodlužován po dvou měsících.

V letech 1972–1973 byl na studijním pobytu ve Francii v Marseille, odkud dovezl metodiku stanovení ACTH a peptidových hormonů. Práce o hypofýze mu vynesly titul CSc. i docenturu v r. 1979. Prof. Marek je spoluautorem mezinárodních doporučených postupů pro léčbu akromegalie. (Akromegalie je porucha s nadměrným množstvím růstového hormonu, který způsobuje mimo jiné nápadné zvětšení okrajových částí těla – rukou, nohou, uší, nosu atd. Nemocné deformuje a je psychicky velmi zatěžující.) Celkem publikoval přes 400 odborných prací. Jeho *Farmakoterapie vnitřních nemocí* měla 4 vydání a byla jednou z nejužívanějších učebnic, z níž studovaly generace lékařů. V době minulého režimu se snažil udržet krok se světovou vědou, což nebylo snadné. Prakticky denně docházel do Národní lékařské knihovny a měl až encyklopedické znalosti. Jeho pracovna byla plná knih a papírů v zdánlivém nepořádku, v němž se ale vyznal (je mi to velmi sympatické). Všechno nejde ale jen z knih a z časopisů, bylo potřeba i účastnit se kongresů. Povolení mohl dostat, jen když ho někdo pozval a zaručil se, že mu tam obstará zajištění finanční. Bylo to obtížné, ale většinou se to podařilo aspoň formálně pro úřady získat. Spal pak u přátel, cestu si zaplatil tam i zpátky vlakem už u nás. Takto jel i do Londýna a vezl si s sebou vlastní zásoby jídla.

Po revoluci se stal profesorem a přednostou kliniky až do r. 2001. Klinikou vedl v charvátovské tradici. Měl schopnost skutečně velkých lidí (a šéfů) nechat vedle sebe vyrůst nové velké osobnosti a pomáhat jim v tom. Zastával velkou řadu funkcí v odborných společnostech u nás i v evropských. Našel si ale čas být i členem spolku katolických lékařů. Od r. 2002 působil také v Etické komisi České asociace farmaceutických firem.

Jaký byl jako lékař? Jako žák Charvát byl sice specialista, ale zároveň schopen vnímat širší souvislosti, vždyť správný internista je jako detektiv.

Zdůrazňoval, že interna se odehrává „v hlavě“ a ani přístroje tuto práci v hlavě nenahradí. Lékař by měl mít také charisma, aby pacienta získal ke spolupráci, jinak se léčba nezdaří. A to charisma dr. Marek měl. Ne nadarmo měl přezdívku „hodný pan doktor“. Byl mimořádně laskavý k nemocným, ale i ke kolegům a personálu a obětavý. Vždy se snažil vyjít vstříc. Jednou řekl: *„Když mne někdo požádá o smysluplnou věc, snažím se vyjít vstříc.“* Toto vyjít vstříc šlo daleko za hranice běžného. V ordinaci pracoval dlouho, 2x týdně až do pozdního večera do 23 hodin večer, kvůli spojům ne později. Pacienti se museli obrnit trpělivostí při čekání, ale dělali to rádi. Problém byl někdy se sestrami. Zvládal práci na klinice, v ordinaci, vědu, vedení kliniky, atd., ale i díky své ochotě vyhovět a věnovat se práci důkladně byl na klinice stále opožděn, vizity začínaly později a končily často, když se roznášel oběd. Zato každý věděl, i z personálu, že se může ve všem obrátit na pana profesora. I když odešel z místa přednosti, zůstal dále pracovat na malý úvazek na klinice. Ve skutečnosti byl v práci od rána do večera. Krom laskavosti, ochoty, pracovitosti byla jeho dalším povahovým rysem skromnost. Skromnost opravdová, ne hraná. Raději mluvil o druhých než o sobě, což poznali novináři. Stále bydlel v bytě v paneláku, nevlastnil nikdy ani auto, ale měl chalupu v jižních Čechách, kam jezdili na odpočinek.

Jeho manželka Jarmila byla neuroložka pracující v ambulanci, později v ambulanci nemocnice sester boromejek. Jediná dcera je hematoložka. Dcera a pak vnuk byli jeho radostí. Odpočíval rád pohybem, běhal, jezdil na kole, měl rád turistiku. A jako mnoho lékařů byl tak trochu „lajdák“ na vlastní zdraví. Až ve stáří se ohlásila artróza kolen, v r. 2007 musel na operaci a na dobu rekonvalescence s berlemi se přestěhoval přímo na kliniku, domů chodil jen na neděli. Prodělal už předtím plicní embolii a dokonce Grawitzův tumor ledvin, jehož léčba dopadla dobře. Byl nositelem vyznamenání, především papežského řádu sv. Řehoře Velikého, a v r. 1997 se stal Rytířem českého lékařského stavu – v pomyslném konkurzu tehdy „zvítězil“ nad prof. Paškem.

Zemřel 22. 10. 2019 po dlouhé nemoci, *„kterou trpělivě snášel... stále nasazen v obětavé práci, kterou miloval a radoval se z ní“* (z parte). Pohřeb měl v kostele sv. Ignáce v Praze. Řádová sestra, účastníci se pohřbu, mi napsala: *„Jeho spolupracovníci o něm hovořili tak, že jsem si řekla: To je svatý člověk.“*

Nesnažil se být velký, protože věděl, že velký je Bůh

Zdeněk MATĚJČEK, psycholog, evangelík

16. 8. 1922 – 26. 10. 2004 Čechy

Prof. PhDr. Matějček, CSc., vyrostl spolu s mladším bratrem ve východních Čechách v Chlumci nad Cidlinou v kouzelném prostředí zámku a hřebčína v Kladrubech, kde byl tatínek ředitelem státního hřebčína. Ke koním měl dobrý vztah po celý život a také zaváděl pro postižené děti hipoterapii. Od mala byl tělesně postižený, trpěl vykloubením levého kyčelního kloubu a během dětství a mládí prodělal víc operací a chodil s holí. Snad i proto byl velmi citlivý, prý „ubřečené dítě“. Rodina z obou stran byla milující a evangelická se starými českobratrskými kořeny.

Po gymnáziu, kde se také naučil výborně španělsky a anglicky, pracoval kvůli válce u otce v hřebčíně a pak jako „baťovec“ ve Zlíně. Po válce vystudoval v Praze český jazyk a filosofii, což ještě tehdy znamenalo i jako součást filosofie psychologii. Jako věřící nemohl jít učit, a tak zakotvil jako psycholog v Diagnostickém ústavu v Praze, který měl na starosti kojenecké ústavy, dětské domovy apod. Zde ze společné práce s prim. Gamborskou a režisérem Goldbergerem vznikl v r. 1963 film *Děti bez lásky*, mapující děti z „děčáků“ kontra děti z rodin. Než ho stihli komunisté sprovdit ze světa, získal 3 ocenění na benátském bienále a rozjel se do světa, měl anglickou a německou verzi. Díky tomu vznikla i kniha napsaná spolu s Josefem Langmeierem *Psychická deprivace v dětství*. Sám pojem psychické deprivace zavedl do oboru. Kniha byla vydána v mnoha zemích, v USA a dokonce i v SSSR, čehož si sám Matějček nejvíc vážil. Přispěla i k nové podobě zákona o rodině v r. 1964. Za celý život pak následovala řada knih a publikací, jak odborných tak populárních, jako *Rodiče a děti*, *Po dobrém, nebo po zlém?* Atd.

Za svůj bohatý život prošel prof. Matějček řadou pracovišť, od diagnostického ústavu přes dětskou psychiatrickou ambulanci, Institut pro další vzdělávání lékařů až po (v důchodu) centrum Paprsek pro děti s kombinovaným postižením. Zabýval se dlouhodobým sledováním dětí psychicky deprivovaných, výzkumem nechtěných dětí (kde matka marně žádala interrupci) až do dospělosti. Zjistil nechtěnost dítěte jako rizikový faktor pro jeho duševní zdraví v dětství i v dospělosti. Taková

pravda se ale mnohým nelíbila. Jeho zájmovým oborem byly poruchy učení, zejména dyslexie, kde vypracoval nové postupy, a taktéž hyperlexie (předčasné učení se čtení), encefalopatie. S výsledky přístupu k dyslexii jezdil i po USA a učil. Zabýval se vývojem nových psychologických diagnostických metod a jejich adaptací k nám z ciziny. Celý profesní život se věnoval vývojové psychologii a mnohé jeho poznatky přešly do obecného povědomí, jako že děti potřebují k svému dobrému vývoji „*prostředí citově vřelé a stálé*“, což se nám zdá být jasná norma, ale nebylo tomu vždy tak. Poslední roky se zabýval s velkou péčí dětmi s více postiženími v centru doc. Šturmy, pracoval ještě po svém 80. roce a dojížděl přes hodinu v Praze do práce hromadnou dopravou.

Zvláštní kapitolou v jeho životě byly SOS vesničky. SOS vesničky vznikly v Rakousku po 2. světové válce pro válečné sirotky a na jejich podkladě i jinde ve světě. U nás v době uvolnění režimu vzniklo sdružení SOS vesniček a v r. 1970 zahájilo činnost v Doubí u Karlových Varů a v r. 1973 ve Chvalčově na Moravě. Pak byly vesničky zestátněny. Dr. Matějček se v nich velmi angažoval, dodával naději a zkušenosti. Mnoho žen, které se staly matkami ve vesničkách, byly věřící křesťanky. Dr. Matějček později oceňoval, že děti byly „*vedeny v řekl bych křesťanském duchu, náboženství a víra hrály nezpochybnitelnou roli, daly jim životní oporu*“.

Během života vyšetřil víc než 35 tisíc dětí a většina rodičů na něj vzpomínala jen v dobrém. Převzal motto z kliniky v Minneapolis: „*Vyléčit někdy, ulevit často, potěšit vždycky*.“ A ještě: „*Rozumět znamená pomáhat*.“ Jeho specifický úsměv, laskavost, trpělivost a vstřícnost, „*cosí*“, co z něho vyzařovalo, vytvářelo, jak to nazval psycholog doc. Mertin, „*Matějčkův efekt*“. Podobně mi to líčila jedna maminka z SOS, zasvěcená žena. Efekt dobrého člověka, prozářeného i neokázalou vírou. Pociťovali to i jeho studenti v „*doškolováku*“ pro lékaře či na univerzitě, kde i ve vysokém věku měl vždy na přednáškách „*nabíto*“ (osobní reference). Ovlivnil generace dětských lékařů, psychologů, pedagogů i jiných a také rodičů.

Nikdy se netajil tím, že je křesťan. Byl člen Českobratrské církve evangelické a ve farním sboru ve Vršovicích také sloužil ve staršovstvu. Ve vzpomínkové knížce *Naděje není v kouzlech* komentoval výrok Masaryka, že „*dnes už se modlí jen svíčková bába. Ale neměl pravdu. Je takových víc, asi čím dál víc, mne v to počítaje*“. Přednášel i po sborech a jeho přednášky přitahovaly množství lidí, nejen evangelíků. Ale také chodil jako posluchač na biblické hodiny. Uměl hovořit jednoduše, lidsky i o složi-

tých problémech a srdečně, vždy doprovázel spoustou příkladů ze života.

On, který o sobě říkal, že „*nikdy jsem neměl velké ambice*“, se stal členem mnoha zahraničních společností, dostával ocenění, nakonec dostal i u nás profesuru a medaili Za zásluhy od prezidenta. Spolupracoval se Světovou zdravotnickou organizací a se sekci Světové rady církví v Brigh-tonu.

Byl ženat, měl 3 děti – 2 dcery a syna. Manželka byla dlouho s dětmi doma, ale přesto chodily do MŠ, je důležitý i dětský kolektiv. Jeho dcery si zvolily pomáhající povolání. Ve výchově byl realista, sám v různých rozhovorech řekl, že někdy své menší děti fyzicky potrestal. Nebyl zastán-cem liberální výchovy, ani absolutního vyloučení trestů. „*Dobře potrestat může jen ten, kdo má rád. Děti pak snesou z otcovy a matčiny ruky trest dobře.*“ Trest ale nebyl hlavním, ale láska, rád, vedení, jistota. Zajímavostí je, že byl, jako i celá jedna linie rodiny, myslivcem, což mnohým k němu neladilo. Cvičil různé silové cviky, používal je i při terapii chlapců a ještě na svých osmdesátinách jimi starý pán, chodící o holi, udivoval ostatní. Zdůrazňoval, že pro identitu muže je důležité být silný. Také rád včelařil na chalupě a zásoboval okolí medem.

Zemřel v 82 letech. Na rozloučení s ním pronesl jeho bratr ze sboru krásná slova: „*Nesnažil se být velký, protože věděl, že velký je Bůh, a tak mohl sám jen klidně sloužit.*“

Optimolog aneb je to výborné

P. MUDr. Otto OPÁLKA, CM – lazarista

19. 8. 1915 – 30. 10. 1988 Čechy

Dr. Opálka se narodil a dlouhou část života žil v Brně, kde také vystu-doval LF. Působil v brněnské nemocnici u sv. Anny, byl internista a vedl diabetologickou ordinaci. Byl uznávaný a vyhledávaný pro své odborné kvality i přístup k lidem. Stále studoval, uměl několik cizích jazyků a měl široké vzdělání. Zajímal se nejen o moderní poznatky, ale i starší metody, přírodní způsoby léčby. Byl pravým internistou, který dokáže jako detek-tiv vystopovat nemoc z drobných detailů ve vzhledu, pohybech, v život-ním stylu atd. (vždyť i tvůrce Sherlocka Holmese měl před očima jako vzor lékaře internistu). Jeho rozdělaná vědecká studie o diabetu byla

zničena při jeho zatčení. Svým nemocným radil individuálně nejenom léky, ale i dietu a životní režim – třeba spánek, odpočinek apod. Sám měl dlouho zlovyk obvyklý tehdy u zdravotníků – kouřil, a to až 60 cigaret denně. Jednou si ale uvědomil svoji závislost a pak po modlitbě odevzdal tento zlovyk P. Marii a okamžitě přestal. Jistě to nebylo lehké, nikotin vytváří i dost silnou závislost. Rád nemocné diabetem v Brně školil. Předepisoval a sháněl i drahé léky ze zahraničí. Uměl velmi dobře komunikovat s nemocnými v ambulanci i v nemocnici, naslouchal jim, pozorně je sledoval, držel třeba za ruku a dokázal tak přinést úlevu, pokoj a naději. To samo mnohdy pomohlo. Bylo to působení jak psychologické, někdo tu pro nemocné byl zcela a opravdově, tak duchovní. Byl svobodný a často bral za kolegy s rodinami služby. Neodmítl nikoho, a tak ordinoval dlouho přesčas, někdy i 16 hodin denně. Na oddělení se zajímal o všechny a o vše. Často udělal práci za sestru či uklízečku, když zrovna bylo třeba (pacientovi pomohl na toaletu atd.). Říkával: „*I tuhle práci umím.*“ Zvláště rád byl u umírajících a modlil se. Jeho apoštolát byl apoštolátem ani ne slova, ale činu lásky, a pak apoštolát milosti, nesl v sobě Krista. Později v kněžství o něm ještě více platilo, že působil ani ne tak slovem, jako svým nitrem.

Komunisté nesli nelibě oblibu věřícího lékaře, podezřívali ho z nekalostí u zahraničních léků a invalidních důchodů. Tajná policie jej sledovala často i domů, tj. do Brna-Žabovřesk, kde bydlel u sestry. Litoval je, že v zimě ho špehují před domem a mrznou. I když nic nezákonného nenalezli, byl obviněn zcela falešně za spolupráci s nepřátelskými agenty. S pravdou si soudruzi nedělali starosti. „Přiznal se“ pro výhrůžky jeho rodině. Byl odsouzen na 13 let a ve vězení byl 8 let. Ve vězení dozrával v lásce, trpělivosti, v ctnostech do hrdinného stadia. Snažil se pomáhat spoluvězněm, jak mohl. Na Leopoldově také pečoval o nemocného bl. Goidiče a byl i svědkem jeho smrti. Přebíral někdy provinění spoluvězňů na sebe, např. nedostatečný pracovní výkon, a nesl jejich trest. Pochopil, že ti, kdo ubližují, jsou větší chudáci, protože jsou zlí, duchovně nemocní, a měl s nimi soucit. Svůj hněv a podobné přirozené impulzy proměnil v lásku, ve vděčnost za cokoliv. Když se vrátil, byl vyhublý, vyčerpaný, s podlomeným zdravím. O vězení říkal jen: „*Pán Bůh věděl, proč mne tam poslal.*“ Už ve vězení se rozhodl, že se stane knězem. V r. 1968 mohl nastoupit do nově otevřeného semináře v Olomouci. Jeho spolužáky byli třeba o. biskup Hrdlička i generální vikář brněnský P. Mikulášek. Byl nápadný mezi mladíky a zpočátku ho považovali dokonce za prostšího!

Teprve postupně poznali jeho kvality. Zdrojem humoru se stala i jeho věta „*Je to výborné!*“, což byla odpověď skoro na vše. Když byl seminář znovu zrušen, řekl: „*Je to výborné, ale něco tomu schází.*“ Vycházelo to z jeho osobní nauky, tzv. Ottovy optimologie (optimum – nejlepší): 1) *Pán Bůh nás má rád!* (Jan 3,16), pak vše ostatní není tak důležité. 2) *Každé bytí je dobré* (Gen 1) – samozřejmě pokažené hříchem, pak máme pracovat na nápravě. 3) *Těm, kdo milují Boha, všechno napomáhá k dobrému* (Řím 8,28). Svě optimologie se držel po celý život. I před smrtí řekl: „*Je to výborné a bude to ještě výbornější.*“

Vysvěcen byl v r. 1972 v Olomouci. Působil rok v Židlochovicích a pak od 30. 10. 1973 byl ve farnosti Mašovice u Znojma, kam spadaly další obce i Hradiště u Znojma. Byl tak zpovědníkem i sester boromejek na Hradišti i Matky Marie Vojtěchy Hasmandové, nyní v procesu blahořečení. Byl vůbec vyhledávaným zpovědníkem a rádcem, za nímž jezdili zdaleka hlavně lékaři a lidé s velkou odpovědností v povolání. Všichni byli přijati. Znal dobře lidi a měl dar poznat, co bylo potřeba, takže jeho rady byly krátké a přesné, vždy s láskou. Vedl k Ježíši, nenavazoval lidi na sebe a vyhýbal se popularitě a chvále. Jeho kázání byla, jak jim říkal, polotovar. Byla to krátká rozjímání pár minut, pak pauza ticha, to tehdy nebývalo. Kázal svou přítomností a láskou. Na lidi, co třeba mu nadávali, se nezlobil, pomodlil se za ně a řekl: „*Pánu Bohu poručeno a pryč od toho.*“ Nezdržoval se tím v konání dobra. Byl velkým ctitelům P. Marie a modlil se a doporučoval růženec, stále ho měl u sebe a dával jej jako dárek každému bez ohledu na to, zda to byl či nebyl katolík.

Zemřel 30. 10. 1988 po dlouhé nemoci, jeho poslední slova byla odpovědí na Magnificat, který se začaly modlit sestry boromejky: „*Anima mea Dominum*“ (Velebí... „*má duše Pána*“). Byl pohřben do hrobu sester boromejek na Hradišti. Už za jeho života si o něm lidé říkali, že je svatý.

Pohnut soucitem, první anestezie u nás

Josef František Celestýn OPITZ, OH

25. 2. 1810 – 7. 12. 1866 Čechy, Rakousko

František se narodil v Hermsdorfu (dnes Heřmánkovice) u Broumova v chudé rodině. Jako nadaný chlapec mohl vystudovat humanistické

gymnázium v Broumově. Mluvil česky i německy, ovládal latinu a francouzštinu a později se naučil i anglicky. Nestal se ale benediktinem, protože chtěl pomáhat nemocným.

Ve 20 letech dostal povolení přejít k milosrdným bratřím. Vstoupil k bratřím a byl až do slibů v r. 1833 v Praze. Stal se ošetřovatelem. Toužil po tom získat lékařské vzdělání, ale to nebylo možné. Působil pak v řádových nemocnicích ve Valticích na jižní Moravě, Vídni i Budapešti. Byl to zvědavý bratr, který stále studoval s cílem zlepšit péči o nemocné. Ve Valticích se zabýval třeba botanikou, léčivými bylinami a jejich užitím. Pak se vrátil do Prahy a směl vystudovat na pražské univerzitě chirurgii (ta byla ještě oddělena od medicíny) a získal v r. 1842 titul magistr chirurgie. Pracoval pak v Novém Městě nad Metují a opět se vrátil do Prahy do řádové nemocnice Na Františku. Trápila ho bolest a utrpení nemocných a hledal způsob, jak jim pomoci – především při chirurgických zákrocích. Bolest se tehdy prostě musela snést, nebo se otupila alkoholem – opitím. To šlo tak u amputací apod. Říká se, že náhoda přeje připraveným, a br. Celestýn byl připraven na nové.

Br. Celestýn dostal informaci od řádového spolubratra Patricka, který byl přímým svědkem první éterové narkózy v Bostonu, provedené 16. 10. 1846 dr. W. T. G. Mortonem. Okamžitě reagoval. Zkoušel éter na zvířatech, pak na dobrovolnících i bratrech. V té době byl přednostou chirurgické kliniky prof. Pittha, který byl známý, a na kliniku přijíždělo mnoho cizinců. I když ho anestezie zaujala, váhal zkusit neověřený postup na klinice a riskovat při neúspěchu ztrátu pověsti. A tak prvenství měl Opitz a řádová nemocnice s dr. Hofmeisterem. Napřed 6. 2. 1847 demonstroval na dobrovolnících a následující den byli úspěšně ošetřeni a operováni nemocní (zubní zákroky, excize žaludečního vředu).

Samozřejmě i Na Františku se báli a měli pochyby. A navíc tady byla i „etická a náboženská“ otázka. Je vůbec správné a křesťanské tak ulevovat v bolestech? Vždyť bolesti může a má člověk pykat za své hříchy a může získávat zásluhy. Snaha maximálně odstranit bolest a utrpení byla nepochopená. Přeceňoval se jeden aspekt utrpení na úkor druhého a podceňovalo se, co bolest v člověku působí. Ještě se nevědělo, jak ničí organismus a může vést i k smrti a samozřejmě znemožňuje uzdravující výkony. Ještě větší odpor byl pak pro použití anestezie při porodu, když porodní bolesti byly brány jako důsledek prvního hříchu a „v bolestech budeš rodit“ je uvedeno v Písmu. Až když královna Viktorie použila v r. 1853 při osmém porodu

anestezii chloroformem, stav se změnil. Dnes je náhled jiný. V encyklice *Salvifici doloris* Jan Pavla II. z r. 1984 (O křesťanském smyslu lidského utrpení) se rozebírají různá hlediska utrpení: „*Kristus učil člověka i utrpením konat dobro a prokazovat dobrodiní tomu, kdo trpí. Tímto dvojím aspektem nám plně odhalil smysl utrpení.*“ (SD 30) A v 28. kapitole se píše, že: „*Milosrdný samaritán je každý člověk vnímavý k utrpení druhých, člověk, pohnutý soucitem k neštěstí druhého.*“ Br. Opitz byl pravý samaritán.

Během několika následujících měsíců podal br. Opitz anestezii u 186 operací. A v anestezii se operovalo i na klinice prof. Píthly. A také se začalo v Brně, Olomouci atd. V Evropě vítězila anestezie ve Francii, Anglii, Vídni atd. Přehled podal dr. J. Halla v článku v časopise lékařské fakulty *O vdechování éteru – přehledný souhrn dosud o tom známého* ještě v r. 1847. Přesto jsou pro historiky medicíny nějaké nejasnosti, kdy přesně kdo. To není podstatné.

Díky úspěchu byl br. Opitzovi udělen zlatý kříž za zásluhy a hlavně dostal dovolení studovat medicínu ve Vídni a r. 1854 zde promoval. Dál pracoval v řádu a stal se také převorem v Praze a pak i provinciálem, který měl na starosti pod sebou 20 nemocnic. V r. 1866 zemřel ve Vídni na následky vyčerpání.

V rodné vsi i v nemocnici Na Františku má br. Opitz pamětní desku, prof. Tošovský napsal jeho románový životopis *Nebude to bolet*. Česká společnost anesteziologie uděluje Medaili Františka Celestýna Opitze a řád milosrdných bratří předává Cenu Celestýna Opitze těm, kdo mají nad rámec svých povinností otevřené oči pro pomoc bližnímu, což nemusí být ani zdravotník, třeba televize Noe za pomoc nemocným a starým lidem. Doporučuji všem, ale zejména zdravotníkům, kde by měla být snad povinnou četbou, přečíst a „prorozjímat“ encykliku *Salvifici doloris*. Lze ji nalézt i v češtině na netu.

Nebát se, nekrást a nelhat

P. Jan PALACKÝ, SJ, kněz, lékař

21. 12. 1937 – 31. 12. 2018 Česko, Afrika, Bolívie

P. Jan se narodil i zemřel v Brně. Jeho otec (1906–1976) byl lékař, pediatr a za několik dní po Honzíkově narození se rodina stěhovala do Uherského

Hradiště, kde se tatínek stal primářem. Díky jemu se tamní oddělení stalo jedním z center moderní pediatrie, přesto ho komunistický režim sesadil a poslal v r. 1958 dělat obvodního pediatra. Dr. Palacký byl typický zanícený lékař, který starost o rodinu a děti v praktických záležitostech nechával na manželce, lékárnici. P. Palacký vzpomínal, jak jednou tatínek nechal děti o Vánocích naskládané ve vaně, protože odběhl do nemocnice a – zapomněl. Rodiče byli oba věřící, ale otec byl zprvu levicově orientovaný a až vlivem manželky a přátel konvertoval. Mezi přáteli manželů Palackých byl i Zahradníček a Čep. Jan tak vyrůstal v rodinné atmosféře víry, kultury a zdravotnictví. Na Slovácku prožil celé své dětství a zde také studoval na střední škole.

Věděl, že vzhledem k profilu rodiny jsou pro něj vysoké školy uzavřeny, takže se rozhodl brzy emigrovat. Jako nerozvážný mladík šel v lednu 1956 napřed prozkoumat situaci do pohraničního pásma a byl zatčen pro pokus o útěk a odsouzen jako mladistvý na 7 měsíců. Nesměl dokončit školu, ale musel nastoupit do práce jako dělník do Fruty. To ale bylo dobře. Seznámil se zde s bývalým jezuitou, který se rozhodl se oženit, ale hledal někoho, kdo by v řádu převzal po něm štafetu. Jan přijal štafetový kolík a vstoupil tajně do řádu ještě téhož roku 7. října 1956. Toužil studovat, ale na školy nesměl. A přece se našlo řešení. Jeho teta vyučovala na SZŠ v Ostravě Vítkovicích a tato škola nespadala pod ministerstvo školství, ale zdravotnictví, a tak tu byl přijat. Maturoval v r. 1965 jako diplomovaný zdravotní bratr.

Nastoupil do práce do nemocnice v Zábřehu, vysoké školy byly pro něho uzavřeny. Při zátahu na jezuitu v ilegalitě byl zatčen spolu s ostatními a odsouzen, ale díky amnestii nepobyl ve vězení dlouho. V r. 1966 začal studovat filosofii v Krakově a připravoval se tak na odchod do Říma. V r. 1968 při uvolnění se tam dostal a zahájil studium teologie na Gregoriánské univerzitě.

Chtěl jet na misie do SSSR, a proto chtěl studovat i na východním institutu Collegium Russicum. Byl vysvěcen 21. 11. 1971 ve východním ritu ruským biskupem. Na misie do Ruska se ale nikdy nedostal. Po svěcení pracoval 10 let jako nemocniční kaplan v jedné z největších nemocnic v Neapoli v týmu různých řeholních kněží. Jako zdravotní bratr často pomáhal nejen duchovně, ale i tělesně a rozhodl se vystudovat lékařství. Toto propojení se tehdy jevilo jako problematické, někteří kněží byli pohoršení – kněz a pitva a gynekologie! Obrácený postup z lékaře

na kněze byl mnohem přijatelnější. Přesto se mu podařilo vystudovat medicínu v Neapoli a v r. 1984 laureoval. Pak byl vyslán na misie na Madagaskar, kde působil 3 roky v misijní stanici a venkovské nemocnici. Práce bylo nad hlavu. Pak se zjistilo, že se nakazil nejenom malárií, ale pravděpodobně i tuberkulózní formou lepry. Léčil se 6 měsíců v nemocnici pro malomocné v Messině, dostal od italské vlády důchod, ale dlouho se marně domáhal toho, že je zdrav. Nakonec jej poslali do Španělska do Fontiles, kde byla asi nejlepší evropská nemocnice pro malomocné, a zde bylo potvrzeno, že skutečně lepru nemá. Chtěl se vrátit do misijní činnosti.

Nakonec dostal nabídku v r. 1989 do Bolívie, do místa sice v pralese, ale na místě bez nebezpečí malárie. Zde byl ale sám. Přesto zřídil lékařskou stanici – ošetrovnu, sloužil jako kněz i lékař a po nějaké době, když se jeho práce stala známá, získal finanční podporu od vlády, sponzory i dobrovolníky a mohl zřídit i malou nemocničku vedle kostela, do níž, když bylo nutno, odběhl i ze mše sv. Věřící prostě čekali a modlili se. Práce v deštném pralese byla fyzicky vyčerpávající, navíc zde prodělal i autonehodu a následkem toho měl pourazovou epilepsii. V r. 2004 se tedy vrátil do Itálie do Neapole, kde sloužil ukrajinským řeckokatolíkům, kteří na jeho dobrotu a obětavost dosud vzpomínají. Rok ještě sloužil v Albánii (2006–2007) jako kněz ve východním ritu a zároveň pediatr. Země po komunistické vládě, která ji oficiálně vyhlásila za první ateistický stát na světě, byla zcela jinou misíí.

V r. 2010 se navrátil na přání představených do vlasti. Vypomáhal v řeckokatolické farnosti v Brně, a pokud mohl, sloužil rád při poutních slavnostech i na Velehradě. Stále toužil po misii na Ukrajině, ale to už nebylo možné. Sloužil také v brněnském hospici sv. Alžběty. V r. 2017 dostal Cenu Celestýna Opitze. Zemřel 31. 12. 2018 a byl pohřben do řádové hrobky jezuitů v Brně.

P. Jan byl drobný, hubený muž, široce vzdělaný, inteligentní, obětavý, ale také velmi skromný a pokorný. Měl dar snadno a rychle se sprátelit s lidmi. Byl mimořádný, sám o sobě řekl v rozhovoru, že byl „*taková bílá vrána*“. Byl člověkem velkých tužeb, ale vždy říkal: „*Pokud to bude Boží vůle*.“ A také: „*Jsem přesvědčen, že se věda a víra nevyklučují, ale doplňují*.“ Vyšly jeho vzpomínky v knize *Štafeta* s podtitulem *Vzpomínky z misíí* (2017). Jeho heslem bylo obměněné Masarykovo: „*Nebát se, nekrást a nelhat*.“

Jiný český lékař, kněz a misionář je P. František SLAVÍČEK, člen fokolare, který byl od r. 2004 13 let v Kamerunu. O jeho činnosti byl natočen film *Nohama na rovníku, hlavou v nebi*.

Ježíš také vytrval

Veronika Terézia RACKOVÁ, řádová sestra SSpS, lékařka

8. 1. 1958 – 20. 5. 2016 Slovensko, Afrika

Narodila se v Bánově na jihu Slovenska v hluboce věřící rodině. Byla nejmladší ze 4 dětí. Jeden bratr se stal diecézním knězem, sestra lékařkou, druhý bratr železničářem jako otec. Od mala byla energické povahy. Brzy se rozvinulo její povolání k zasvěcenému životu i k misiím. Podnětem byla ve 12 letech kniha o P. Damiánovi, otci malomocných, a pak návštěva u řádových sester, pečujících o mentálně postižené děti, kde ji zaujala radostnost a štěstí, vyzařující z jedné sestry. V tamní kapli poprvé vnímala povolání k zasvěcenému životu. Později se seznámila se sestrami Misijní kongregace služebnic Ducha Svatého (SSpS), tedy s verbistkami, které ji velmi oslovily, a rozhodla se, že toto je její místo. Vystudovala gymnázium v Šuranech a pak se dostala na studium medicíny na LF UK v Praze. Vzorem jí byla i starší sestra lékařka. Studium ukončila s červeným diplomem. I když se v mládí i zamilovala, vždy zvítězilo povolání patřit plně Ježíši. Po dobu studia udržovala stále kontakt se sestrami, účastnila se tajných exercicií pro dívky a ve 4. ročníku požádala o vstup. 1. 11. 1982 vstoupila, samozřejmě tajně, v Zlatých Moravcích k SSpS – stala se aspirantkou.

Po promoci pracovala rok v nemocnici v Bánovcích nad Bebravou, ale už se připravovala na odchod do zahraničí, aby mohla pak sloužit v misiích. Podařilo se jí odjet na zájezd s Čedokem a v Římě od skupiny utekla. Doma se s rodinou rozloučila, ale vše muselo být tajné. Mysleli si, že se už nikdy neuvidí. Prožívala bolest a stesk. První sliby složila už v zahraničí 15. 8. 1987 v Langheimu v Německu, kde pracovala ve státní nemocnici. Nikdo nemohl za ní přijet. Pak působila v Holandsku a Rakousku. Doživotní sliby v r. 1994 byly už za jiných podmínek – s rodinou a s biskupem ze Slovenska, verbistou Mons. Bukovským. Její první misijní určení byla Indonésie – ostrov Flores, na což se velmi těšila, protože je to místo, kde

působili slovenští verbisté. Po 3 měsících se ale musela vrátit, protože jí vláda neprodložila vízum. Následovala Ghana, kde působila na severu v nemocnici v Dumong 7 let. Zamílovala si zde Afriku, její lid. Musela se rychle naučit operovat během měsíčního kurzu, protože v misiích musí lékař dělat vše, ale operativu si i oblíbila. Zabývala se také nemocnými AIDS. V r. 1988 obdržela medaili od ministra zdravotnictví jako nejlepší lékařka. Po 7 letech se cítila unavená, vyčerpaná, a požádala proto o čas duchovní obnovy. Byla pak v Irsku a v Anglii, kde si udělala kurz poradenství, aby mohla doplnit svou péči. Chtěla pak působit v jižní Africe při práci s nemocnými AIDS.

Dostala se ale úplně jinam, protože byla zvolena provinční představenou doma na Slovensku, kde působila v l. 2004–2010 v období, kdy provincie procházela více změnami. Byla energická, dynamická, zodpovědná, zároveň lidská, citlivá. Ačkoliv měla za sebou službu v misiích, nepřehlížela běžné starosti zde v Evropě. Její spolusestra o ní svědčila, že *„ona bola naozaj človek orientovaný na človeka. Možno že to vychádza z takeého jej osobního povolania, ale aj povolania lekárky (...) veľmi jej záležalo na tom, ako sa máme, ako sa mám vo svojej službe“*.

Po skončení služby provinční představené si mohla vybrat, kde bude působit. Měla už přes 50 let. Ale ona chtěla na misie a vybrala si ty z nejtěžších. Tak absolvovala kurz tropické medicíny na VŠ sv. Alžběty v Bratislavě a pak nastoupila do centra sv. Bakhity v Yei v Jižním Súdán. Sv. Bakhita, původně černá otrokyně, je patronka Súdánu. Byla to pro sestry zcela nová misie, komunita se skládala ze 3 sester – Afričanky z Ghany, sestry z Indonésie a Slovenky, které se dříve neznaly. Jižní Súdán se zmítal víc jak 50 let v konfliktech, v občanské válce, nezávislost vyhlásil až 9. 7. 2011. Bylo třeba se naučit arabsky a přizpůsobit se mentalitě muslimského obyvatelstva, navíc dlouhodobě traumatizovaného. Byla to specifická situace, jiná než v Ghaně, kde zápasila třeba s nedostatkem vody, ale byl tam mír a země byla na podmínky Afriky demokratická. Tady sestry musely kráčet s velkým taktem a po milimetrových krůčcích. Dlouhodobý stres a traumatizace vzbuzují i agresi. Dr. Racková sloužila všem, nejvíce však byli v jejím srdci malomocní, lidé psychicky nemocní a děti s epilepsií. Zrenovovaly budovy, vybudovaly infekční a psychiatrické oddělení, program pro mentálně postižené i pro nemocné s epilepsií. Spolupracovaly s diecézní charitou a získávaly finance ze zahraničí. Jinak by to nešlo. Bylo třeba nejen práce lékařky a zajistit léky a očko-

vání, ale i to nejzákladnější – potraviny a vodu. Sirotkům také platily školní docházku. Později mohly zaměstnat i 6 kvalifikovaných zdravotníků a pečovat lépe o nemocné s malárií, zejména o děti.

Napsala: „*Ještě nikdy v životě jsem se nesetkala s lidmi, kteří by tak hrozně trpěli po všech stránkách. Obdivuji je, že jsou silní a nevzdávají to. (...) On si mne formuje ve všech situacích a mně stačí jen jedno – že On je vždy se mnou/s námi. (...) Protože Ježíš také vytrval. Neopustil lidi a ani místo, když nastaly problémy. Jako jeho učednice ho následuji v síle DS.*“ Její citát: „*Nemôžem opustiť ľudí v Sudáne, lebo ich milujem,*“ je nyní na pamětní desce na budově VŠ zdravotnictví a sociální práce sv. Alžběty v Bratislavě.

16. 5. 2016 se po půlnoci vracela po převozu rodičky do nemocnice, kdy na ni zaútočili tři vojáci, mající zajišťovat v noci bezpečnost, a byla vážně zraněná, měla roztráštěnou pánev. Sdělila, že na ni stříleli bez důvodu. Vláda to odsoudila jako barbarský čin. Útok se stal jen pár hodin po zveřejnění poselství papeže k 90. výročí vzniku Světového dne misí. Byla převezena vrtulníkem do Nairobi do sousední Keni k operaci, ale 20. 5. zemřela. (Matka, kterou tehdy vezla, přežila a také její dvojčata.) S. Veronika byla pohřbena na farním hřbitově v misii v Yei 23. 5. Na Slovensku byly zádušní mše v Nitře v sídle sester a v rodném Bánově, do Afriky jela jen její rodná sestra. 27. 11. 2017 proběhl vzpomínkový obřad v bazilice sv. Bartoloměje v Římě. Tuto baziliku určil Jan Pavel II. v r. 2000 za místo památky současných mučedníků. Na oltář pro mučedníky Afriky tak sestry položily i Písmo sv. slovensky a fonendoskop dr. Veroniky. A bazilikou zněla její nejoblíbenější píseň *Tebe žijem, Ježíš můj*. V r. 2019 dostala státní vyznamenání Pribinov kříž. O s. Terézii jsou dostupné materiály ve slovenštině. Doporučuji hlavně tv pořad⁽⁸²⁾, kde mne zaujala její lidskost prozářená duchem.

Sestra Resoluta – naše krajanka

Bl. Marie Restituta KAFKOVÁ, řádová sestra, mučednice

2. 5. 1894 – 30. 3. 1943 Čechy, Rakousko

Budoucí s. Restituta se narodila jako Helena Kafková v Brně-Husovičích v r. 1894 v rodině prostého obuvníka. Celkem měla rodina 7 dětí.

Za několik let se přestěhovali do Vídně, ostatně tam měli rodiče dříve i svatbu. Říkávalo se, že nejvíc Čechů v říši není v Praze, ale ve Vídni. Po škole a dvou letech práce trafikantky Helena nastoupila jako pomocná sestra v městské nemocnici ve Vídni-Lainzu. Zde pracovaly Sestry fran-tiškáanky křesťanské lásky, lidově zvané podle jejich sídla Hartmanky. V 19 letech zjistila Helena, že toto bude její životní povolání. Rodiče nesouhlasili a dosud nebyla plnoletá (to až ve 21 letech). Vždy energická, temperamentní Helena do kláštera prostě utekla a nakonec dostala pak od rodičů povolení. Při obláčce se stala sestrou Restitutou (Restituta připomíná restituce, ano, je to „znovu obnovená“).

Stala se zdravotní sestrou a byla jí plně. Po nějaké době byla poslána do nemocnice v Mödlingu jako chirurgická sestra k hrubšímu primáři chirurgie. Na hrubý pytel hrubá záplata. S. Restituta, jíž přezdívali Resoluta, nebyla totiž žádná jemná květinka. A nebyla ani tehdejší typickou sestřičkou, tichou jako myška a klopící oči. Podle papeže byla „*ponekud nekonvenční*“. Vždy statné děvče, později tlustá žena, rázná, tvrdá, prostořeká, ale vždy hrála fér hru a byla tvrdá i sama k sobě. Uměla se lidí zastat, řešit rychle situace. Jako zkušená sestra byla oporou ostatním i mladým lékařům. Měla sklony řídit a musela často krotit svůj temperament. Byla přitom společenská, komunikativní, milovala děti i svou rodinu. Měla ráda jídlo i pivo a pivo přímo z lahve. (V něčem mi velmi připomíná moji víckrát zmiňovanou tetu – řádovou a zdravotní sestru s její energií, schopností vést a říci komukoliv, co považovala za nutné, pán nepán, soudruh nesoudruh, biskup nebiskup, ale to pivo nepila skoro vůbec.) Nesehnula se ani v době nacismu. Sestry ponechaly na pokojích kříže přes výzvy k jejich odstranění.

18. 2. 1942 na Popeleční středu byla zatčena gestapem, odvedena přímo od operačního sálu. Důvod: přepsala hanlivou básničku na Hitlera. Byla to zřejmě pomsta jednoho nacistického lékaře, který ale neodhadl, že tato pomsta skončí smrtí. Po rozsudku opakoval: „*To jsem nechtěl.*“ Ve vězení byla velmi dlouho. Byly to těžké exercicie, v nichž dozrávala ve víře, naději a lásce, jak vidíme v dopisech a hlavně o tom svědčily její spoluvězeňkyně. Restl, jak jí láskyplně říkaly, byla pro ně oporou. Mne zaujala věta v dopise spolusestrám: „*Sestry by měly myslet na mnohé, mnohé lidi, kteří přinášejí daleko větší oběti, a nikdo to neocení.*“ Tento výrok si často připomínám, když někdy sestry či zasvěcení hovoří o obětech jejich života, přitom objektivně nesrovnatelnými s totálně nevyspalou matkou

více malých dětí či s nechtěnou klauzурou starého nemocného člověka nebo chudobou, kdy není na obědy pro děti ve škole... Jak snadno vidíme jen své podmínky jako těžké. My všichni. Restl zrála do svatosti i za nočního bdění v přeplněné cele, kdy jeden čas neměla ani vlastní postel.

29. 10. 1942 se čekání skončilo. Rozsudek: trest smrti stětím. V posledním dopise sestřám po rozsudku prosila o odpuštění, odpouštěla, žádala, aby i sestry všem odpustily, a děkovala za vše. Staré paní, s ní vězněné, slíbila: „*První, co udělám, až se v milosti objevím před Bohem, poprosím ho, aby se stará Zimmerlová dostala na svobodu.*“ A stalo se. Za dva dny po její popravě byla stará paní náhle propuštěna. S. Restituta byla popravena 30. 3. 1943 navečer. Měla tu milost, že se směla vyzpovídat, kolik jiných to nemělo. Byla už vděčná za vše. Její poslední slova před popravu podle svědka byla: „*Pro Krista jsem žila, pro Krista chci zemřít!*“

Mnoho let se o mučednictví s. Restituty mlčelo jako u jiných mučedníků z doby nacismu, zvláště z Rakouska, Německa a ještě z řádů. Až po 40 letech požádala kongregace o proces blahořečení. Byla blahořečena 21. 6. 1998 ve Vídni Janem Pavlem II. Naše krajanka je ctěna i u nás, hlavně v Brně, kde ve farnosti Brno-Lesná nese její jméno (spolu se ct. Martinem Středou) Duchovní centrum, posvěcené r. 2004. V češtině o ní vyšla kniha *Vhod či nevhod* r. 2008, nověna a jsou dostupné informace.

Každý musí rozvázat uzel utrpení a bolesti

Bl. Zdenka Cecília SCHELINGOVÁ, řádová sestra, mučednice

24. 12. 1916 – 31. 7. 1955 Slovensko

Sestra Zdenka se narodila jako Cecília během první světové války ve vesničce Krivá na Orave, v jednom z nejchudších slovenských krajů. Byla desátá z 11 dětí v rodině rolníka. Už v dětství se seznámila s milosrdnými sestrami sv. Kříže a rozhodla se stát řeholnicí. V necelých 15 letech odešla do Podunajských Biskupic k sestřám. Studovala v letech 1931–1935 ošetřovatelskou školu a až v 18 letech mohla právoplatně vstoupit do noviciátu. Dostala jméno Zdenka. Od r. 1937 po prvních slibech pracovala ve státní nemocnici v Bratislavě. Věčné sliby měla v r. 1943. Přečasně byla rok v nemocnici v Humenném, ale od r. 1942 opět v Bratislavě. Udělala si jako nástavbu kurz radiologie a 10 let pracovala na radiologickém

oddělení jako rtg laborantka a technička. Byla klidné povahy, usměvavá, milá, ale velmi přesná a pečlivá při své práci.

Milovala Eucharistii a jako sestra sv. Kříže také kříž. Měla předsevzetí: „Zapomínat na sebe po celý den ve všem, ale víc pamatovat na druhé.“ Denně si zapisovala do deníčku poznámky z rozjímání, tak v nich vidíme odraz její duše a jejího růstu: „Ježíše poznáváš vždy takovou mírou, jakou mu chceš patřit.“ „Každý musí rozvázat uzel utrpení a bolesti, neboť jestliže zůstaneme připoutaní k sobě, nemůžeme se hýbat.“ „Podle příkladu P. Marie máš být každodenním Fiat.“ „Velká prostota jiné udivuje a strhává je víc než to, co je komplikované.“ „Když má svět své požadavky, má je ještě větším právem Bůh.“ „Usmívej se!“ Ježíš byl pro ni její milující „Slnko“, tak pochopíme, že „ve svých očích mám na celou věčnost Slnko“. Snad se jí někde v hlubině duše odrážela vzpomínka na vycházející a zapadající slunko na Oravě.

Po r. 1948 sestry musely odejít z nemocnic, pokud nevystoupily z řádu, jen někde zůstaly déle, protože je nešlo hned nahradit. Zdenka k takovým patřila, rtg laborantek bylo velmi málo. V únoru 1952 pomohla k útěku hospitalizovanému knězi. P. Štefan Košťál ze spišské diecéze byl tehdy hospitalizován v nemocnici, aby se dal dohromady po tvrdých výsleších před zahájením procesu s P. Titem Zemanem a spol., kteří pomáhali kněžím a bohoslovcům za hranice. Byl v nemocnici samozřejmě hlídán STB. Vznikaly fámy, že obvinění kněží budou odvezeni na Sibiř a popraveni. S. Zdenka se rozhodla. Podala jeho strážcům čaj s hypnotikem a pomohla knězi utéci. Modlila se pak v kapli před křížem: „Pane Ježíši, obětuj za tohoto kněze svůj život. Pomoz mu, prosím.“ Kněz byl za měsíc dopaden a odsouzen, přežil ale i dlouhé vězení a zemřel až v r. 2002. STB zdánlivě sestru nechala být a nastražila past s možným útekem dalších kněží, kteří měli být také údajně převezeni na Sibiř. V době, kdy Zdenka spolu s další sestrou organizovaly útěk z věznice podplacením stráže, byli dotyční už v jiné věznici. Všichni zúčastnění byli pozatýkáni 29. 2. Její výslechy byly provázány krutým mučením, protože odolávala a nechtěla se přiznat, jak měla. Bili ji do bezvědomí i do prsou, nechávali ji viset nahou a mučili ji waterboardingem (potápěním hlavy). Byla pak odsouzena na 12 let pro velezradu. Rozsudek byl plně zrušen při rehabilitaci r. 1970.

Byla vězněna ve více věznicích. V důsledku zhmoždění prsu při mučení se u ní rozvinula v r. 1954 rakovina prsu. Nedostala léčbu, při rozvoji onemocnění jí byl prs amputován přímo ve vězení a bez celkové anestezie.

Teprve, když měla už rozsáhlé metastázy, byla na Pankráci už celkem zbytečně ozařována a pak propuštěna 16. 4. 1955, aby nezemřela ve vězení. Její spoluvězeňkyně později svědčily o její heroické trpělivosti a snášení kříže. Kalich utrpení ještě přetékal. Nesměla být přijata ani do nemocnice v Bratislavě, ani do domu svých spolusester. Konečně byla přijata 19. 4. 1955 do nemocnice v Trnavě. Zemřela tam 31.7. Byla pohřbena v Trnavě, po zrušení hřbitova přenesena do Podunajských Biskupic a od r. 2003 je v klášterním kostele v Biskupicích. V r. 2000 byl zahájen diecézní proces a 14. 9. 2003 byla blahorečena Janem Pavlem II. na Slovensku spolu s mučedníkem biskupem Hopkem. Od r. 2014 se otevřela další fáze k svařečení.

Informace jsou ve slovenštině, tedy dostupné na netu, i nověna. O přímluvu se k bl. Zdence utíkají spontánně ženy s rakovinou prsu. Mohla by být také přímluvkyní rentgenových a radiologických laborantů.

Bratr Celestínek – nepřítel Říše i třídní nepřítel

Br. Václav Celestin ŠULC, OH, ošetřovatel

24. 7. 1891– 2. 5. 1951 Čechy

Václav se narodil v Malém Újezdu u Mladé Boleslavi. K milosrdným bratřím vstoupil v r. 1919, věčné sliby složil v r. 1924. Sloužil jako ošetřovatel v pražské nemocnici Na Františku. Měl přívětivou milou povahu, o čemž svědčí i přezdívka „Celestínek“. Jeho specialitou bylo ale trhání zubů. Byl nejen soucitný, milý, ale i odvážný. Od r. 1940 byl převorem. Sloužil i pronásledovaným.

Gestapo ho zatklo 14. 5. 1941. Byl vězněn na Pankráci a podroben krutým výslechům. Mezitím 8. 7. 1941 byl řád milosrdných bratří v protektorátu Böhmen und Mähren zcela zrušen, jediný celý řád, jinak se zrušení týkalo jen jednotlivých klášterů. V pozadí stál zájem Němců o pražskou řádovou nemocnici i osobní zášť. Záminku pak poskytlo udání bývalého bratra, který zřejmě z pomsty obvinil bratry z poslechu cizího rádia a z homosexuálních styků. Ty byly za nacismu trestné a homosexuálové byli odesíláni do koncentračních táborů se speciálním označením růžového trojúhelníku. Takové udání se výborně hodilo k likvidaci. Bylo zatčeno 10 bratří, obvinění se týkala jak údajné homose-

xuality, tak sabotáže, uchovávání peněz zednářských lóží (!) atd. Řád byl rozpuštěn, majetek zabaven, bratři museli do civilu a na práci do továren apod. Z 10 zatčených bratří jich bylo 8 z Prahy, 5 z nich zemřelo v koncentracích. Zatčen byl pak i udavač a vězněn v Dachau, po válce spáchal sebevraždu. Celestínek byl pak odeslán do věznice v Terezíně, kde prováděl s Židy dělnické práce. Odtud byl poslán do koncentračního tábora v Dachau, kde zůstal do konce války. Vězeň č. 27 717 se stal ošetřovatelem na infekčním bloku, měl na starosti pokoj s tuberkulózou. Když byli spouštěni kněží propuštěni nebo převedeni jinam, zůstal tam sám. Německý kněz mu nosil Eucharistii, protože němečtí kněží směli mít na svém bloku kapli a sloužit tam, ale jen pro sebe, mši sv. Celestin si tajně vytvořil i miniaturní svatostánek, i když věděl, že za to byl trest smrti. Po válce se vrátil do Prahy značně vyčerpan.

Přesto se brzy podílel na obnově pražské řádové nemocnice, která byla dost poničená bombardováním. V r. 1949 dostal od arcibiskupa Berana, taktéž nacistického vězně, medaili za zásluhy Bene merenti. V r. 1950 se stal provinciálem z rozhodnutí římské kurie. Být provinciál v době silných proticírkevních represí bylo velmi nebezpečné. Celestínek se ale opět snažil pomáhat nejpotřebnějším pronásledovaným. Ještě v r. 1950 byl zatčen s bratry Dismasem Vrbíkem a Longinem Hányšem a obviněn z mnoha zločinů: pomáhání k útěku za hranice, poskytování útočiště a finanční podpory lidem proti režimu a ze špionáže. To poslední nebyla pravda, ale komunisté obviňovali ze špionáže ve prospěch Vatikánu prostě kněze a duchovní osoby vůbec. Už jen poslušnost Vatikánu byla vlastně velezrádná. Přiznání a také udání dalších osob z něho chtěli vymlátit bez ohledu na to, že měli před sebou bývalého nacistického vězně, 60letého a vážně nemocného rakovinou. Nelze přece mít soucit s třídním nepřítelem, soudruzi. Nezlomili ho psychicky, ale zdraví se zhoršilo. Trpěl rakovinou průšňi žlázy a pro metastázy do míchy ochrnl na dolní polovinu těla. Přesto mu nedovolili léčbu – prý by mohl utéci! Až ke konci před smrtí ho převezli do brněnské nemocnice u sv. Anny, kde 2. 5. 1951 zemřel. Směl být pohřben v řádové hrobce v Praze.

Celestínek vadil oběma protikřesťanským totalitám, protože skutečně žil křesťanství a milosrdnou službu.

Titul křesťan

Václav Vojtěch TOŠOVSKÝ, Rytíř českého lékařského stavu

1. 7. 1912 – 26. 11. 2007 Čechy

Narodil se v Proseči u Skutče, sice jako 4. dítě, ale tři bratři před ním zemřeli. A s ním to také nevypadalo dobře, měl jen 2250 g. Přežil a zůstal jedináčkem. Otec byl učitelem. V r. 1920 se otec stal učitelem na měšťance ve Vysokém Mýtě. Byl to skok z vesnické chalupy do jednopokojového bytu v činžovním domě. Ve Vysokém Mýtě chodil Václav i na gymnázium a maturoval zde. Medicínu si vybral spíš vylučovací metodou. Lákala ho technika, maminka chtěla z něho mít učitele. Studoval v Praze a bydlel na církevní koleji Arnošta z Pardubic, kterou vedl kněz a byl tu jasný řád. Studoval svědomitě. Zaujaly ho zvláště některé přednášky ve spojitosti s vírou či morálkou, jako ty od prof. dermatologie a venerologie Šambergera o pohlavních nemocech a o účtě k tělu a k ženě: „*Doporučuji sebekázeň, ovládání sama sebe. Dívat se s úctou na své tělo, dívat se s věkou úctou na dívku, na ženu. A vůči každé se chovat jako rytíř, jako gentleman, dívat se na každou, jako by to byla vaše matka, vaše sestra, vaše snoubenka.*“ Stejně jako přednášky prof. Klause, gynekologa, o umělých potratech: „*Umělý potrat nemůžeme nazvat jinak než vražda, nikoliv zabítí, ale skutečně plánovaná vražda.*“ Už tehdy věděl pan profesor, že „*bývá i trvale poškozena osobnost ženy*“. Svým přístupem k nemocným ho ovlivnil prof. Charvát a laskavý prof. neurologie Henner.

Po skončení školy by se dr. Tošovský nejraději viděl jako praktik někde na venkově. V duši byl stále venkovan, cítící se dobře v krajině dětství a neváhajícím o prázdninách pomáhat na polích dědečkovi, ostatně byl z obou stran z rolnického rodu. Ale dopadlo to jinak. Samozřejmě nastoupil na vojnu a ta mu skončila 31. 3. 1939. Nastoupil do České dětské nemocnice na oddělení dětské chirurgie a ortopedie.

V té době byl už zasnouben, svou budoucí ženu Emu poznal jako ještě 16letou dívku, která byla na prázdninách u prarodičů. Už po několika dnech ji požádal o ruku s tím, že se vezmou až po studiu a vojně. A stalo se – svatba byla 1. 7. 1939. Jejich manželství bylo krásné celý život. Vždy stáli při sobě a vždy je držela společná víra. Bůh jim dal 6 dětí – 3 chlapce a 3 děvčata. A byla i bolest. Druhorozená dcerka Liduška dostala v 10 letech zhoubný nádor mozku, ochrnula, oslepla a nakonec zemřela.

Na poslední Vánoce už vnímala stromeček jen čichem a hmatem. „*Ale za rok už budu vidět, budu se na vás dívat.*“ Měli celkem 30 vnoučat a pravnoučat. Tři z dětí si zvolily medicínu.

Vraťme se k běhu profesního života. Během války pomáhal dr. Tošovský lidem před nasazením apod. a také pomohl skrýt položidovské děvčátko z rodiny manželky. Vždycky ale nerad mluvil o tom, jak pomáhal druhým lidem. Na konci války při pražském povstání pracoval neúnavně na operačním sále s raněnými a manželka pomáhala asistovat. Po válce přešel dr. Tošovský na chirurgickou kliniku prof. Zahradníčka. Odtud se také dostal na stipendium pro dětskou chirurgii na stáž do USA, i když se mu nechtělo od rodiny. Jeho angličtina zůstala dlouho přes veškerou snahu nedokonalá, „roztomilá“, než se to zlomilo. Ale stáž v Americe v l. 1947–1948 byla výborně připravená a naučil se mnoho nového, přinesl si nové metody v léčení novorozenců a také dětských zlomenin. Vrátil se už do nového režimu. Pracovat ovšem mohl a také, i když to nešlo hned a bez odporu, zavádět novinky. Dostal se na dětskou chirurgii, kde už setrval až do důchodu, i když od r. 1978 v nové budově v Motole. A dr. Tošovský operoval a hledal, jak nejlépe dětem pomoci. Vždy když prozkoumal jednu oblast, vydal odbornou knihu. Měl zásadu, že ani den nemá zůstat bez řádky, a předával ji dál. Populární knížka *Chraňte děti před úrazy* vyšla několikrát. Svými postupy snížil velkou úmrtnost při zánětu slepého střeva z 25 % na necelé 1 %. Jeho zásluhy byly nesporné, jen mu něco chybělo a něco zase přebývalo – chybělo členství ve straně a přebývala víra. Nabídky na vstup do strany tiše odmítal. V r. 1968 jaksi proklouzl a dostal profesuru. Později by to asi už zase nebylo možné, ale ani nebyl jiný kandidát v jeho oboru. Aspoň ten plat mu dali nižší než ostatním. Lidská malichernosti! I v minulém režimu dokázal udržovat styky s mnoha odbornými přáteli, nejen z USA. Prý měl zvlášť slabost pro polské přátele a měl přátele i v SSSR.

Prof. Tošovský celý svůj život dbal na starý princip medicíny „*první je neškodit*“ a snažil se, aby nemocným dětem nic nechybělo. Nesnášel, aby děti trpěly zbytečnou bolestí, a učil tomu ostatní. Byl vždy laskavý, přátelský, i jako šéf. Prof. Koutecký, který ho znal jako mladý lékař, o něm svědčil: „*Ovlivňoval mne svou odborností, pracovitostí, západem pro věc, tolerancí, laskavostí, ochotou. Nepamatuji si, že bych ho někdy slyšel křičet (...). Prof. Tošovský je v mých očích jedním z posledních lékařů, kterých valem ubývá – je lékařem lidumilem.*“

V r. 1979 odešel do důchodu v 67 letech, ale ještě pracoval na poliklinice a jednou týdně operoval, v r. 1992 skončil zcela s praxí. V důchodu se ještě angažoval v *pro life* hnutí. A projevila se ještě jedna stránka jeho osobnosti – literát. Vždy miloval literaturu a teď měl nejen čas číst, ale i psát. První byla novela *Ve třpytném moři Kréta je...*, dobrodružný román o českém medikovi za druhé světové války. Román měl velký úspěch, byl přeložen do více jazyků. Pak následovalo 6 dalších titulů⁽³²⁾⁽³³⁾. V r. 1990 vyšly jeho paměti *Padesát let chirurgem*. V r. 1998 lékařská obec uznala jeho zásluhy a osobnost titulem Rytíře českého lékařského stavu.

Stáří trávil v rodné Proseči, dokud s manželkou mohli. 26. 11. 2007 zemřel. Odešel s hlavním titulem, který měl, křesťan-katolík. „*Pan profesor je křesťan a celý život se jako křesťan chová.*“ (Koutecký).

Markrabě moravský aneb Pane, ať vidím

Prof. Václav VEJDOVSKÝ

15. 2. 1896 – 28. 9. 1977 Čechy

Pan profesor pocházel z Prahy-Nuslí. Jeho strýc byl světově známý profesor zoologie. Po absolvování gymnázia studoval medicínu v Praze. Promoval v r. 1919 a za několik dní odjel se studentskou delegací na slavnostní otevření univerzity do Štrasburku a odtud hned do Paříže, kde začal pracovat na oční klinice. V srpnu 1921 poslechl výzvu prof. Slavíka z brněnské univerzity a vrátil se domů a stal se jeho asistentem. Měl tak přispět jak počestění kliniky, tak novými poznatky z ciziny.

23. 5. 1928 odchází do Olomouce na konkurz na místo primáře očního oddělení. Byl přivítán nevolí německých lékařů, ale brzy už k němu proudily zástupy. Olomouci zůstal už věrný do smrti, i když měl nabídky po válce i do rodné Prahy. V r. 1930 byl habilitován v Brně a dojížděl tam přednášet dalších 15 let. Za války byl i krátce vězněn na Špilberku, dostal se ven snad pro přímluvu německé pacientky. Po válce v r. 1946 byl jedním z aktivních zakladatelů lékařské fakulty v Olomouci. Na námitku, že třeba nebude mít fakulta ani dost mrtvol na anatomii a patologickou anatomii, odpověděl: „*Nebojte se, my už se přičiníme.*“ A přičinil se, tedy ne mrtvolami, ale byl i akademickým funkcionářem a děkanem. Stal se přednostou oční kliniky a celkem vedl oční oddělení a pak kliniku 42 let.

Profesorem se stal v r. 1968, v době uvolnění, jindy by to za komunistů nebylo možné.

Jak říkal, byl „*především lékařem*“. Vynikající operatér, „se zlatýma rukama“, ale i když operoval rád a za život provedl víc než 17 tisíc operací, vždy přemýšlel především, jak zachránit zrak, každý kousek vidění. Byl velmi jemný a laskavý k nemocným, uměl se do nich vcítit, povzbudit, dát naději. Vzdělaný s širokým rozhledem, a přesto uměl mluvit s nejprostšími lidmi, s babičkami ze Slovenska. Nemocní to vnímali a důvěřovali mu naprosto. Utíkali se k němu z celé Moravy, často z Čech a Slovenska a někdy i z ciziny. Často chudí neměli peníze na zaplacení operace, či soukromé ordinace, která byla u profesora doma, dokud se platila. Pan profesor odpustil rád a mnohdy i sám přidal peníze. I když babička na operaci prodala kozu, dostala na ni zpět peníze. Chudí měli stejnou péči jako bohatí, někdy i jakoby víc. Když byla přijata chudá cikánka s jedním okem, operoval ji pan profesor a ne ti nejmladší. „*Má jen jedno oko,*“ to bylo hlavní a ostatní nic neznamenal. Před několika lety mi na Slovensku vyprávěla paní, jak její maminka byla jako malé chudé děvče ze Slovenska operována zdarma panem profesorem a ten kvůli ní i odložil svou plánovanou dovolenou a denně za ní chodil.

Také k personálu byl vždy laskavý, jemného zdvořilého chování, pravý gentleman, ochotný pomoci. Proto mu kolegové říkali „markrabě moravský“. Když mu primářka z jiné nemocnice poslala pacienta na radu, vychválil ji, vzbudil v nemocném důvěru a paní primářce poslal dopis, co a jak. Na klinice byla velmi přátelská povzbudivá atmosféra. Dokud ještě na klinice pracovaly řádové sestry a prof. Vejdovský tu i bydlel, byl stále po ruce. Dr. Kuběna pracoval na klinice jako medik od r. 1950 a jako lékař od r. 1951 do r. 1959: „*Každý večer, když na klinice zbylo něco od jídla, mohl jsem něco vzít a donést do Stojanovy koleje pro ostatní studenty. Tehdy bydleli na koleji i starší studenti, mnohdy ženatí otcové, kteří měli rodiny s dětmi, poněvadž za války nemohli studovat, a tak každé sousto jídla přišlo vhod.*“ Prof. Vejdovský vychoval mnoho žáků, kteří se rozběhli po Moravě a vytvořili jeho respektovanou oftalmologickou školu. Pro oční lékaře mimo kliniku zavedl i klinické semináře pro další vzdělávání. Takovým jeho posledním žákem je právě zlínský primář dr. Kuběna, katolík. Chtěl po nich, aby stále studovali a také se zabývali vědou a získali každý nějaký titul s tím, že neví, kdy to budou potřebovat. Kde na to vzít čas? Radil, když tak „nadstavovat“ noci.

Sám byl ve vědě příkladem druhým. Ještě v Brně zkoumal transplantace očních bulbů laboratorním zvířatům, aby vyvrátil příliš optimistické studie. Byl vždy opatrný a kritický ke studiím a platilo „za první neškodit“. Byl to zdravý konzervatismus. Sám provedl jako první rekonstrukci dolního slzného kanálku ústní sliznicí; transplantoval rohovky a byl zastánce Denigovy plastiky po poleptání očí. Vydal přes 130 vědeckých prací. Byl spoluzakladatelem Československé oftalmologické společnosti a zastával v ní mnoho funkcí a byl také členem zahraničních společností. Výborně přednášel a dobře reprezentoval na konferencích v zahraničí i díky znalosti mnoha jazyků. Nepřekonatelné ovšem bylo, když v Athénách přednesl přednášku řecky.

Protože viděl nemocného celistvě, nestačilo mu operovat. V r. 1954 založil školu pro slabozraké děti s internátem v Litovli. Tyto děti zaostávaly zbytečně v normální škole a do ústavu pro nevidomé nepatřily. Otevřela se jim tak budoucnost. Stejně tak dětem s tupozrakostí, pro které byla zřízena ortoptická škola při klinice. Děti ho milovaly a on je. Jezděl do Litovle pravidelně i nepravidelně a děti zase za ním na jeho svátek. V Litovli vždy jedl s dětmi a poslouchal je a mluvil s nimi rád o květinách. Škola existuje dodnes (r. 2012 se přestěhovala do Olomouce) a stará se o ni i Nadace prof. Vejvodského.

Prof. Vejvodský byl člověk velkého vzdělání a bohatých zájmů. Miloval vážnou hudbu, zvláště *Novosvětskou* Dvořáka, ale i Smetanu a prý i *Solvejžinu píseň* od Griega (šeptalo se, že snad upomínka na dávnou lásku, ale nikdo to skutečně nevěděl). Měl rád divadlo, literaturu, kulturu obecně a zvláště měl rád přírodu a byl její znalec. Byl vytrvalý turista a rád tak trávil dovolenou. Udržovalo mu to i fyzickou kondici. Zajímal se o historii, jak o historii oftalmologie ve více publikacích, tak o historii obecně a medicíny. Jako děkan se zasloužil o zřízení Ústavu dějin lékařství a kroužku pro historii lékařství. Byl také členem Spolku českých bibliofilů.

Byl hluboce věřící katolík. Zvláštní osobní vztah měl k řádovým sestram, které sloužily v olomoucké nemocnici – opavské františkánky. Když sestry stavěly v nemocnici svůj dům a kapli, což se pak stalo neurologickou klinikou, daroval jim velký obnos. Snažil se sestry co nejdéle udržet na klinice. Když odešel z bytu na klinice do bytu blízko nádraží, kde měl i soukromou ordinaci a prováděl menší operace, vyžádal si, že s ním bydlely, pomáhaly mu a vedly mu domácnost sestry Jenovefa

a Odilona, které mu také dosloužily. Svědčily o jeho dobročinnosti, nikdo neodešel s prázdnou, i o zdánlivých drobnostech jako: „*Žádné jablko nesnědl sám, vždy ho rozkrojil a rozdělil se o něj.*“ Když sestry kongregace projížděly Olomoucí, vždy zde mohly přespat. Modlil se s nimi i breviář a rozjímal. Když nemohl být při rozjímání, chtěl vědět dodatečně, o čem sestry rozjímal, a přečetl si to. Někdy je i zkoušel. Říkal: „*To není jenom tak odbreptat to, je důležité, abychom si z každého rozjímání něco odnesli. Lepší je méně přečíst a více o tom uvažovat.*“ Chodíval se také rád modlit na hřbitov. Velmi si vážil papeže Pavla VI., také biskupa Hloucha, kterého navštěvoval na klinice jako pacienta.

V r. 1968 přestal operovat, ale ještě byl u operací a pomáhal radou. Později poslední roky byl už zcela v důchodě. Zemřel na svůj svátek ve věku 81 let v r. 1977. Slavnostní obřad byl v katedrále. Podle svého přání byl pochován na hlavním olomouckém hřbitově u sester. Na parte měl napsáno motto: „*Pane, ať vidím! Víra Tvá tě zachránila.*“

Byl nositelem mnoha vyznamenání – i Řádu práce, Československé ceny míru, Zlaté medaile univerzity Palackého atd. V Olomouci je po něm pojmenována ulice. Hlavní je stálá vděčná paměť jeho pacientů a jejich rodin. Nadace profesora Vejdovského (www.ipnv.cz), která pomáhá lidem s těžkým zrakovým postižením, vydala o něm v posledním roce obsáhlý životopis autorky Renáty Klvačové.

Osobní vzpomínka: V l. 1971–1977 jsem studovala na LF v Olomouci. U pana profesora v bytě jsem byla několikrát s tetou. Jako medička jsem pracovala na psychiatrické klinice, kde byl přednosta soudruh profesor Tabarka, velký komunista. Profesor Vejdovský se mne ptal: „*A co dělá ten kluk Tabarka? Pozdravujte ho. Nebo víte, raději ne, třeba by se mu to nelíbilo. Ale však on také jednou pochopí. Je třeba se za něj modlit.*“ A k tomu pohled starých očí, za nimiž byla moudrost a dobro. Tak si ho pamatuji.

PODNĚTY A OTÁZKY K ZAMYŠLENÍ, ROZJÍMÁNÍ A ZPYTOVÁNÍ

Část A je pro všechny, vždyť zdraví a nemoc se týká nás všech, a část B je specifická pro lékaře, sestry a jiné zdravotníky. Vycházela jsem z etických kodexů, učebnice etiky, nauky církve, svatých, velkých osobností medicíny a z životní praxe.

Návod: Použijte nejlépe po jednotlivých odstavcích, někdy i bodech. V případě delšího volna a duchovní obnovy možno užít víc. Varuji! Vše naráz je pro většinu přehnaná dávka a hrozí komplikace končící přinejlepším „duchovní nevolností“.

A. Zdraví a nemoc – pro všechny

Zdraví

- Jak chápu ZDRAVÍ? (latinské *salus* – zdraví i spása). Podle SZO: „Zdraví je stav kompletní fyzické, psychické a sociální pohody (blaha) a nejen pouhá nepřítomnost nemoci nebo vady.“ Kdo je tedy zdravý? A zároveň je to nedostačující, protože chybí duchovní zdraví.
- Je pro mne zdraví nejvyšší hodnota, anebo co je pro mne nejvyšší hodnota? Jak je to v teorii, a jak v praxi, v životě? Nezastávám kult zdraví? Neomlouvám slovy „je to pro zdraví“ jako zaklínadlem vše možné? Jsem přesvědčen o „právu na zdraví“? Společnost může zaručit právo na léčení a v rámci toho i určitá preventivní opatření, ale ne zdraví. Zdraví je prostředek, nástroj k plnosti života; kritériem je co největší způsobilost člověka pro jeho poslání.
- *Není pro mne ZDRAVOTNICTVÍ náhradním náboženstvím?* Nevzhlížím k „polobohům“ v bílých pláštích a neočekávám od nich pasivně záchranu? Anebo se stávám kacířem, zavrhuji je a vyznávám fanaticky jiné „alternativní“ náboženství (homeopatii, léčitelství, různé)?
- *A co DUCHOVNÍ ZDRAVÍ? Je pro mne důležité?* Pro křesťana má být nejdůležitější. Neohrožuje mne „normóza“? To je: Jsem přece „normální“, zdravý a věřím také „normálně“ (ne fanaticky chodit v neděli do kostela, anebo sice chodím, ale sám si stanovím morální normy).

- *Co mi říká ZDRAVÁ SPIRITUALITA?* Může ji mít zdravý i nemocný a podporuje i jiné stránky zdraví. Je biofilní, tzn. směřující k životu a k plnosti života (život – pohyb, růst; řád – ne strnulý pořádek; pružnost; originalita každého; plodnost; sounáležitost...); *Kristocentrická* tedy středem je Kristus, ne vlastní já; *s prioritou Lásky*, ne zákona, strachu a trestu, či obchodu s Bohem; *Přijímající* jako součást života kříž, bolest a oběť (lásku, která bolí); *Hledající především Boha, ne city, prožitek* (ale přijímající jej s díky); *Zaměřená více na dobro, Boha než na hřích, zlo, Zlého; Křesťansky strážlivá; Zodpovědná v díle spásy, Spoluvykupitelská a Pokorná* (pravdivě vidí sebe) při vědomí důstojnosti člověka a křesťana. Vlastně všichni nejsme tak úplně zdraví duchovně a musíme se trvale léčit. A jak poznáte svatého? *Známkami opravdové svatosti je pokora, milosrdenství i vůči hřešícím, sounáležitost (a ne elitní izolace), prostota a zapojení do spoluvykupitelského díla.*

Péče o tělo, o zdraví tělesné a psychické

- *Jaký mám vztah k TĚLU?* Křesťanství je ve středu mezi jeho přehlížením a vyvyšováním. Tělo stvořil Bůh, přijal ho Pán Vtělením. A *Slovo se stalo tělem*, křesťanství je vtělené náboženství, tělo je posvěceno křtem, je chrámem Ducha sv. (1 Kor 6,19)
- Posvěcení těla podle učení etiky v sobě zahrnuje i spořádanou starost o tělesné zdraví, hygienu a péči o tělo.
- *Vím o povinnosti starat se o tělesný život a zdraví, které mi svěřil Bůh?* Nejsem pánem ani sebe sama, ale správcem. Mám povinnost péče o zdraví tělesné i psychické také do určité míry u mně svěřených osob i okolí (mohu ohrozit špatnou hygienou a výživou atd. děti, ale i přetěžováním zaměstnanců či farníků, neschopných říci ne; vytvářením „dusna“ doma i v práci, ve společenství, svými postoji k druhým). *Jsem pro sebe i okolí salutogenní (podporující zdraví), nebo patogenní?*
- *Jaké jsou moje hlavní chyby, neřesti – chybné postoje, návyky, které ničí zdraví?*

Všechny se nakonec projeví v tělesné, psychické i duchovní oblasti.

- 1) **Nestřídnost v jídle**, tj. dávání nepřiměřeného významu jídlu, ať jde o přejídání, mlsnost, labužnictví nebo přehnanou starost o zdravou stravu, obavu z jídla atd. (Př 25,16; Sir 37,32–34; Lk 21,34). Staří otcové doporučovali proti obžerství: pravidelné

doby jídla, jíst do polosyta, prostota v jídle. Jídlo je posvátné, spojující s Bohem Stvořitelem všeho i s lidmi, je důkaz naší závislosti, tvoří společenství a je předobraz eschatologické hostiny. Důležitá je vděčnost, jídlo v pokoji a radost ze společného jídla. Jídlo v pozitivním naladění se i jinak stráví a využije než jídlo v napětí (Př 17,1). *Jaký mám vztah k jídlu? Postím se? Dodržuji předepsanou dietu? Neničím pro požadavky na jídlo (tak a tak zdravé apod.) pokoj v rodině?*

- 2) **Láska k majetku** (chtivost, lakota), tj. nadměrný, přehnaný vztah, ne přiměřená starost o zabezpečení sebe, dětí a svěřených. Zdraví ničí přetěžováním, tím, že brání žít v pokoji, často vede k závisti, negativním emocím a psychickým poruchám při ztrátě, k narušení vztahů v rodinách i společnosti. *Na čem lpím já? Jak reaguji na ztrátu či ohrožení majetku, čehokoliv, co je „mé“, co mi dává jistotu?* (Sir 14,3; Mt 6,19, Mt 6,24)
- 3) **Hněv** (zlost, podrážděnost, až v nejmenším odvaru netrpělivost) vzniká, když někdo nebo něco je proti mé vůli. Je to velmi silná vášně. Hněv může být spravedlivý, potřebný a může být i hříchem nehněvat se nebo jej nedat najevo. ALE musí mít správnou příčinu, správnou formu, být ovládan a správně zaměřen na zlo, ne na člověka, na hřích, ne na hříšníka (Mt 5,22). Skutečně spravedlivý hněv je spojen s bolestí nad zlem, které způsobuje hřešící druhým i sám sobě. Člověk má být ochoten se hněvat nebo zdržet hněv podle Boží vůle (Jak 1,19). Hněv často zaslepuje, ničí. Mnohdy je skryt, zvláště u žen, za smutkem, skleslou náladou a strachem, naopak muži někdy svůj strach promění v hněv, v agresi. Existuje i biologicky zvýšená náklonnost k hněvu, kdy se hůř ovládá (hůř, ne že se s ním nedá nic dělat, že jsem prostě vztekloun). Vzácněji je skutečně chorobný neovladatelný hněv, podmíněný nemocí, změnami v mozku. *Co mne rozčiluje a proč? Jak se hněvám? Zapadá nad mým hněvem slunce (Ef 4,26) nebo se hněvám i dlouho?* Hněv stojí v pozadí mnoha poruch (při hněvu se mění spousta věcí v těle) a ničí zdraví i druhých lidí.
- 4) **Acedie**. Pojem „duchovní lenost“ nevystihuje úplně podstatu – jde o kombinaci duchovní prázdnoty, omrzlosti a nespokojenosti srdce. Ta proměňuje víno života v ocet. Vyvolává odpor až pohrdání vůči životní situaci, alergii na lidi kolem a zároveň představy,

- jak by to bylo lepší Jinde a s Jinými, jen Kdyby... Přidružuje se únava bez příčiny. Jsou různé druhy úniku z tohoto stavu: fantazie, televize, internet, plané hovory, ubíjení času a dělání si *Aspoň* trochu dobře, takže z toho pramení často i jiné neřesti. Jde o poruchu křesťanské naděje (Ratzinger), smyslu života, vědomí své důstojnosti a poslání. Dnes je velmi častá a za mnoha psychickými poruchami i pak tělesnými z druhotných neřestí, skrývá se někdy za diagnózou vyhoření. Potřebuje duchovní léčbu. *Poznávám se? Jak často a silně se u mne projevuje? Jaké jsou moje úniky?*
- 5) **Slávychtivost**, tj. nadměrná touha po ocenění, chvále. Jde o snahu „být víc než druhý“ aspoň zdánlivě, protože si dostatečně neuvědomujeme pravou důstojnost sebe sama a lásku Boží. Nejde o přiměřený nárok na ocenění nebo vděčné přijetí přiměřené a oprávněné chvály (zároveň s relativizováním veškeré „slávy“ a chválou Dárci všeho dobra.) Je tu i ješitnost, marnivost, chlubitost, snaha být centrem pozornosti atd. Slávychtivý je vlastně otrokem pohledu druhých (Sir 11,2.4) a ničí si zdraví stálým srovnáváním, přetěžováním se a negativními emocemi; může vést k vyčerpání, nemocem z přetížení, „workholismu“ atd. *A co já? Moje reakce na to, když mne nechválí, na neoceňovanou službu? Nedělám i to, co nemám, jen pro pochvalu? Jsem otrokem srovnávání, toho, co si myslí druzí?*
- 6) **Závist**, tj. zvláštní druh smutku nad dobrem druhého, vznikající z toho, že druhý má to, co já nemám, nebo toho má více, v extrému dokonce i to, že si dovolí mít to, co mám já! Může jít přitom opravdu o cokoliv. Není to bolest nad tím, že já nemám, ale nad tím, že druhý má, a já mu to nepřeji. Ani ono „to bych taky ráda“ na cokoliv není závist! – Závist sžírání kosti (Př 14,30, Moudr 6,25). Spolehlivě ničí vitalitu závistivce: jako silná negativní emoce vede k psychosomatickým nemocem. Je to ďábelský hřích, který závistivci přináší leda zvrácenou radost nad neštěstím druhého a někdy vede k neštěstí Kaina. Chraňme se i náznaků. *Já a závist, znám se s ní? Prevence: vědomí své důstojnosti od Boha, vděčnost za vše, vědomá přejícnost a žehnání druhým.*
- 7) **Pýcha**, tj. přehnaná hrdost, pyšná nezávislost a soběstačnost, sebezbožnění atd. Pýcha říká: „Já si sám stačím, nikoho nepotřebuji! Jsem sám svou mírou, sám určuji, co je a co není správné, není nic nade mnou, čím bych se řídil, pokud to neuznám sám za správné. *Non ser-*

viam – nebudu sloužit. Nebudu poslouchat.“ To je duch dnešní civilizace, kult Já, který zalézá i křesťanům pod kůži. V praxi nedokáže přiznat slabost, chybu, mnohé ho proto uráží, ponižuje, i pomoc druhých a „nutnost vděčnosti“. Ponižená pýcha je krutá a plně zaslepuje. V plně rozvinuté formě ponižuje i odpuštění a milosrdenství – i od Boha. Je ďábelská. Pýcha ničí spolehlivě pokoj, častá je pomstychtivost i za cenu ničení druhých i sám sebe, jsou i sebevraždy jako projev pomsty. Může vést k vztahovačnosti a ta vyústit do vážné duševní nemoci. Ničí sebe i lidi kolem sebe, ty často dříve. *Vidím, jak je do mne zalezlá pýcha, odpovídají mi některé její výroky? Bráním se duchu světa – pravidelně? (Př 6,16; Lk 4,11)*

- 8) **Lenost, pohodlnost** ohrožuje zdraví nedostatkem pohybu, o němž dnes víme, že je potřebný pro tělesné zdraví i pro mozek a psychické zdraví. „Sedavóza vysedí vejce nemoci“ (Bukovský). Nejde o nadměrný sport – ale chůze, manuální práce, kolo, eventuálně podle věku a kondice i zájmu rekreační sport. Nemám čas? Bude čas na nemoc. Potěším – podle posledních výzkumů má význam i 3x 10 minut denně! Hurá! Bůh nás stvořil takto s potřebou pohybu, a tak i když se nám nechce, je dobře poslechnout zákon Stvořitele vepsaný do těla. Lenost se projeví i tím, že odmítáme potřebnou změnu a nutná zdravotní doporučení. *Mně se chce, nechce x Chci, Nechci, protože On chce, nechce... co mi to říká? Jak často vítězí ono „mně“? (Př 21,25, Př 13,4)*

Ochranou zdraví je vlastně ctnostný život. Ctnost je opakem neřesti a návyk, pohotovost ke konání dobra v určitém směru (Př 14,30; Př 3,8; Moudr 1,12; Sir 1,12, Sir 37,30–34). *Tím se ovšem nevylučuje nemoc – z genetiky, zevních příčin apod., ale zmenšuje se riziko zbytečné nemoci.*

Nemoc

- *Jaký je můj vztah, **postoj k nemoci**?* Co pro mne znamená? (Jan 9,2–3)
- *Jaký je můj postoj k léčení?* Křesťan je povinen nejen se starat o zdraví, ale i o obnovení poškozeného zdraví a léčit se v nemoci. Nepatří totiž sám sobě!
- *Doдрžuji doporučenou léčbu?* Nejen léky, ale i klid bez práce nebo klid na lůžku, diety, rehabilitační cvičení, doporučený pohyb? Nebo si to

upravím, jak Já chci – bez vážného rozumného důvodu. Napadne mne vůbec se z toho zpovídat? Neléčit se není ctnost.

- Povinnost léčit se se týká řádného léčení, tzn. co je řádné v určité době podle poznání vědy a co dává oprávněnou naději na vyléčení nebo ulehčení nemoci bez nadměrných komplikací, nákladů a bolestí. Bez nadměrných! Mimořádné prostředky nejsme povinni použít a shánět (mimořádně drahé, jen o něco prodlužující život s komplikacemi a bez skutečného důvodu apod.), ale nejsou zakázané. Co je mimořádné, se liší podle doby i společnosti (Evropa x Afrika).
- **Neodmítám řádné léčení, protože Já chci, aby mne vyléčil Bůh?** Na to jsou i vtipy (Sir 38,1–4). Chápu, že Bůh mne léčí i skrze léky, lékaře – i nevěřící? Neurčuji zvláštní podmínky, od koho přijmu léčbu – kdo je toho hoden? Dělal Kristus snad konkurz na Šimona z Kyrény? Odmítl ho nebo odmítl v podstatě nic neřešící péči Veroniky? A kdo jsem já, abych...?
- **Neodmítám zbytečně lékaře pro konspirační teorie, nejsem nekritickým fanatickým zastáncem alternativního léčení?** Mohu použít bylinky od ověřeného bylináře při lehčí poruše nebo při těžší nemoci jako pomoc navíc k léčbě. Dávám pozor, aby šlo o přirozenou léčbu – byliny, úprava stravy, *ne léčení energiemi až okultismus a magie?* *Neodůvodňuji si, že to přece funguje?*
- **Léky: užívám je, jak mám? Využívám řádně antibiotika?** – Poloužíváním zvyšuji rezistenci mikrobů, a podílím se tak na ohrožení druhých. Používám bez rozmyslu prošlé léky? Vyhazuji léky do obyčejného odpadu? (Podílím se tak na hříchu společnosti poškozováním prostředí; zbytky léků ovlivňují živočichy i lidi.) Zejména pro chronicky nemocné: *Děkuji někdy za léky Bohu, modlím se za jejich objevitele (třeba inzulinu – jméno nemusím znát) a výrobce? Za jídlo děkuji, proč ne tedy za léky?!* (Mimochodem vděčnost může také vyvolat placebo efekt, prospět k účinku.)
- **Jaký je můj vztah k lékaři, zdravotníkům?** Nedělám si z nich polobohy, ale ani nepřátele? Jsem slušný, chápu jejich zatížení? Nesnažím se získat neoprávněné přednosti (penězi, výhodami, známostí, tím, že jsem věřící)? Chápu nestrannost lékaře? *Modlím se v nemoci zvláště za svého lékaře a za zdravotníky? Je pro mne v morálních otázkách svědomí, učení víry víc než lékař (otázky sexuality, plodnosti, eutanazie)?*
- **Návštěvy nemocných:** *nezapomínám na ně, snažím se být ohledu-*

plný, vidět to, co chce nemocný, ne se já vypovídat? (Sir 7,39) A jsem-li nemocný já, přijímám návštěvy a snažím se o trpělivost i jasné vyjádření, co potřebuji? Neodmítám nemocniční kaplanku, protože není kněz? Víím, že svým postojem v nemoci předávám poselství druhým, dětem, vnoučatům víc než jindy slovy?

Duchovní život při nemoci

- *Modlím se? Spojuji své utrpení s Kristovým?* Odevzdávám bolesti a utrpení tělesné i psychické za blízké, církve, svět, konkrétní lidi a konkrétní potřeby církve? Jsem vděčný za možnost Eucharistie a svátosti smíření? Neodmítám snad donesenou Eucharistii, protože „nemám uklizeno“? Pokud nemohu mít Eucharistii, mohu obětovat touhu po ní, využít duchovní přijímání a být si vědom jiné Boží přítomnosti. Přijímám Eucharistii jako posilu a „*lék milosrdenství pro tělo i pro duši*“? *A co dělám při nespavosti v nemoci* (rozčiluji se nebo využívám čas k modlitbě)? (1 Petr 4,19)
- *Využívám zavčas možnost přijmout **svátost nemocných** i možnost při chronické nemoci a stáří ji přijmout jednou ročně?* (Jak 5,14) Víím, oč jde? Nevidím v ní černé znamení? Přijímám ji nejen „pro“ uzdravení, ale i jako posilu k nesení nemoci, k přijetí Boží vůle, k spojení utrpení s Kristem a k službě církvi svou nemocí? Beru list papeže nemocným jako osobní dopis pro mne?
- *Nevyžadují zvláštní uzdravení, zázrak, což neznamená o něj neprosit?* A neodmítám ho?
- **Uzdravené rány křesťana** nejsou ty, co jsou zcela pryč, a vše je zapomenuto – takový není Vzkříšený Kristus s ranami na Těle. Uzdravené rány i nemoci křesťana se stávají zhojenými ranami, které jsou přiložené ke Kristovým a proudí skrze ně milost, pomoc, láska druhým. NIC nedostávám jen pro sebe. Uzdravený křesťan se stává uzdravující, podílí se dál na díle uzdravení druhých.
- Je mi pomoci P. Maria – vztah k ní? Nebo další svatí?

Umírání, smrt

- *Jaký je můj postoj ke smrti a umírání? Přiznám si strach? Co považuji za křesťanskou dobrou, šťastnou smrt?* (Fil 1,21; 2 Tim 4,6) Ne, zemřít

náhle a nic ani nevědět – to prosím není ono. Po staletí je to smrt, kdy se mohu připravit svátostmi, odpustit, smířit se, rozloučit se a udělat pořádek pro pokoj v rodině, nakolik to jde, a pak zemřít v pokoji, bez velkých bolestí a obklopen blízkými. Ideál. Náhlá smrt se považovala za nešťastnou, pokud nešlo o stále připraveného člověka, světce.

- *Modlím se za svou dobrou smrt? Modlím se za umírající? Přispěl jsem někdy na hospic?*
- **I umírání je úkol:** „Žijeme-li, žijeme Pánu, umíráme-li, umíráme Pánu.“ *Jak přijímám a nesu nemoc, stárí i tu závěrečnou část? Neměním se v zahořklého bručouna či čarodějnici – postrach okolí, nevzdychám stále nad mládím a minulostí, neříkám, že stárí za nic nestojí atd.? Je to důležité pro okolí, děti a vnoučata, pro jejich víru. (Řím 14,7)*

Psychické nemoci a závislosti – zvláštní kapitola

Psychické nemoci a potíže jsou dnes jedny z nejčastějších poruch a nesou s sebou zvláštní utrpení. Rozhodně se nevyhýbají věřícím a mají je i kněží, řeholníci, i biskupové. I papež František sdělil, že v Argentině chodil i on na psychoterapii k terapeutce.

- *Jak se dívám na **psychicky nemocné**?* Bojím se jich či dokonce štítím? Pýcha člověka, který „není přece blázen“, jeho stavění se nad psychicky nemocné a mentálně postižené je z hlediska toho, co je opravdu podstatné, směšná a trapná pro křesťany. Napomáhat předsudkům a šířit je může být i těžké provinění proti lásce a pravdě. Nevědomky se tak můžeme podílet na tom, že někdo se nepůjde léčit a třeba skončí sebevraždou. A už jsem viděla „zbožnou“ matku, která odsuzováním tzv. bláznů („to bych doma nesnesla“) dohnala při skryté depresi dceru k sebevraždě (podobně u homosexuality agresivní odsouzení otce). Kdo byl tady skutečně blázen? Ach jo, blázen, že... a my zdraví – nevinní?! Předsudky jsou celospolečenským hříchem stejným jako rasismus. Věřící by měli být ti, kdo ruší tento řetězec hříchu.
- **Mentálně retardovaní** – viz Lejeune
- „Mně se to stát nemůže“ – neplatí, nikdo nemá něco takového zaručeno. Kdo má sám předsudky, často zanedbá léčení, zhorší si stav a trpí k nemoci ještě jimi. Není to trest odněkud, ale je to logický důsledek.
- I pro psychicky nemocné platí povinnost se léčit, nakolik jsou schopni

rozeznat nemoc jako nemoc. Zejména u neuróz a lehčích depresí jsme toho schopni, ale jsme ochotni? Nebo se raději trápíme sami a především trápíme rodinu, okolí? Kolikrát je náš odpor ke změně dožene k poruše?

- Příčiny psychických poruch jsou jak v genetice, tak v zevních vlivech (i vztazích), tak ve **vlastních postojích**. Část lze ovlivnit. **Mnoho poruch vzniká i z neodpuštění, nesmíření se s lidmi a situacemi, nepřijetí Boží vůle, z odmítání bolesti, utrpení nebo prostě námahy, z kultu svého Já, z bludu nutnosti být stále šťasten, z patologické spirituality. Jako u tělesné nemoci platí, že ctnostný život, zdravý duchovní život jsou částečnou prevencí.** Částečnou, jsou i jiné příčiny. Říká mi to něco?
- *Jak moc podléháme představě, že za všechny psychické potíže mohou rodiče nebo prostě někdo jiný? A já jsem jen oběť.* Oblíbené v některých psychoterapiích. A přenesené i do tzv. terapie rodových kořenů (odsouzené biskupskou konferencí). Hledání viníka je hříšná metoda už na začátku Písma. **Nepřijmu-li pravdu, odpovědnost či spoluzodpovědnost, nedozrají, ani se nevyлéčím.**
- *A co hození viny na Zlého?* Místo léčení exorcismus – protože Já přece nemohu být psychicky nemocen, nemohu mít špatné myšlenky, představy. A jsem jen oběť (ne že by působení Zlého i posedlost neexistovaly. Existují, ale u menšiny z těch, kdo si to o sobě myslí).
- *Přijímám, že i při psychických poruchách – neurózách, úzkostech, depresích je důležitá zdravá víra, smysl života, duchovní doprovázení? Že je potřebná často změna životního stylu (práce, spánku, odpočinku, pohybu – ten je přímo součástí léčby depresí)? Že je mnohdy potřeba léků? Léčby u psychiatra, někdy i hospitalizace? A že jako každá léčba nemusí být příjemná, lehká a rychlá, vyžadující i ode mne námahu, čas?*
- Speciální je otázka **psychoterapie**. Může hodně pomoci, ale i uškodit. Může obecně doprovodit na práh víry (nejen logoterapie), ale i od ní, i když hlavně od povrchní víry. Je mým právem i povinností křesťana zjistit, u koho se takto budu léčit, mohu se ptát, jakou psychoterapii používá, jakou školu, a pak si o ní blíže zjistit, zda je s křesťanstvím slučitelná. Dobře, když je psychoterapeut věřící, ale to není často možné. A ne vždy je lepší než nevěřící terapeut, dobrý odborně i lidsky, který respektuje víru klienta. Je třeba zůstat svobodný, být schopný říci: „Ne, tohle není v souladu s vírou, se mnou samým.“ Uškodit

duchovně může psychoterapie, která ještě posiluje kult Já, kult sebe-realizace či viníků – bez ohledu na školu i na proklamovanou víru odborníka. Samozřejmě nemluvě o „psychoterapii“ minulými životy apod. A pozor, ani psychoterapie nedělá zázraky a nezmění nás zcela a mávnutím proutku.

- Člověk s psychickými potížemi i **psychicky nemocný může být svatý**. Sv. Ludvík Martin, otec sv. Terezky, byl ve stáří vážně psychicky nemocen a v léčbě, protože byl nebezpečný pod vlivem nemoci, halucinací. Nezničilo to jeho pokoru a odevzdanost, která se projevovala v jasných chvílích. Terezka díky svému dětství byla přecitlivělá, neurotická a ani Vánoční zázrak jí tuto přecitlivělost neodňal, zpracovala ji pro svatost. Její sestra Celine měla zvláštní povahu, dnes by byla u psychologa, a je kandidátka svatosti, nikoliv její normální sestry. Sv. Alfons Maria Liguori trpěl vysoce pravděpodobně skrupulemi, úzkostmi a OCD – a přetavil to v morální učení a v to, že se redemptoristé věnovali skrupulózním. Sv. Labre měl potíže s adaptací, nevydrželi s ním v kláštěrech a další. **U bran nebes nestojí psychiatr! Rozhoduje víra a láska.**

Závislosti viz lit.⁽⁷⁶⁾

Závislosti jsou ze začátku neřesti (pijan, karbaník). Za různě dlouhou dobu podle druhu látky či činnosti, věku a osobnosti se promění v nemoci (alkoholik skutečně, pravý závislý gambler). Stojí za nimi často nejen návyk, ale v hlubině touha po absolutnu, po Bohu.⁽⁷⁶⁾ *K jaké závislosti mám sklon nebo už ji mám, byť „ušlechtilou“ nevinnou? Na čem já visím?*

*Já – a alkohol? Jak to vypadá v realitě? „Vino stvořil Pán k radosti člověka a on ho používá k hříchu a zármutku druhých.“ (Př 20,1; Sir 31,35–39; Iz 5,11; Ef 5,18) Mám to „pod kontrolou“? Víím, kolik je z hlediska zdravotního ještě „norma“ pro zdravého dospělého muže a ženu (netěhotnou, nekojící)? Myslí si okolí něco jiného? První krok je vždy si přiznat pravdu. I když nemám problém, dokážu se vzdát alkoholu třeba po dobu postu, adventu, nebo učinit slib na určitou dobu 3–6 měsíců? *Jak se podílím na proalkoholní atmosféře naší společnosti*, v níž abstinent je buď alkoholik, nebo blázen a běžné je opakované nabízení až nucení alkoholu*

i podávání alkoholu nedospělým – i rodiči dětem (Sir 31,30). Dokážu vzdorovat? *Vím, že podílením se na proalkoholní atmosféře se podílím na hříšné společenské struktuře a tak na hříších jiných? Beru za normu jak opravdu střídme pití u dospělého, zdravého člověka, tak abstinenci?*

Co mi říká solidární půst od alkoholu? (Jdt 4,8; Joel 2,12) Opakovaně mám zkušenost, že blízcí by udělali pro svého pijícího otce všechno, putovali kamkoliv – jen ne půst od alkoholu a zbavit se zásob alkoholu doma, oni přece nejsou závislí. Dokonce v kláštorech se mladí cítili omezeni ve svých právech solidárním postem od alkoholu, solidárním se spolu-bratrem (a týkajícím se jen území kláštera). Jakpak je to s námi?

A co můj vztah k bratřím, svázaným alkoholem? Souvisí úzce se schopností přiznat si sám problém. Viz ⁽⁷⁵⁾

VITAMIN O pro zdraví: Odpočívej správně! Obrát se k dobru! Odpusť! Odevzdej!

Návod pouštních otců pro zdraví:

„*Nestav na vlastní spravedlnosti, – (duchovní zdraví)*

nelituj věcí, které nemůžeš změnit – (psychické zdraví)

a zachovávej zdrženlivost jazyka a břicha.“ – (vztahové a tělesné zdraví)

B. Pro lékaře, sestry a zdravotníky

Povolání

- Proč jsem zvolil medicínu a tento obor? Jaká byla moje motivace, kdy a jak vznikla; byl někdo nebo něco k ní podnětem? Jak se měnila a vyvíjela?
- Jaké je moje pojetí lékaře či sestry? Zaměstnání, povolání, služba, poslání, jiné – jak se to mění v čase?
- Jsem křesťanský, katolický lékař či sestra. Jsem jím skutečně? A co to znamená pro mne a pro okolí?
- Jaká je moje křesťanská identita povolání? Co mne oslovilo, s čím se

ztotožňuji? (služba trpícím, Milosrdný samaritán, specifická část všeobecného kněžství laika, posvátný stav, služba přímo Kristu v trpících, identifikace se s Kristem Lékařem...).

- Vnímám nějaké své osobní povolání, osobní poslání v rámci obecného povolání? Jaké?

Učitelé

- Ve starých kodexech se zdůrazňuje obvykle úcta k učiteli. Bez zakotvení v řetězci učitelů a historie oboru povolání něco chybí. *„Nechápu dost dobře, když odborník nezná historii svého oboru. Stavět současnost není možné bez znalosti minulosti. Pokud si to někdo myslí, mýlí se a dokazuje vlastní ignoranci.“* (Koutecký) Znáš velikány svého oboru, co od nich beru?
- Kdo mne osobně ovlivnil, kdo mi byl vzorem pozitivním (ev. i negativním)? Vyučující na fakultě, první primář, kolegové, sestry (mladý lékař se od nich naučí hodně), někdo jiný?
- Jak vzpomínám na své učitele? Měl jsem milost mít věřící učitele? Anebo nevěřící, ale Lékaře s velkým L? Jsem jim vděčný, a jak se to projevuje? Jací jsou moji osobní „dobrodinci“?

Vzdělávání, studium

Studium samo o sobě nás učí vytrvalosti, trpělivosti, sebekázi, přemáhání „mně se nechce“ pro vyšší cíl. Bůh stvořil svět i dal člověku rozum, aby ho mohl poznat. Studium mnoha stran anatomie prověřuje charakter budoucího lékaře – schopnost vytrvat, i když mne to zrovna nebaví... (tuto schopnost opravdu využije).

- Jaký mám vztah ke vzdělávání? Vzdělávám se pravidelně, i sám a proč? Nebo proč ne? Hrozí mi spíše lenost, nedbalost nebo zahrabání se do knih na konto služby?
- Jaký mám vztah k titulům? Co pro mne znamenají? Kariéra, zasloužené ocenění práce, „*prostředek k možnosti dělat dobro*“ (V. Krčméry) atd. A co titul dítě Boží, křesťan, bratr Krista?
- Děním se se získanými znalostmi s druhými, nenechávám si je jako soukromé bohatství, výhodu v kariéře apod.? Schopnost studovat je také dar od Boha, ne jen soukromý majetek.

- Náboženské vzdělávání – by mělo být přibližně na úrovni civilního nebo výše. Je tomu tak? Neskončil jsem s biřmováním? Vzdělávám se a jak? (Záleží na možnostech, ale i žebříčku hodnot.) Neleží mi v knihovně netknutý Katechismus? Podněty: dokumenty církve (většinou na netu), zvláště týkající se nějak povolání. Papežovy listy ke Dni nemocných.

Péče o nemocné

- Kdo je nemocný pro mne z hlediska víry?
- Existuje nemocný, který mne ovlivnil, osobně se mne dotkl? Kdy, jak, proč?
- Jak se k nemocným chovám, jaký jsem při péči? Mám nějaké zrcadlo – někoho, kdo mne vidí při práci a komu důvěřuji? Co zdvořilost, laskavost, trpělivost, taktnost, ohleduplnost, citlivost, jemnost atd. V čem jsou moje přednosti a v čem slabiny, co mám zlepšit? Zajímají mne potřeby nemocného? Zajímá mne jako celý člověk, nejen jeho nemoc?
- Nezapomínám na dotek, podržet za ruku, úsměv, pohled, usednutí na chvíli k nemocnému? Pro efektivní medicínu (boj s nemocí) se zapomíná na soucitnou medicínu (být s nemocným), ale bez ní často nefunguje ani ta efektivní. Dotek patří k lidství, k sounáležitosti.
- Nenavykl jsem si zlehčovat potíže a bolest nemocného? Čemu se vyhýbám a před čím utíkám v práci a proč? Čeho se bojím, co ve mně vyvolává úzkost, **strach**? Jak s tím pracuji? Utíkám se také k Bohu? „*Třesu se jako osika.*“ (sv. Moscatti)
- Co mne v péči o nemocné a v práci rozčiluje a proč? – Umím či se učím ovládat **hněv**? Odliším spravedlivý a nespravedlivý hněv? (viz *Hněv v A*)
- Postavení lékaře, sestry či vůbec pomáhající profese nese s sebou **MOC**. Nemocný je právě ne-mocný či málo-mocný. Jak se stavím k moci? Jsem si vědom nebezpečí pomáhajících povolání? Panovačnosti nad druhým i jejich jemných forem, manipulace? Panovačnosti brání opravdová úcta k druhému člověku, svobodnému dítěti Božímu, kterému sám Bůh nechává prostor pro jeho omyly, hříchy a „*blbosti*“ – a kdo jsem tedy já, abych...? Obrana je i vědomí, že nikdo není nižší ani vyšší než já. („Ani uklízečka ani prezident není míň ani víc než ty,“ z dětství.)

- Jsem v roli služebníka nemocných? – Ale také **správce**, tj. služebníka zodpovědného za ostatní? Nenechám sebou manipulovat penězi, dary, lichotkami, ukecáním, poukazem na moji víru, přímluvami z církve, abych dával nespravedlivé výhody?
- Jak se bráním **vyhoření**, dehumanizaci? Myslím si, že jsem imunní? Četl jsem k tomu něco (Křivohlavý, Honzák) a vztahoval to na sebe, zkoumal se?
- A co **příbuzní nemocných**? Chápu jejich obavy a někdy nepřiměřené reakce?
- **Modlím se** za svoje nemocné, pacienty, svěřené? Žehnám jim? Uvědomuji si někdy Krista v nich, trpícího Krista i třeba „opuštěného“ dle fokolare?
- Respektuji **názory a víru nemocných**? Nesnažím se je „obracet“? Nezastírám ale svou víru a jsem ochoten odpovědět na otázky? Apoštoluji svými činy, celkovým životem a osobností, modlitbou, nesením Krista v sobě a někdy, je-li vhodné, slovy? Pozor! Nevhodný apoštolát v citlivé situaci nemoci může poznamenat negativně na celý život nemocného i jeho rodinu proti církvi.
- Mám v úctě **lidské tělo** a stud nemocného? Je pro mne lidské tělo součást člověka – obrazu Božího?
- Řeším individuální **morální dilemata** ne paušálně a podle pocitů, ale s naukou církve, rozvahou, radou a modlitbou – a nakonec podle poučeného svědomí? Jsem si vědom, že nejdůležitější a první je příkázání lásky? Rozlišuji individuálně a různou závažnost?

Vztah ke smrti a umírání

- Jak se chováme k nevléčitelně nemocným, umírajícím závisí na naší víře, na postoji k naší vlastní smrtelnosti a smrti a k smrti blízkých. Jaký je můj postoj k vlastní smrti? Přiznám si strach? (viz v A)
- Zaměření medicíny pouze na úspěch, uzdravení brání přijetí umírání, smrti – brání soucitné medicíně. Je Cure i Care. Paliativní medicína, doprovázení umírajícího je stejně hodnotná jako zázraky moderní chirurgie. „*Nemoc je cesta a lékař může být asistent na této cestě,*“ (Hrdlička) – až po přechod na druhý břeh. Mohu prorozjímat.
- Zním zásady paliativy? Jsem ochoten „nechat“ léčby, netrápit nemocného mimořádnou náročnou a zbytečnou léčbou? Respektuji jeho názor?

- Jsem pravdivý a citlivý v otázce sdělení pravdivé prognózy a smrti? Seděl jsem někdy skutečně u umírajícího (ne v rodině) a držel ho za ruku? (To změní pohled.)
- Spolupracuji s knězem, s nemocniční kaplankou? Nestydím se umírajícímu a vážně nemocnému nabídnout kněze, zvláště katolíkům? Nemám zábrany nabídnout věřícím nekatolíkům jejich duchovního?

Vztah k tělu, sexualitě, manželství

- Znáš aspoň základy **teologie těla**?
- Mám ujasněné otázky sexuality, manželství, rodičovství? Vzdělávám se v těchto otázkách? Znáš morální nauku církve v této oblasti?
- Účastním se nějak **pro-life** aktivit? Neodsuzuji ženy s ITP ani ty, kdo ITP provádějí – ale snažím se je chápat (viz Bertolotti, Molla, Poltawska)? Snažím se pomáhat, mohu-li? Jaká je moje úcta k ženě? K nenarozenému dítěti?
- Mám úctu k zesnulému, k jeho tělu? Jak se chovám při pitvě, výuce anatomie? Dnes se slouží za dárce těl i mše sv. Mám ujasněnou otázku transplantací?

Moje rodina

- Žiji v křesťanském manželství s Kristem? Pokud jsem v druhém civilním manželství, snažím se žít víru a lásku? Nezanedbávám manžela/ku a děti pro práci? Dávám jim jistotu své lásky? Nechám se „vyrušovat“ rodinou (Lejeune)?
- **Pro ženy:** Podle dr. Jedličky, zakladatele Rytíře českého lékařského stavu, „každá žena, která dělá medicínu a má rodinu, je rytířkou. Naplnit roli ženy v domácnosti a lékařky je tak obdivuhodné...“. Nevyčerpávám se snahou o přílišnou dokonalost ve všem (dokonalá manželka, matka, hospodyně, lékařka či sestra, farnice...) – a pak dojde k vyčerpání, nemoci. Ptejme se sami sebe: „Kolik nás je? Pro kolik osob je to vlastně práce, co po sobě požadují?“ Ano, je pár mimořádných osob s mimořádným darem energie, ale je to dar, ne to, s čím se srovnávat. **A směřujeme k dokonalosti lásky, ne k dokonalosti perfekcionismu.** Často se to plete.

Vztahy se spolupracovníky

- **Pro podřízené:** respektuji autoritu? Neshazuji ji nějak, zvláště před pacienty? Nerozhoduji si sám, „koho“ budu a nebudu poslouchat podle sympatií? Poslouchám ale víc svědomí a Boha než nadřízené? Zním křesťanské povinnosti zaměstnance?
- **Pro šéfy:** jaký jsem šéf? Snažím se být spravedlivý? Nenaslouchám pomlouvám nebo pochlebovačům? Neprotežuji své oblíbence? Podporuji rozvoj svých podřízených i vědecký a kariérní? Poskytuji jim informace a pomoc? (Sir 3,20, Sir 10,2; Ef 6,9)
- **Kolegové a spolupracovníci:** jsou mé vztahy kolegiální? Bráním se závisti, pomlouvám, klepům? Nepovyšuji se nad méně vzdělané, méně zručné, mladší či naopak už starší? „*Kdo neumí pozdravit uklízečku, nebude dobrý psychiatr.*“ (prof. Tabarka, psychiatr, komunista)
- Snažím se vytvářet na pracovišti dobrou, pokojnou atmosféru? (1 Sol 4,11). Umím zažertovat (slušně), vyslechnout starosti, zajímat se o to, oč se zajímají ostatní, i když mne to „nebaví“? Samozřejmě mimo hříšné oblasti. Jsem ochotný pomoci, zastoupit? Mohou mít ke mně důvěru i v moji diskrétnost? Snažím se i upozornit na nepřijemné nutné, taktně?

Duchovní život

- Jaký je můj život modlitby? „*Věřící lékař má modlitbu ve svém denním programu jako prioritu.*“ (o. b. Cikrle) (Ž 127,1) Bez modlitby není skutečný vztah s Bohem; není pravé sebepoznání; modlitba činí svědomí citlivým; udržuje vědomí smyslu života; víru, naději, lásku atd. Pro věřícího je nutným prostředkem vztahu k Bohu, k lásce.
- Modlím se během práce? Jak se snažím o život v přítomnosti Boží? „Střelné“ modlitby, prosba o pomoc; požehnání v duchu třeba každému pacientovi v ordinaci je také prevencí odlištění pacienta i vyhoření. Modlím se před studiem?
- Rozjímám? – Písmo, pomocí knihy, přírody, i nad odbornou knihou. Čtu Písmo? – co mne oslovuje i ve vztahu k povolání, k službě? Jaká je moje duchovní četba, oblíbený autor, světec?
- Žiji ze svátostí? Mše sv., sv. Eucharistie ? Uzdravuji se jí já sám, pokud možno, denně? (viz A)

- Svátost smíření? Náročné povolání si žádá i mít duchovní doprovázení, zejména prvé roky či v krizích.
- Využívám duchovní obnovy, exercicie? – Je mi blízká nějaká konkrétní spiritualita?
- Jsem zapojen v nějakém společenství? (Pozor, není to další 11. přikázání „budeš ve spolčú, i když budeš na hubu padat.“) Rostu pomocí služby v církvi?
- Nepodléhám pokušení „wellness“ spirituality – sebestředné, opečovávající sebe sama, co „mně“ to či ono dává?
- **Vím, že „to On jako první miloval nás...“** (1 Jan 4,10)
- Modlím se za kolegy, spolupracovníky, spolužáky – aspoň před srazem a když dojde parte?
- Dal jsem někdy mši sv. za své pacienty živé i zemřelé (za některé nedá nikdo jiný)?
- Nesl jsem někdy svou službu, povolání na pouť? A co osobní specifická pouť s reflexí povolání na svou alma mater (školu) či prvé pracoviště? A můžete tam za ně prosit.

Péče o sebe

Platí upraveně okolnostem, co je v A pro všechny, viz tam. Péče o sebe sama je péče o služebníka, zodpovědného za mnohé, tím je závažnější.

Občan: zvýrazněné povinnosti

Znám obecné povinnosti křesťana – občana? Mám spoluzodpovědnost za obec, vlast?

Nenechávají mne věci lhostejným? Pro postavení lékaře jsem ve větší pozornosti veřejnosti a mohu více ovlivnit názory jiných, i když si to ani neuvědomuji. Lékař je u nás stabilně na prvním místě žebříčku prestiže povolání v sociologických výzkumech, sestra se dostala už na 3. místo (2. má vědec), kněz je u nás až daleko za dvacítkou.

Nešířím *fake*, *hate*, konspirační teorie a různá řetězová „poselství“? Mám základy mediální vzdělanosti a mohu odpovědět druhým? Držme se Sokratových sít a prosejme „zprávy“: mohu šířit, co je pravda (ale to samo ještě nestačí), pokud je to k dobru nebo aspoň neutrální anebo je-li to nutné pro zábranu většího zla. Znám morální zásady z katechismu⁽³⁾ –

pomluva, nactiutrhaní, opovážlivé posuzování? (1 Petr 3,10; Př 12,19; Př 18,21; Sir 28,28)

Modlitba lékaře za lékaře

Před neschopností nechat zdravé zdravými, před přílišným zápalem pro nové a pohrdání starým, abychom nestavěli věděni nad moudrost, vědu nad umění a vzdělání nad zdravý rozum,

*abychom nezacházeli s nemocnými jako s případy a aby naše léčba nebyla bolestnější než sama nemoc,
nás, Bože, ochraňuj.*

(sir Robert Hutchison, skotský lékař, pediatr a pedagog)

Abecední seznam

1. Bl. Giuseppe AMBROSOLI, lékař, řeholní kněz, Itálie, Uganda
2. Bl. Ladislav BATTYÁNY-Strattmann, lékař, Rakousko, Maďarsko
3. SB Giancarlo BERLOTTI, lékař, Itálie
4. SB Wanda BLENKA, lékařka, Polsko – Uganda
5. SB Francesco a SB Maria BONO, manželé lékaři, Itálie
6. S. Clementine BRANTSCHEN, řádová sestra, Švýcarsko – Jižní Afrika
7. Ct. Marcello CANDIA, farmaceut, Itálie – Brazílie
8. Alexis CARREL, lékař, Francie
9. SB Manuel a SB Adela CASESNOVES, lékárník, manželé, Španělsko
10. SB Rozalia CELAK, sestra, Polsko
11. Sv. Marianne COPE, řádová sestra, USA – Havaj Molokai
12. Lucille a Piero CORTI, manželé lékaři, Kanada, Itálie, Uganda
13. Bl. Giacomo a ct. Vincenzina CUSMANO, sourozenci, lékař, řeholní kněz a řádová sestra, Itálie
14. Diodato DESENZANI, lékař, kněz, Itálie, Indie
15. Joseph DUTTON, ošetřovatel, USA – Havaj Molokai
16. Hugo ENGELHART, lékař, Čechy
17. SB Magdalena Marie EPSTEIN, řádová sestra, Polsko
18. SB Camille FERON, lékař, Francie
19. SB Raoul a SB Madeleine FOLLEREAU, manželé, Francie
20. Rita FOSSACECA, lékařka, Itálie, Keňa
21. Viktor FRANKL, lékař, Rakousko
22. Graziella FUMAGALLI, sestra, Itálie, Somálsko
23. Ct. William GAGNON, milosrdný bratr, Kanada, Vietnam
24. SB Raffaele GENTILE, lékař, Itálie
25. SB José Gálvez GINACHERO, lékař, Španělsko
26. Juan José Barcía GOYANES, lékař, Španělsko
27. SB Luisa GUIDOTTI, lékařka, misijní institut, Itálie, Zimbabwe
28. SB Friedrich Joseph HAAS, lékař, Německo, Rusko
29. Ct. Heinrich Joseph HAHN, lékař, Německo
30. Faustin Josef HARTL, milosrdný bratr, Čechy
31. Bl. José Gregorio HERNANDEZ, lékař, Venezuela
32. Ct. Pedro HERRERO Rubio, lékař, Španělsko
33. Rick HODES, lékař, USA, Etiopie

34. SB Kazimierz Antoni HOLOGA, lékař, Polsko
35. Karel HRADECKÝ, lékař, Čechy
36. Bl. Hanna CHRZANOWSKA, sestra, Polsko
37. Bl. Marie Restituta KAFKOVÁ, řádová sestra, Rakousko
38. Josef KOUTECKÝ, lékař, Čechy
39. SB Stanislaw KOWNACKI, lékař, Polsko
40. Silvester KRČMÉRY, lékař, Slovensko
41. Jaro KŘIVOHLAVÝ, psycholog, Čechy
42. Ladislav KUBÍČEK, lékař, kněz, Čechy
43. Bl. Eustach KUGLER, milosrdný bratr, Německo
44. SB Jerome LEJEUNE, lékař, Francie
45. SB Stanislaw LESZCZYNSKA, porodní asistentka, Polsko
46. Sv. arcibiskup LUKÁŠ – Valentin Felix Vojno-Jaseněckij, lékař, Rusko
47. František MALIŠ, lékař, kněz, Čechy
48. Ct. Jeanne MANCE, ošetrovatelka, Francie, Kanada
49. Josef MAREK, lékař, Čechy
50. Giuseppe MASSONE, lékař, Itálie
51. Zdeněk MATĚJČEK, psycholog, Čechy
52. Sv. Benedikt MENNI, milosrdný bratr, kněz, Itálie, Španělsko
53. Sv. Gianna Beretta MOLLA, lékařka, Itálie
54. Ct. Etienne Pierre MORLANNE, lékař, Francie
55. Sv. Giuseppe MOSCATI, lékař, Itálie
56. SB Takaši Pavel NAGAI, lékař, Japonsko
57. Ct. Ludovico NECCHI, lékař, Itálie
58. Zilda Arns NEUMANN, lékařka, Brazílie
59. Florence NIGHTINGALE, zakladatelka moderního ošetrovatelství, Anglie
60. Ct. Alessandro NOTTEGAR, lékař, Itálie
61. Bl. José OLALLÓ Valdez, milosrdný bratr, Kuba
62. Otto OPÁLKA, lékař, kněz, Čechy
63. Celestin OPITZ, milosrdný bratr, lékař, Čechy
64. SB Eduardo a SB Laura de ORTIZ, lékař a farmaceutka, manželé, Španělsko
65. Alfonso Federico PAGLIARICCIO, lékař, Itálie
66. Jan PALACKÝ, lékař, kněz, Čechy, Madagaskar, Bolívie
67. Sv. Riccardo PAMPURI, milosrdný bratr, lékař, Itálie

68. Ruth PFAU, lékařka, řádová sestra, Německo, Pákistán
69. Adele PIGNATELLI, lékařka, misijní institut Itálie
70. SB Salvadore García PINTOS, lékař, Uruguay
71. Wanda POLTAWSKA, lékařka, Polsko
72. Veronika Terézia RACKOVÁ, lékařka, řádová sestra, Slovensko, Afrika
73. Giancarlo RASTELLI, lékař, Itálie, USA
74. SB Antonio RENDIČ Ivanovič, lékař, Chile
75. Cicely SAUNDERS, lékařka, Anglie
76. Bl. Zdenka SCHELINGOVÁ, rtg laborantka, řádová sestra, Slovensko
77. S. Lia SCHWARZMÜLLER, řádová sestra, Německo, Tanzánie
78. Adrienne von SPEYR, lékařka, Švýcarsko
79. Bl. Niels STENSEN, lékař, biskup, Dánsko, Itálie, Německo
80. Václav Celestin ŠULC, milosrdný bratr, Čechy
81. Elizabeth TARIRA, lékařka, misijní institut Zimbabwe
82. Bl. Perre TARRÉS i Claret, lékař, kněz, Španělsko
83. Annalena TONELLI, sestra, Itálie, Somálsko
84. Joan Baptista TORELLO, lékař, kněz, řeholník, Španělsko, Rakousko
85. Václav TOŠOVSKÝ, lékař, Čechy
86. Ct. Vittorio TRANCANELLI, lékař, Itálie
87. SB Ernesto Guliermo Cofino UBICO, lékař, Guatemala
88. Therese Marie Chérisy VANIER, lékařka, Anglie
89. SB Vinicio Bonifacio dalla VECCHIA, lékař, Itálie
90. Václav VEJDOVSKÝ, lékař, Čechy
91. SB Janina WOYNAROWSKA, sestra, Sekulární institut Polsko
92. Johanna Davis ZIEGLER, lékařka, misijní institut, Německo, Zimbabwe
93. Bl. Artemide ZATTI, lékárník, ošetřovatel, řádový bratr, Argentina

Zařazení do dodatku v e-verzi (on-line zdarma na www.fatym.com):

1. Elizabeth BLACKWELL, první americká lékařka, kvakerka, USA
2. Anthony BLOOM, ruský lékař, ortodoxní metropolita, Anglie
3. P. Mikuláš Ota BUZICKÝ, OP, kněz, lékař, Čechy
4. Johanna Maria Katharina DECKER, lékařka, misijní institut, Německo, Zimbabwe
5. Jean Henri DUNANT, zakladatel ČK, Švýcarsko

6. P. Agostino Edoardo GEMELLI, OFM, lékař, kněz, zakladatel katolické univerzity, Itálie
7. Zdeněk HEJL, lékař, ochrana života, Čechy
8. Robert Alfred LAMBOURNE, lékař, anglikán, Velká Británie
9. David LIVINGSTONE, lékař, anglikánský duchovní, misie, Anglie, Afrika
10. OBĚTI EBOLY v Africe – lékaři a sestry – podrobněji
11. Louis PASTEUR, vědec, objevitel očkování proti vzteklině, Francie
12. Frantisek Pawel RASZEJA, lékař, mučedník nacismu, Polsko
13. Albert SCHWEITZER, lékař, luteránský duchovní, misie, Švýcarsko
14. Paul TOURNIER, lékař, psychoterapeut, protestant, Švýcarsko
15. Hiltgunt Margaret ZASSENHAUS, lékařka, laureátka Nobelovy ceny, evangelička, Německo, USA

Skupiny:

Podle kanonizace a církevního zařazení:

SVATÍ: Cope, arcibiskup Lukáš, Molla, Moscati, Pampuri

BLAHOSLAVENÍ: Ambrosoli, Batthyány, Giacomo Cusmano, Hernandez, Chrzanowska, Kafková, Kugler, Olalló, Stensen, Schelingová, Tarrés, Zatti

CTIHODNÍ: Candia, Vincenzina Cusmano, Hahn, Herrero, Mance, Morlanne, Necchi, Trancanelli

SB a kandidáti procesu: Bertolotti, Blenska, Bono (manželé), Casesnoves, Celak, Epstein, Feron, Follereau, Gentile, Ginachero, Guidotti, Haas, Hologa, Kownacki, Kubíček, Lejeune, Leszczynska, Nagai, Nottegar, Pintos, Rendič, Ubico, Vecchia, Woynarowska

KNĚŽÍ: *biskupové* – Bloom, Lukáš, Stensen; *kněží* – Ambrosoli, Cusmano, Desenzani, Kubíček, Mališ, Menni, Opálka, Palacký, Tarrés, Torello

ŘEHOLNÍCI: Ambrosoli, Brantschen, sourozenci Cusmano, Epstein, milosrdní bratři OH: Gagnon, Hartl, Kugler, Menni, Olalló, Opitz, Pampuri, Šulc; Kafková, Palacký, Pfau, Racková, Torello, Schelingová, Schwarzmüller, Zatti

NEKATOLÍCI: *pravoslavní* – metropolita Anthony Bloom, arcibiskup Lukáš; *anglikáni* – Lambourne, Livingstone, Nightingale, Saunders, evangeliči: Dunant, Křivohlavý, Matějček, Tournier. Židé: Hodes, Frankl

Podle oborů:

Operační: ANESTEZIOLOGIE – Bono, Opitz GYN.-POR.: Blackwell (e-verze), Bertolotti, Ginachero, Kubiček, Morlanne, por. asistentka Leszczynska; **CHIRURGIE** – Bloom, Carrell, Hologa, Lukáš, Pagliariccio, Rastelli (kardiochirurg), Raszeja (e-verze, ortoped), Tošovský (dětský chirurg); **OČNÍ** – Batthyany, Haas, Vejdovský; **ZUBNÍ** – Pampuri

Interní: Bono (kardiolog), Feron, Hejl, Hernandez, Kownacki (infekční), Mališ (gastroenterolog), Marek (endokrinolog), Moscati, Necchi, Nottegar, Opálka (diabetolog), Ortiz, Pintos, Tarrés, Trancanelli (gastroenterolog), Saunders (paliativa), Vanier (hematolog, paliativa), Vecchia (pracovní), Zassenhaus (e-verze)

PEDIATRIE: Herrero, Koutecký (dětská onkologie), Lejeune, Massone, Molla, Ubico

PRAKTICI: Bono María, Cusmano, Engelhart, Hahn (i lázeňský), Hejl, Lambourne (e-verze), Pampuri, Rendič, Speyr

Neuropsychiatrické: Goyanes (neurolog, neurochirurg, psychiatr); **PSYCHIATR:** Frankl, Gemelli (e-verze), Lambourne, Poltawska, Torello. **Částečně:** Lejeune (M. Down), Necchi (mentálně retardované děti); **PSYCHOLOG:** Lambourne, Křivohlavý, Matějček, Tournier.

Jiné: Hejl (chronobiolog), Hernandez (anatom, bakteriolog), Fossacea (radiolog), Lejeune (genetik), Nagai (rentgenolog), Pasteur (mikrobiolog), Schelingová (rtg laborantka), Stensen (anatom).

V misiích všichni lékaři prakticky dělají vše, i ošetřovatelé.

Použitá literatura:

Zkratky:

KN = Karmelitánské nakladatelství, CPR = Centrum pro rodinný život,
MCM = Matice cyrilometodějská, SPN = Státní pedagogické nakladatelství

Knihy:

- 1) J. Krausová: *Manželství – cesta ke svatosti: Svatí manželé 20. století*. Olomouc: CPR, 2017.
- 2) J. Krausová: *Manželství – cesta ke svatosti II*. Olomouc: CPR, 2018.
- 3) *Katechismus katolické církve*. Praha: Zvon, české katolické nakladatelství, 1995.
- 4) K. H. Peschke: *Křesťanská etika*. Praha: Vyšehrad, 1999.
- 5) J. Kořenek: *Lékařská etika*. Praha: Triton, 2004.
- 6) A. Rooney: *Příběh medicíny*. Praha: Knihy Dobrovský, 2009.
- 7) Henryk Misztal: *Svatí a blahoslavení laici*. Olomouc: MCM, 2004.
- 8) *Dotkni se výšin: Po stopách slavných osobností*. Praha: Advent–Orion, 2009.
- 9) K. Pacner et al.: *Rytíři lékařského stavu*. Praha: Brána, 2007.
- 10) K. Pacner et al.: *Elita české medicíny: významní čeští lékaři*. Praha: Brána, 2010.
- 11) K. Pacner: *Géniové XX. století*. Kniha třetí. Praha: Motto, 2017.
- 12) J. Polišenský, S. Ostrovská: *Velké a malé ženy v dějinách lidstva*. Praha: J. Krigl, 2000.
- 13) K. Dachovský: *Svatá Gianna Beretta Molla*. Praha: Řád, 2008.
- 14) *Jana Beretta Molla*. Praha: Hnutí pro život, 2005.
- 15) Raoul Follereau: *Revolution der Nächstenliebe*. Freiburg: Herder, 1968.
- 16) Ch. Feldmann: *Sny začínají žít*. Nové Město nad Metují: Signum Unitatis, 1991. (k R. Follereau)
- 17) Adrienne von Speyr: *Lumina: Krátké meditace*. Kostelní Vydří: KN, 2001.

- 18) Takaši Nagai: *Zvony z Nagasaki: Deník oběti atomové bomby v Nagasaki*. Praha: Lidová demokracie, 1957.
- 19) N. Mutschlechner: *Lékař, který si zvolil Boha*. Kostelní Vydří: KN, 1995. (k R. Pampuri)
- 20) G. Papasogli: *Svätý lékař*. Košice: Slovo, 1991. (k G. Moscati)
- 21) Ruth Pfau: *Potkala jsem velkou lásku*. Nové Město nad Metují: Signum Unitatis, 1991.
- 22) A. Sagardoy: *Vhod či nevhod: Životní oběť sestry Marie Restituty*. Brno: Římskokatolická farnost Brno-Lesná, 2008.
- 23) *Devět dní s blahoslavenou sestrou Marií Restitoutou*. Brno: Římskokatolická farnost Brno-Lesná, 1997.
- 24) Arcibiskup Lukáš: *Zamiloval jsem si utrpení...* Olomouc: MCM, 2005.
- 25) Alexis Carrel: *Modlitba*. Olomouc: MCM, 1994.
- 26) R. Cílek: *Vývolenci bohů...?* Praha: MarieTum, 2007. (k L. Pasteur, A. Schweitzer)
- 27) František Gel: *Přemožitel neviditelných dravců*. Praha: SPN, 1968. (k L. Pasteur)
- 28) W. Póltawská: *Deník přátelství: Korespondence mezi Wandou Póltawskou a Karolem Wojtylou*. Praha: Paulínky, 2011.
- 29) Josef Pospíšil: *Vzpomínka na MUDr. Karla Hradeckého*. Brožura bez uvedení vydavatelských údajů.
- 30) Marie Svatošová: *Až k prolití krve*. Kostelní Vydří: KN, 2005. (k L. Kubíček)
- 31) Veronika Sailerová: *Zůstal jsem klukem*. Praha: Akropolis, 2005. (k Koutecký)
- 32) V. Tošovský: *Malá lékařská sága aneb Jak šel život*. Dobřejojvice: Alfa-Omega, 2009.
- 33) V. Tošovský: *Proč právě já*. Olomouc: MCM, 2005.
- 34) *Brno před sto lety v osudech jeho obyvatel*. Brno: Diecézní muzeum, 2018.
- 35) Jaro Křivohlavý: *Křesťanská péče o nemocné*. Praha: Advent, 1991.

- 36) M. Drlík: *Český lékař v srdci Afriky*. Praha: Portál, 2003.
37) *Sborník ke 100. výročí narození prof. MUDr. Václava Vejdovského, DrSc.* Litovel, 1996.

Časopisy a noviny: (výběr)

- 38) Dom Antoine Marie: Jerome Lejeune. Botschaft an uns.
In *Vision 2000* 2/2016, s. 18–20.
39) M. Prentisová: Muž, který miloval druhé jako sám sebe.
In *Milujte se!* 23/2012 (k Nagai)
40) Ch. Gaspari: Ein Lied für Nagasaki. In *Vision 2000* 2/2017
(k T. Nagai)
41) Portrét: Niels Stensen. In *Salus. Pracovní texty pro bioetiku a pastorální medicínu* 1/1988.
42) H. Moll: Svatý doktor z Moskvy. In *Světlo* 39/2005 (k F. J. Haas)
43) M. Sedloň: Jákobův zápas dr. Carella. Svědkem zázraku v Lurdech.
In *Milujte se!* 13/2010.
44) Paul H. Schmidt: Velké tajemství duchovního života.
In *Světlo* 32/2017 (k R. Pfau)
45) Matka Evženie Ravasio (3). In *Světlo* 4/2020
46) Anna Pozzi: Křičím evangelium svým vlastním životem.
In *Světlo* 44/2010 (k Tonelli)
47) Obětní hostie. In *Světlo* 25/2000. (k A. Speyr)
48) Hans Urs von Balthasar: Literární dílo Adrienne von Speyr.
In *Communio* 4/2002
49) Apoštol v bundě a kalhotách. In *Světlo* 35/2015 (k P. Tarrés)
50) Dom Antoine Marie: Luisa Guidotti. Botschaft an uns.
In *Vision 2000* 5/2019
51) Zacharias Heyes: Mit 95 in Pension. In *Ruf in die Zeit* 7/ 2007
(k L. Schwarzmüller)
52) „Engel“ der Leprakranken. In *Ruf in die Zeit* 7/2011
(k L. Schwarzmüller)
53) Kenneth Miller: Neříkej ne. In *Reader's Digest* 1/2010 (k R. Hodes)

- 54) A. Jedrzejczaková: Anděl dobroty uprostřed pekla. In *Milujte se!* 37/2016. (k St. Leszczynska)
- 55) J. Ladame: Sv. Josef Moscati. In *Serafínská cesta* 5/1995.
- 56) Bl. Olalló Valdes, OH in *Hospitalita* 1/2015.
- 57) M. Piotrowski: Svatost to je láska 1, 2. In *Světlo* 36/2019 a 37/2019. (k R. Celakowna)
- 58) Rozalie Celakowna: O hříchu nečistoty. In *Světlo* 19/2017.
- 59) Vzory řádového života. In *Hospitalita* 2/2015. (ke E. Kugler)
- 60) O. Nezbeda: Proč nemůžeme umírat doma. In *Lidové noviny* 6. 2. 2016. (k C. Saunders)
- 61) V. Vlček: Mučedníci komunismu. In *RC Monitor* 14/2012. (k F. J. Hartl)
- 62) B. Rokosová: Neudělal jsem nic mimořádného. In *Tempus medicorum* 3/2010. (k H. Engelhart)
- 63) Hugo Engelhart v lékařské síni slávy. In *Tempus medicorum* 3/2010.
- 64) Br. Celestin Šulc, OH. In *Hospitalita* 2/2013.
- 65) E. Havrlant: Václav Vejvodský: Oftalmolog světového formátu. In *Olomoucký deník* č. 243.
- 66) Kněz mučedník 21. století (a další články). In *Milujte se!* 19/2011. (k L. Kubíček)
- 67) Květoslav Šipr: Obvod P. MUDr. Ladislava Kubíčka. In *Scripta bioethica* 3–4/2007.
- 68) Bohumila Hubáčková et al.: Druhý farář arský. In *Milujte se!* 13/2010. (k O. Opálka)
- 69) H. Šiprová: Rázná světice z Brna. In *Milujte se!* 11/2009 (k Restituta Kafková)
- 70) H. Šiprová: Zdravotní sestra Marie Restituta Kafková. In *Bioethica* 1–2/2008
- 71) Přes Pardubice, Brno a Prahu do nebe. In *Milujte se!* 20/2012. (k Z. Schelingová)
- 72) V. Vlček: Mučedníci komunismu: Blahoslavená Zdenka Cecília Schelingová. In *RC Monitor* 18/2013.

- 73) P. Slinták: Hippokratův misionář. In *RC Monitor* 8/2019. (k Palacký)
- 74) L. Hučko: Dodatek k portrétu otce Jana Palackého SJ. In *RC Monitor* 9/2019.
- 75) J. Krausová: Patron závislých a jejich rodin. In *Rodinný život* 3/2018.
- 76) J. Krausová: Závislosti, nemoci, neřesti a touha po Bohu. In *Rodinný život* 3/2018
- 77) A. Bloom: *Čtyři kapitoly o smrti*. Olomouc: Pravoslavné vydavatelství, 1996. ISBN 80-901-661-0-5
- 78) Antonij Surožskij: *Tvorivá modlitba*. Olomouc: Pravoslavné vydavatelství, 1993. (k A. Bloom)
- 79) F. Christ Henry Dunant: *Život a víra zakladatele Červeného kříže*. Tišnov: Sursum, 2010. ISBN 978-80-7323-201-6

Televizní pořady:

- 80) *Ještě jsem nedokouřil své poslední viržínko*. Česká televize, iVysílání, 16. 5. 2017. (k J. Koutecký) Dostupný z internetu: <<https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/11475463747-jeste-jsem-nedokouril-sve-posledni-virzinko>>
- 81) *Lekár zázrakov*. 1. a 2. díl. V TV Lux, nyní na YouTube. (k G. Moscati)
- 82) *Vlastná cesta*. TV Lux, 28. 10. 2012. Dostupný z internetu: <<http://www.tvlux.sk/archiv/play/4680>> (k V. T. Racková)

Internetové zdroje:

Uvádím jen obecné a vztahující se k více portrétům v knize. Výčet zdrojů k jednotlivým osobnostem by byl nepřehledný, stačí zadat jméno a „vygooglit“.

www.santiebeati.it
newsaints.faithweb.com
www.katopedia.cz a další

O autorce

MUDr. Jitka Dominika Krausová, OV

Lékařka psychiatrická, nyní pastorační asistentka
Arcibiskupství olomouckého.

Působí jako poradce, přednáší, dává duchovní obnovy.

Je zasvěcená panna olomoucké arcidiecéze.

Vydala:

- 2016 *Příběhy moudrosti (Pomoc na cestě k sebepoznání a růstu),*
- 2017 *Manželství – cesta ke svatosti (Svatí manželé 20. století),*
- 2018 *Manželství – cesta ke svatosti II. (Svatí manželé 1800–1950),*
- 2018 spolu s P. Štívalcem OFMCap. *Svatost ve světě. Terciáři sv. Františka,*
- 2021 *Eskulapova hůl, lampa a kříž. Svatí a věřící lékaři a zdravotníci (17.–21. století).*

DODATEK

aneb co se nevešlo pod obálku tištěné knihy

LÉKAŘI

Malá bázlivka?!

Elizabeth BLACKWELL, první americká lékařka

3. 2. 1821 – 31. 5. 1910 Anglie, USA

Elisabeth se narodila r. 1821 v anglickém Bristolu, bohatém přístavním městě, jednom z vrcholů tzv. otrokářského trojúhelníku, než bylo v r. 1833 v Anglii otroctví zrušeno. Byla třetí dítě a zároveň třetí dcera z 9 přeživších dětí (celkem 5 děvčat a 4 chlapci). Rodiče byli členy Společnosti přátel, tzv. kvakeři. (Toto náboženské hnutí z poloviny 17. století stojí na okraji křesťanství, nemá kazatele, duchovní, svátosti, jen křest; bohoslužby jsou většinu času v mlčení, důraz je kladen na rovnost všech lidí. Kvakeři se angažovali v hnutích za rovnoprávnost žen, proti otroctví, proti válce apod. Jako celek dostali r. 1947 Nobelovu cenu za mír. Ve Společnosti byly ženy vždy aktivní.) Protože byla z dětí nejcitlivější a malá postavy, i v dospělosti měřila jen 155 cm, otec jí říkal „naše malá bázlivka“. Ta bázlivka ale měla velmi pevnou vůli. Už v dětství odmítala jíst cukr a cukroví na protest proti otroctví, s nímž bylo pěstování cukrové třtiny, a tedy třtinový cukr, spjato. Připojila se k ní i sestra. Kvakeři byli sice pro zásadní rovnost všech lidí, ale otec zároveň obchodoval s cukrem a měl podíl na cukrovarnictví, což bylo velké morální dilemma. Malá bázlivka Elizabeth nesla těžce tento rozpor. Chtěla napodobovat svaté a spát proto na podlaze. Prohlásila prý: „*Nevím, co budu dělat, až vyrostu, ale bude to obtížné.*“ Nevěděla, jakou má pravdu.

Když měla 11 let, rodina se vystěhovala do Ameriky. Otec chtěl stejné vzdělání pro dcery jako pro syny. Do Ameriky se stěhovalo vůbec od počátku mnoho kvakerů. Sám stát Pennsylvánie vznikl na území,

kteří anglický král daroval významnému kvakeru Pennovi (místo splacení dluhů) r. 1681 a kde proběhl tzv. Svatý experiment, stoletá snaha o společnost na podkladě zásad rovnosti atd. V době Elizabeth to byla ale už historie. I v Americe bylo pro dívky jiné vzdělání než pro chlapce. Blackwellovi bydleli v New Yorku 6 let a Elizabeth tu žila kulturně a vzdělávala se. Účastnila se od 15 let abolicionistických shromáždění, tj. hnutí proti otroctví. Obdivovala svou kvakerskou učitelku P. Crandallovou, která převedla morální zásady do praxe a přijala jako první do své soukromé školy černošskou dívku.

Koncem r. 1836 požár zničil jejich rodinný podnik a nastal ekonomický propad. Na jaře 1837 si zapsala do deníku: *„Tolik jsme zchudli..., včera jsme neměli k večeři maso, dnes jsme měli dušené, sestávající z pár kostí, které byly pečlivě uchovány, s brambory a pórek za cent.“* Blackwellovi se přestěhovali do Ohia, neboť se tu objevila možnost otevřít cukrovou rafinérii v Cincinnati, první na západě Spojených států. V New Yorku zůstaly dvě starší sestry, které tu pracovaly. Elizabeth tak byla nejstarší z dětí ve zbylé rodině. Cesta tehdy trvala celých 90 dní – parník, koňský povoz atd. Za 3 měsíce otec náhle zemřel a na účtu bylo 20 (!) dolarů. Byly tu 4 ještě malé děti vyžadující péči matky, a 2 chlapci ve věku 13 a 15 let. Nebyl čas se hroutit. Elizabeth začala rychle vydělávat vyučováním, už před pohřbem dávala doma soukromé hodiny hudby a angličtiny. Za 6 týdnů přijely starší sestry Anna a Marianna a společně zřídily internátní školu pro mladé dámy. Elizabeth tak vyučovala ve svých 17 letech divoké dívky ze západu, jen o něco mladší než ona. Zvládla je klidným vystupováním, i když se *„vnitřně třásla strachy“*. V r. 1842 ale musely skončit, byla ekonomicky těžká doba. Elizabeth dostala nabídku zřídit dívčí školu v Hendersonu v Kentucky v kraji pěstitelů tabáku. Byla úspěšná, ale cítila se velmi zle v otrokářské společnosti. Napsala: *„Žít uprostřed bytostí, jež jsou maximálně poníženy na těle i na rozumu (...), naprosto neschopna jim pomoci, je pro mě úděsné.“* Po 18 měsících proto rezignovala, nesnesla dál nosit společenskou masku. Vrátila se do Cincinnati.

Psychicky a duchovně byla roztěkaná, nevěděla, co dál se životem. Jednoho dne jí přítelkyně, která umírala na rakovinu, řekla, jak by si přála, kdyby o ni mohla pečovat žena, a zeptala se, proč Elizabeth, když je tak nadaná, nejde studovat medicínu. Ta byla nejprve tímto nápadem ohromena. Dokonce myšlenka na studium těla ji naplňovala zpočátku znechucením. A vůbec – ženy medicínu prostě nestudovaly! Přesto se v ní

myšlenka zahnízдила a po řadě rozjímání ji přijala. Přátelé ji odrazovali nebo doporučovali vystudovat homeopatii či vodoléčbu na některé periferní alternativní škole. To by ještě tak mohlo být pro ženu. Ona ale chtěla skutečnou medicínu – vědu. Psala dotazy lékařům po celé zemi, zda by mohla u nich začít studovat (to bylo tehdy normální), a dostávala samé Ne. Jejich negativní postoje ji jen posílily. *„Já to dokážu!“* Později napsala, že *„představa získání lékařského vzdělání ve mně postupně přerostla ve velký morální zápas a morální boj byl pro mne něčím neuvěřitelně vyzývajícím“*. Pro kvakery je žena stvořena plně rovna muži, a to do důsledků.

Od r. 1845 byla učitelkou v Asheville v Severní Karolíně, ve škole reverenda Johna Dicksona, bývalého lékaře, který zahájil její studia. Za rok musel ale školu zavřít. Konec? Ne! Jeho bratr Samuel, významný lékař a člen fakulty lékařské koleje v Charlestonu v Jižní Karolíně, ji pozval, aby studovala u něho. 16 měsíců ve dne vyučovala ve škole a pak se sama u něho učila. V r. 1847 byla už připravena se přihlásit na nějakou významnou lékařskou fakultu. Radili jí, aby odjela studovat do Paříže anebo aby studovala převlečena za muže, ale to odmítala z morálních důvodů. Nechtěla ani přetvářku, ani útek. *„Pro mne to znamená morální boj, jež jsem se rozhodla vést, a chci-li ho vyhrát, musí se tak stát před zraky celé veřejnosti.“* 16 lékařských škol ji odmítlo, až liberální Geneva Medical College v severním New Yorku předložila její žádost k hlasování studentům a ti v domnění, že jde o žert, ji se smíchem odhlasovali. Smích je přešel, když se 7. 11. 1847 skutečně na školu zapsala. Byl to šok, žena na medicíně! *„Všichni na mne zírali jako na nějaké zajímavé zvíře. Později jsem přišla na to, že jsem svou přítomností zcela narušila pravidla této školy; kolovala o mně pověst, že buď jsem špatná žena, (...) anebo že jsem duševně chorá.“* Se zděšením přihlížela k obvyklým gynekologickým vyšetřením: *„Bylo hrozné, jakým způsobem lékaři vyšetřovali své pacientky. Ony samotné si musely připadat jako na mučení.“*

V době mezi semestry pracovala v chudinské nemocnici v oddělení pro ženy s pohlavními nemocemi. Zaměstnanci ji ignorovali, odmítali v její přítomnosti zapisovat důležité věci, i pacientky ji odmítaly. Žena lékař byla prostě nemyslitelná novota. Přesto studium dokončila za poloviční dobu a 23. 1. 1849 obdržela titul doktor. Byl to úspěch, ale... Britský humoristický časopis Punch uveřejnil řadu veršů na konci vždy se slovy *„vynikající miss Blackwell“*. Titul měla, ale dr. Blackwell nebyla schopna přesvědčit jakoukoliv nemocnici v Americe či Anglii, aby jí dovolily získat

praxi. V létě 1849 pracovala proto v La Maternité – porodnici a škole pro porodní asistentky v Paříži. Zde se nakazila od dítěte trpícího kapavkou, měla vážnou oční infekci a přišla o oko. Nakonec se jí podařilo na zimu 1850–1851 dosáhnout přijetí do Nemocnice sv. Bartoloměje v Londýně, kde byla přijata vlídně, až na profesora gynekologie. Po návratu do Ameriky si musela otevřít soukromou ordinaci, protože ji nikdo nezaměstnal. *„Neměla jsem kolem sebe žádnou lékařskou společnost, profesionálové stáli stranou, lidé byli nedůvěřiví ke všem novým věcem. Přicházely pomlouvačné dopisy, mé prapodivné postavení bylo pramenem mého neustálého pocitu úzkosti.“* I pacienti přicházeli jen velmi pomalu. Pokud si otevřela soukromou ordinaci, ostatní nájemníci protestovali a dostala výpověď, takže si nakonec musela koupit vlastní dům. *„Je těžké odolávat rozličným projevům sociálního odporu, obzvlášť když nemáte u nikoho oporu... Ráda bych občas zažila i nějakou legraci. Život je přece tak prostý.“*

V r. 1853 založila v New Yorku lékařskou poradnu pro pracující ženy a jejich děti s jen ženským personálem a školily se tu uchazečky o lékařské studium. Už od r. 1852 organizovala semináře pro mladé dívky, které byly velmi populární. Jejich obsah byl později vytištěn pod názvem *Zákony života ve vztahu ke zdravotnímu vzdělání dívek*. Na jaře r. 1857 se svou sestrou Emily, která šla v jejích stopách a stala se druhou americkou lékařkou, a s Polkou dr. Zakrzewskou, vystudovanou ve Francii, zakoupily dům v srdci chudinské čtvrti v New Yorku a otevřely tam nemocnici pro ženy a děti. Původně lidé protestovali, protože se rozšířila fáma, že *„doktorky zabíjejí děti“*, ale do měsíce byla všechna lůžka obsazena. V r. 1859 byla přijata jako první žena do Rady lékařů, ledy byly prolomeny. V listopadu 1868 otevřela Ženskou lékařskou kolej. Studium bylo přísnější než jinde, byla to prvá lékařská škola v Americe, která nařídila 4 roky studia a také jako první udělila titul Afroameričance. Do učebních osnov zahrнула i přírodní medicínu a sama vyučovala hygienu. Roku 1869 zanechala řízení školy Emily a odjela do Anglie. Tam získávala podporu pro ženy v medicíně u šlechty, průmyslníků i církevních představitelů. Zapojila se do kampaně za likvidaci nakažlivých pohlavních chorob, zejména syfilis. Od r. 1864 platil v Anglii zákon, kdy prostitutky se musely podrobovat pravidelným prohlídkám, lékaři z toho měli zisk; Elizabeth navrhovala proto speciální ordinace, kde by byl ženský personál, zákon byl změněn až za 17 let. Založila si také soukromou lékařskou praxi. Roku 1875 spolu s dr. Garrett Andersonovou, první anglickou lékařkou, zřídila i zde Lon-

dýnskou lékařskou fakultu pro ženy. Přijala na ní vedení fakulty hygieny a gynekologie. O rok později v 55 letech ale odešla na odpočinek.

Byla také sociální reformátorka. Zabývala se problémy jako volební právo žen, morálka vládnutí, očkování, hygiena, odstranění prostituce, obchod se ženami a ženská obřízka. Napsala r. 1876 dílo *Rady rodičům o morální výchově dětí*. V 58 letech se odstěhovala do vesnice Hastings u Lamanšského průlivu a zde napsala svou autobiografii, vydanou r. 1895 pod názvem *Průkopnická práce při zpřístupnění lékařského povolání ženám*. Ve své autobiografii se zabývala i otázkami soudobé lékařské praxe, třeba i spalováním mrtvol, pokud byla příčinou smrti infekce, a otázkou používání rtuti.

Elizabeth byla hluboce věřící, kvakerská forma křesťanství postupovala jejím celým životem. Ani studium medicíny neotrášlo její vírou. Víra se odrážela i v jejím přístupu k léčení. Podobně jako Florence Nightingale, byla přesvědčena o tom, že etické a duchovní hodnoty ovlivňují zdraví člověka, a pohlížela na nemoci jako na projev určitého stavu morálky – porušení rovnováhy mezi fyzickou a duchovní stránkou osobnosti. Zdůrazňovala nemožnost oddělení jednoho aspektu od druhého. S Florence se přátelily léta a vzájemně se podporovaly. Když Elizabeth zemřela 31. 5. 1910 doma v Hastingsu, bylo už v Americe 7 tisíc lékařek. Bez odvahy Elizabeth a její morální síly, čerpající z víry, by nebyly nebo by byly mnohem později. Nemocnice, kterou založila, dnes rozšířená a přejmenovaná, dosud funguje v New Yorku. Noviny Times napsaly o ní po smrti, že „byla v nejplnějším smyslu toho slova průkopnicí“. Sama pak prohlásila, že „studium a praxe lékařství je (...) pouze jedním z prostředků (...) ke skutečnému povznesení ženy, plně harmonickému rozvinutí její neznámé povahy“.

Lékař, mnich ve světě, pravoslavný patriarcha – a v pověsti svatosti

Anthony BLOOM (Andrej Borisovič Blum)

19. 6. 1914 – 4. 8. 2003 Anglie

Budoucí patriarcha Západu se narodil v Lausanne ve Švýcarsku v rodině ruského diplomata Borise Edvardoviče Bluma. Matka Xenia byla sestrou

známého ruského hudebního skladatele Skrjabina. Těsně před vypuknutím první světové války se rodiče s miminkem vrátili do Ruska a zakrátko nato jeli opět služebně do Persie. Po bolševické revoluci opustili Persii a putovali jako jiní ruští emigranti po Evropě, až se usadili v r. 1923 v Paříži. Andrej, jak se jmenoval ve světě, měl 9 let. Byl odmala bilingvní (ruština a francouzština). V Paříži vystudoval střední školu, a protože ho velmi zajímala biologie a chemie a byl nadaný, studoval na Sorbonně medicínu i biologii. Doktorát získal v r. 1939.

Andrej nebyl vychováván nábožensky. Rodiče se považovali za ateisty a vůči církvi měli nepřátelský postoj, jako mnoho intelektuálů jejich generace. Ale zároveň měli v sobě v hloubce duchovní i mravní hodnoty, podle nichž žili a předávali je synovi. O tom svědčí výrok otce k Andreji v jeho dospívání: „*Pamatuj, že málo záleží na tom, jestli žiješ anebo jestli jsi po smrti. Na čem by opravdu mělo záležet jak tobě, tak ostatním, je to, pro co žiješ a za co jsi připraven zemřít.*“⁽⁷⁷⁾ S náboženstvím se tak setkával prvně v prostředí ruských emigrantů. Těch bylo ve Francii opravdu hodně, ruští intelektuálové a šlechta měli francouzštinu jako svůj druhý rodný jazyk, a tak přirozeně tíhli k Francii. Ruská emigrantská organizace se starala i o děti, mládež, pořádala třeba i letní tábory. Na takovém táboře se Andrijuša v 11 letech setkal poprvé osobně s mladým knězem. Začal přemýšlet. Inteligentní citlivý mladík, z vykořeněné rodiny, možná předčasně dospělý, s ruskou duší, procházel krizí, hledal smysl života a uvažoval i vážně o sebevraždě, pokud ho nenalezne. Na nalezení si stanovil s radikálností mládí rok. Ano, nemylme se, některé sebevraždy dospívajících jsou zapříčiněny ne krizí sexuální identity (která ovšem také může být), ale existenciální krizí. Proč vlastně žít?! Jaký to má všechno smysl? Setkala jsem se s těmito krizemi v praxi častěji u mladých citlivých lidí. Andrej se vážně trápil. Pak se účastnil jako zástupce mládeže setkání, na kterém přednášel jiný pravoslavný kněz. I když s nechutí, poslouchal a po přednášce se rozhodl rychle s křesťanstvím skoncovat tím, že si přečte víc o Kristu, aspoň nejkratší evangelium podle Marka. Při čtení ho zakrátko zaplavil mystický zážitek, měl jasné vědomí přítomnosti živého Krista. To způsobilo naprostý obrat v životě. „*Setkal jsem se s Kristem jako Osobou ve chvíli, kdy jsem ho potřeboval k životu (...)* *Byl jsem nalezen, nenašel jsem ho.*“ A víra určovala dál jeho život, který nebyl žádným sněním.

V době druhé světové války pracoval nejprve jako chirurg ve francouzské armádě, poté se účastnil i francouzského hnutí odporu. Už v r. 1939 slo-

žil tajně první mnišské sliby, v r. 1943 tajně přijal postřižiny a jméno Antonij a složil mnišské sliby. I po válce byl ale dál tajným mnichem ve světě. Pracoval jako praktický lékař a zároveň studoval teologii. Až v r. 1948 byl vysvěcen na kněze a jeho mnišské sliby byly zveřejněny (a slečny měly konečně jasno, proč u toho šarmantního doktora neuspěly).

Rok poté se stal duchovním v Bratrstvu sv. Albana a Sergeje, což bylo společenství v Anglii, založené r. 1928 skupinou ruských pravoslavných a anglikánů, které chtělo být spojnicí mezi oběma církvemi a působit směrem k jednotě. Sloužil v Londýně a oblast jeho činnosti se rychle rozšiřovala. V r. 1958 se stal biskupem pro Velkou Británii a Irsko (titulárně byl surožský biskup podle města v Rusku), v r. 1962 dostal hodnost arcibiskupa a za rok nato byl jmenován exarchou – patriarchou ruské pravoslavné církve pro celou západní Evropu, od r. 1966 měl nejvyšší hodnost metropolity. Získal také mnoho čestných uznání a doktorátů. Ve svém postavení musel být velmi diplomatický, pokud chtěl udržet spojení s církví v SSSR a pomáhat jí. To bylo velmi obtížné a někdy to byl přímo tanec mezi vejci. V r. 1974 nicméně odsoudil veřejně vyhnání Solženicyna ze Sovětského svazu a složil pak funkci patriarchy. O udržení kontaktu s ruskou církví se snažil ale stále.

Antonij byl velmi přitažlivá osobnost. Přitahoval také jako kazatel, řečník, duchovní průvodce. Jeho vliv se šířil daleko za hranice jak pravoslaví, tak Anglie. Každé Vánoce a Velikonoce se přenášely bohoslužby z Londýna s jeho poselstvím do mnoha zemí. Do katedrálního chrámu přicházelo stále víc lidí. Dával rozhovory v rozhlase a v televizi. Působil šarmantně, charismaticky a hluboce. Jeho vliv byl příčinou konverze mnoha lidí, zejména intelektuálů. Nikdo se nezalíbí ale všem, a tak si někteří stěžovali na jeho určitou odtažitost při zpovědi a duchovním doprovázení.

V letech 1966 až 1986 také napsal mnoho článků a 6 knih o modlitbě a duchovním životě, které byly přeloženy do mnoha jazyků (*Živá modlitba, Škola modlitby, Začátek modlitby, Bůh a člověk, Odvaha se modlit, Meditace na téma: duchovní cesta*). Byly psány lidským jazykem s příklady z praxe (doporučoval třeba staré ženě modlit se tak, že bude jen plést svetr tiše před Boží tváří), s hlubokým porozuměním životu křesťana ve světě, a zároveň vedly na duchovní hlubinu. Posmrtně pak vyšly další knihy z jeho sebraných rozhovorů a promluv, jako *Živé Tělo Kristovo, Církevnictví versus křesťanství, Blíže ke Kristu: o zpovědi*. O vydá-

vání jeho spisů se stará Nadace metropolitů Antonije. Česky a slovensky byly vydány *Čtyři kapitoly o smrti*⁽⁷⁷⁾ a *Tvorivá modlitba*.⁽⁷⁸⁾ V BBC ho jednou nazvali nejmocnějším křesťanským hlasem v zemi. Ještě ve svých 81 letech zorganizoval společnou pouť církevních vůdců různých křesťanských církví.

Zemřel v 89 letech 4. 8. 2003, pár měsíců před smrtí rezignoval z funkce biskupa. Byl pohřben na hřbitově v Bromptonu v Londýně. K jeho hrobu stále putuje mnoho (nejen pravoslavných) křesťanů. Pravoslavní věřící ho často považují za svěťce.

Citáty:

„Utrpení je vykupitelské, pouze pokud je spojeno s láskou.“

„Bohoslužba pro mne znamená vždy vztah.“

„Je to tedy naše nitro, kam se musíme obrátit. Ne zevní svět, ale nitro ve velmi specifickém smyslu. Neříkám, že se máme stát introspektivními, a nemíním tím ani to, abychom se obrátili do svého nitra způsobem, jakým to dělá psychoanalýza anebo psychologie. Není to cesta do mého nitra, do mého vlastního já. Je to cesta skrz moje já, jejímž cílem je nalézt v nejhlubší podstatě člověka místo, kde se se mnou setkává Bůh.“

„Přítomnost smrti učí, že neexistuje nic, co je nedůležité; protože cokoli bezvýznamné a na první pohled bezcenné může být vyjádřením lásky anebo jejím popřením.“

„Pozůstalý by neměl nikdy mluvit o své lásce k zesnulému v minulém čase. (...) Měl by vždy říkat: Máme se rádi. (...) Láska nemůže být znehodnocena smrtí.“

Dílo pravé křesťanské lásky ve své nejtěžší formě

Jean Henri DUNANT, zakladatel Červeného kříže, nositel Nobelovy ceny míru, evangelický křesťan

8. 5. 1828 – 30. 10. 1910 Švýcarsko

Jean se narodil v Ženevě ve staré bohaté vážené rodině kalvínského vyznání. Jeho otec byl úspěšný obchodník, ale také čestný radní, který spravoval chudinské peníze pro celou čtvrť a staral se o sirotky z celého města. Byl příkladem v dobročinnosti. Matka byla vzdělaná jemná

dáma a Jean byl na ni velmi citově závislý. Maminka zvala sirotky hrát si na jejich zahradu na venkově a syna brala s sebou na návštěvy do nejbídnějších míst. Celá rodina žila spiritualitou zdůrazňující místo kalvínského předurčení evangelium milosti. Nechali se vést charismatickým kazatelem Gaussemem a zapojili se do jím založené evangelijní společnosti. Jean mu v citlivých letech dospívání naslouchal zcela okouzlen. V 18 letech se stal členem Společnosti pro dárce almužen a trávil hodně času u nemocných v jejich domovech. Ve 20 letech začal navštěvovat každou neděli odpoledne vězně. Příkladem mu byla anglická kvakerka Elizabeth Fryová zvaná „anděl věznic“. Pokoušel se apoštolovat. Ale to mu nestačilo. V r. 1849 shromáždil kolem sebe mladé a z volných diskusních setkání vyrostl v r. 1852 YMCA – Křesťanský spolek mladých mužů (ten první vznikl v r. 1844 v Londýně) a Dunant pomohl ke vzniku spolku také v Paříži cestou dopisů. Měl vůbec velmi rozsáhlou korespondenci a styky s mladými po celé Evropě i jinde. Cítil se být světoobčanem. Vyzýval k obnově víry: „*Uchopme všichni božské zbraně.*“ Toužil po bratrství mezi vyznáními i mezi náboženstvími a po křesťanské internacionále. „*Všichni učedníci Ježíšovi tvoří velkou duchovní rodinu, jejíž členové se milují pravdivě a upřímně.*“ Společně s přáteli založil Světový svaz křesťanských spolků mladých mužů. „*My všichni musíme mít před očima Boží dílo na celé zemi.*“

Jean po gymnáziu pracoval v bance, pak jako ředitel pro firmu švýcarských kolonií a nakonec sám podnikal. Vždy měl sklony k odvážným až velmi riskantním projektům, což ale také ne vždy vyšlo. Nezapomínal ani při nich na misionářský zápal, naučil se arabsky, diskutoval s muslimy s úctou ke koránu a rozdával bible v arabštině. V létě 1859 potřeboval dosáhnout od Napoleona povolení potřebné k jeho podnikání v Alžírě. 24. června byl proto přítomen blízko bitvy u Solferina na severu Itálie u jezera Lago di Garda, kde Francouzi a Italové bojovali proti rakouské armádě. Na bojišti zůstalo ležet bez pomoci 40 tisíc raněných. Jean byl otřesen. Zorganizoval první pomoc z místních lidí, aby všichni ranění dostali ošetření bez ohledu na příslušnost k té či oné straně konfliktu, národnost či náboženství. On viděl Krista v každém trpícím. Vždyť Kristus je synem člověka a nebeský Otec miluje všechny své děti bez rozdílu. „*Jsme všichni bratři!*“ Nestranně pomáhali ovšem už jiní před ním – třeba bratři sv. Kamila z Lellis křesťanům i muslimům, stejně tak Jan z Boha a jeho milosrdní bratři jsou nestranní. Přátelé v Ženevě založili ihned

výbor a poslali mu tři studenty teologie na pomoc. Ti byli ovšem brzy zatčeni pro rozdávání evangelizačních letáků.

Jean napsal knihu *Vzpomínky na Solferino*, která vyšla r. 1862, a vyzval vlády k organizování národních spolků k péči o raněné a k vytvoření mezinárodní dohody, která by tuto péči umožnila. O knize napsal, že při její tvorbě „*byl jsem unášen a ovládán vyšší mocí a naplněn duchem Božím*“. Ohlas byl obrovský. A 9. 2. 1863 byl vytvořen výbor Červeného kříže (později Mezinárodní výbor ČK), vedený nejprve generálem a pak právníkem ve spolupráci se zkušenými vojenskými chirurgy. Dunant cestoval a propagoval. 29. 10. 1863 vznikla zakládající Charta ČK, což se považuje za den vzniku ČK. Charta požaduje dosud neslychané – neutralizovat, tj. prohlásit za nedotknutelné zraněné, sanitní (zdravotní) personál a dobrovolníky ČK. Už za rok svolalo Švýcarsko diplomatickou konferenci, kde vznikla První ženevská dohoda o zraněných vojácích, s účastí 15 států Evropy a USA. Dnes existují už 4 Ženevské dohody a jejich dodatky. Znak ČK, což je vlastně obrácený znak Švýcarska, je znakem neutrality. (Mnohem později vzniká Červený půlměsíc pro islámské země a zvláštní organizace pro Persii.)

Dunant byl šťasten, ale zároveň se vyčerpal nejen ze svých sil, ale vyčerpal i svůj majetek a upadl do dluhů. V r. 1867 zbankrotoval. Jeho bankrot finančně poškodil i mnoho jeho příbuzných a známých. A nezapomeňme, že podle kalvinismu blahobyt je znamením vyvolení a naopak zchudnutí znamením nepřítzně Boží a trestu. Dunant byl v r. 1868 dokonce odsouzen, že své společníky podváděl, což nebyla pravda. Byl sám, chudý, 22 let bloudil Evropou a nesměl do rodné Ženevy. Zakusil skutečnou bídu, byl na dně, spal po lavičkách v parcích, byl ve vězení pro tuláctví, prostě byl bezdomovec. Není divu, že byl nemocný, trápil ho také revmatismus a žaludeční potíže. Také trpěl nervovými poruchami, neustálým nutkavým přemítáním („*přemýšlení bez konce*“). Přesto napsal: „*Ale já nechci naříkat. Já chci naopak děkovat Bohu (...), moje jediné přání je Ho velebit a pro Něho smět žít a umřít.*“

Přes tuto životní situaci, jakmile jen trochu mohl, přednášel a propagoval (třeba hladový) ČK a další projekty, pro které ale většinou nebyla ještě vhodná doba (třeba návrat Židů do Palestiny atd.). Během prusko-francouzské války v letech 1870–1871 působil jako ošetřovatel i jako mírový zprostředkovatel. V ohrožení svého života zachraňoval rukojmí před zastřelením a byl téměř sám oběšen jako pruský vyzvědač.

Po válce založil další projekt, tzv. Světový spolek, s řadou plánů. Byl to nereálný ideál, ale získal skrz něj pozornost a podporu bohaté vdovy paní Kastnerové, která mu nechala zasílat finanční podporu do konce života a pečovala o něho na dálku. Dunant byl lidsky velmi osamělý. Do Švýcarska se vrátil až v r. 1887 do Heidenu u Bodamského jezera. 18 zbývajících let života tu bydlel přímo v nemocnici, ošetřován dr. Altherrem a s. Elise – diakonkou. ČK, tehdy už uznávaná stabilní společnost, se přece jen rozpomenula na svého zakladatele a začala mu pomáhat. V r. 1890 se stal jejím čestným předsedou. V děkovném proslovu zdůraznil víru a křesťanské kořeny vzniku ČK: „ČK, (...) *dílo pravé křesťanské lásky ve své nejtěžší a nejvznešenější formě, jedná se přece o to pomoci stejně nepřátelům jako přátelům.*“ V klidu a zajištěn se pak věnoval jednak ČK, jednak tvorbě svého originálního a zvláštního rozsáhlého nábožensko-filozofického systému dějin spásy, kreslil k tomu obrazy, grafy.

Vždy měl sklon k přehánění a idealistickému blouznění. Pokud ovšem nestál tváří tvář akutní bídě jako u Solferina či v prusko-francouzské válce – tam se pak stával ihned dobrým ošetřovatelem a praktickým organizátorem. Došlo i k rozchodu s církví a prohlásil: „*Isem učedník Krista jako v prvním století a jinak nic. Amen.*“ Po dlouhém mlčení vydal v r. 1895 spis *Malé zbrojení proti válce pro všechny lidi dobré vůle*, které překvapivě uzavírá myšlenkami papežů Pia IX. a Lva XIII.! Žádná konverze ke katolictví se ale nekonala, jen obdivoval papeže pro jejich mírumilovnost a sociální názory a dokázal být v tom nestranný. Mnohé své spolubratry tím ale pohoršil. Idealistický Dunant si představoval, že papež by mohl být vládami všech států uznán (!) jako rozhodce sporů, a tak by se zamezilo válkám. V r. 1897 založil ještě organizaci Zelený kříž k zlepšení údelu žen a k ochraně rodiny. Většina z nás o Zeleném kříži asi nikdy neslyšela. V r. 1899 se uskutečnila na popud ruského cara první mírová konference v Haagu, kde sice nedošlo k omezení zbrojení, ale k důležitému rozšíření úmluvy o válečných zajatcích i na moře. V r. 1901 obdržel Dunant Nobelovu cenu míru za ČK.

Poslední dva roky žil už v úplném ústraní, izolaci. Nechtěl vidět lidi, komunikoval jen písemně a papír se svým vzkazem vyžadoval zpět. Stal se jasně paranoidním, obával se otravy, zřejmě tu byla stařecká demence. 30. 10. 1910 zemřel. Podle svého přání byl zpopelněn a jeho urna byla uložena bez slavnostního obřadu na hřbitově v Curychu.

Život zakladatele ČK byl velmi zvláštní, stejně jako i jeho osobnost a nakonec i jako jeho víra, zejména v posledních letech. Psychiatr by mohl diagnostikovat třeba poruchu osobnosti, paranoidní stavy atd. To není ale podstatné. Ale tohle podstatné je: za založením ČK stála upřímná křesťanská víra, přenesená do života. A to je důležité si pamatovat.

Mnich, vědec a zakladatel

P. Agostino Edoardo GEMELLI, OFM

18. 1. 1878 – 15. 7. 1959 Itálie

Edoardo, tak byl pokřtěn, se narodil v r. 1878 v Miláně v rodině buržoazie. Rodina byla formálně katolická, rodiče už víru nepraktikovali, otec byl svobodný zednář, a jak bylo obvyklé u italské buržoazie v té době, byli spíš agnostici (lidově: Bůh ví, zda Bůh vlastně je, nelze to poznat) a antiklerikálové. Zároveň bylo ale obvyklé, že děti dostaly běžnou náboženskou výchovu, případně chodily do dobrých katolických škol a pak v dospělosti či mládí odložily víru s dětskými botkami. Tak i Edoardo ztratil víru ještě na střední škole. V r. 1896 se zapsal na medicínu v Pavii. Byl velmi energický, vynikající řečník, přirozený vůdčí typ, ale někdy až příliš impulzivní. V r. 1902 ho dokonce pro nekázeň vyloučili z koleje. Trápila ho nespravedlnost světa, a tak se dal k socialistům. Nám po zkušenostech se socialismem se to už posuzuje jinak, ale v době velké sociální nespravedlnosti platilo, že „kdo není v mládí socialistou, nemá srdce“. Edoardo vydával časopis, diskutoval a byl dost militantní v propagaci. Byl materialistou a byl přitahován vědou a výzkumy. Začal už jako student pracovat v laboratoři Camilla Golgiho (Nobelova cena z r. 1906 za výzkum buněk). Golgi ale byl politicky proti socialismu. Když byl Edoardo svými soudruhy kritizován za podporu Golgiho, odešel impulzivně ze strany. Během studia rostlo jeho přátelství se spolužákem z lycea Vicem Necchi (viz v *Lékaři*). Byli divná dvojka. Zapálený, energií sršící materialista, socialista a klidný Vico, hluboce věřící katolík, ovšem také hluboce sociálně cítící. Edoardo pod jeho vlivem docházel i do katolického studentského kroužku. Odborně se stále více orientoval na experimentální vědu, zejména psychologii, a to mu zůstalo na celý život. Studium ukončil v r. 1902. Měl po celý

život řadu přátel mezi vědci a kolegy, mezi nimi i věřící, i kněze. Spojovala je vášně pro pravdu.

Během vojenské služby ve vojenské nemocnici v Miláně byl zase s Vicem. Mohli spolu opět diskutovat a Edoardo viděl přítele, jak se modlí, jak brzy ráno vstává a odchází ještě před službou na mši sv. Jednou šel s ním a jen mlčel. Vico se za něj vytrvale s důvěrou modlil. A pak na Velký pátek r. 1903 Edoardo přistoupil k svátosti smíření.

Je to rázná a úplná konverze. Krátce nato v něm uzraje i povolání do řádu. Po skončení vojenské služby vstoupí do kláštera, stane se františkánem – minoritou, jeho řádové jméno je Agostino. Studuje teologii a v r. 1908 je vysvěcen. Jeho konverze k víře a odchod do kláštera vyvolaly velký rozruch a odpor bývalých soudruhů. Jak je to možné? To jistě ten Necchi! Gemelli ujišťuje, že jde o jeho osobní svobodné rozhodnutí. Ano, ale modlitba a příklad přítele jistě hrály svou roli.

V bratru Agostinovi se pomalu rýsuje myšlenka dobré přípravy katolické inteligence – stane se jeho celoživotním projektem. Roky 1909–1912 věnuje „*boji o Lurdy*“, jak to nazývá. Studuje a obhajuje zázraky v Lurdech, vydává o tom knihu. Dále se věnuje vědě, pokračuje ve výzkumu v histologii, pak v experimentální psychologii v Itálii i jinde, má mezinárodní kontakty. Také vede určitou dobu psychiatrickou ordinaci. V r. 1914 zakládá časopis *Vita e Pensiero*, jakousi myšlenkovou laboratoř, která má připravovat cestu k projektu katolické univerzity. V tomtéž roce se stane soukromým docentem experimentální psychologie na univerzitě v Turíně. Ale přichází válka. Během války působí jako psychiatr, je důstojníkem italského letectva a zakládá první psychofyziologickou laboratoř určenou pro vojáky a hlavně letce.

Po válce v r. 1919 se opět jeho činnost naplno rozjede. V r. 1919 se ustanoví Institut vyšších studií G. Toniola (katolický sociolog, františkánský terciář, kandidát svatosti). A teď směr katolická univerzita! S pomocí Necchiho, Armidy Barelli – prezidentky ženské části mládežnické sekce Katolické akce a dalších přátel dosáhne r. 1921 od papeže Benedikta XV. schválení pro zamýšlenou katolickou univerzitu, která tak oficiálně vzniká 17. 12. téhož roku na svátek sv. Ambrože, prozatím s fakultou filosofie a fakultou sociálních věd. Gemelli se stává rektorem a je jím až do konce života. Univerzita r. 1924 obdrží i státní uznání, což je maximálně důležité, jinak by její tituly nebyly uznané. Vznikají další fakulty – právní a literární r. 1926 a politických a ekonomických věd

r. 1932. Od r. 1921 také na univerzitě funguje jím vybudovaná laboratoř pro psychologické experimenty. P. Gemelli publikuje odborné články, píše knihy, v letech 1930–1940 rozvíjí koncepci psychologie, ovlivněnou neotomismem (novodobou obnovou učení sv. Tomáše Akvinského). Zajišťuje, aby se na katolické univerzitě vyučovala sociální psychologie i moderní psychoanalýza a klinická psychologie. Jeho názory ovlivňují mnohé psychology, lékaře a studenty. Zkoumá vztah psychologie, náboženství a morálky. V r. 1937 se stává prezidentem papežské akademie věd.

26. 12. 1940 je těžce zraněn při autonehodě a po dlouhé rehabilitaci skončí s berlemi a na vozíku. To mu nezabrání jít dále za svými sny, k nimž patří, a to prakticky od začátku, vznik lékařské fakulty a nemocnice. Ale s LF je to těžší než s jinými. V r. 1953 ještě založí zemědělskou fakultu se sídlem v Piacenze a pak konečně r. 1958 dosáhne LF státního svolení. Aleluja! Nová LF má vést studenty „*k cvičení jejich profese jako vznešeného umění, které by mělo pečovat o trpící bratry v Kristu*“. Reálně byla LF otevřena až v r. 1961 a toho se už P. Agostino nedomohl. Zemřel v červenci 1959. Dnes jsou LF a fakultní nemocnice, nesoucí jméno Gemelliho, nejdůležitějšími živými částmi Katolické univerzity Sacro Cuore v Miláně. Nemocnice je druhá největší v Itálii.

P. Agostino působil i jako duchovní vůdce. Ve spolupráci se ct. Armidou Barelli založil r. 1919 sdružení žen zasvěcených službě Bohu a církvi, které pracovaly pro Kristovo království ve světě. Po vzniku Sekulárních institutů (SI) zasvěceného života po 2. světové válce se proměnilo sdružení do SI Missionarie della regalità di Cristo (Misionářky Kristova království). Spolu s bl. Giorgio La Pira založil r. 1928 mužskou větev a opět s Armidou r. 1929 Opera della regalità (Díla království) pro kněze i laiky, asociaci věnující se formaci věřících. Oba SI včetně větve pro kněze působí dodnes ve více zemích světa, také Opera je v Itálii činná. Ve své době byla také velmi oblíbená kniha P. Agostina o sv. Františkovi a o františkánství, která pod názvem *Františkánské poselství světu* vyšla i u nás v r. 1948.

Církvi sloužil svou odborností i ve speciálních otázkách, jako je vyšetření kněží, seminaristů i osob s mimořádnými projevy. Tak na žádost biskupa se vyjádřil v případě stigmatizované mystičky Natuzzy Evolo z Kalábrie. Po prostudování její dokumentace z dvouměsíčního pozorování na psychiatrickém oddělení diagnostikoval hysterii a doporučil nevěnovat jejím jevům pozornost. Natuzza, která zemřela až v r. 2009, zanechala po sobě velké dílo a je nyní kandidátka svatosti. Znamější je

případ s P. Piem. O něm se dr. Gemelli nejprve vyjádřil, že není mystik, ale žije chvályhodně, ovšem nemohl ho vyšetřit a doporučil sv. Oficiu k posouzení P. Pia vytvořit komisi z teologů, lékařů a psychologů. Později na základě setkání s horlivými příznivci P. Pia ho označil za „*psychopata, který se sebepoškozuje a využívá důvěřivosti lidí*“. Sv. Oficium ho ale nepověřilo dále jeho vyšetřením. Snad by při skutečném osobním vyšetření a pozorování dospěl k jiným závěrům.

V době fašistického režimu P. Gemelli přijímal i různé kompromisy s cílem uchránit univerzitu. Zpočátku podporoval částečně také antisemitské zákony, ve smyslu tzv. antijudaismu (ne rasového antisemitismu, ale náboženského). Už v r. 1924 ale vyvolal silné pobouření jeho článek, komentující sebevraždu středoškolského židovského profesora Momigliana, spisovatele a filosofa. „*Kdyby ale spolu s pozitivismem, socialismem, volnou myšlenkou a s Momiglianím zemřeli i všichni Židé, kteří pokračují v díle Židů, kteří ukřižovali našeho Pána, nebylo by opravdu na světě lépe? Bylo by to osvobození, ještě ale dokonalejší, než kdyby zemřeli, by bylo, kdyby požádali o křest.*“ Po pár měsících se omluvil slovy: „*Nejsem inspirován nenávisí antisemitskou (...) každý den se modlím za obrácení židů, jak by to měl činit každý dobrý křesťan.*“ Na druhé straně účinně pomáhal mnoha židovským známým a kolegům ukrýt se nebo utéci, jako prof. Donatimu, chirurgovi.

Život P. Gemelliho byl neuvěřitelně činorodý a plodný, to ale neznamená automaticky svatost. P. Agostino spolupracoval s mnoha svatými osobnostmi a byl spoluzakladatel dvou Institutů zasvěceného života, přesto jeho proces nebyl nikdy zahájen. Zanechal ale jistě svou stopu v dějinách církve.

Cure, care a víra

Robert Alfred LAMBOURNE, anglikán

5. 6. 1917 – 2. 4. 1972 Velká Británie

Robert Alfred se narodil 5. 6. 1917 V Edgbaston u Birminghamu. Birmingham byl velké průmyslové město, bouřlivě se rozvíjející. Říkalo se mu i „továrna světa“. Byl z věřící rodiny. Studoval medicínu na Birminghamské univerzitě, která vznikla teprve v r. 1900. Byl excelentní student,

vynikal v anatomii, získal studentskou cenu za práci o nervových nemocech. Alfred byl přemýšlivý, v otevřené soutěži esejů získal cenu za esej *Nové barbarství*, v němž se zaměřil na etiku a filosofii v totalitních státech. Sledoval tedy i tehdejší mezinárodní politiku a nástup fašismu. Ale byl také kapitánem univerzitního hokejového týmu v letech 1938–1939 a působil v různých studentských organizacích. Inteligentní, aktivní, dobrý řečník s určitým literárním nadáním.

Byl ale také, nebo spíše byl především, věřící křesťan. Působil ve Student Christian Movement (Studentském křesťanském hnutí) a byl i jeho prezidentem. Přemýšlel o světě vždy z pozice věřícího, zajímal se o teologii. Řekl o té době: *„Mé horoucí přání bylo nalézt nějaký typ spojení mezi tím, co se učím, a každodenní zkušeností v předlékařské praxi a později v nemocnici, nějaké spojení mé náboženské zkušenosti a mého porozumění tomu, co věřím křesťanskou vírou.“*

V r. 1941 ukončil studia. Oženil se s Mary, která s ním studovala a stala se také lékařkou a byla věřící křesťankou. Novomanželé byli spolu jen krátce. Robert musel opustit Mary, čekající už dítě, a narukoval do války. V letech 1942–1946 byl lékařem u pluku infanterie (pěchoty). Sloužil svědomitě a odvážně šel s vojáky do první linie, do akce. Odcházel z armády s pochvalou zejména za službu v Itálii, kde byl jeho pluk nasazen. Svou rodinu neviděl skoro 4 roky, syna vůbec, až v jeho 3 letech. Po válce působil v nemocnicích v Birminghamu, Leicesteru a Edinburghu 2 roky a pak si otevřel ordinaci jako praktik spolu s manželkou v obci Smethwick pár mil od Birminghamu. Během té doby působil v lékařských společnostech. Mohl být spokojen – praxe, rodina, zájmy, víra, za sebou službu vlasti, ale něco ještě chybělo. V službě nemocným rostl stále jeho zájem o „personální medicínu“, která se zajímá o jednotlivce. Začal číst a studovat lékařskou psychologii a psychoterapii. Pak absolvoval kurzy Bálinta pro praktické lékaře na Tavistock klinice v Londýně, kam po dobu 18 měsíců dojížděl 1x týdně. Bálintovský přístup mu odpovídal, zvláště důraz na vztah mezi lékařem a pacientem, na respekt k nemocnému a jeho emocionálnímu životu. Chyběla v něm ale víra.

Právě v době okolo r. 1956, když se mu blížila čtyřicítka, se znovu silně ozval jeho zájem z mládí o spojení medicíny a víry, a to tak, že se postupně stal centrálním zájmem jeho života, na který se soustředil. Dal se zapsat na teologii v Birminghamu a získal titul. Zaujala ho zejména teologie prof. Daviese zaměřená na koinonii (společenství). V lékař-

ství se specializoval na psychosomatiku a získala diplom v *psychological medicine* (psychologická medicína). Od r. 1961 pověsil praxi lékaře na hřebík a zůstal na teologické fakultě, kde přednášel pastorální studia. V r. 1963 založil Hospital Chaplancy – přípravu teologů na práci v nemocnici a na duchovní péči o lékaře, sestry a zdravotnický personál. Učil duchovní a jiné pracovníky v pastorační péči a věnoval se pastoračnímu poradenství. Zároveň přemýšlel, studoval, pozoroval a psal. Vždy se to týkalo vztahu mezi lékařstvím a vírou. Jako teolog také kázal. Jeho články i kázání vyšly posmrtně v r. 1985 pod názvem *Explorations in Health and Salvation*. Sám shrnul svou nauku v r. 1963 do knihy *Community, Church and Healing* (Komunita, církev a uzdravení) s podtitulem *Studie některých společných aspektů církevní služby nemocným (A Study of Some of the Corporate Aspects of the Church's Ministry to Sick)*. Kniha byla rozšířena v anglosaských zemích, kde měla vliv, a také byla přeložena r. 1972 do francouzštiny. Lékařů, kteří uvažovali podobně jako on, bylo více, a tak vznikaly celé skupiny lékařů, zajímavících se o vztah zdraví, nemoci, medicíny a víry. Dr. Lambourne působil v Birmingham Group a ve skupině Tübingen II. Odešel ke svému Pánu brzy, v nedožitých 55 letech v r. 1972.

Shrňme si nauku dr. Lambourna a jaké podněty z ní plynou. Především protest proti striktnímu oddělení a odcizení medicíny a teologie, tomuto „rozvodu“. (Ne nadarmo řecké slovo „sothein“ i latinské „salus“ znamená spása i zdraví.) Zároveň je to protest proti dehumanizované medicíně, opomíjející jedinečnost nemocného. Dále je to primární důraz na zdraví a ne na nemoc, tedy přesně opačně proti tehdejšímu i současnému zdravotnictví. Jde mu vždy o člověka jako o celou bytost v medicíně i v teologii (nejen o jednotlivé hříchy, ale o celkové směřování života). Současně ale klade důraz na komunální medicínu, stejně jako v teologii na koinonia. Upozorňuje až s prorockým zápallem na nejvyšší nespravedlnost v rozdílu lékařské péče v bohatých a chudých zemích a ptá se, jaký je vztah křesťanů těch prvních zemí k druhým?! Důraz na jedince a společenství jde ruku v ruce jako víra a láska. Věnuje velkou pozornost psychoterapii a z hlediska křesťanské teologie podrobuje kritice psychoanalýzu i rogersovskou nedirektivní psychoterapii. Aníž by popíral to dobré, co psychoterapie přináší, si všímá předpokladů, z nichž vycházejí, jejich cílů („V jakého člověka chcete klienta změnit?“) i určité „namyšlené pýchy psychoterapeutických škol na svou pravdu“. V jeho kritice pokrač-

čují další, což je důležité, neboť i věřící ohrožuje někdy nekritické přijímání psychoterapie a vytvoření si z ní až náhradního náboženství (viz třeba hodnocení prof. Samuela Pfeifera, evangelíka, švýcarského psychiatra, i v česky vydané knize *Slabé nésti*). Lambourne rozlišuje Cure a Care: Cure znamená odborná péče, jako chirurgický zákrok, léky a péče o nemocného. Care znamená péče, na níž by se měla podílet i křesťanská komunita, která se tak stává léčivou. Je to domyšlení výroku: „*Byl jsem nemocen a navštívili jste mne.*“

Nemoc vnímá dr. Lambourne jako životní krizi, která krom léčby vyžaduje také reflexi svého života, hodnot. Velmi podnětný je i jeho důraz na rozdíl mezi Acceptance (přijetí) a Confirmation (potvrzení). Přijetí je bezpodmínečný respekt k druhému člověku plynoucí z víry, respekt k člověku jako Božímu obrazu, v čemž jsme si všichni rovni. Potvrzení jde dál, souhlasí s definicí Bubera: „*Je to uznání druhého člověka jako osobnosti, kterou byl zamýšlen při stvoření, aby se jí stal.*“ To znamená pomáhat člověku poznat jeho jedinečnost v darech i poslání a potvrzovat ho ve směřování odpovídajícím jeho jedinečné stvořenosti. Často zůstáváme jen u přijetí, což vypadá hezky a je třeba příjemné, ale osamocené škodí opravdovému rozvoji. Velkým tématem pro dr. Lambourna byla i zralost a zrání osobnosti a víry, zrání ve všech spojených směrech. Zralost nebo spíše nezralost je dnes ještě více akutním tématem a častým problémem. Pastorální poradenství chápe také jako službu zrání osobnosti a víry, službu nejen přijetí, ale i potvrzení.

Je třeba pracovat

Louis PASTEUR

27. 12. 1822 – 28. 9. 1895 Francie

Muž, kterému náš spisovatel František Gel dal přídomek „*čtyřikrát nesmrtelný a jedenkrát věčný*“, byl jedním z největších vědců 19. století a jeho jméno zná prakticky každý.

Louis se narodil na jihu Francie v Dole v rodině koželuha, bývalého napoleonského vojáka. Měl ještě 3 sestry, 1 zemřela před ním. Sestra Emilie byla po infekčním zápalu mozkových blan mentálně retardovaná a byla v nemocnici pro nevléčitelně nemocné skoro 35 let. Rodina velmi

držela při sobě a Louis psal rodičům a sestřám po celý jejich život časté dopisy. Otec byl vlastenec a velmi si také vážil vzdělání. Podle rodinné legendy po narození syna volal: „*Chci, aby se z něho stal vážený profesor!*“ Přání se mu splnilo víc než vrchovatě. Louis vzdal poctu svým rodičům při odhalení pamětní desky na jeho rodném domě ještě za jeho života.

Malý Louis měl velké výtvarné nadání, už v dospívání maloval portréty. Později toho zanechal, ale výtvarný talent mu pomáhal při výzkumné práci v zachycení mikrosvěta. V 16 letech začal Louis studovat na slavné Ecole normale v Paříži, učilišti budoucích učitelů, ale vše se zadrhlo. Stýskalo se mu tak, že onemocněl a musel se vrátit domů. Nastoupil pak do školy v Besanconu a proměnil se, zavrtal se zcela do studia. „*Chtít – to je nesmírně důležitá věc, drahé sestry, neboť Činnost a Dílo zpravidla následují Vůli...*“, psal domů a také sestry se musely vzdělávat, zadával jim úkoly. Po dosažení hodnosti bakaláře neuspěl u přijímaček na vysokou školu v Dijonu (propadl v chemii!). Dostal se ale na Ecole normale a zde ho nadchla právě chemie. Domů napsal: „*Vše už je jasné, budu chemikem.*“ Ve svých 28 letech se skutečně stal nejmladším univerzitním profesorem chemie ve Francii. Proč tak brzy? Mladý chemik totiž objevil základy stereochemie, tedy to, že látky stejného složení mohou mít zcela různé vlastnosti na podkladu jejich různého prostorového uspořádání molekuly, což se projevuje levotočivostí nebo pravotočivostí polarizovaného světla. Látka, na které to poprvé prokázal, byla kyselina vinná. Jak francouzské! Jako profesor byl poslán vyučovat chemii na univerzitu ve Štrasburku.

Zde učinil další objev svého života, tentokrát osobní. Zamiloval se na první pohled, při prvé zdvořilostní návštěvě, do slečny Marie Laurentové, dcery profesora a děkana univerzity. Za 14 dní požádal rodiče o její ruku dopisem matce a otci zvlášť. Otcí zdůraznil, že je naprosto nemajetný, jeho dědictví po rodičích připadne sestřám, „*ale mám zdraví, doktorát nabytý před 18 měsíci a plat*“, a matku žádal, aby „*se slečna Marie neukvapovala a nedala se odradit prvním dojmem (...). Lidé, kteří mě blíže poznali, mě zpravidla měli rádi*“. Nu Marii se pohledný mladý inteligentní muž líbil, vyrostla v rodině profesora a její otec viděl v Pasteurovi budoucnost. A tak za 3 měsíce byla svatba. Maminka Louise se jí už nedožila. Manželství bylo pevné po celý život, 45 let do smrti. Marie byla manželkou, matkou 5 dětí, přítelkyní, pomocnicí, sekretářkou a pak i od 46 let manžela jeho láskyplnou ošetřovatelkou. Hubovala ho pro jeho

nadměrnou práci, ale chápala. Akademik, který při blahopřání Pasteurovi řekl: „Polovinu těchto mých srdečných blahopřání k Vašemu úspěchu postupte, prosím, Vaší ženě. Patří jí,“ měl zcela pravdu. Tři jejich děti zemřely na infekční nemoci v dětství. Tatínek je miloval, a jak nám svědčí jeho manželka v korespondenci, našel si i čas si s dětmi hrát a vzdělávat je. Jeho děti se naučily pracovat s mikroskopem; při bourcovém moru dával dcerku s mikroskopem za vzor chovatelům, kteří se museli naučit pracovat s mikroskopem. Za prusko-francouzské války tehdy již částečně ochrnutý Pasteur spolu s ženou a dcerou hledal svého syna vojáka při ústupu armády a přes velké obtíže jej našel.

Ale vraťme se k vědecké dráze ve Štrasburku, v Lille od r. 1854 a pak v Paříži od r. 1859. Milníky? Po nescíslných pokusech našel hlavní klasické metody k štěpení tzv. racemických látek (nelamte si s tím hlavu, ale je to v chemii důležité), objevil původce kvašení – mikroorganismus (ano, lidstvo používalo kvašení od pradávna, ale proč to kvasí, nebylo známo). 4 roky trvající práci bez odpočinku vyvrátil do té doby uznávanou teorii samovolného vzniku života (generatio spontanea). Dnes bychom ho asi nazvali workholikem, byl posedlý prací či lépe řečeno dílem. Ve 46 letech přišla první mrtvice, ale překonal ji. Tehdy se stavěla nová laboratoř, ale jakmile onemocněl, „zařehal“ úřední šiml a stavbu zastavil. Pomalu se uzdravující Pasteur se při tom zjištění zhroutil. Císař, jakmile se o tom dozvěděl, nařídil obnovit stavbu laboratoře, ale samozřejmě viník se nenašel. Pasteur překonal mrtvici. Zůstalo mu typické kulhání, tahal za sebou levou nohu a měl méně mrštný jazyk, ale intelekt a vůle byly nedotčené.

Během dalších 27 let následují další objevy v novém oboru mikrobiologie. Nejen teorie, ale zachránil průmyslová odvětví Francie (vinařství, pivovarnictví a chov bource morušového) a dodnes si i prostý člověk kupuje pasterované mléko, tepelně ošetřené proti přenosu infekce. V r. 1881 vynalezl úspěšnou vakcínu proti slezinné sněti, hubící dobytek. A pak je na světě vakcína proti choleře, původci velkých epidemií, která řádila i r. 1884 ve Francii a Itálii.

Největší objev ale bylo očkování proti vzteklině. Po letech práce našel účinnou vakcínu proti vzteklině pro psy. A v r. 1885 ji poprvé podal člověku, a sice 9letému chlapci Josefu Meisterovi z Alsaska, kterého čekala jinak strašná smrt. A umírání na vzteklinu je opravdu hrozné. Byly to jistě vyčerpávající dny čekání. Zabere, nezabere? Není už pozdě? Chlapec se

uzdravil, vyučil se pekařem a později se stal vrátným v Pasteurově ústavu. Za necelý rok očkoval Pasteur přes 300 lidí pokousaných vzteklými zvířaty a zemřel jen jeden. Francouzská akademie jednomyslně rozhodla vybudovat ústav pro léčbu pro Francouze i lidé z jiných zemí a prostředky získat sbírkou. V březnu r. 1886 dorazila do Paříže skupina 19 vesničanů až z dalekého Ruska, pokousaných vzteklým vlkem, a 16 z nich se uzdravilo, přestože cesta do Francie trvala dlouho. Ruský car Pasteura vyznamenal řádem a poslal na ústav sto tisíc franků. Ostatní vlády se postupně připojily, posílaly lékaře studovat metodu a pak řády a peníze, i turecký sultán a brazilský císař (který měl sám vystudované přírodní vědy). Ústav byl otevřen 14. 11. 1888 za účasti prezidenta. Projev Pasteura přečetl za něj jeho syn Jean Baptista, byl to projev o odpovědnosti. Pasteurovi zde měli i byt.

27. 12. 1892 na 70. narozeniny se krom mnoha dalších poct konalo oslavné shromáždění na Sorbonně, kde Pasteur, zase ústy svého syna, měl projev. Obrátil se v něm i k mladým: *„Mladí, vy mladí, ať už je vaše dráha taková či onaká, nenechte se másti černým a neplodným skepticismem. Ptejte se nejdříve: Co jsem učinil pro své vzdělání? (...) A ať budete mít v životě úspěchy velké nebo malé, žijte a pracujte tak, abyste ve chvíli, kdy se přiblížíte ke konci, mohli právem říci: Učinil jsem, co bylo v mé moci a v mých silách.“*

V r. 1887 prodělal novou mrtvici, od té doby mohl mluvit jen ztěžka přerývaně. Levá ruka byla špatně pohyblivá, zkroucená. Ale intelekt byl zase zachován. Na veškeré žádosti, aby odpočíval, odpovídal: *„Je třeba pracovat.“* Jeho manželka byla moudrá a znala svého muže; věděla, že bez práce zemře, a tak zařídila, aby ho nechali dělat, co chce, tj. pracovat.

27. 9. 1895 přišla asi třetí mrtvice a 28. 9. 1895 zemřel. Umíral obklopen rodinou a nejbližšími spolupracovníky, svou druhou rodinou. S růžencem v ruce a přál si, aby mu předčítali z života sv. Vincenta de Paul. Ošetřující lékař prý na otázku příčiny smrti odpověděl: *„Byl už unaven. Divíte se tomu?“* Pohřeb byl státní a velkolepý, za účasti hlav států a spousty lidu. Byl pohřben do krypty pařížské katedrály, ale později byly ostatky přeneseny do Pasteurova ústavu, kde odpočívá spolu s manželkou ve zvláštní kapli. Zvláštní a naprosto symbolický hřbitov – slavný ústav mikrobiologie a imunologie sloužící životu.

Pasteur a víra:

Pasteur byl vychován jako katolík. A víme, že na studiích se ještě dva-

krát denně modlil. Jeho manželka a dcera Marie Louise byly po celý život praktikující katolíčky. O víře Pasteura se někdy dočteme protichůdné názory. Jeho vnuk Louis Pasteur Vallery-Radot, syn dcery Marie Louisy, lékař, tvrdil, že Pasteur byl spíše osvícenec a popíral některé jeho údajné výroky o víře. V r. 1994 vyšla biografie Pasteur od Maurice Vallery-Radota, jiného příbuzného Pasteura, kde se autor věnuje i otázce víry. Pasteur vždy věřil v Boha, jak o tom svědčí jeho korespondence, hovory s rodinou a s přáteli. Středem jeho víry byla víra ve Stvořitele, ale věřil v podstatě katolicky, v evangelium, ve vzkříšení, v život věčný. Ovšem dlouhá údobí života nepraktikoval a považoval především svou práci za osobní modlitbu. Jako mnoho katolíků mužů i později. Přiznal ale: *„Já se často modlívám ve své laboratoři.“* Měl údobí vyprahlosti. Po smrti dcerky r. 1859 napsal: *„Právě odešla do nebe, aby se za nás modlila.“* Je také svědectví, že se účastnil postních kázání v katedrále. O smrti viz výše. Nikdy nechápal materialismus a ateismus, vyjádřil se tak v dopisech i nepřímou v proslovu v r. 1882 ve Francouzské akademii věd. *„To jsou živá zřídla velkých myšlenek a velkých činů. Vše se stává jasnějším při pohledu z Věčnosti.“* (z dopisu) Jeho tradovanými výroky o víře jsou: *„Čím více studuji přírodu, tím víc se musím podívat skutkům Stvořitele.“* *„Jednou se svět bude smát hlouposti materialistické filosofie.“* A hlavně známý citovaný výrok: *„Moje studia a výzkumy mne přivedly k tomu, že mám téměř takovou víru jako bretaňský sedlák. Ale jsem si jistý, že kdybych studoval a bádal dál, měl bych víru jako bretaňská selka.“* Nicméně právě tento výrok vyvolával kontroverze i v rodině, zda je pravdivý.

Pán ví a ví o víře, lásce a službě životu Louise Pasteura.

Hrdina z polského Kocourkova

Frantiszek Pawel RASZEJA

2. 4. 1896 – 21. 7. 1942 Polsko

Narodil se 2. 4. 1896 v Chelmu ve východním Polsku v Lublinském vojvodství, dnes ležícím jen 25 km od hranice s Ukrajinou. Samostatné Polsko tehdy neexistovalo, Chelm ležel v Prusku. Byl typickým městem východní Evropy na pomezí více vlivů, takže se tu mísili Poláci, Ukrajinci, Bělorusové, Němci; katolíci, uniaté, pravoslavní a luteráni. Byla tu

také velká židovská komunita. Chelm měl zvláštní postavení v židovském folklóru, známém i ostatním. Bylo to město „*mudrců z Chelmu*“, ve skutečnosti hlupáků, prostě „Kocourkov“. Tady vyrůstal František ve zbožné a vlastenecké katolické rodině. Byl prostřední ze tří synů v rodině pošťáka. Přesto všichni synové vystudovali. O 3 roky starší bratr Maxmilián se stal knězem, vyučoval v semináři, o 2 roky mladší Leon se stal právníkem. Vlastenectví rodiny neznamenalo vlastenčení a snad nacionalistické předsudky. František měl ve škole v Chelmu dobrého kamaráda Němce – Kurta Schumachera, pozdějšího významného západoněmeckého politika. Za 1. světové války musel narukovat do německé armády, byl na východní frontě a zajat až v Taškentu. V r. 1918 utekl a přes Finsko a Švédsko se vrátil domů. Ale ne do trvalého míru. Následovala polsko-bolševická válka, ve které působil jako záchranář.

Pak studoval medicínu v Münsteru, Krakově a Poznani, kde získal titul lékaře. Zůstal pracovat na univerzitě v Poznani, zaujala ho velmi chirurgie a zvláště léčba pohybového systému a úrazy. Stal se jedním ze zakládajících členů polské společnosti ortopedie a traumatologie r. 1928. Velmi brzy se v r. 1931 stal docentem a pak pracoval jako ředitel v městě Swarzedz (asi 10 km od Poznaň, nyní je součástí městské aglomerace Poznaň) a zároveň pracoval na ortopedické poliklinice v Poznani. V r. 1935 se otevřelo ortopedické oddělení přímo na univerzitě a tam se dr. Raszeja stal profesorem v roce 1936.

Vpád nacistů se dotkl silně celé rodiny. Jeho bratr, profesor semináře, byl hned po okupaci zatčen a 12. října popraven. Leon, který byl primátorem v Toruni, ihned 5. září po přepadení Polska Německem evakuoval důležité spisy a narukoval do armády. Byl zabit během náletu přímo při jednání na radnici v Lublině. Sám František se v době války stal lékařem ve Varšavě, kde od prosince 1939 řídil chirurgickou nemocnici Polského červeného kříže. Zároveň tajně vyučoval na podzemní univerzitě. Poláci si prakticky ihned začali v podzemí připravovat nové odborníky pro dobu po válce, vždyť všechny vysoké školy byly zavřené. Když ho kontaktoval prof. Ludwiik Hirszfild z varšavského ghetta, aby skrze něho zařídil dárcovství krve pro nemocné v ghettu, dr. Raszeja neváhal. Odešel 21. 7. 1942 do ghetta, měl oprávnění ke vstupu, ale i tak si byl jistě vědom, že je to velmi riskantní. A bylo. V ghettu byl zavražděn gestapem spolu s rodinou pacienta a dvěma židovskými lékaři a zdravotními sestrami. Padl při plnění povinnosti, věren slibu lékaře a své víře, vlastně

obětí lásky k bližnímu. Je pohřben ve Varšavě na hřbitově Powazki. Dnes je po něm pojmenována městská nemocnice v Poznani, stejně jako jedna ulice ve Varšavě.

Dobrodružství života aneb co dokáže samouk

Paul TOURNIER, evangelík

12. 5. 1898 – 7. 10. 1986 Švýcarsko

Paul se narodil na konci 19. století v Ženevě. Jeho otec byl velmi vážený duchovní u katedrály sv. Petra, tedy pastor reformované církve (kalvinista). Paul měl teprve 3 měsíce, když otec zemřel ve svých 70 letech. Jeho o mnoho let mladší manželka zemřela na rakovinu prsu, když měl Paul 6 let. Paul a jeho starší sestra jako sirotci vyrůstali u strýce, bratra matky, a jeho manželky. Není divu, že malý Paul byl plachý chlapec, který se cítil osamělý. Přísná tvář kalvinismu mu také neprospívala. Mnohem později hovořil o nebezpečí zneužívání strachu, moralismu a formalismu v náboženství.

Ve 12 letech dospěl k dvěma závažným rozhodnutím: 1) stal se vědomě křesťanem v reformované církvi, tedy kalvinistou, a 2) rozhodl se stát lékařem. Zejména o pár let později vystupoval aktivně na obranu křesťanského pravověří. V dospívání trpěl pocity nejistoty, které skrýval za fasádou intelektuála. Vynikal v matematice a v řečtině, ale přesto vydržel u svého rozhodnutí a šel studovat lékařství na univerzitě v Ženevě. V r. 1923 se stal doktorem. Během studií byl prezidentem studentského spolku. Také byl delegát ČK, a proto byl často ve Vídni, kde měl na starost dohled na repatriaci rakouských a ruských zajatců. Plachost bylo tedy třeba překonat a aspoň zevně se mu to dařilo dobře. Stal se také velmi dobrým řečníkem.

4. 10. 1924 se oženil s Nelly Bouvier, s níž prožil 50 let krásného manželství. Nelly byla jeho oporou i spolupracovnicí. Měli spolu 2 syny. Zemřela v r. 1974. Paul se oženil ještě jednou ve svých 86 letech, 10 let po smrti první ženy, s Corinne O'Rama, s níž ještě prožil dva roky do své smrti.

Rok po skončení školy si doplňoval studia v Paříži, pak pracoval 4 roky v Ženevě na poliklinice a konečně si v r. 1928 založil privátní praxi praktického lékaře. Byl svědomitý a citlivý lékař, proto oblíbený a měl dobrou

praxi. Stále hledal svůj vztah k Bohu a studoval sám teologii. V r. 1932 se připojil k oxfordskému hnutí, obrodnému hnutí v rámci protestantismu, založenému v Anglii původně americkým misionářem Frankem Buchmanem (pozdějším spoluzakladatelem Anonymních alkoholiků). V rámci hnutí vznikaly skupiny po celém světě, i v Ženevě. Ovlivnil ho také známý evangelický teolog K. Barth. Dál hledal ve své víře a zároveň také vztah mezi vírou, duchovními hodnotami a medicínou. Až zažil jeden mimořádný duchovní zážitek, o němž mluvil vždy jako o „*setkání s Bohem tváří v tvář*“, který urychlil celkovou proměnu. Byla to nejen proměna jeho víry v mnohem víc osobní, nezaloženou na strachu a povinnostech, ale na lásce; ale i proměna jeho náhledu na svět i na jeho práci. Začal se orientovat víc na nemocného jako na celistvého člověka než na nemoc, dívat se komplexně, vidět možné příčiny i jinde než obvykle. Zkoušel takto léčit, doplňovat běžnou léčbu, praktikovat poradenství i běžnou praxi, až nakonec v r. 1937 provedl radikální změnu. Napsal všem svým pacientům dopis, kde je informoval, že mění svou praxi, zabývá se hledáním hlubšího problému osobnosti za tělesnou nemocí a mohli si vybrat, zda odejít nebo zůstat. Vydal také v r. 1938 svou první knihu *Léčení osobnosti*, kterou věnoval Franku Buchmanovi. Za války se střídavě věnoval praxi a byl vojenským lékařem.

Tournier byl vlastně samouk, nikdy neprošel psychoterapeutickým výcvikem, nezískal psychiatrickou specializaci a neměl také formální teologické vzdělání na teologické fakultě. Svým pacientům věnoval čas, ale nepůsobil jako psychoanalytik – žádná pohovka, žádné zkoumání podvědomých hlubin. Seděli spolu a dlouze hovořili o životě, často přímo v jeho bytě a někdy se k nim připojila i Nelly, která se stala jeho spolupracovnicí. Tvrdí se, že jen málo psychiatrů pomohlo tolika lidem jako dr. Tournier. Jeho způsob poradenství spočívá na hledání smyslu v životě, je to spíše přístup, postoj než teoretický systém, je vhodný pro všechny obory lékařství, není to psychoterapie, ale „pneuma-psychosomatické lékařství“ (duchovně-duševně tělesné) s důrazem na duchovní dimenzi osobnosti. To tvoří medicínu zaměřenou na celou osobnost spolu s použitím sokratovské techniky dialogu.

Kromě vlastní poradenské praxe se věnoval výuce, šíření svých myšlenek a psaní. Napsal celkem 20 knih, vždy jednu v rozmezí 1–5 let. Např.: *Bible a medicína*, *Období života*, *Poslání ženy*, *Technika a víra*, *Disharmonie moderního života*, *Únava v moderní společnosti*, *Osobnost ve věku kon-*

formity, Místo pro tebe, Tvůrčí utrpení, Mé náboženské povolání lékaře atd. Po revoluci vyšla u nás v r. 1994 jeho tenká knížka *Porozumění v manželství* a pak další v nakladatelství Návrat: *Silní a slabí, Osamělost mezi lidmi, Osoba a osobnost, Dobrodružství života, Tajemství, Vina*. Jeho knihy ovlivnily mnoho lékařů i běžných lidí, ovlivnily evangelické myšlení ve světě, ale také mnoho katolíků. Frankl ho ocenil jako pionýra psychoterapie zaměřené na osobu, která mohla mít i spirituální dimenzi. Krom psaní šířil své ideje i přednášením po světě. Začal v r. 1950 v Řecku, pak následovala opakovaně Amerika, Holandsko, ale i Japonsko a Írán a po osmdesátce ještě Jižní Afrika a dokonce po 85. roce života ještě přednášel po Evropě, ale měl i turné po USA. Ve svých 80 letech byl řečníkem na setkání v Davosu.

Osobní setkání s ním byla velmi zasahující. Byl strhující osobností, ušlechtilou, upřímnou a schopnou navazovat vztahy a komunikovat s různými lidmi. Zval lékaře, filozofy a teology k promýšlení vztahů těla a duše, psychosociálních a duchovních dimenzí, přístupu k celé osobnosti. Tak vznikla už v r. 1947 mezinárodní studijní skupina *Médecine de la Personne* (Lékařství osobnosti), která se schází 1x ročně. Spolu s dvěma dalšími lékaři založil ekumenickou skupinu Bossey podle místa blízko Ženevy, kde se sešli. Také Psychoterapeutický institut jako sekci při CMDA – Christian Medical and Dental Associations (Asociace křesťanských lékařů a dentistů), který se zabývá výukou a publikační činností. CMDA, založená už v r. 1931 v USA, má za členy 19 tisíc lékařů různých oborů a různých konfesí (r. 2018). Působil také v Ekumenickém institutu při Světové radě církví.

Tato rozsáhlá činnost byla nesena jeho hlubokým osobním vztahem s Kristem. Někteří teologové byli ale znepokojeni tím, jak se vyvíjela jeho osobní teologie a soteriologie (nauka o spáse), jako by se stal univerzalistou. (Velmi, ale opravdu velmi zjednodušeně: univerzalista očekává, že budou spaseni všichni.) Tournier dával důraz na všestrannost Boží lásky a vykoupění. Od predestinace (nauky o předurčení Bohem ke spáse či k zavržení), která patří ke kalvinismu, to byl přechod téměř k opačnému extrému. Znepokojenému studentu teologie odpověděl jednou písemně na otázku, zda je univerzalista: „*Věřím, že Ježíš Kristus byl seslán na zem, aby zachránil hříšníky, kterými jsme všichni. (...) Věřím, že tento velký plán spásy je univerzální, netýká se jen všech lidí, ale univerzálně světa (...)* Tento velký plán Boha je (...) *globální, univerzální.*“ Vzhledem k lidem

byla jeho víra plná naděje osvobozující. Umožňovala jim vidět Boha skutečně jako Toho, kdo je láska. Dr. Tournier se v r. 1946 oddělil od oxfordského hnutí pro určité neshody, ale v r. 1982 se s ním opět smířil (někdy se připomíná jen fakt oddělení, proto se o tom zmiňuji).

Ačkoliv prodělal v 68 letech plicní embolii, zotavil se a žil dál plným pracovním i osobním životem. Zemřel v 88 letech na rakovinu ve svém milovaném domě v Ženevě a je pohřben v Ženevě. Kromě institucí zmíněných výše se o jeho odkaz stará i Asociace P. Tourniera za účasti jeho rodiny (syna a vnuka) a především promlouvá dál svými knihami.

Může nám také zastupovat mnoho dalších lékařů a psychoterapeutů, kteří se snaží o propojení duchovní dimenze do své práce nebo přímo o komplexní poradenství, či jakkoliv jinak to nazývají.

Láska vydrží aneb slečna tlumočnice

Hiltgunt Margret ZASSENHAUS, laureátka Nobelovy ceny

10. 7. 1916 – 20. 11. 2004 Německo, USA

Hiltgunt byla nejmladší ze 4 dětí z luteránské a intelektuální rodiny ze severního Německa. Její otec, historik a ředitel dívčího gymnázia, psal učebnice náboženství a o historii křesťanství. Bratr Hans byl geniální matematik, po němž jsou pojmenovány objevy v permutacích (pro nás matematické laiky prostě vyšší matematika), další se stali lékaři. Dětství a dospívání prožila v Hamburku. Po absolvování gymnázia strávila prázdniny na kole v Dánsku a zamilovala si tuto zemi. Vystudovala tedy skandinávské jazyky dánštinu a norštinu. Studium ukončila úspěšně v r. 1938, pak ještě postgraduál v Kodani.

V období nacismu rodiče tajně pomáhali židovským přátelům, bratr Hans byl spojen s organizací, která ohrožené ukrývala – tzv. Zassenhausova skupina. Na oko byl příznivec nacistů, nosil i jejich odznak. Ale do strany nevstoupil, tak daleko kamufláž nešla, a proto musel přestat vyučovat na univerzitě. Po válce působil jako profesor v Ohio v USA. Otec musel odstoupit z funkce ředitele a dočkal se toho, že i jeho knihy byly mezi těmi, které nacisté pálili na hranicích. Stres jistě zhoršil jeho nastupující parkinsonismus. Hiltgunt v r. 1942 začala studovat lékařství v Hamburku.

Už předtím byla ale pověřena hamburskou justicí jako diplomovaná překladatelka prací cenzorky pošty norských vězňů a později i dánských ve známé věznici ve Fuhlsbüttelu a pak ještě v Rendsburgu. Norští vězni nebyli ze začátku umísťováni do koncentračních táborů, byli to přece jen árijci, příbuzní Němců. Nacisté chtěli Norsko získat na svou stranu, což se moc nepovedlo. Odpor byl v Norsku silný, takže byla zakázána norská státní církev (luteránská) a uvězněno pro neposlušnost tisíc učitelů. Ve věznicích a káznících byl ale přece jen určitý prostor pro vězně podle platných předpisů. Byli tu ovšem i N. N. vězni, anonymní, o kterých se nemělo vědět. Hiltgunt měla tedy dvojí život – studium medicíny a práce ve věznici. Zdánlivě dvojí, protože brzy se postupně přidal třetí život, pod maskou slečny tlumočnice a cenzorky se skryla pomocnice vězňů, jak ji později nazvali „Anděl zajatých“. Vedla vysokou odvážnou hru. Nebyla sama. Sít přátel sháněla jídlo a pomáhali jí dva pastoři ze zahraniční misie, kteří směli s ní navštěvovat vězně. Sdělovala jim nejen zakázané zprávy z venku i to, co musela sama začernit v dopisech pro ně, ale také pašovala do věznice chléb, jablka, léky apod. Paradoxně jí pomohlo bombardování Hamburku, které proběhlo od 25. 7. do 3. 8. 1943. Město hořelo, skoro tři čtvrtě milionu obyvatel přišlo o střechu nad hlavou, zemřelo přes 40 tisíc lidí, větší část ženy a děti. Naděje odpůrců nacismu, že tím bude svržen Hitler, byly ale marné. Lidé nevěděli dne ani hodiny, kdy se ozve alarm, zavazadlo měli stále sbalené. A tak Hiltgunt chodila stále s kufrem jako s poplachovým zavazadlem a pod svým prádlem a obuví pašovala, co bylo třeba a také vždy ještě naději.

Velmi důležité bylo, že si dělala přesnou kartotéku a věděla, kam jsou vězni přesunuti do jiných věznic. To zachránilo život mnoha z nich. Ke konci války chtěli nacisté zlikvidovat norské a dánské vězně jako nepřijemné svědky, byl naplánován Den X. Hiltgunt poslala zprávu švédskému Červenému kříži. Švédskému diplomatu hraběti Bernadottemu se podařilo vyjednat s nacisty evakuaci švédských občanů jakožto občanů neutrální země ČK, ale také občanů skandinávských zemí Norska a Dánska. Hiltgunt poskytla přesné údaje, kde vězni jsou, byli rozptýleni po celém Německu. Byli tzv. Bílými autobusy evakuováni – celkem téměř 8 tisíc a podařilo se odvézt s nimi skoro stejný počet i občanů z jiných zemí a dokonce zachránit všechny dánské Židy z Terezína. Mnoho z nich by bylo zlikvidováno v Den X anebo by prostě už nepřežili, každý další den hladu mohl rozhodnout o životě a smrti.

Konec války! Jaké štěstí – otevírá se znovu naplno život. Ale Německo je zbídačelé, univerzita v Hamburku rozbitá a studovat nemůže ani jinde. Jako německá občanka nemůže také nikam vycestovat na studia. V r. 1947 napíše Hiltgunt knihu o svých válečných zážitcích *Halt Wacht im Dunkel* (Zůstaňte bdělí v temnotách). Angažuje se v otázce zmapování zločinů nacismu, ale ubíjí ji nezájem veřejnosti nebo přímo odpor. Denacifikace není otázka pár let. Rozhodne se proto přece jen opustit Německo. V r. 1949 se ukrytá na rybářské lodi dostane do Dánska. Do Dánska je ale vstup Němcům zakázán. I takovým jako ona? Dánský parlament pro ni odhlasuje výjimku a může tu studovat. Napřed v Bergenu a pak v Kodani.

Tak se konečně stane lékařkou. V r. 1952 odjede do Ameriky, kde se usadí v Baltimore. Pracuje jako internistka a pak praktická lékařka. Postupně dostává řadu ocenění, velký spolkový kříž (1969) a v r. 1974 ji norská vláda navrhne na Nobelovu cenu za mír. Napíše románovou verzi svého deníku z války *Strom, který kvete v listopadu* a ta je přeložena do mnoha jazyků. Jednou napsala: „*Nikdy nesmíme přestat naslouchat svému svědomí. Jestliže máme správný směr, vede nás k životu služby.*“

Hiltgunt zůstala svobodná. V USA měla ale rodinu bratra. Vždy zůstala věřící a angažující se v církvi. Zemřela 20. 11. 2004 v Baltimore a je tam pohřbena. Na náhrobní desce je citát z bible (1 Kor 13,7): „*Ať se děje cokoliv, láska vydrží, láska věří, láska má naději, láska vytrvá.*“

MISIE

Dcera pana rady jde léčit negry

Johanna Maria Katharina DECKER

19. 6. 1918 – 9. 8. 1977 Německo, Zimbabwe

Johanna, které říkali zkráceně Hanna, se narodila v dobře situované rodině finančního rady celní správy v Norimberku ve Francích v Německu. Ve 4 letech se rodina přestěhovala do Ambergu v Bavorsku. Amberg byl staré město s bohatou historií i kulturou. Tady Hanna také od 10 do 16 let studovala na střední klášterní škole, kde se určitě, stejně jako ve farnosti,

setkala s misii. Byla bystré, energické děvče, aktivní mezi katolickou mládeží. Postupně objevila své misijní povolání. V r. 1939, kdy jiní vstupovali do nacistických struktur, ona vstoupila do Würzburgského lékařského misijního institutu. Do Afriky, k negrům, starat se o méněcennou rasu?! Tak se mohlo tehdy ptát její okolí. Ano, na misie, ne k méněcenné rase, ale k bratřím a sestřám, stvořeným stejným Stvořitelem. Ideologie nacismu neměla místo v srdci opravdové katoličky. Studovala lékařství ve Würzburgu, pak v Mnichově a po ukončení studia se specializovala na neurologii v Míšni. V r. 1946 složila v institutu příslib, že po ukončení studia lékařství se bude nejméně 10 let věnovat misiím v pohanských zemích.

V r. 1950 byla poslána do Afriky, do Jižní Rhodesie (nyní Zimbabwe) do oblasti Bulawayo. Tady už působila 2 roky její krajanka a vrstevnice (byly od sebe jen o měsíc) Johanna Ziegler (viz její portrét, kde jsou podrobnosti i k nemocnici). Hanna tu po adaptaci pracovala ve středisku Fatima a pak v nemocnici v Lupane, kterou dr. Ziegler založila v r. 1950. Postupně během let se zrodila moderní nemocnice se všemi potřebnými strukturami, jako školou pro sestry a byty pro zaměstnance, ale ze začátku byly podmínky velmi těžké. Krom práce v nemocnici byla často dlouhou dobu jediným lékařem v okolí 100 km, protože dr. Ziegler zakládala další střediska i nemocnice a jezdila očkovat. Starala se ještě o 7 misijních stanic ve spolupráci s mariahillskými misionáři. Ti měli na starosti pastorační a lékařky misionářky zdravotní střediska a nemocnici. Musela to být velmi úzká spolupráce.

Deset let rychle uběhlo, ale Hanna se nemínila vrátit. Chytla snad tzv. „africkou nemoc“? Ten, kdo ochutnal Afriku, se do ní vrací či chce v ní zůstat, Afrika se mu „zažere pod kůži“, říká se tomu „mal d' Africa“. Člověk onemocní Afrikou, už nemůže být bez ní. Možná také částečně, ale hlavně to byla „Boží nemoc“, hluboké Boží povolání. Tak Dr. Ziegler mohla v r. 1960 založit novou nemocnici sv. Pavla, v Lupane byla spolehlivá Hanna. Přišly ještě další spolužačky, celkem byly už 4 lékařky.

Afrika je krásná, ale její půda je horká a zalitá často krví. Ani v Jižní Rhodesii (pak v Zimbabwe) nebyl žádný poklid, naopak od r. 1965 od vyhlášení nezávislosti se střídaly doby relativně klidnější a těžší. V zemi bojovali povstalci, rebelové proti úřední vládě. A nebyli nakloněni bílým – naopak. Byli ovlivněni silně marxistickou ideologií. Hanna přesto zůstala, stejně jako její spolusestry. V létě 1977 rebelové zastřelili

dr. Hannu přímo před nemocnicí, nedosáhla ani šedesátky. Dala Bohu a nemocným na misiích svůj život i smrt podle Řím 14,7–9.

Cesty tvrdohlavého Skota aneb Můj Králi, tobě se zcela zasvěcuji

David LIVINGSTONE, lékař, kazatel

19. 3. 1813 – 1. 5. 1873 Anglie, jižní Afrika

Livingstone? Toho máme spojeného přece spíše se zeměpisnými objevy a dobrodružnými cestami po Africe než s lékařstvím a misiemi. Ale je to tak.

Román jeho života začal r. 1813 ve skotském městečku Blantyre (jehož jméno dnes nesou některé misijní stanice v Africe). Jeho rodina pocházela ze skotského Highlandu (Vysočiny). Otec živil svých 7 dětí podomním prodejem čaje na farmách a využíval to zároveň k evangelizaci. Rodina byla protestantská. Všichni žili v jedné místnosti. David jako druhorozený musel už od 10 let pracovat v přádelně od 6 do 20 hod, jen s přestávkou na jídlo. Uměl číst, naučil ho to otec, a tak v práci v pauzách mezi navazováním nití četl, studoval. 2 hodiny denně se mohl učit ve škole pro děti dělníků, kterou zřídil majitel. Snad to bylo v pracovní době. Každý volný den (v sobotu se pracovalo) studoval nebo v přírodě sbíral vzorky. Latinu ho naučil jeden řeholník. V dospívání se rozhodl zasvětit život evangeliu a pomoci lidem a chtěl se stát misionářem lékařem v Číně podle spisku misijní společnosti. Od 19 let měl jako vyučený dělník vyšší plat, tak si spořil a za 4 roky byl schopen s pomocí rodiny začít studovat medicínu v Glasgowě v r. 1836. Maturita tehdy nebyla podmínkou a studium vůbec bylo jiné, hlavní byly návštěvy kurzů. David se učil ještě řecky a teologii, o prázdninách si zase vydělával na studium v přádelně. Přestože byl dělnický samouk, získal na univerzitě přátele, jeden z nich, James Young, později zbohatnul na objevu získávání parafínu z uhlí a stal se jedním ze sponzorů cest svého starého přítele. Po 2 letech odešel Livingstone do Londýna do Londýnské misijní společnosti a pokračoval pak ve studiích v Londýně. Seznámil se s lékařskou a vědeckou elitou, které pak posílal své poznatky z cest.

Svůj čínský sen nemohl uskutečnit pro tzv. opiovou válku. Přeorientoval se na Afriku po setkání s misionářem Robertem Moffatem

v r. 1840, který už 25 let působil s manželkou v jižní Africe. V r. 1840 získal lékařskou licenci, byl ordinován na kazatele a 8. 12. odplul do Afriky. Poměry v Africe i v misii Moffatových a nezájem domorodců o Krista ho zklamaly. Pokusil se o misii dál 200 mil na sever od Moffatovy misijní stanice. Tak začalo jeho africké dobrodružství. Při svých opakovaných cestách byl často vážně nemocný, měl horečky, úplavici, po napadení lvem mu zůstala zmrzačená ruka. Zažíval i nepřátelství domorodců, byť ne všech. Poměrně brzy získal přízeň kmenového náčelníka Sečeleho, kterému zachránil dítě. Sečele byl také jeho jediný (!) konvertita, ale až po 5 letech; ovšem sám se pak snažil přivést druhé k víře. Livingstoneovi poskytoval ochranu a také mu poskytl doprovod svých mužů na cestu napříč Afrikou, bez toho by ji nemohl uskutečnit. Dr. Livingstone během všech svých pobytů v Africe kázal (bezúspěšně), modlil se, léčil domorodce, zkoumal prostředí. Na svých cestách zjišťoval, kde je vhodné prostředí pro příchod Evropanů a založení misie i podle podnebí, také zapisoval základy domorodých jazyků. A přitom udělal velké zeměpisné objevy, jako když prošel r. 1849 poušť Kalahari, objevil a popsal jezero Tanganjika, Malawi, Viktoriiny vodopády r. 1855 na řece Zambezi. Vše pečlivě metodicky zapisoval a poznatky posílal do Anglie. Byl přesvědčen, že „*bádání předchází činnosti*“. Ale také si v dopise stěžoval: „*Kdo pronikne do srdce Afriky?*“ a byl skleslý z toho, že v Evropě se křesťanství vyžívá v puntičkářských diskusích a zatím tady...

V r. 1845 se oženil s Mary Moffatovou (1820–1862), hluboce věřící křesťankou jako on a zvyklou jako dcera misionářů na to, co znamená život v misiích. Měli 6 dětí – 3 chlapce a 3 dívky. Mary byla sice zvyklá, ale prodělala malárii a měla zdravotní následky, proto také bývala delší dobu v Anglii. Livingstone netrpěl v Africe jen zevními podmínkami. Byl zděšen otrokářstvím, obchodem s otroky, který viděl. Setkával se s krutým životem otroků a jejich mrtvolami podél obchodních cest, zvláště při své cestě napříč kontinentem do Luandy a zpět. Otrokářství považoval za „*otevřenou ránu světa*“, jeho svědomí křesťana bylo zraněno. V r. 1856 se vrátil na čas do Anglie, kde mu uspořádali oslavy (jeden lord správně zdůraznil, že oslavy patří i jeho manželce). Měl sérii přednášek, dokonce byl na audienci u královny. Vydal knihu *Cesty misionáře* a burcoval proti otroctví. Byl to jeden z podnětů, které vedly ke zrušení obchodu s otroky a otroctví v britské části Afriky.

Další cesty mu Misijní společnost ale nechtěla financovat, pochopitelně, když nebyli obrácení. Stal se zaměstnancem Royal Geographical Society a také byl ustanoven čestným konzulem v Mozambiku. Odjel sice v r. 1858 do Afriky ještě s manželkou a synem, ale pro nemoc se manželka opět musela vrátit a v r. 1862 zemřela. Poměrně krátce po smrti manželky prožil tragédii s nejstarším synem Robertem, nar. 1846. Robert byl odmala divoký, toulal se bez ohledu na nebezpečí, a tak byl poslán na výchovu do Anglie k strýcům. Nevydržel v žádné škole, ani v slavné kvakerské, jakési tehdejší alternativě. Po smrti matky se impulzivně bez svolení otce rozjel za ním a prarodiči do Afriky, ale když dorazil do jižní Afriky a napsal otci, ten mu zakázal přijet za ním. Netušil ovšem, co se stane. Robert, který měl 15 let, se sebral a odjel do Ameriky, kde pod falešným jménem a věkem (udal 20 let) vstoupil do armády v občanské válce. Samozřejmě na straně proti Jihu, proti otrokářům. Byl zraněn, zajat a na následky zranění zemřel. Dr. Livingstone hledal vždy útěchu v bibli a v modlitbě, tak jistě i tehdy.

Při posledním pobytu v Africe prožíval dr. Livingstone velké těžkosti všeho druhu a prakticky se ztratil, zmizel ze světa. Portugalci mu prý zadržovali poštu, ani výprava zeměpisné společnosti jej nenašla a myslelo se, že je už mrtev. Až v r. 1871 ho našel nemocného a skleslého americký dobrodruh Henry M. Stanley, dopisovatel novin New York Herald. Setkání a předání pošty Livingstona povzbudilo, zažíval konečně radost a 4 měsíce byli spolu v okolí jezera Tanganjika. Odmítl se ale vrátit, chtěl ještě pokračovat a dokončit některá bádání, mířil i hledat prameny Nilu. O svých 59. narozeninách si zapsal: „*Mé narozeniny! Můj Ježíši, můj Králi, můj Živote, mé Všechno. Opět se celý zasvěcuji Tobě.*“ Jindy: „*Necením si ničeho, co mám či vlastním, vyjma Kristova království.*“

Brzy po šedesátce vyčerpán zemřel 1. 5. 1873 v Chijundu v dnešní Zambii. Domorodí průvodci ho prý našli klečet mrtvého u lůžka, vedle bible. Jeho srdce pochovali v Africe a ostatky (nasolené a ve whisky) putovaly až do Anglie, kde odpočívá ve Westminsterské katedrále. Stanley pokračoval ještě v jeho práci v Africe a podařilo se mu obrátit krále Bugandy (dnes Uganda) a pak další. Většina křesťanů včetně krále ale byla křesťany a zároveň praktikovala dále šamanismus, což byla předzvěst budoucího pronásledování.

Livingstone byl vzorem pro mnohé cestovatele včetně našeho Holuba, Hanzelky a Zikmunda. Ale daleko víc otevřel zájem o Afriku jako místo

misíí a pomohl ke skončení otroctví v její části. Měl nezáviděníhodné místo předchůdce svou zdánlivě marnou činností a modlitbou. V Božím plánu pro Afriku měla jeho odevzdanost a oběť jistě své místo.

OBĚTI LÁSKY při epidemii eboly – lékaři, sestry a ošetřovatelé

1995 – *Demokratická republika Kongo*; 2014 – *Libérie, Sierra Leone*

Misie jsou v zemích, kde je obvykle větší riziko nákazy tropickými nemocemi. Není to ale jenom malárie. Od r. 1976 opakovaně v Africe propukají epidemie eboly – hemoragické horečky, způsobené některým z kmenů filoviru ebola. Ten má vysokou nakažlivost a smrtnost 50–90 % podle jednotlivých kmenů.

V r. 1995 propukla epidemie v Demokratické republice Kongo a zemřelo (mimo mnoho jiných) i 6 italských řádových sester. Všechny byly z kongregace Suore delle Poverelle (Sestry chudých), založené knězem bl. Luigim M. Palazzolem r. 1869 v Bergamu. Už v původní konstituci bylo uvedeno, že sestry „*se musí věnovat nejchudším dokonce i v době nakažlivých nemocí*“. K této službě se zavazují zvláštním čtvrtým slibem. Kongregace přišla do misíí r. 1952, a to do tehdy belgického Konga na žádost místního apoštolského vikáře, který potřeboval zajistit civilní nemocnici v Kikwitu. Bylo to 5 prvních sester po přípravě v Belgii a výuce francouzštiny. Postupně přicházely další sestry, věnovaly se nemocnici, malomocným, školám, a kromě Kikwita byly ještě na dvou místech v zemi. V r. 1995 všichni, kdo se účastnili chirurgického zákroku u těžce nemocného pacienta v nemocnici v Kikwitu, do 14 dní zemřeli – lékaři, zdravotní sestry, včetně s. Floralba Rondi, která patřila k první skupině sester zakladatelek v Kikwitu. Poté zemřela s. Clarangela, která byla v misíích od r. 1959 a za dva dny po její smrti byla stanovena dg. eboly. Dále postupně zemřely sestra Danielangela a s. Dinarosa.

Provinciální představenou byla tehdy s. Annelvira Orsoli, která přicestovala do Kikwitu 500 km z hlavního města Kinshasy, aby pomáhala sestrám při ošetřování, bez ohledu na dg. eboly. Zemřela den po památce jejich zakladatele 23. 5. Za dva dny zemřela poslední sestra s. Vitarosa Zorza, která přijela z Kingasani s kufry léků na pomoc. Zpívala si prý

při odjezdu a řekla Ano Pánu, který ji volal do Kikwitu na pomoc. Byla sice původně přesvědčena, že se jedná o jiný krvácivý průjem, ale o úmrtních věděla, umírali i další lidé. Sestry posílaly zprávy rádiovým spojením do Kinshasy a odtamtud se dostávaly přepsané faxem do Bergama. Prosily o zázrak uzdravení na přímlovu svého zakladatele, aby byl svaťorečen, ale všechny také přijaly plně odevzdaně smrt. Všech 6 sester pocházelo z Bergama. Jsou pochovány v katedrále v Kikwitu. Ve stejné katedrále byl zahájen diecézní proces blahorečení r. 2013, který byl r. 2014 ukončen a předán do Říma. Na přání místního biskupa zůstaly ostatky v katedrále. Sama smrt sester posloužila zvláštním způsobem. Smrt šesti bílých řeholnic se stala známou, proběhla médii světa a otrásla. Vyburcovala svět k pomoci, jak jej nevyburcovala smrt mnoha černých obyvatel Konga. Tak *„oběť našich sester posloužila k tomu, že se podařilo zachránit životy mnoha našich konžských bratří“*, řekla jejich spolusestra, zodpovědná za proces blahorečení ze strany kongregace. Nakonec v této epidemii bylo prokázáno 315 nemocných, zemřelo 250, smrtelnost byla 81 %.

V letech **2013–2016** probíhala velká epidemie eboly ve více zemích v **západní Africe**, celkem onemocnělo přes 28 tisíc lidí, přes 11 tisíc zemřelo, smrtelnost tedy kolem 40 %.

Oběťmi byli i **4 milosrdní bratři ze špitálního řádu sv. Jana z Boha**, OH z Libérie a ze Sierra Leone. Milosrdní bratři provozovali v těchto zemích po léta dvě nemocnice. Nejprve propukla nákaza v nemocnici v Monrovii v Libérii, kde zemřel 2. 8. 2014 br. Patrik Nshamdze, OH, 52 let, původem z Kamerunu, který byl ředitelem nemocnice. Poté onemocněl br. Miguel Pajarese Martín, který měl 71 let, byl Španěl z malého městečka v provincii Toledo. V řádu byl od mládí, vystudoval ošetrovatelství, pak teologii a byl vysvěcen na kněze. Působil řadu let v Irsku, na misiích v Ghaně a posledních 6 let v Libérii. Ošetřoval br. Patrika, a když byla pak zjištěna diagnóza eboly a sám onemocněl, byl jako občan Španělska převezen do Madridu na zvláštní oddělení. Dostal i experimentální lék, ale přes zdánlivou stabilizaci stavu pak zemřel 12. 8. Den před ním zemřel v Monrovii jeho spolubratr George Combey Quaye ve 47 letech, rodák z Ghany. Jako poslední zemřel 25. 9. br. Manuel García Viejo, lékař, vedoucí nemocnice v Sierra Leone, který také jako Španěl byl převezen do Madridu a tam léčen. Měl 70 let.

Kromě nich zemřelo 13 jejich spolupracovníků – domorodých zdravotních sester a ošetrovatelů a 48letá černá řádová sestra s. Chantal Pasca-

lena z kongregace Misionářek od Neposkvrněného Početí, která (ta ironie života!) pocházela z Kikwitu. Řád milosrdných bratří dostal za rok 2014 Civi Europaeo Praemium (Cenu evropského občana) za 500 let působení řádu, ale i za jeho péči v západní Africe při epidemii eboly. Jeho bratři jsou zvažováni jako mučedníci lásky podle nové kategorie při svatořečení (viz kapitola o kanonickém procesu).

Jediná pravda a štěstí je sloužit Ježíši

Albert SCHWEITZER, lékař, luteránský duchovní, nositel Nobelovy ceny míru
14. 1. 1875 – 4. 9. 1965 Francie, Švýcarsko, Gabon

Albert se narodil v Alsasku jako druhý syn z 5 dětí luteránského faráře. Vystudoval filosofii a protestantskou teologii na univerzitě ve Štrasburku, stal se dvojnásobným doktorem, vyučujícím na univerzitě ve Štrasburku, a současně byl kazatelem. Jako kazatel pracoval s mladými a byl oblíben. Zároveň byl vynikající varhaník, interpret Bachových děl. Napsal mimo teologické práce mezinárodně úspěšnou knihu o Bachovi. Ale už jeho první kniha *Náboženská filosofie Kanta* vzbudila pozornost. Všestranně úspěšný, ale neměl vnitřní pokoj. Velmi ho ovlivnilo na celý život dílo Tolstého. Ve svých 29 letech prošel vnitřní proměnou. V dopise budoucí manželce napsal: „*Nemám ambice stát se velkým vědcem, chci mnohem víc: být prostě člověkem.*“ V r. 1904 v časopise francouzských evangelických misí si přečetl článek o podmínkách ve Francouzské rovníkové Africe, končící výzvou: „*Pro Afriku je potřeba lidí, lidí, lidí.*“ A když dočetl, byl konec hledání. Schweitzer to vzal jako své osobní povolání a nebyl to žádný chvilkový rozmar intelektuála.

Vystudoval lékařství na stejné univerzitě, kde zároveň sám vyučoval teologii, i když si lidé mysleli, že se snad zbláznil nebo ztratil víru, a stal se r. 1912 lékařem. Pak absolvoval v Paříži kurz tropických nemocí. A oženil se. Jeho manželka Helena byla o 5 let mladší, dcera historika, specializovaného na německý středověk, ale z židovské rodiny. Byla velmi sociálně citlivá. Měla vzdělání učitelky a vyučovala v Anglii děti dělníků, po návratu domů se věnovala sociální práci, říkali jí „slečna – matka“ a udělala si také ošetřovatelský kurz. Svatba byla 18. 6. 1912. A líbánky? Ty se rovnaly práci na korektuře Albertovy dizertace a svatební cesta už

směr Afrika. Dr. Schweitzer mohl odjet do Afriky, jen když misijní společnosti slíbil, že bude působit pouze jako lékař a ne teolog, protože ho nepovažovali za dost pravověrného.

Odjeli do Francouzské rovníkové Afriky, konkrétně do nynějšího Gabonu, kde převzal v pralese misijní stanici a vybudoval nemocnici v Lambaréné. Zde pracoval do smrti s přerušením v l. 1917–1918, kdy byli manželé Schweitzerovi internováni jako Němci v zajateckém táboře ve Francii. Nemocnice zejména proslula léčbou malárie a lepry, ale léčilo se vše a všichni. Nemocnici museli vybudovat, nebylo to jednoduché, vyškolen personál, překonat předsudky, pověry atd. Finance zajišťoval převážně svými koncertními turné po Evropě a také přednáškami a knihami z filosofie a teologie i o své práci. Řídil se heslem: „*Člověk, který se vyhýbá plnění svých povinností, se nemůže nazývat člověkem.*“ Po první světové válce začali přicházet spolupracovníci lékaři i kvalifikované sestry. (Jednoho z nich, alsaského dr. Viktora Nesmanna, později umučili nacisté, aby prozradil další v odboji, neudělal to.) Později v ní pracoval i jeho synovec Paul. Lambaréné se stalo pojmem. „*Každý si své Lambaréné musí najít sám. Ale musí o to velmi a velmi usilovat. Není to snadné.*“ A „*ti, jimž je dopřáno svobodně a zcela osobně sloužit, měli by toto štěstí přijmout jako lidé, kteří tím získávají pokoru. Vždy by měli být pamětlivi toho, že mnozí by chtěli a dovedli jednat jako oni, ale nemohou (...), že má to štěstí a smí přinášet pomoc a dobro...*“

Velmi známou se stala jeho filosofie úcty k životu. K zvířatům měl blízko od dětství, kdy raději ztratil kamarády, než by střílel prakem ptáky. Sám pojem úcty k životu ho napadl ale až v Africe. V nemocnici léčil i zvířata a bylo jich tu vždy dost. „*Etika znamená neohraničenou zodpovědnost za vše, co je živé.*“ A také: „*Opravdu kladný postoj k životu vyžaduje od každého, aby část svého života obětoval jiným.*“

Schweitzer obdržel mnoho uznání a vyznamenání. Jeden čas byl zejména v americkém tisku přehnaně glorifikován i jako „13. učedník Ježíše“ apod. V r. 1952 obdržel Nobelovu cenu míru za svá vystoupení a knihu proti nukleárním zbraním a postavil za ni vesničku pro malomocné. Po vzniku samostatného Gabonu byl jeho obraz na první známce nového státu. Později se objevila i kritika, zejména jeho jednání s domorodci, toho, že byl zastáncem kolonií a cítil se být sice bratrem černých, ale starším bratrem. Ach jo.

Manželka zůstala po první světové válce v Evropě, v r. 1919 porodila jejich jedinou dceru Rhenu. V době druhé světové války se povedlo

paní Schweitzerové se dostat dobrodružně z Evropy, kde pro svůj židovský původ byla ohrožena, do Afriky. Zemřela až v r. 1957 v Curychu. Sám dr. Schweitzer zemřel v r. 1965. Slavného filosofa a lékaře přes 60 let povzbuzovaly veršiky o letu dál a výš ke hvězdám z laciného kalendáře, které visely zarámované v jeho pracovně. Po skončení svého letu byl pohřben v zahradě nemocnice, kam předtím byly uloženy převezené ostatky manželky. Při pohřbu zpívali malomocní místním jazykem Bachův chorál: „*Dychtím po tvé přítomnosti, ó Ježíši, můj Otče.*“ Dcera Rhena (1919–2009) vyrůstala v Evropě, provdala se ve 20 letech a rozvedla, stala se pak lékařským technikem a přišla pracovat do nemocnice v Gabonu. Po smrti otce působila i ve vedení jeho nemocnice. Dnes o slavnou nemocnici pečuje švýcarský spolek. V r. 1981 byla postavena nová nemocnice blízko původní, která se stala muzeem. Rhena spolu se svým druhým manželem založili nadaci A. Schweitzera, která pokračuje v jeho díle a staví nemocnice v rozvojových zemích.

Schweitzer a Čechy: Schweitzer byl u nás na koncertním turné už v r. 1923. V r. 1928 obdržel čestný doktorát na německé části Karlovy univerzity a setkal se i s prezidentem Masarykem. Ten mu v r. 1929 v reflexi na jeho činnost napsal mimo jiné: „*Nic na světě není lepší než příklad člověka, který obrátí své teorie a svou filosofii do činů lásky.*“ V pracovně Velkého doktora v Lambaréné visel i portrét Komenského (a také později Einsteina). Po r. 1945 působil v Lambaréné i několik našich lékařů: psychiatr R. Friedmann, chirurg Jaroslav Sedláček a dr. Eduard Wondrák, později dlouholetý úrazový chirurg na klinice v Olomouci, který napsal v r. 1968 jeho životopis. Opakovaně ho navštěvoval evangelický teolog Radim Kalfus, autor knihy *Vzpomínky na Lambaréné*. Má generace v dospívání sledovala Expedici Lambaréné, naši studentskou výpravu r. 1968, která vezla přes Afriku v Tatře materiál a léky pro Lambaréné. Byla to jistě i propagační akce režimu a Tatry, ale zároveň pro mladé i něco víc. Pro politiku nebyli vpuštěni do Gabonu, ale materiál předali jinak. Kniha A. Schweitzera *Světlo v pralese* vyšla i u nás, v r. 1955 namaloval Max Švaubinský Schweitzerův portrét. K 50. výročí úmrtí vydal o něm obsáhlou knihu Vyšehrad. Zájemce tam i jinde najde více.

V teologii se dr. Schweitzer zabýval otázkou historického Krista. Bez ohledu na tuto teologii a její vývody uzavíral ale, že v křesťanském životě jde o Ježíše, o život s Ním a v Něm. „*Jediná pravda a štěstí je v tom, sloužit Pánu Ježíši tam, kde nás potřebuje.*“

Aby člověk miloval, musí poznat

P. MUDr. Mikuláš Ota BUZICKÝ, OP, kněz

29. 3. 1962 – 28. 5. 2013

Ota se narodil a vyrostl v jižních Čechách, v Písku. Jeho rod z otcovy strany byl od 18. století rolníky na Mirošovsku, neověřeně jsou předky rytíři Buzičtí z Buzic. Rodina byla katolická. Měl bratra a sestru. V Písku vystudoval i gymnázium. Pro lékařství se rozhodl v 15 letech po četbě životopisu Schweitzera. Dokládá tak důležitost vzorů ve volbě povolání. Měl představu, že jednou pojede do Afriky a bude léčit „černoušky“, což se mu později splnilo. Po gymnáziu vystudoval medicínu v Plzni, promoval v r. 1987 a nastoupil do přípravy na všeobecného lékaře.

Chtěl prohloubit svůj duchovní život a toužil také po kněžství. Kontaktoval proto dominikány, věděl, že existují řeholní kněží s civilním povoláním. Řád ho přitahoval pro svůj intelektuální rozměr, důraz na studium a veritas (pravdu). Vstoupil do řádu v r. 1988, obláčka byla v srpnu 1989 ještě tajně v kostele sv. Mikuláše v Perné u Mikulova, a tak přišel ke jménu Mikuláš. Po revoluci mohl vstoupit do kláštera a žít plným řeholním životem. Studoval v Olomouci 3 roky teologii. Pak studia přerušil a odjel do Afriky do Keni, kde byl členem dominikánského konventu v hlavním městě Nairobi a pracoval jako lékař ve dvou nemocnicích v letech 1993–1995. Ke konci období neobnovil dočasné sliby, a tak přestal být členem řádu. Po návratu domů pokračoval jako lékař. Získal atestaci z interního lékařství, ale pracoval převážně na záchrance v Písku. Zde mu víra pomáhala v kontaktu se smrtí a pozůstalými. Pro něho smrt nebyla tabu, ale přechod, takže mu víra pomohla chovat se klidně a zároveň zúčastněně, citlivě, nevyhýbat se smrti. V r. 2001 vyjel ještě na několik měsíců do jižního Súdánu, kde pomáhal zakládat slovenskou nemocnici.

Po všech těchto zkušenostech se rozhodl vrátit se opět do řádu 28. 2. 2003. Tentokrát už nechtěl spojovat medicínu a kněžství, či řeholi, ale chtěl se stát pouze a plně „doktorem duší“. Po zkráceném noviciátu slo-

žil sliby 28. 8. téhož roku. Teologii pak studoval v Olomouci a ve Francii v Toulouse, kde studují čeští dominikáni. První rok tam byl ale jediným českým studentem, takže to neměl lehké. Vysvěcen na kněze byl 9. 8. 2008. Zůstal v olomouckém klášteře a sloužil zde převážně rodinám a nemocným, velmi obětavě. Měl široký okruh přátel.

V r. 2011 mu byla diagnostikována rakovina už v neléčitelném stadiu. Dokud mohl, ještě sloužil. Poslední dny života strávil v klášteře. Zemřel 28. května 2013. Je pohřben v řádové hrobce v Olomouci. Víím z osobního svědectví nemocniční kaplanky, že se k němu obrací o přímluvu pro nemocné.

Čas v biologii – a čas před narozením

Zdeněk HEJL

18. 5. 1920 – 19. 7. 1999

Narodil se v Polné na Vysočině v katolické rodině. Se svojí maminkou, která se dožila přes 90 let, měl po celý život úzký vztah a doopatroval ji. Měl sestru, která zemřela poměrně mladá na rakovinu. Po gymnáziu v Jihlavě začal studovat medicínu, ovšem přišla doba nacismu, která přerušila studia. Byl dokonce během války 2x vyšetřován a vězněn gestapem. Po válce jako medik odjel pomáhat do Terezína zvládnout tyfovou epidemii. Dostudoval lékařství v r. 1948. Jako lékař pracoval na více místech, ale především delší dobu v Praze, od r. 1951 do r. 1962 jako lékař OÚNZ a pak od r. 1962 do r. 1991 v Jihlavě. Jeho odborným zájmem po celý život byl výzkum biologických rytmů, času u živého tvora, člověka. Byl u nás průkopníkem oborů chronobiologie a chronomedicíny. Nebyl to jen nějaký koníček amatéra, ale skutečná vědecká práce. Byl autorem či spoluautorem skoro 80 studií, provedl téměř dvacítku výzkumných prací, přes dvě stovky odborných přednášek. Jeho hlavní dílo je *Periodic System of Biological Rhythms, Spectrum of Human Physiological Periodicities* (1991). Založil sekci pro chronobiologii při Čs. bioklimatologické společnosti ČSAV, od r. 1987 byl členem poradního výboru Evropské společnosti pro chronobiologii. Mohl číst i přednášet anglicky, německy, francouzsky a rozuměl i polštině, ruštině, částečně itaštině.

Byl tu ale i jiný „zájem“. Tentokrát nejen odborný, ale i morální. Byl to

boj proti interrupcím na podkladě víry i odborných znalostí. Tedy v podstatě jeden zájem chronobiologie (čas v biologii) a druhý čas života před narozením a ochrana tohoto času. V době totality to bylo velmi těžké a dlouho byl vlastně sám voják v poli. Mnohý by se na jeho místě vzdal a odůvodnil si to: „Vždyť to stejně nemá smysl, co zmůže jedinec?“ Atd. On ne. Psal, protestoval, hovořil, oslovoval ministerstva a žádal o zrušení nebo novelizaci potratového zákona. Byl dokonce vyšetřován STB a bylo mu vyhrožováno, „protože si dovoluje protestovat proti zákonu socialistického státu“. Nedal se zastrašit. V době uvolnění v prosinci 1968 poslal žádost o změnu zákona podepsanou 96 dalšími jihlavskými lékaři. Byla ustanovena komise ministerstva zdravotnictví pro revizi potratového zákona a jeho jmenovali členem komise. Uplatňoval zde zásady, které uvedl ve své práci *Legalizací potratů nelze bojovat proti potratům*, kterou v r. 1969 předložil ministerstvu, ale už nesměla vyjít tiskem. V listopadu 1969 mu napsal v dopise jeho přítel dr. Tošovský: „Milý Zdenku, zatím jsem s tvou prací neuspěl. Státní zdravotnické nakladatelství mi ji vrátilo s dopisem, že celý problém již řeší jiní autoři. Asi mysleli knihu, která vyšla v těchto dnech (*Antikoncepce*), která je ovšem psána v jiném duchu, i když ne v duchu dobrém a pravdivém. Ale nezdaru se nesmíme zaleknout (...) A tak promiň, že Ti zatím Tvou práci nevracím – poslal jsem ten lepší exemplář (...) na Hradčany, zda otec biskup Dr. Tomášek by s celou záležitostí nemohl něco vykonat, protože jakési tiskařské možnosti mají...“ Vyšla tedy samizdatem a také dvě brožurky a skripta pro přednášky mládeži. Nezapřkl, snažil se aspoň o drobné změny k lepšímu. Spolu s dalšími členy komise se tak zasloužil o prorodinná opatření vlády, jejichž důsledkem byly silné populační ročníky v začátku sedmdesátých let minulého století.

Své postoje nikdy netajil, i když pracoval na hraně tehdejší legality. Měl pochopitelně řadu odpůrců a nepřátel, ale také příznivců. Několik let před „sametovou revolucí“ založil „pracovní skupinu pro život“ při Okresním výboru Československé strany lidové, a tak se dařilo pravdivě informovat aspoň věřící. Dr. Hejl přednášel o životě, který začíná početím, o manželské a předmanželské čistotě, seznamoval s principy přirozené regulace početí. Bylo málo informací a často ještě zkreslených. Ti z místních posluchačů a zájemců, kteří se odhodlali přidat k boji proti umělým potratům, se začali scházet a učit se. Získávali vědomosti, argumenty, aby byli vyzbrojeni pro diskuse s okolím. Dr. Hejl spolupracoval s každým, kdo měl opravdový zájem se učit.

Když se objevily Křesťanské obzory (samizdat vydávaný Augustinem Navrátilem), Dr. Hejl do nich napsal článek na téma ochrany života a vyzval lidi dobré vůle, aby se přidali k těm, kdo chtějí chránit život od početí. A lidé se opravdu začali hlásit dopisy a telefonáty. Až do „sametu“ se stále ale pracovalo poloilegálně.

Po revoluci už nebylo vhodné být součástí politické strany, rozhodlo se proto v r. 1992 o zaregistrování Hnutí Pro život u Ministerstva vnitra ČSR. Nejdříve to bylo Hnutí Pro život Jihlava, dodnes má v tomto městě své oficiální sídlo. HPŽ Jihlava bylo sdružením poměrně volným, bez administrativních zaměstnanců. Mělo mnoho příznivců a s kontakty bylo mnoho práce. Dr. Hejl proto začal mezi prvními používat počítač a internet. Kontakty se pak velmi zrychlily.

V Čechách spolupracoval především s doc. Šiprem, s manžely MUDr. Olgou a Ing. Miroslavem Tělupilovými, zakladateli Centra pro rodinný život při arcibiskupství v Olomouci, s P. MUDr. Bogdanem Sikorou a s dalšími odborníky v oblasti ochrany života od početí i v oboru přirozené regulace porodnosti.

Byl iniciátorem petice proti komercializaci sexu. Obešel všechny lékaře jihlavského okresu a získal podpisy od většiny z nich. Následně petici podepsalo na 700 lékařů z celé republiky. Odmítl koncepci „sexuální výchovy ve školách“ pro její zaměření. Byl zakládajícím členem Výboru na obranu rodičovských práv, dnes Aliance pro rodinu.

Navazoval kontakty se světem, s významnými osobnostmi pro-life v Evropě i v USA. Při návštěvě P. Paula Marxe, OSB v ČR byl přítomen na jeho přednášce a další den doprovázel zakladatele světového hnutí Pro život (Human Life International) P. Paula Marxe, OSB při jeho návštěvě u nás i na zasedání českých a slovenských biskupů. Ještě v r. 1998 přednášel na I. Evropském fóru o právu na život v Berlíně. Nejvíce kontaktů měl ovšem se slovenskými pro-life aktivisty. Velmi si jich vážil, spolupracovali spolu a s některými se sprátelil, jako byli lékaři manželé Beničtí a další. Podle blízké spolupracovnice si často postěžoval, že na Slovensku je větší počet lidí pro život, více špičkových odborníků v tomto oboru, majících podporu slovenských biskupů. Rád se tam zúčastnil kongresů. Jeho osobním přítelem byl i jeho spolužák dr. Silvester Krčméry.

V Čechách a na Moravě přednášel pro farnosti i pro školy, také víckrát na Akademických týdnech v Novém Městě nad Metují. Žil velmi skromným osobním životem a dlouho v důchodu ještě pracoval, takže si kon-

gresy financoval dlouho sám a někdy i spolupracovníkovi. Teprve později se začaly objevovat příspěvky pro Hnutí, většinou od těch nejchudších. Sám říkával, že hovoříme-li proti potratům a antikoncepci, nejméně poloviny posluchačů se nemile dotkne. Asi tolik jich je těmito záležitostmi postiženo a většina nelibě nese sdělení, že oni nebo někdo z rodiny udělali nebo dělají špatnou věc. Jen Bůh ví, kolik dětí bylo zachráněno, když si rodiče nebo alespoň matka vzpomněli, co slyšeli. Několika budoucím maminkám ale osobně rozmluvil potrat a ty mu pak děkovaly. Poslední roky měl starost, kdo převezme jeho štafetu, a bylo mu dopřáno se setkat se svými nástupci. Hnutí žije.

Zamiloval si poutní místo Zlaté Hory v Jeseníkách, zasvěcené Panně Marii Pomocné – ochránkyni nenarozených. Za totality byl kostel záměrně zničen. Po r. 1989 byl obnoven a je centrem poutí smíření tří národů. Dr. Hejl sem jezdil na poutě už v době, kdy stál oltářní stůl na trávníku. Jako člen Výboru pro znovuoobnovení mariánského sloupu v Praze se zasloužil o převezení z USA a instalaci sochy Matky Boží na Strahově. Zpíval v několika sborech, především chrámových. Byl také velmi činný při obnově Orla a aktivní člen lidové strany. Existuje Memořiál bratra Zdeňka Hejla ve stolním tenise na jeho památku.

Byl ženat, měl dvě dcery a syna. Byl hluboce věřící katolík, ctitel papeže Jana Pavla II. Modlitba za nenarozené a účast na bohoslužbách a pobožnostech takto zaměřených byla nedílnou součástí jeho služby životu. Povahově byl dle svých spolupracovníků laskavý, ohleduplný, dokonale gentleman. A velice skromný a nenápadný, přes všechny své ohromné znalosti. Pro mnohé byl inspirací k dobrému životu.

V r. 2019 se konala v Polné vzpomínková slavnost na dr. Hejla s přítomností o. kardinála Duky a mnoha dalších.

(Děkuji velmi za informace paní Sylvě Bernardové, dlouholeté spolupracovnici dr. Hejla).

Tuto knihu pro vás připravil tiskový apoštolát A.M.I.M.S.

Smyslem A.M.I.M.S. (Apostolatus Mariae Immaculatae Matris Spei – česky: Apoštolát P. Marie Neposkvrněné – Matky Naděje) je tisk kvalitních, srozumitelných a velmi levných brožurek či knih nejen pro ty, kteří si je sami přečtou, ale především pro ty, kteří je budou dále šířit – rozdávat, půjčovat, nabízet za dobrovolný příspěvek ve farnostech...

Otec Marek Dunda dává takovýto návod k jejich používání:

„Knihi si objednat alespoň deset od každého titulu. Sám si nejdříve knihu přečíst (to je možné i bez toho, že byste si knihu objednali – kompletní texty většiny brožurek a knih z A.M.I.M.S. najdete na internetu na www.fatym.com a www.amims.net).

Potom byste měli uvážít, koho z vašich známých, přátel, sousedů, příbuzných (zejména těch, kteří jsou nevěřící či víře odcizení, kteří již dlouho neudělali nic pro své náboženské vzdělání, kteří jsou nemocní, osamělí) by kniha mohla oslovit, zaujmout, komu by byla prospěšná. Knihy pak rozdávat, půjčovat, nabízet za příspěvek na tisk...”

Značná část produkce A.M.I.M.S. jsou publikace srozumitelné i nevěřícím.

Rádi také pošleme krabici brožurek a knih těm, kteří je budou (po dohodě se svým panem farářem) dále šířit ve farnosti za dobrovolný (doporučený) příspěvek na jejich tisk.

A.M.I.M.S. již pro vás připravil

Doporučený příspěvek na tisk, uvedený v závorce, může mírně kolísat dle ceny materiálu, způsobu šíření a inflačních vlivů. Provedení je „brožura“ – s výjimkou prvních dvanácti knih (většinou z řady **A.M.I.M.S. M.**) s lepenou vazbou a plnobarevnou obálkou. Knihy se snažíme průběžně dotiskovat:

Krausová: Eskulapova hůl, lampa a kříž (40) **A.M.I.M.S. M.**

Krausová: Manželství – cesta ke svatosti (40) **A.M.I.M.S. M.**

Krausová: Příběhy moudrosti (20) **A.M.I.M.S. M.**

Luscoň: Do akce jde Titus! (25) **A.M.I.M.S. M.**
 Joseph Fabelle: Cena, kterou zaplatíš (30) **A.M.I.M.S. M.**
 Alfons M. de Liguori: Návod na dobrý život (20) **A.M.I.M.S. M.**
 sestra Cecílie: Útěk sestry Cecílie (20) **A.M.I.M.S. M.**
 Dunda: Krokodýl aneb můžeš růst (15) **A.M.I.M.S. M.**
 Doubrava, Dunda: Mozaika duchovní moudrosti (20) **A.M.I.M.S. M.**
 Dunda, Zahradníček (ed.): Ze života pro život (20) **A.M.I.M.S. M.**
 Dunda, Zahradníček (ed.): Dotyky nebe a země (30) **A.M.I.M.S. M.**
 Zahradníček: Dějiny, jak je možná neznáte (30) **A.M.I.M.S. M.**
 Polc: Jan Hus v představách šesti staletí a ve skutečnosti (30)
 Woods: Jak katolická církev budovala západní civilizaci (180)
 Brtník: Příprava na 1. sv. přijímání (12)
 Castiglione: Svatý zázraků a lásky (Fr. z Pauly) (15)
 Dunda: „... a nezapomeň na modlitbu“ (7)
 Dunda: Stalo se (15)
 Dunda: No proto aneb Stalo se III (15)
 Dunda: Můžeš růst (15)
 Dunda: Soužití nebo soužení (10)
 Dunda (ed.): Tak kázal Vianney (15)
 Dunda (ed.): Jak kázal Vianney o sv. zpovědi (15)
 Dunda (ed.): I tak kázal Vianney (15)
 Dunda (ed.): Promluvy sv. J. M. Vianneye (15)
 Dunda (ed.): Z myšlenek sv. J. M. Vianneye (10)
 Dunda: Řekli svatí a to platí I. a II. díl (á 20)
 Dunda: Sedm kajících žalmů (5)
 Dunda: To promodlím (5)
 Dunda a kol.: Hesla pro skvělý život (20)
 Galizzi: Počátky Církve (15)
 Havelka: Rozmlouvej s Bohem (5)
 Jan Zlatoušty: Kázání sv. Jana Zlatouštyho I. a II. díl (á 20)
 Janšta: Prázdniny bez tabletu I. a II. díl (á 20)
 Kabeláč: Základy křesťanské víry (5)
 Kaňa, Fukalovi: Manželství od Boha... (15)
 Kavalec: Chvalatické povídky (2)
 Kotek: S Ježíšem v jeho utrpení (Šuránek) (10)
 Peňáz: Pouť do Říma od A do Z (20)
 Peňáz: Pojď na pouť (17)
 Peňáz: Rozjímavý biblický růženec (5)
 Sedloň: Doprovázení (reflexe k duch. vedení) (10)
 Sedloň: Poutníkem naděje (10)
 Simajchl: Desatero božích přikázání (10)

Simajchl: Dospívání (15)
 Simajchl: Jak hovořit o víře (3)
 Simajchl: Jak se zpovídat (7)
 Simajchl: Kázání z 1. až 7. košíku (á 20)
 Simajchl: Láska pod lupou (15)
 Simajchl: Liturgie (20)
 Simajchl: Manželství v záběhu (10)
 Simajchl: Naše role při nedělní bohoslužbě (15)
 Simajchl: Patnáct pravidel pro lektory (10)
 Simajchl: Povídání o křtu (10)
 Simajchl: Rodiče a školáci (15)
 Simajchl: Sebevýchova k manželství (3)
 Simajchl: Stáří (10)
 Soukop: Velký náčelník dává zákl. kurz víry (15)
 Zajíček: Příběh proroka Jonáše (comics) (10)
 Zerhau: Krása a statečnost – leg. o sv. Markétě (10)
 Zerhau: Pověsti a příběhy z Podyjí (15)
 Zerhau: Vyřidte sijónské dceři (7)
 A já jsem s vámi i za železnou oponou (15)
 Comicsy pro zábavu i k zamyšlení (15)
 Kreslené příběhy 1, 2, 3, 4, 5, 6 (á 3)
 Křížové cesty pro soukr. i lid. pobožnosti (3)
 Květy Nejsvětější svátosti (15)
 Matka ustavičné pomoci (0)

Více knih na www.amims.net.

Tituly je možno objednat pouze za příspěvek na tisk a poštovné na adrese:

A.M.I.M.S.
 Řk. farní úřad
 671 03 Vranov nad Dyjí 20
 tel: 515 296 384
 e-mail: apostolat@fatym.com

Objednávky na internetu: www.fatym.com a www.amims.net.

Jde nám o maximální šíření textů našich knih. Proto u většiny z nich je možné si přečíst kompletní text knihy on-line na našich webových stránkách www.fatym.com a www.amims.net.

Časopis Milujte se!

Ke stejným účelům jako knihy A.M.I.M.S. můžeme doporučit i časopis **Milujte se!**. Vychází čtyřikrát ročně, doporučený příspěvek na tisk a poštovné jednoho výtisku s 64 barevnými stranami je jen 20 Kč. Jde o časopis nejen pro mladé. Současně se jedná i o časopis pro novou evangelizaci.

I časopis **Milujte se!** si můžete přečíst na internetu v kompletní verzi na www.milujte.se.

Objednávky časopisu Milujte se! je možno posílat i na adresu A.M.I.M.S. – redakce časopisu Milujte se! a tiskový apoštolát A.M.I.M.S. navzájem velmi těsně spolupracují.

Televize TV-MIS.cz

Mimo to doporučujeme také internetovou křesťanskou televizi **www.TV-MIS.cz**, kterou rovněž A.M.I.M.S. provozuje.

Má čtyři programy: MIS 1 zábava, MIS 2 vzdělání (především duchovní), MIS 3 dokumenty a publicistika a MIS 4 lokální.

Mimo to nabízí velmi rozsáhlou AUDIOSEKCI, dále písničkový on-line přehrávač JukeBox na adrese <http://jukebox.tv-mis.cz>, přehrávač duchovních přednášek, promluv, seminářů a audio-knih TémaBox na internetové adrese <http://temabox.tv-mis.cz>.

Zajímavá je třeba i virtuální pouť do Svaté země a na Sinaj na internetové adrese <http://svata-zeme.tv-mis.cz> – „nasedněte“ prostřednictvím internetu do letadla a prohlédněte si místa, kde se odehrály biblické události, vnímejte atmosféru, poslechněte si kompletní výklady průvodců, zúčastněte se bohoslužeb...

Veškerý program TV-MIS.cz je dostupný současně – z databáze nabízených pořadů si vyberete, co a kdy chcete vidět nebo slyšet. Zkratka TV-MIS může znamenat i „televize – multimediální internetová samoobsluha“...

Obsah TV-MIS.cz a i mezinárodní TV-MIS.com je nabízen zdarma. Provoz televize je financován z darů diváků a posluchačů.

Podpořte, prosím, novou ediční řadu **A.M.I.M.S. M.**

Touto knihou pokračuje vydávání publikací nové ediční řady **A.M.I.M.S. M.** – to je knih pro misijní použití, které již nemají „brožurkovitý“ vzhled jako dosavadní publikace A.M.I.M.S., ale které si přes svou běžnou „knižní“ formu zachovávají charakteristické vlastnosti publikací z A.M.I.M.S., mimo jiné i cenu. Jsou totiž šířeny jen za příspěvek na tisk a jeho doporučená výše není vyšší než u našich dosavadních brožurek s obdobným počtem stran. Je to možné proto, že jsou tištěny naráz ve vysokém nákladu a nikoli postupně podle potřeby dotiskovány, jako to děláme u brožurek.

To s sebou nese zvýšené nároky na jednorázové zafinancování velkého nákladu. Díky tomu však je možno nabídnout plnohodnotné knihy pro duchovní vzdělání a misijní použití za příspěvek na tisk tak nízký, že se to některým může zdát až neuvěřitelné...

Vydání prvních knih z řady **A.M.I.M.S. M.** bylo možné díky těm, kteří na naše brožurky v minulosti přispívali vyšší částkou, než je ta doporučená. Zbytek prostředků, které ještě chyběly, poskytl jeden kněz a několik dalších dárců.

Naší představou je, že zajímavých vzdělávacích knih pro misijní využití dostupných za minimální příspěvek na tisk by měla být k dispozici celá řada. Na vydání dalších knih z řady **A.M.I.M.S. M.** se teprve snažíme získat prostředky. Další podobná kniha (máme jich v plánu více) vyjde, až na to budeme mít. Proto prosíme o pomoc při získávání sponzorů pro tento účel. Děkujeme i za jakoukoliv další hmotnou či duchovní podporu. Na obdržené hmotné dary můžeme na požádání vystavit potvrzení o daru dle §15 odst. 1 zákona č. 586/1992 Sb. S upřímným Pán Bůh zaplat

P. Pavel Zahradníček, koordinátor A.M.I.M.S.

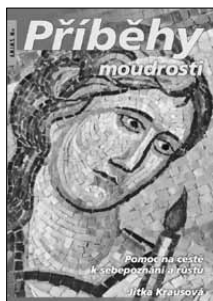
Kontakty, bankovní spojení a další informace najdete na www.amims.net.

Manželství – cesta ke svatosti

Jitka Krausová

Kniha s podtitulem *Svatí manželé 20. století* nabízí 110 příběhů jak manželských párů, tak jednotlivých manželů a manželek, kteří v různých prostředích a situacích dovedli jít po svaté cestě. Za každým medailonem následují otázky či podněty k možnému přemýšlení, rozjímání, ideálně i společnému. (322 stran, doporučený příspěvek 40 Kč)

Příběhy moudrosti

Jitka Krausová

Stovka krátkých příběhů, které sesbírala MUDr. Jitka Krausová – lékařka psychiatrická, pastorační asistentka a zasvěcená panna. Používá je při duchovním doprovázení, duchovních obnovách i ve své lékařské praxi jako *Pomoc na cestě k sebepoznání a růstu*. Jistě zaujmou věřící i nevěřící a pomohou k zamyšlení nad podstatnými věcmi v našem životě. (96 stran, 20 Kč)

Mozaika duchovní moudrosti

Dva kněží (P. Josef Doubrava, P. Marek Dunda) celý život sbírali zajímavé citáty známých i méně známých osobností o moudrosti, štěstí, lásce, naději, víře, vztahu vědy a víry... Do knihy se začtete, kdekoliiv ji otevřete. Výborný dárek pro každého – podobně jako předchozí a následující dvě knihy. (96 stran, 20 Kč)

Útěk sestry Cecílie

Řeholní sestra vypráví svůj příběh nejen o tom, jak v 50. letech minulého století pomáhala v útěku kněžím, kterým hrozilo uvěznění, jak potom sama utíkala, skrývala se jako psanec... Místy napínavé jako detektivka, místy naopak velmi humorné autentické vyprávění z vlastního života. Další kniha, která se čte doslova jedním dechem. (96 stran, 20 Kč)

Ze života pro život

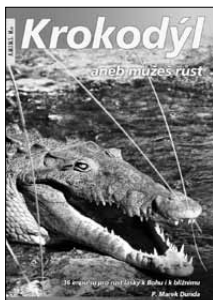
Výběr těch nejzajímavějších svědectví z prvních dvaceti čísel časopisu *Milujte se!*. Skutečné příběhy, někdy obyčejné, jindy zcela mimořádné, které zaujmou snad úplně každého. (96 stran, 20 Kč)

Návod na dobrý život

sv. Alfons Maria de Liguori

Velmi stručná, ale praktická knížka učitele Církve sv. Alfonse Marie de Liguori. Stručně a jasně to podstatné. Ve světě vyšla již ve více než 600 vydáních! (96 stran, 20 Kč)

Krokodýl aneb můžeš růst

P. Marek Dunda

Krokodýl je starým symbolem duchovního života, prý roste po celý svůj život. Podobně i my můžeme celý život duchovně růst. Tato příručka k tomu nabízí stručné postřehy a inspirace – většinou myšlenky ze starších katolických příruček, ovšem převedené do řeči dnešní doby. Mnozí se diví, jak jsou tyto myšlenky konkrétní a aktuální. (64 stran, 15 Kč)

Dotyky nebe a země

Sborník s přibližně stovkou barevných fotografií, reprodukcí a schémat obsahuje sedm témat zpracovaných šesti různými autory: Turínské plátno (včetně nově publikovaných poznatků), Rouška z Manoppella, Zázrak zázraků v Calandě, Nositel Nobelovy ceny za fyziologii a medicínu Alexis Carrel svědkem zázraku v Lurdech, Plačící Madona v Syrakusách, Obrácení Andrého Frossarda, Eucharistický zázrak v Sokolce. (128 stran, 30 Kč)

Do akce jde Titus!

Jozef Luscoň

Čtivé vyprávění o salesiánovi blahosladeném Titovi Zemanovi, který v roce 1950 převedl přes hraniční řeku Moravu dvě skupiny bohoslovců a kněží. Třetí výprava skončila zatčením...

(128 stran, 25 Kč)

Dějiny, jak je možná neznáte

P. Pavel Zahradníček

Dějiny jsou opředeny mnoha mýty. Kniha analyzuje populární formou 10 z nich, které se týkají křesťanství. Často je dokonce možné doložit, kdy a kdo je vytvořil... Řada těchto mýtů se u nás ve 20. století dostala i do učebnic. Jsou opakovány, lidé jim věří... Kniha nabízí fakta, díky kterým si každý může udělat svůj názor. (128 stran, doporučený příspěvek 30 Kč)

Cena, kterou zaplatíš

Joseph Fadelle

Autor (původním jménem Mohamed al-Saíd al-Músávi) se měl stát hlavou šíitského rodinného klanu. Místo toho se rozhodl opustit islám a přijmout křesťanství. Následovalo zděšení a hněv rodiny, vězení, mučení, útek z Iráku... Svůj příběh napsal ve Francii, kde se nyní i s manželkou a dětmi skrývá před fatvou – islámským rozsudkem smrti. (160 stran, 30 Kč)

Milujte se!

Časopis je určen nejen pro mladé.

Je zaměřen na prohloubení náboženského vzdělání a povzbuzení k náročnému životu založenému na křesťanských ctnostech.

Objednávky: redakce@milujte.se; on-line zdarma na www.milujte.se. (čtvrtletník, 64 stran, doporučený příspěvek: 20 Kč)

Eskulapova hůl, lampa a kříž, to jsou lékaři, sestry (lampa je celosvětově na odznaku sester) a víra. Hrdiny této knihy jsou tedy svatí (a kandidáti svatosti) lékaři, farmaceuti, sestry a zdravotníci z moderní doby, hlavně z 19. a 20. století (s přesahem i do 21. století), občas i z 18. a 17. století. Navíc jsou zde i jiní významní věřící lékaři, částečně i ekumenicky. Máte-li rádi literaturu a seriály z lékařského prostředí, zde jsou skuteční hrdinové. „Exempla trahunt“ (příklady táhnou), platí i v naší tzv. pohrdinské době. Stále je potřeba vzorů, hrdinů víry a povolání pro mladé i ty už unavené. Také některým zde portrétovaným pomohly k povolání vzory z knih či ze života.

V knize je kromě portrétů kapitola s podněty a otázkami k rozjímání, jednak pro všechny nad zdravím, nemocí, léčením, jednak speciálně pro lékaře a sestry vzhledem k jejich povolání. Tuto kapitolu lze použít i samostatně bez přečtení předchozích portrétů.

Protože se do knihy vše nevešlo, budou některé portréty zařazené jen v rozšířené e-verzi knihy na stránkách FATYMu (dostupná zdarma v PDF formátu na www.fatym.com).

MUDr. Jitka Dominika Krausová, OV

Knihu můžete objednat v požadovaném množství
jen za příspěvek na tisk a poštovné
na www.amims.net a www.fatym.com.